

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM VE OTEL İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ALTERNATİF TURİZM TÜRLERİNDEN BOTANİK TURİZM
BAĞLAMINDA BOTANİK BAHÇESİ KURULUMUNA
YÖNELİK PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ: GÜMÜŞOVA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CANAN ÖZGENÇ

Düzce

Mayıs, 2019

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM VE OTEL İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ALTERNATİF TURİZM TÜRLERİNDEN BOTANİK TURİZM
BAĞLAMINDA BOTANİK BAHÇESİ KURULUMUNA
YÖNELİK PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ: GÜMÜŞOVA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CANAN ÖZGENÇ

Danışman: Doç. Dr. Muammer MESCİ

Düzce

Mayıs, 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalında oy birliği / oy çokluğu ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

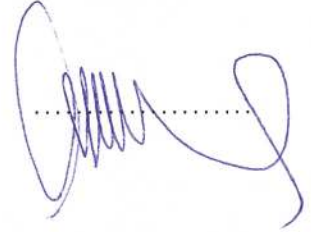
Doç. Dr. Şefik Okan MERCAN (Başkan)

Doç. Dr. Muammer MESCİ (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım YILDIRIM (Üye)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

21/05/2019

(İmza Yeri)
Doç. Dr. Ali ERTUĞRUL
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Akademik kariyerimde ilk adımım olan ve çok uzun gibi gelen fakat bir o kadar da hızlı geçen bu zorlu yüksek lisans sürecimde fikir ve tecrübeleriyle daima yol gösterici olan, bilgisiyle sürecimi birikimli kılan değerli tez danışmanım Doç. Dr. Muammer MESCI'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yine bu süreçte manevi desteğini her daim hissettiren Dr. Öğr. Üyesi Zeynep MESCI'ye ve Öğr. Gör. Dr. Emrah ÖZTÜRK'e teşekkür ederim. Aynı zamanda tez savunmama katılarak yönlendirici görüşleri ve önerileri ile akademik sürecimin başarıya ulaşmasına katkı sağlayan kıymetli jüri üyelerim Doç. Dr. Şefik Okan MERCAN'a ve Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım YILDIRIM'a teşekkür ederim. Ayrıca eğitim hayatım boyunca içtenlikleriyle bir hocadan fazlası olan ve yüksek lisans sürecimde de destekleriyle sonuna kadar arkamda olarak bu başarıya ulaşmamı sağlayan tüm değerli hocalarıma da teşekkür ederim. Tez çalışmama kıymetli görüşleri ile katkı sağlayan başta yerel yönetim birimleri olmak üzere akademisyenlere ve yerel halka da katılımlarından dolayı teşekkür ederim.

Bir sona daha birlikte ulaştığım ikizim, ekürim gibi ifadelerde birleştirilmekten, o ifadelerle anılmaktan mutluluk duyduğum ve tüm sürecimde içtenliğini bulduğum kardeşten ötem olan Arzu KARAGÖZ'e sürecimi bir kere daha muhteşem kıldığı için teşekkürümü bir borç bilir en güzel yerlere gelmesini dilerim.

Sabriyla, anlayışıyla ve güveniyle maddi manevi desteğini esirgemeyen Mert OKTAY'a ve güler yüzünü esirgemeyen kıymetli ailesine sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte yardımlarını eksik etmeyen Ümit YOMRA'ya çok teşekkür ederim.

Varlıklarıyla güç bulduğum, bana olan güvenleriyle başarılı olduğum biricik ailem olan anneannem Fikriye YILDIRIM, annem Nuran ÖZGENÇ, babam Sinan ÖZGENÇ ve ablam Filiz ÖZGENÇ'e kararlarım saygı duyup maddi manevi tam destek oldukları için sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim. Son olarak aile bildiklerime, bir arkadaştan ötesini gördüklerime ve sevdiklerime hissettirmiş oldukları bu değerli duygular için teşekkür ederim.

Sevgi ve saygılarımla...

Canan ÖZGENÇ

21.05.2019

ÖZET

ALTERNATİF TURİZM TÜRLERİNDEN BOTANİK TURİZM BAĞLAMINDA BOTANİK BAHÇESİ KURULUMUNA YÖNELİK PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ: GÜMÜŞOVA ÖRNEĞİ

ÖZGENÇ, Canan

Yüksek Lisans, Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Muammer MESCI

Mayıs 2019, 257 Sayfa

Bu çalışmada amaç, botanik turizmi bağlamında Gümüşova ilçesine bir botanik bahçesinin kurulabilirliğine yönelik olan algıları ve bölgedeki mevcut potansiyeli katılımcıların görüşleri ile değerlendirmektir. Bu bağlamda çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Nitel araştırma dâhilinde düzenlenen görüşme formu 15 mülakat sorusu ile oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklemini oluşturan 10 yerel yönetim birimi, 3 akademisyen, 6 yerel halk olmak üzere 19 katılımcıya görüşme tekniği dâhilinde düzenlenen görüşme formundaki 15 soru yöneltmiştir. Görüşme sonucunda katılımcılardan elde edilen nitel veriler betimsel analize tabi tutulmuş olup, yazıya dökülen katılımcı görüşleri araştırmacının bileceği şekilde kodlama yapılarak kullanılmıştır.

Bu araştırma kapsamında elde edilen verilerden çıkarılan sonuca göre, genel olarak “Alternatif Turizm Türlerinden Botanik Turizm Bağlamında Botanik Bahçesi Kurulumuna Yönelik Paydaş Görüşleri: Gümüşova Örneği” başlığına karşılık katılımcıların görüşleri bir botanik bahçesinin kurulması yönünde olmuştur. Gümüşova’nın her yönden uygun potansiyeli taşıdığı fakat konu ile ilgili detaylı peyzaj incelemesinin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Belirli özelliklerinden dolayı uygun potansiyeli taşımadığını düşünen bir grup katılımcı ise bahçenin kurulumu için bölgenin uygun potansiyeli taşımasına yönelik fikirler sunmuştur. Bu fikirler kapsamında, botanik bahçelerinin botanik turizmi içindeki yeri konusunda toplumun bilinçlendirilerek farkındalığın oluşturulabilmesi, bu araştırmanın nicel araştırma yöntemi kullanılarak da incelenebilmesi ve sonrasında bu iki araştırma arasında kıyaslama yapılarak yeni bir araştırma konusunun çıkarılabilmesi gibi birtakım önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca yerel yönetim birimleri ve akademisyenlerin bir araya gelerek bir uyum sağlayabilmesi ve bu bağlamda botanik bahçeleri üzerine ortak çalışmalar yürütülebilmesi gibi Gümüşova’yı turizm konusunda literatüre kazandırabilecek çeşitli akademik çalışmaların yapılabilmesi şeklinde öneriler de sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Alternatif Turizm, Alternatif Turizm Türleri, Botanik Turizm, Botanik Bahçesi, Gümüşova.

ABSTRACT

STAKEHOLDER VIEWS ON THE ESTABLISHMENT OF A BOTANICAL GARDEN IN THE CONTEXT OF BOTANICAL TOURISM AS AN ALTERNATIVE TOURISM TYPE: GÜMÜŞOVA EXAMPLE

ÖZGENÇ, Canan

Master's Degree, Department of Tourism and Hotel Management

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Muammer MESCI

May, 2019, 257 Pages

The aim of this study is to evaluate the perceptions of the establishment of a botanical garden in the district of Gümüşova and the existing potential in the region with the opinions of the respondents. In this context, qualitative research methodology has been used in the study and the data have been obtained by semi-structured interview technique. The questionnaire arranged within the scope of qualitative research have been composed of 15 interview questions. A total of 15 questions in the questionnaire arranged within the scope of qualitative research has been asked to the sample of the study consisted of 19 respondents, including 10 local governmental units, 3 academics and 6 local people. As a result of the interview, the qualitative data obtained from the respondents have been subjected to descriptive analysis, and the respondents' opinions written down on the paper have been used by coding in a manner that the researcher can easily understand.

According to the results obtained from the data gathered from this research, the views of the respondents in general were positive in terms of the establishment of a botanical garden in accordance with the title "Stakeholder Views on the Establishment of a Botanical Garden in the Context of Botanical Tourism as an Alternative Tourism Type: Gümüşova Example". It has also been stated that Gümüşova has a great potential in all aspects but detailed landscaping must be done before the establishment of the botanical garden. A group of participants who think that they do not have the appropriate potential due to their particular characteristics have presented ideas for the installation of the garden to carry the appropriate potential of the region. Within the scope of these ideas and suggestions, the followings are offered; raising awareness of the public about the place of botanical gardens in botanical tourism; in addition to this research in which the qualitative research methodology was used and being able to find out a new research subject by comparing these two studies. There are also some suggestions that the local governmental units and academicians can come together to work in harmony and in this context they can carry out joint studies on botanical gardens and various academic studies can be conducted to bring Gümüşova in the literature on tourism.

Keywords: Alternative Tourism, Alternative Tourism Types, Botanical Tourism, Botanical Garden, Gümüşova.

***BAŞARIYA ULAŞMAMDA
EMEĞİ GEÇEN HERKESE...***

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
EKLER LİSTESİ	xv
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sayıtları	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.6. Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
2. ALTERNATİF TURİZM.....	7
2.1. Alternatif Turizm Kavramı.....	7
2.2. Alternatif Turizmin Amacı.....	9
2.3. Alternatif Turizmin Önemi	10
2.4. Türkiye’ de Alternatif Turizm Türleri	11
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	58
3. ALTERNATİF TURİZM TÜRLERİNDEN BOTANİK TURİZMİ	58

3.1. Botanik Turizm Tanımı ve Önemi	58
3.2. Botanik Turizmin Tarihsel Gelişimi	64
3.3. Dünya’da Botanik Turizmi	67
3.4. Türkiye’de Botanik Turizmi	69
3.5. Botanik Bahçesi Kavramı.....	74
3.6. Botanik Bahçelerinin Tarihsel Gelişimi	79
3.7. Botanik Bahçelerinin İşlevleri.....	84
3.7.1. Botanik Bahçelerinin Eğitim İşlevleri	89
3.7.2. Botanik Bahçelerinin Araştırma İşlevleri.....	93
3.7.3. Botanik Bahçelerinin Rekreatif İşlevleri	96
3.8. Botanik Bahçeleri Planlama İlkeleri	98
3.9. Dünya’ daki Botanik Bahçesi Örnekleri.....	103
3.10. Türkiye’deki Botanik Bahçesi Örnekleri.....	108
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	123
4. DÜZCE İLİ VE GÜMÜŞOVA İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	127
4.1. Tarihi Bilgileri	127
4.2. Yerleşim Yeri ve Sınırları.....	128
4.3. Nüfusu	130
4.4. İklim Yapısı	131
4.5. Endemik Bitkileri	133
4.6. Ulaşım.....	137
4.7. Sosyal ve Kültürel Yapı	138
BEŞİNCİ BÖLÜM	142
5. YÖNTEM	142
5.1. Araştırmanın Yöntemi.....	142

5.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	146
5.3. Veri Toplama Araçları	147
5.4. Verilerin Toplanması.....	150
5.5. Verilerin Analizi	152
ALTINCI BÖLÜM.....	154
6. BULGULAR VE YORUM.....	154
6.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	154
6.2. Düzce İlinin Bir Botanik Bahçesi Kurabilmek İçin Yeterli Potansiyeli Taşıyıp Taşımadığına İlişkin Bulgular.....	155
6.3. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulup Kurulamayacağı, Kurulacak Olursa Nereye Kurulabileceği ve Bu Bahçenin Kullanım Amaçlarının Neler Olabileceğine İlişkin Bulgular	158
6.4. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Ziyaretçilerine Sunacağı Endemik Bitkilere İlişkin Bulgular.....	162
6.5. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bu Bahçede Bulunacak Bitkiler Hakkındaki Bilgilendirme Araçlarına İlişkin Bulgular.....	165
6.6. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Hangi Yaş Gruplarına Hitap Edebileceğine İlişkin Bulgular.....	167
6.7. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Avantajlarının ve Dezavantajlarının Neler Olabileceğine İlişkin Bulgular ..	169
6.8. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bu Bahçe ve Oluşturulduğu Bölge ile İlgili Tanıtım (Reklam) Çalışmalarına İlişkin Bulgular	174
6.9. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Botanik Bahçesinde Uygulanacak Olan Bilimsel Faaliyetlere İlişkin Bulgular	176

6.10. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Ziyaretçilerine Tanıtım veya Hatıra Amaçlı Sunacağı Hediye- lik Eşyalara İlişkin Bulgular	180
6.11. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölge Turizmine Oluşturacağı Katkılara İlişkin Bulgular	183
6.12. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Bahçe Etrafına Kurulacak Olan Tesislere İlişkin Bulgular	187
6.13. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Düzenlenecek Olan Faaliyetlerde Ziyaretçilerin Katılacağı Aktivitelere İlişkin Bulgular	190
6.14. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgeye Ekonomik Yönden Sağlayacağı Faydalara İlişkin Bulgular.....	193
6.15. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgenin Kalkınmasına Sağlayacağı Katkılara İlişkin Bulgular	196
6.16. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Sosyal Sorumluluk Projesine Sağlayacağı Katkılara İlişkin Bulgular.....	200
YEDİNCİ BÖLÜM.....	204
7. SONUÇ VE ÖNERİLER	204
7.1. Sonuçlar	204
7.2. Öneriler	212
KAYNAKÇA	216
EKLER.....	255

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Kırsal Turizm Tanımları	15
Tablo 2. Yeşil Turizmin SWOT Analizi	32
Tablo 3. Eko Turizm Tanımları.....	35
Tablo 4. Gastronomi Turizminin Tanımları	44
Tablo 5. Rekreatif Turizm Faaliyetleri	47
Tablo 6. Rekreatif Turizm Faaliyetleri	48
Tablo 7. Rekreatif Turizm Faaliyetleri ve Turizm Faaliyetleri Arasındaki Farklar.....	48
Tablo 8. Yayla Turizmi Merkezlerinin Seçimindeki Genel Kriterler	51
Tablo 9. Hava Sporları Turizmi ile İlgili Hava Araçlarına İlişkin Genel Bilgiler	53
Tablo 10. Botanik Turistlerinin Profili ve Beklentileri	59
Tablo 11. Botanik Turizmi Tanımları	61
Tablo 12. Botanik Turizmin Özellikleri	63
Tablo 13. Türkiye Florası Endemik Taksonlarına Ait Lokasyonun Bölge ve Bölümlere Göre Dağılımı.....	71
Tablo 14. Botanik Bahçeleri Türleri.....	76
Tablo 15. Eğitim İşlevli Olan Botanik Bahçelerinin Avantajları	90
Tablo 16. Dünya Genelindeki Akdeniz Ülkelerinin Bitki Sayıları	104
Tablo 17. Dünya'daki Önemli Botanik Bahçesi Örnekleri	106
Tablo 18. Tematik Bahçeler Kapsamında Niteliklerine Göre Diğer Bahçe Türleri	107
Tablo 19. 1839-2006 Yılları Arası Türkiye'de Kurulan Botanik Bahçesi Örnekleri	110
Tablo 20. Türkiye'de Yer Alan Botanik Bahçesi Örnekleri.....	113
Tablo 21. İlgili Çalışmalar.....	122
Tablo 22. Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabında Bulunan Düzce İli Endemik Bitkileri	133
Tablo 23. Düzce İlinde Yemeklik ve Tıbbi Olarak Kullanılan Bitkilerden Bazıları	135
Tablo 24. Düzce İlinin Önemli Merkezlere Olan Uzaklığı	138
Tablo 25. Düzce İlinin İlçelerine Olan Uzaklığı	138
Tablo 26. Görüşmelerin Sınıflandırılması.....	147

Tablo 27. Yerel Yönetim Birimlerinin Bağlı Olduğu Kurumlara ve Görüşmelere Ait Bilgiler	150
Tablo 28. Akademisyenlerin Bağlı Oldukları Kuruma ve Görüşmeye Ait Bilgiler	151
Tablo 29. Yerel Halka ve Görüşmeye Ait Bilgiler.....	151
Tablo 30. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler.....	154
Tablo 31. Düzce İlinin Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilmesi İçin Yeterli Potansiyeli Taşıyıp Taşımadığına Yönelik Görüşler	156
Tablo 32. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulup Kurulamayacağı, Kurulacak Olursa Nereye Kurulabileceği ve Bu Bahçenin Kullanım Amaçlarının Neler Olabileceğine Yönelik Görüşler.....	158
Tablo 33. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Ziyaretçilerine Sunacağı Endemik Bitkilere Yönelik Görüşler	163
Tablo 34. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bu Bahçede Bulunacak Bitkiler Hakkındaki Bilgilendirme Araçlarına Yönelik Görüşler.....	165
Tablo 35. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Hangi Yaş Gruplarına Hitap Edebileceğine Yönelik Görüşler	168
Tablo 36. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Avantajları ve Dezavantajlarına Yönelik Görüşler	170
Tablo 37. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bu Bahçe ve Oluşturulduğu Bölge ile İlgili Tanıtım (Reklam) Çalışmalarına Yönelik Görüşler.....	174
Tablo 38. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Botanik Bahçesinde Uygulanacak Olan Bilimsel Faaliyetlere Yönelik Görüşler ...	177
Tablo 39. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Ziyaretçilerine Tanıtım veya Hatıra Amaçlı Sunacağı Hediyelik Eşyalara Yönelik Görüşler.....	180
Tablo 40. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgenin Turizmine Oluşturacağı Katkılara Yönelik Görüşler	183
Tablo 41. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Bahçe Etrafına Kurulacak Olan Tesislere Yönelik Görüşler.....	187

Tablo 42. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Düzenlenecek Olan Faaliyetlerde Ziyaretçilerin Katılacağı Aktivitelere Yönelik Görüşler.....	190
Tablo 43. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgeye Ekonomik Yönden Sağlayacağı Faydalara Yönelik Görüşler	193
Tablo 44. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgenin Kalkınmasına Sağlayacağı Katkılara Yönelik Görüşler.....	197
Tablo 45. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Sosyal Sorumluluk Projesine Sağlayacağı Katkılara Yönelik Görüşler	200

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Botanik Turizm İle Bağlantılı Bazı Temel Kavramlar	62
Şekil 2. Botanik Bahçesi Tanımlamaya Yardımcı Olan Kriterler	75
Şekil 3. 1563-1795 Yılları Arası İnşa Edilen Botanik Bahçelerinin Bulunduğu Alanlar.....	82
Şekil 4. Botanik Bahçelerinin Gelişme Gösterdiği Alanlar	85
Şekil 5. Botanik Bahçelerinin Temel İşlevlerine Dayanan Değerlendirme Kriterleri	87
Şekil 6. Botanik Bahçelerinin Başlıca Aktiviteleri	88
Şekil 7. Botanik Bahçesi Kurulumu İçin Fizibilite Çalışması	101
Şekil 8. Botanik Bahçelerinin Alan Seçiminde Tavsiye Edilen Boyutlar	102

KISALTMALAR LİSTESİ

TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
TDK	Türk Dil Kurumu
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
ÇEKÜL	Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
CHIOS	A Unique Island of the Aegean
TURSAB	Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği
SWOT	Strengths Weaknesses Opportunities Threats
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
WGTC	World Garden Tourism Council
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
UNWTO	United Nations World Tourism Organization
TUYED	Turizm Yazarları ve Gazetecileri Derneği
THK	Türk Hava Kurumları
AFF	Accelerated Freefall-Hızlandırılmış Serbest Düşüş
TTSO	Trabzon Ticaret Sanayi Odası
NGBB	Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi
BGCI	Botanic Gardens Conservation International
AABGA	American Association of Botanical Gardens and Arboreta
FTG	Fairchild Tropical Garden
IUCN	International Union for Conservation of Nature and Natural Resources
QR	Quick Response
ANG	Ali Nihat Gökyiğit Vakfı
ZTBB	Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
Ha	Hektar Alan

Km	Kilometre
MÖ	Milattan Önce
ÖBA	Önemli Bitki Alanları
TEM	Trans European Motorway
TATUTA	Tarım-Turizm-Takas
LED	Light Emitting Diod
CD	Compact Disc
AVM	Alışveriş Merkezi
OSB	Organize Sanayi Bölgesi

EKLER LİSTESİ

EK 1. Görüşme Formu ve Soruları	255
EK 2. Özgeçmiş	257

BİRİNCİ BÖLÜM

Tez çalışmasının birinci bölümü olan bu bölümde araştırmanın girişine, problemine, amacına, önemine, sayıltılarına, sınırlılıklarına ve son olarak tanımlarına değinilmiştir.

1. GİRİŞ

Turizm dünyayı şekillendiren temel bir sektör olarak kabul edilmekte ve gelişmenin çeşitli yönleriyle ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle pek çok turizm merkezinin farklı turizm ürünlerine veya bir ürün birleşimine odaklanarak kendi turizm planlarını oluşturmaya başladığı belirtilmektedir. Gelişmekte olan ülkeler, turizmi yoksulluk ile mücadelede bir araç olarak kullanmaktadır. Bununla birlikte, turizmin büyümesi ile yoksulluğun azaltılması arasındaki pozitif ilişkinin sorgulanmış ve eleştirilmiş olduğu ifade edilmektedir (Giampiccoli ve Saayman, 2014: 1667). Turizm, kitle turizmi ve alternatif turizmin bir bileşkesidir. Kitle turizmi, popüler tatil beldelerinde kültür tatilleriyle ilgili bilgi edinmek isteyen çok sayıda insanla karakterize olmaktadır. Alternatif turizm ise, bazen “özel ilgi turizmi” veya sorumlu turizm” olarak adlandırılmakta ve genellikle sakin insanların yaşam biçimleri, yerel doğal çevrenin teması ve anlayışı üzerinde durulan alternatif turizm biçimleri anlamına gelmektedir. Alternatif turizmin belirli biçimlerine gelince kültürel, eğitimsel, bilimsel, macera, tarım turizmi gibi kırsal ve çiftlik turizm türlerini tanımlamaktadır (Dragulanescu ve Drutu, 2012: 198).

1980’lerde kültürel miras ve sürdürülebilir gelişme ile beraber moda haline gelmiş ifadelerden birisi olarak bilinen alternatif turizm kavramı pek çok araştırmacı aracılığıyla, tabiata duyarlı veya sürdürülebilir ilkelere göre geliştirilmesi gereken turizm çeşitleri olarak belirtilmekte bu bağlamda kitle turizminin zıttı olarak değerlendirilmektedir (Baytok vd., 2017: 1). Alternatif turizm anlayışında, küçük ve

orta boy işletmelerin seçimi büyük konaklama işletmelerinin seçimine göre daha çok rağbet görmekte ve grup tüketiminde bireysel turlar ön plana çıkmaktadır. Kitle turizmi anlayışına bakıldığında ise maliyetinin ucuz olması tutumunun aksine alternatif turizme katılanlar ödeme konusunda daha esnek bir profil resmetmektedir (Taş vd., 2016: 354). Bu bağlamda alternatif turizm türlerini seçenlerin zengin ve eğitilmiş oldukları, bu sebeple de çevre konusunda daha hassas oldukları varsayılmaktadır. Alternatif turizm türlerinin yaygınlaşmasının sebepleri olarak da, tüketicilerin yani turistlerin çevreci kaygılar taşımalarından çok, değişik tatil şekilleriyle belirttikleri farklı sosyal pozisyonlar bulunmaktadır. Ayrıca bir turistik çekicilik olarak orijinal kültürlerin ve el değmemiş doğanın sunulmasında amacın, yeni pazar sahaları oluşturmak olduğu görülmektedir (Roney, 2002: 13). Alternatif turizm en genel haliyle, klasik turizm anlayışından farklı arayışları olan tüketicilerin arzu ve ümitlerini karşılamak ve deniz kum güneş olarak bilinen kitle turizminin çevre ve sosyal yapı üzerinde oluşturduğu olumsuz tesirleri azaltmak için oluşturulan ve sunulan bütün turizm türlerini kapsamaktadır (Arslaner ve Erol, 2018: 423).

Dağları, akarsuları, yaylaları, gölleri, mağaraları, termal kaynakları gibi birçok özelliği olan Türkiye, önemli bir turizm çeşitliliğine sahip olmasıyla bilinmektedir. Üç kıta arasında doğal bir köprü olan Türkiye'nin iklim çeşitliliğinin, nadir türde bitkilere sebep olan bazı coğrafi özellikleri ortaya çıkartmış olduğu belirtilmektedir. Türkiye'nin tarihi ve kültürel değerleri hususunda dünyanın çok az ülkesinde bulunan doğal güzellikleri ve iklim farklılıkları gibi farklı özelliklerine bağlantılı olarak gelişme gösteren bir turizm kapasitesi bulunmaktadır. Bu bağlamda eko turizmin bir ögesi olarak görülen bitkisel varlıkların, gün geçtikçe ekosistemdeki diğer öğelerden daha çok gündeme gelerek yeni bir turizm çeşidi olan botanik turizmi oluşturduğu vurgulanmaktadır. Bu turizm çeşidinde çeşitli endemik bitkileri barındırıyor olması, Türkiye'yi diğer ülkelerden ayıran en önemli özellik olarak görülmektedir. Buzul çağlarda Anadolu'da bulunan bitkilerin koruma altında olması, Türkiye'nin bitki örtüsünde öne çıkmasının en önemli nedenlerinden biri olarak görülmektedir (Taş vd., 2016: 354; Ateş vd., 2016: 22). Bu bağlamda botanik bahçeleri çok çeşitli yabancı turistlerin yanı sıra yerel bölgelerden gelen düzenli ziyaretçileri çekmektedir. Hem koruma hem de eğitim, botanik bahçelerinin hedefleri arasında olduğu için, koruma konusunda eğitim vermek, koruma tutumlarını ortaya

koymak ve halkı korumaya teşvik etmek için botanik bahçeleri potansiyel olarak iyi konumda olmaktadır (Ballantyne vd., 2008). Botanik bahçelerinin bitki koruma alanındaki rolü 1970'lerden bu yana yaygın olarak kabul görmüştür. Tehdit altındaki birçok bitki türü, iyi belgelenmiş canlı koleksiyonlarda ve tohum bankalarında bulunmaktadır (Oldfield, 2009). Botanik bahçeleri ve arboretumlar (ağaç parkı), koleksiyonlarına dâhil etmek istedikleri bitkilerden tohum talep etmekte ve listeleme bahçesi de onlara talep ettikleri bitkiyi göndermektedir. Birkaç botanik bahçesi, dünyanın herhangi bir yerinde yaygın olan ve bitkinin yetiştirilmesi hususunda önemli noktaları olan türleri listelemektedir (Reichard ve White, 2001).

“Alternatif Turizm Türlerinden Botanik Turizm Bağlamında Botanik Bahçesi Kurulumuna Yönelik Paydaş Görüşleri: Gümüşova Örneği” başlığı kapsamında yapılan bu tez çalışmasının birinci bölümünde; araştırmanın girişine, problemine, amacına, önemine, sayıltılarına, sınırlılıklarına ve tanımlarına değinilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde; alternatif turizm kavramına, amacına ve Türkiye’de alternatif turizm çeşitleri kavramlarına değinilmiştir. Bir sonraki bölümü olan üçüncü bölümünde; botanik turizm tanımı ve önemi, tarihsel gelişimi ve Dünya’da, Türkiye’de botanik turizmi konuları, botanik bahçesi kavramı, tarihsel gelişimi, işlevleri, planlama ilkeleri, Dünya’da ve Türkiye’de botanik bahçesi örneklerine değinilmiştir. Daha sonra çalışmanın dördüncü bölümünde; Düzce ili ve Gümüşova ilçesi hakkında genel bilgiler başlığı altında yerleşim yeri ve sınırları, nüfusu, iklim yapısı, endemik bitkileri, ulaşımı ile sosyal ve kültürel yapısı konularına değinilmiştir. Çalışmanın beşinci bölümünde; araştırmanın yöntemi, kapsamı, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi konularına değinilmiştir. Çalışmanın altıncı bölümünde ise; söz konusu çalışmanın bulguları ve yorumlarına değinilmiştir. Çalışmanın son bölümü olan yedinci bölümünde de; sonuç ve öneriler başlığı altında araştırmanın sonuçları ve önerileri değerlendirilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Gümüşova ilçesine bir botanik bahçesinin kurulumuna yönelik paydaş algılarını ve bölgedeki mevcut potansiyeli belirlemek için paydaşların, ilçenin bulunduğu konuma ve bir bahçe kurulumunda yeterli potansiyeli taşıyıp taşımadığına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Ayrıca bu bahçede gerçekleştirilecek faaliyetlerin, bulunacak olduğu konumu ile turizme katkısının ve tanıtım çalışmalarının neler olduğunun belirlenmek istenmesi de araştırmanın problemini oluşturan diğer nedenler olmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın öncelikli amacı, Gümüşova ilçesine botanik turizm bağlamında bir botanik bahçesinin kurulabilirliği üzerine olan paydaş algılarını ve bölgedeki mevcut potansiyeli katılımcıların görüşleri ile değerlendirmektir. Ayrıca değerlendirme doğrultusunda da konu ile ilgili öneri oluşturmak ve konu hakkında araştırma yapacak olan araştırmacılara bu önerileri sunmaktır. Araştırmanın bir diğer amacı ise botanik turizmi kapsamında yapılmış detaylı çalışmaların yeterli olmadığının düşünülmesi sebebiyle bu çalışmayı literatüre kazandırmaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Alternatif turizm türleri ile bir bölgenin sahip olduğu çekicilik ortaya konulurken bölgenin kalkınmasına katkı sağlanmakta ve bölgenin bir turizm merkezi olarak çekiciliğini arttırmak için de bahçelerin turizm çekiciliğinden faydalanılmaktadır. Dünya yaşamında insanlar için bir alternatif oluşturan bahçe türlerinden olan botanik bahçeler ise eğitici ve bilimsel oldukları gibi gittikçe yaygınlaşan turistik yerler olarak da bilinmektedir. Bu bahçelerin ziyaretinin gerçekleştirilmesiyle ortaya çıkan turizm türü ise botanik turizmi olarak kabul görmektedir. Bu bağlamda alternatif turizm türlerinden olan botanik turizm bağlamında Gümüşova ilçesinin çekicilik kazanmasına ilişkin görüşlerde botanik bahçesinin, ziyaretçi sayısını etkileyeceği ve bölgenin kalkınmasına etki edeceği belirtilmektedir. Araştırma kapsamında Gümüşova ilçesine bu bahçenin kurulumuna

yönelik paydaş görüşlerinin ve mevcut potansiyelin belirlenmesi çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu araştırmada yapılan değerlendirmeler sonucunda botanik turizm ile ilgili çalışmaların incelenmiş ve bu konudaki çalışmaların yeterli olmadığı belirlenmiştir. Bu bağlamda hem Türkiye’de yeni bir konu olan botanik turizm kapsamındaki çalışmaların yeterli olmadığının düşünülmesiyle bu çalışmanın bir örnek teşkil edecek olması hem de Düzce ili Gümüşova ilçesinin konu ile ilgili paydaş görüşlerinin ve mevcut potansiyelinin belirlenmesine yönelik olması amacıyla farklı bir araştırma konusu olmuştur. Botanik turizmi kapsamında yeterli çalışmanın olmadığının düşünülmesi önem arz eden bir unsur olurken bu durumun çalışmaya özgünlük kattığı da düşünülmektedir. Diğer önemli olan unsur ise Düzce ili Gümüşova ilçesine botanik bahçesi kurulumuna yönelik görüşlerin ve potansiyelin belirlenmesiyle o bölgeye turizm boyutunda farklı bir alternatif kazandırarak bölgenin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmaya katılan yerel yönetim birimleri, akademisyenler ve yerel halkın görüşme sorularını cevaplayabilecek nitelikte yeterli bilgi ve tecrübeye sahip oldukları kabul edilmiştir. Seçilen örneklemin evreni temsil etmede yeterli olduğu varsayılmıştır. Görüşmeye katılım sağlayanların görüşme sorularını samimi ve dürüst bir şekilde yanıtladığı varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Gümüşova ilçesinde bulunan yerel yönetim birimleri, akademisyenler ve yerel halktan katılımcılar ile sınırlıdır. Araştırmanın diğer bir sınırlılığı ise araştırmaya dâhil edilecek yerel yönetim birimlerinden iki birimin müsait olmamasından ötürü görüşmeyi iptal etmiş olmasıdır. Araştırma kapsamındaki veriler, görüşme esnasında verilen cevaplar ve literatür taraması ile elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Alternatif Turizm: Alternatif turizm, “doğal, sosyal ve topluluk değerleriyle tutarlı olduğu ortaya çıkan ve hem ev sahiplerinin hem de misafirlerin olumlu ve faydalı etkileşiminden ve paylaşılan deneyimlerden zevk almalarını sağlayan turizm biçimi olarak” tanımlanmaktadır. Ayrıca çevrenin korunmasını, yerel halkın bakımını ve refahını göz önünde bulunduran bir turizm şeklidir (Sanyal, 2016).

Botanik Turizm: Botanik turizm, bitkileri doğal ortamlarında veya yönetilen botanik bahçelerinde ve parklarında görmek için seyahat edilen ve farklı bitki türlerini dünyadaki coğrafi özellikleri bakımından incelemek üzere oluşturulan bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır (Wikivoyage, 2019; Ateş vd., 2016: 22).

Botanik Bahçe: Botanik bahçeleri, bilimsel araştırma, koruma, sergileme amacıyla belgelenmiş canlı bitki koleksiyonlarını tutan kurumlar olarak tanımlanmaktadır (Krishnan ve Novy, 2016:2). Bu kurumlar bir yandan botanik, bahçecilik, koruma ve ekoloji alanlarında araştırma ve bilimsel uygulamalara sahipken diğer yandan halk eğitimi ve turizm alanında da önemli rol oynayan kurumlardır (Barkoosaraei ve Moshiri, 2017: 1211).

İKİNCİ BÖLÜM

2. ALTERNATİF TURİZM

Tez çalışmasının ikinci bölümü olan bu bölümde alternatif turizm kavramı, alternatif turizm’ de amaç ve Türkiye’de alternatif turizm çeşitleri kavramlarına değinilmiştir.

2.1. Alternatif Turizm Kavramı

Birçok ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de son zamanlarda turizm algısı farklılıklar göstermektedir. Batman’a (2013: 22) göre alternatif turizmin kendisi kavramsal olarak bir turizm türü olmamakla birlikte, kullanım kolaylığı nedeniyle bazı turizm çeşitlerinin hepsine verilen ana bir başlıktır.

Turizme olan ilginin artması, bu artış sebebiyle turizmin, tüm yıla yayılması ve turizm gelirlerinde artış sağlanması gibi olumlu nedenler sonucunda alternatif turizm kavramı altında birçok turizm çeşidi ortaya çıkmıştır. Alternatif turizmle birlikte turizm gelirlerinde artışın olmasından ziyade turistik kaynakların en verimli şekilde kullanılması gibi turizm anlayışının oluşmasına olanak sağlanmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde alternatif turizm kavramı ile ilgili birçok farklı tanımlamanın olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda bir tanıma göre; alternatif turizm kavramı, sürdürülebilir hedefleri uygulamak adına mevcut durumunu koruyan, maksimum kar elde etmekten çok, en iyi karlılığı hedef alan, anlık değişimlere uyum sağlayabilen ve en önemlisi gerçekleştiği çevreye saygı gösterebilen turizm hareketi olarak tanımlanmaktadır (Barakazı, 2015: 5). Alternatif turizm, doğaya, sosyal değerlere ve yerel halkın değerlerine uyumlu, hem ziyaretçilerin hem de yerel halkın pozitif ilişkilerine izin veren ve deneyimlerini paylaşımlarını sağlayan bir turizm şekli olarak tanımlanmaktadır (Özer vd., 2016: 22). Bir diğer araştırmaya göre; alternatif turizm kavramı, “geleneksel ve klasik kitle turizmi ve şehir turizminin olumsuz etkilerini

azaltmak amacıyla yeni turistik ürünlerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş bir turizm çeşidi” olarak tanımlanmaktadır (Parladır, 2013: 7).

Bir başka tanıma göre ise; alternatif turizm, kitle turizmine tepki biçiminde ortaya çıkıp, onun alternatifini olarak bilinmesiyle birlikte, “yumuşak ve sorumlu” olarak ifade edilirken zıttı olan kitle turizmi “sert ve sorumsuz” olarak ifade edilmektedir (Boz, 2004: 85). Bu tanımlara bağlamında; alternatif turizm, kitle turizminin karşıtı olarak bilinmesiyle birlikte, ekonomik etkilerinin oldukça fazla ve olumsuz etkilerinin oldukça az olmasına karşılık ideal bir turizm türü olarak görülmektedir (Altanlar, 2007: 7). Bu bağlamda alternatif turizmle ilgili; modası geçmeye başlayan turizm çeşitlerini hareketlendirmesi ve kitle turizminin yol açtığı olumsuzlukları yok etmesi sebebiyle geleneksel turizmin veya kitle turizminin alternatif olarak sayılabileceğini söylemek mümkündür (Çontu, 2006: 12).

Alternatif turizm tanımları incelendiğinde, köklü anlayış olan deniz kum güneşe odaklı kitle turizmi anlayışının, farklı arz kaynakları ve farklı çalışmalarla da yürütülebileceği belirtilmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik ifadesi öne çıkmakta ve ifade hem tabii hem de kültürel unsurları içermektedir. Başka bir anlatımla alternatif turizmde, turizm arz kaynaklarını sosyo-ekonomik, kültürel ve ekolojik olarak yıpratmadan ve bu kaynakları muhafaza ederek bir turizm faaliyeti sürdürme anlayışı ortaya çıkarılmaktadır (Haberal, 2015: 1). Tüm bu tanımlardan yola çıkarak kısaca alternatif turizm; sosyal, ekolojik, kültürel ve tarihi dokuyu bozmadan doğadan faydalanan, yerel halka ekonomik fayda sağlayan, doğanın çevrenin arkeolojik alanlarının korunmasını, geliştirilmesini ve bilimsel olarak araştırılmasını esas alan, 4 mevsim turizm yapılmasına olanak sağlayan bir turizm çeşididir diyebilmek de mümkündür (Yılmaz, 2016: 2).

Birçok görüşe göre alternatif turizm kavramının ortaya çıkış sebepleri genel olarak şöyle ifade edilebilir:

- Turizm olgusuna karşı beklentilerin değişmesi
- Eğitim seviyesinin yükselmesiyle birlikte turizm algısının değişmesi
- Kişi başına düşen gelirin artması
- Boş zaman kavramıyla tatil anlayışının benimsenmesi

- Turizm hareketinin yılın her ayında yapılabilir olmasıdır.

2.2. Alternatif Turizmin Amacı

Turizm hareketlerinin bölgesel ve dönemsel olarak eşit bir şekilde dağılımına gereksinim duyulması kapsamında turizm sektöründe sürdürülebilirliğin devamı ve mevsimsellik gibi problemlerin giderilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesiyle birlikte alternatif turizm alanının geliştirilmesi amaçlanmaktadır (TÜSİAD, 2014: 6). Alternatif turizm kavramsal olarak; adım adım gelişme, en iyi kârlılık düzeyi, uzun ve kalıcı değişimler, değişime karşı dayanıklılık gibi faktörlerle birlikte çevre ile bütünleşmeyi ifade etmektedir. Bu bağlamda alternatif turizmin sürdürülebilir kalkınmayı ele alarak oluştuğunu söylemek mümkündür (Altanlar, 2007: 8). Alternatif turizm, turistik bölgenin mevcut yapılarındaki doğallığını bozmadan daha işlevsel ve yaşanılabilir bir çevre düzeni oluşturma amacıyla bölgede yaşayanların turizm ile ilgili ilişkilerini ve düşüncelerini geliştirmektedir (Barakazı, 2015: 6).

Alternatif turizm deniz-kum-güneş üçlüsünün oluşturmuş olduğu turizm çeşidini geride bırakan ve klasikleşmiş kitle turizmine ters düşerek turizmi farklı türleriyle yansıtan bir kavram olmuştur. Diğer taraftan turizmi benimseyen turistlerin turizme olan eğilimlerinde de geçmişten günümüze farklılıklar gözlenmiştir. Geçmişte boş zamanı değerlendirmek olarak bilinen turizm, günümüzde yaşayarak öğrenme, çeşitli aktivitelerle dinlenme, farklı kültürleri deneyimleme olarak bilinmesiyle değişkenlik göstermiştir. Alternatif turizm bu farklılıklarla birlikte doğal çevreyi koruyarak ve değerlendirerek, yapılması amaçlanan turizm faaliyetleri üzerinde kontrol sağlayıp bu bağlamda maddi açıdan fayda sağlamayı amaçlamaktadır (Arpacı ve Orta, 2013; Albayrak, 2011; Ulsan, 2009). Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda kısaca alternatif turizm (Batman, 2013: 25):

- Çeşitli turizm aktivitelerini barındırmayı
- Turizm programlarında farklı yöreleri kullanmayı
- Bilinenler üzerine odaklanmayı azaltmayı
- Olanı koruyarak farklılıkları ön plana çıkartıp fayda sağlamayı

- Turizmi senenin tüm aylarına yayarak turizmin ekonomisine katkı sunmayı amaç edinmiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde alternatif turizm, sürdürülebilir turizmin devamlılığını sağlamada ve kitle turizminin günümüzde oluşturduğu birtakım sorunlarını gidermede büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda var olan turizm potansiyelini geliştirmek ve kitle turizmi veya sürdürülebilir turizm gibi turizm çeşitlerine alternatif olabilecek turistik kaynakları belirlemek için araştırmalara başlanmıştır (Bako, 2016: 11).

2.3. Alternatif Turizmin Önemi

Turizm sektöründe bulunan insanları yeni arayışlara yöneltmek için, turizm hareketine katılmak isteyen farklı yaş ve değişik kültüre sahip olan kişilerin istekleri doğrultusunda farklı turizm türleri ortaya çıkmakta ve alternatif turizm faaliyetleri önem kazanmaktadır (Sargın, 2006: 1). Bu kapsamda çevre ve doğaya zarar vermek istemeyen tüketiciler, doğal alanlara ve kültüre daha az zarar verici ürünleri oluşturabilmek için bilinçli davranmaktadırlar. Bu isteklere bağlı olarak da yeşil turizm, eko-turizm gibi alternatif turizm türleri önem arz etmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 118).

Alternatif turizm; eko turizm, yeşil turizm, doğa turizmi, kırsal ve toplum temelli turizm, etnik turizm, macera turizmi, kültürel turizm gibi ekolojik kaynakların korunup ilerlemesini sağlayan düşünceleri içererek ve duyarlılık göstererek bir toplum aracılığıyla önderlik edilen sürdürülebilir turizmin diğer biçimidir. Bununla birlikte farklı tecrübeler yaşamak isteyen turistlerin isteklerini karşılamak üzere ortaya çıkan bir tür olarak da bilinmektedir (Boz, 2004).

Kısaca alternatif turizm kavramı turizmin çeşitlendirilmesi tutumuyla kıyı turizmi dışındaki turizm hareketlerini içermektedir (TÜSİAD, 2014: 6). Ayrıca alternatif turizm faaliyetlerini geliştiren ülkelerin rakiplerinden daha etkileyici olması ve bu konuda turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi maksadıyla olası alternatif turizm çeşitlerinin geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 1-2). Turizm pazarında meydana gelen yeni destinasyonlarda ki alternatif turizm türlerinin göz önünde olması ve eski destinasyonlarda ürün çeşitlendirme

etkinliklerinin görülmesi gibi unsurlar ilerleyen zamanlarda alternatif turizmin talep yoğunluğunun fazlalaşacağını açıklamaktadır (Kılıç ve Kurnaz, 2010: 40). Bu tür turizm etkinliklerinin, turizmden kişi başına elde edilen gelir seviyesini yükseltmesi amacıyla değerlendirilebilmesi de alternatif turizme ait açıklamalarda üzerinde durulması gereken diğer bir konu olarak ifade edilmektedir. Ayrıca ülkeler alternatif turizm etkinliklerini özendirme düşüncelerini; turizm sektöründe her zaman kendini gösteren risk faktörünü en az seviyeye düşürerek ve turizm türlerini çoğaltarak riski ortadan kaldırmak gibi bir düşünceyle açıklamaktadırlar (Çontu, 2006: 2).

Buna bağlı olarak alternatif turizm kavramının ortaya çıkmasında etkili olan başlıca faktörler (Sarı, 2017: 58):

- Turizmin olumlu olmayan çevresel etkilerinin çoğalarak fark edilmeye başlanması,
- yeni turistik etkinlikler arayan turist sayılarının artması,
- ekonomik ve çevresel etkenlerin gittikçe önem kazanmaya başlaması,
- alternatif turizm türüne doğru yaklaşan turizm pazarındaki genel eğilimlerin oluşması şeklinde belirtilmektedir.

2.4. Türkiye’de Alternatif Turizm Türleri

Türkiye’de turizm sektörü ile ilgili çalışmalar 1960’lı yılların başında planlı kalkınma dönemiyle birlikte başlamıştır. Var olanı koruyabilmek ve tarihi ve kültürel varlıkların devamlılığını sağlayabilmek adına çalışmalar yapılmıştır (Parladır, 2013: 9). Turizm anlayışı Türkiye’de de günden güne değeri artan bir sektör halini alarak ilerlemeye başlamıştır (Güzel, 2011: 128). Ekonomik alanda yapılmış olan katkılar da turizm sektörünün gerçekleri olarak bilinmektedir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 2). Turizm sektörü ulusal gelire sağladığı katkının beraberinde döviz gelirin sağlanmasıyla birlikte ödemeler bilançosunun iyileştirilmesi açısından da ülke ekonomisinde aktif konumdadır. Bununla birlikte bu sektör, işsizlik oranının fazla olduğu yerler için yeni iş alanlarının oluşturulması bakımından büyük önem arz etmektedir (Yavuz, 2006: 162).

Türkiye farklı iklim yapısı, nadir ülkelerde bulunan doğal güzellikleri ve değeri ölçülmez kültürel varlıkları açısından turizm potansiyelinde büyük önem arz etmektedir. Türkiye'nin yaygın turizm çevresini mağaralar, göller, akarsular, dağlar, yaylalar ve termal kaynaklar gibi alanlar oluşturmaktadır (Parladır, 2013: 8). Farklı turizm çeşitlerinin ortaya çıkması Türkiye'deki turizmi oluşturacak alanları, zenginliklerin değerlendirilmesi bakımından önemli kılmaktadır. Turizm sektöründeki hizmetlerin yılın her ayına denk gelecek şekilde alanlara dağılması hem gelirden hem çeşitlilikte artışa sebep olacaktır (Ulus, 2009: 22). Kişilerin görüşlerinin farklılaşması, isteklerinin değişmesi, harcadıkları zamanın artması gibi unsurların değişkenlik göstermesiyle turistlerin yeni arayışlara itilmesi, turizmde çeşitlenmeye sebep olacak ve alternatif turizm kavramının ortaya çıkmasına büyük katkı sağlayacaktır (Albayrak, 2011: 10). Aynı zamanda Türkiye'nin yöresel etkinlikler kapsamında aktif olması, alternatif turizm açısından elverişli yapıda olmasına bir sebep olabilmektedir (Kızılırmak, 2006: 186). Bu durumda Türkiye'nin sadece deniz kum güneş üçlüsünün oluşturduğu turizm faaliyetlerinden ibaret olmadığıyla birlikte alternatif turizm gibi yeni alanlara ve çeşitli faaliyetlere yönelebildiğini söylemek de mümkündür (Boz, 2004: 87).

Türkiye alternatif turizm adı altında genel olarak sağlık turizmi, doğa turizmi, kış turizmi, yayla turizmi, kongre turizmi, kırsal turizm, eko turizmi, kruvaziyer turizmi ve golf turizmi gibi vb. türlerinin oluşmasında eşsiz olanaklara sahiptir. Buna bağlı olarak bu kapasitenin ölçülü anlamda kullanılamamasından ötürü Turizm Stratejisi 2023 planında Türkiye'nin doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerinin korunmasıyla birlikte yeterli düzeyde kullanılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bunun beraberinde alternatiflerin geliştirilmesiyle Türkiye'nin turizm paylarında artış yaşanması hedeflenmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017: 1).

Ülke; doğal, dini ve sağlık konularını içeren spor turizmi bağlamında ilk bölüm ve ilk bölüm ile ilişkili olarak belli başlı konuları alan karavan turizmi, kış turizmi, kuş gözlemciliği, av turizmi ve golf turizmi bağlamında ikinci bölüm olmak üzere iki farklı bölüm üzerinden ürün geliştirme yolunu seçmiştir (Parladır, 2013: 8). Planlı ve kontrollü olarak bilinmesiyle birlikte sınırsız sayıda hizmete sahip olan alternatif turizm, gelecekteki tüm turizm gelişmelerine yön vermesi amacıyla bir

özüm yolu olarak görölmüştür (Altanlar, 2007: 7). Buna bağlı olarak günümüzde kişiler; yerel halk ile haberleşmek, planlanan aktivitelere ortak olmak, gelenekler hakkında bilgi edinmek ve doğayı korumak gibi sebeplerle daha çok alternatif turizme rağbet göstermektedirler (Kızılırmak, 2006: 185).

Türkiye’de gerçekleştirilebilen alternatif turizm türlerinden bazıları:

- Özel İlgi Turizmi
- Kırsal Turizm
- Eko Turizmi
- Yayla Turizmi
- Botanik Turizmi
- Sağlık Turizmi
- Kış Turizm
- Yat Turizmi
- Spor Turizmi
- Kongre Turizmi
- Üçüncü Yaş Turizmi
- Gençlik Turizmi
- Kültür Turizmi
- İnanç Turizmi

şeklindedir (Gülbahar, 2009: 163-165). Türkiye’nin çeşitli coğrafi bölgelerinin diğerlerinden değişik kültürel ve peyzaj yapısının turizme katkılarının tespit edilmesi, Türkiye’deki alternatif turizm türlerinden biri olan kırsal turizmin kapasitesinin belirlenmesinde de yol gösterici bir etki sağlamaktadır (Sanlı, 2017: 34). Buna bağlı olarak birçok kültürü içinde barındırarak insanları şehir yaşamından uzaklaştıran kırsal turizm, son zamanlarda turistler tarafından rağbet gören türlerden biri olmuştur.

2.4.1. Kırsal Turizm

Kırsal turizm, kırsal alanlarda yapılan faaliyetleri içeren bir kavram olarak bilinmektedir. Buna bağlı olarak Güncel Türkçe Sözlük’e (TDK, 2017) göre kırsal

alan; özellikle doğal kaynaklara dayalı üretimin yaygın olduğu kendine özgü kültürel yapısının bulunduğu ve toplumsal hayatın daha çok gelenekler çerçevesinde belirlendiği yerler olarak açıklanmaktadır. Kırsal alanlarda, özellikle ziraat ve ormancılıkla birlikte turizm sektörü de birtakım faaliyetlerde ekonomik açıdan önemli bir yere sahiptir (Aslan, 2017: 3). Greffe (aktaran Kiper, 2006: 23)'e göre; kırsal bölgenin bulunduğu nokta turizm boyutuyla “deniz turizmine uzak kalan, şehir yaşantısının olmadığı, kırlara ait doğal yapının korunarak yapaylıktan uzak durduğu ıssız ve özgün alanlar olarak belirtilmektedir. Kırsal alanlar, turizm çeşitleri içinde sadece kırsal turizmin ilerlemesine elverişli bölgeler olmamasıyla birlikte, beraberinde bu platformu paylaşan birçok turizm çeşidinin de “alanı” olarak bilinmektedir (Kiper, 2006: 22). Bu bağlamda kırsal turizm; diğer turizm çeşitleri ile basit bir şekilde uygulanabilen ve tarım ile doğal çevreyi benimseyen bir turizm çeşididir (Sanlı, 2017: 33).

Şehir insanları, geçmişte kırsal alanları; genellikle eş, dost, ziyareti ya da günlük gezi amaçlı kullanırken günümüzde daha çok, doğallığı yaşayabilme, stresten uzak durabilme ve özgürlüğü hissedebilme imkânlarının olması nedeniyle tercih etmektedirler. Kırsal bölgelere olan rağbetin artması ise alternatif turizm çeşitlerinden biri olan kırsal turizme, gelişmesi açısından katkı sağlamıştır (Uçar, 2010: 9). Kırsal turizm oluşturmuş olduğu olumlu izlenimlerle belli başlı ülkelerde turizm çeşitlerinin alternatifi olarak bilinirken doğallığa bağlılığıyla kırsal bölgelerle iç içe olan bir turizm çeşidi olarak önemini arttırmaktadır. Pek çok faydaları ile ele alınan kırsal turizm, Türkiye'nin de turizmine büyük katkı sağlayabilir (Soykan, 2003: 1). Buna bağlı olarak kırsal bölgelerde küçük işletmelere fayda sağlayan kırsal turizm, kişilere ikinci gelir kaynağı olarak sunulmuştur (Emiroğlu, 2013: 6).

Literatürde araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalara bakıldığında kırsal turizmi:

- Tarım turizmi,
- Eko köy turizmi,
- Çiftlik turizmi,
- Yayla turizmi,

- Yeşil turizm,
- Macera turizmi,
- Keşif turizmi,

olarak bu gibi doğa temelli turizm çeşitleriyle de ifade edebilmek mümkündür. Kırsal turizm için kabul görmüş belli bir tanımlamanın olmamasıyla birlikte bu kapsamda genel bir tanım yapmanın da zor olduğu bilinmektedir (Aslan, 2017: 7). Kırsal turizm kimi tanımlarda, balık tutma, çiftlik gezme ve ata binme gibi turizm çeşitleriyle açıklanırken, kimi tanımlarda kırsal bölgelere yapılan tüm turizm faaliyetleri olarak açıklanmaktadır (Emiroğlu, 2013: 3). Birden fazla tanımı olan kırsal turizm için; genel olarak, her bölgeye ait olan sosyal ve kültürel unsurlar kapsamında, kırsal bölgelerde düzenlenen etkinliklerle bilinen bir turizm çeşididir diyebilmek mümkündür (Muhacir, 2014: 39).

Birçok araştırmacı tarafından yapılan çalışmalara göre kırsal turizm tanımlamaları şu şekildedir:

Tablo 1. Kırsal Turizm Tanımları

Ayaz (2012: 42)	Çalışmasında belirttiği tanıma göre turizm açısından kırsal; “kişilerin rahatlığı bulabilecekleri ve boş zamanlarını değerlendirdikleri yeri huzur olarak anımsayacakları ortamlardır” şeklinde ifade edilmektedir.
Soykan (2003: 2)	Çalışmasında belirttiği tanıma göre kırsal turizm; “diğer turizm çeşitleri ile basit bir şekilde bütünleşen ve doğal çevreyle uyumu yakalayan bir turizm çeşidi” olarak ifade edilmiştir.
Doğan (2012: 20)	Çalışmasında belirttiği tanıma göre kırsal turizm; “kırsal bölgelerde gerçekleştirilerek tarım turizmini içermesinin yanında macera turizmi, av turizmi, sağlık turizmi gibi çeşitleri de kapsayan bir faaliyet” olarak ele alınmıştır.
Yallagöz (2010: 3)	Çalışmasında belirttiği tanıma göre kırsal turizm; “gelen turistlerin güzel vakit geçirmelerini sağlamasıyla birlikte bu kişilerin beklentilerini karşılayabilmeyi hedefleyen ve bu yönde yiyecek-içecek ve konaklama gibi birtakım hizmetleri barındıran işletmelerin bulunduğu mikro alanlarda yapılan uygulama alanı” şeklinde açıklanmaktadır.
Ahipaşaoglu ve Çelteç (2006: 2)	Çalışmasında belirttikleri tanıma göre kırsal turizm; “kişilerin birbirinden farklı yörelerle iç içe olmaları ve doğal ortamlarda dinlenmeleri için kırsal bölgelere gittikleri ve konakladıkları, o yörenin kültürüne ait aktiviteleri gördükleri ve uygulamaya döktükleri bir tür faaliyet” olarak ifade edilmektedir.

Tablo 1. (Devam) Kırsal Turizm Tanımları

Kiper (2006: 24)	Çalışmasında belirttiği tanıma göre kırsal turizm; “kişilerin, farklı yörelerin tatlarını tatmak ve hizmetlerinden yararlanmak amacıyla sürekli yaşadıkları yerlerden farklı yerlere yani kırsal bölgelere yaptıkları gezilerle birlikte bu bölgelerde yaptıkları konaklamalardan oluşan ilişkiler bütünü” olarak açıklanmaktadır.
Ayaz vd. (2012: 104)	Belirttikleri tanıma göre kırsal turizm; “kırsal alanların sosyal ve ekonomik ilerleme içerisinde kilit bir nokta olarak bilinen kırsal turizm, kırsal bölgede sürdürülebilir işletmenin turist etkinlikleri” olarak ele alınmaktadır.
Dinçer vd. (2015: 49)	Çalışmasında belirttikleri tanıma göre kırsal turizm; “kişilerin şehirlerdeki ses ve hava kirliliği gibi olumsuz faktörlerden kaçarak, istirahat etme ve farklı yörelerle birlikte aynı alanda bulunabilme amacıyla kırsal bir bölgeye giderek konaklamalarıyla ortaya çıkan bir çeşit” olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanımlarda yola çıkarak kırsal turizm; dört mevsim yapılabilirliği olan, bir tür olmakla birlikte diğer turizm çeşitleriyle kolay bir şekilde bağlantı kurabilen özellik taşımaktadır. Buna bağlı olarak bulunduğu mevsime ve alana göre baharda kır gezileri, kış aylarında kayak merkezleri gibi çeşitli aktiviteleri ve faaliyet alanları sunmaktadır (Aslan, 2017: 12). Türkiye’deki kırsal bölgelere özgü kırsal alanların özellikleri şu şekildedir (Yılmaz ve Gürol, 2012: 27):

- Geleneksel köy düğünleri
- Cirit ve boğa güreşi gibi geleneksel sporlar
- Yöresel el sanatları ve oyunlarıyla birlikte kültürün aktarıldığı faaliyetler
- Ormanlar
- Yaylalar
- Mağaralar

Türkiye’de kırsal turizm bağlamında yapılan faaliyetler ise çoğunlukla (Çelik vd., 2013: 23):

- Açık hava etkinlikleri
- Doğa sporları

- Doğa yürüyüşleri
- Günöbirlik gerçekleştirilen köy ziyaretleri olarak bilinmektedir.

Türkiye’de bulunan kırsal turizm, beşerî ve fiziki açıdan zengin yapısının bulunmasının beraberinde kültürel ve doğal imkânlarının gelişmesiyle birlikte kısa sürede ilerlemeye başlamıştır. Bu anlamda kırsal turizm alanında potansiyeli arttırmak amaçlı çalışmalar süreklilik arz etmektedir (Sanlı, 2017: 42). Türkiye’ de son zamanlarda kırsal turizm bağlamında bulundukları bölgelere turist çekebilmek amacıyla bazı devlet kurumları ve özel sektörler tarafından farklı projeler hazırlanmaktadır. Bu projelerden bir tanesi Düzce ilinin Akçakoca ilçesine bağli Dadalı köyüdür. Tarıma ve hayvancılığa dayalı ekonomisiyle Türkiye genelinde örnek köy seçilerek, tarihi yapısı ve el değmemiş doğası ile fazlasıyla korunmuş eko-köy olarak bilinmektedir (Aslan, 2017: 21). Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2013 de belirtilen hedefe göre ise eko-turizmin gelişmesinde odaklanılan belli alanlarda oto karavan ve çadırlı kamping imkânı olabilecek düzenlemeler yapılacak ve planlama çalışmaları ile butik otel, pansiyonculuk, kırsal turizm tesisleri geliştirilecektir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007: 52). Buna bağli olarak Türkiye’de kırsal turizmin geliştirilmesi amaçlanıyorsa, sadece Türkiye’nin turizmi açısından önemini ortaya koymanın yetmeyeceğinin bilinmesinin haricinde, ülke ekonomisine de ne gibi faydalarının olacağının tespit edilmesi gerekmektedir (Soykan, 2003: 2). Bunun beraberinde Türkiye’de kırsal bölgelerin, turizm açısından ekonomik anlamda verimli bir sektör olarak geliştirilmesi hedefleniyorsa gösterilen çabalar arasında koordinasyon oluşturulabilir (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 33).

Kırsal turizmin gelişmesine müsait olan kırsal alanlar:

- Dağ turizmi,
- Kamp-karavan turizmi,
- Eko turizm,
- Yeşil turizm,
- Mağara turizmi,
- Akarsu turizmi,
- Yayla turizmi,

- Av turizmi,

gibi vb. doğaya dayalı türlerin mekânı olarak da bilinmektedirler (Kiper ve Yılmaz, 2008: 160). Çünkü bu türlerin uygulandığı alanlar, içerdiği tarihi ve kültürel zenginliklerle birlikte doğal güzellikler bakımından kırsal alanlarla benzerlik göstermekte olup, aynı zamanda kırsal turizmde gerçekleşmesini sağlamaya yardımcı olmaktadır (Dinçer vd., 2015: 51).

2.4.2. Doğa Turizmi

Doğa, kişilerin var olduğu günden bu yana seyahat etme sebebi olarak bilinmesiyle birlikte destinasyon pazarında turizmin en önemli unsurlarından biri olarak gündeme gelmektedir. Doğa ile ilişkili olan aktivitelerin birçoğu turizm etkinlikleri olarak sunulmaktadır. Bu etkinliklerin bazıları bulundukları bölgenin doğal özellikleri bakımından farklılık göstererek geliştirilmektedir. Doğa temelli turizm etkinlikleri genellikle kültürel değer, doğal güzellik, vahşi yaşam gibi el değmemiş tabii kaynaklara tutunarak oluşmaktadır. Buna istinaden birçok turizm türleri kapsamında, doğa kavramı esas alınmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 169-170).

Doğa temelli turizm, doğal çevrenin anlaşılmasını ve korunmasını özendiren tabii kaynaklar üzerine kurulu bir tür olmasıyla birlikte, alternatif turizmin çeşidi olarak bilinmektedir. Doğa turizmi, doğal kaynakların uygun bir şekilde korunmasıyla turistlerin eğlenmelerine ve istirahat etmelerine imkân sunmaktadır (Haberal, 2015: 124). Buna bağlı olarak bu tür etkinlikler oluşturulurken o bölgenin iklim özelliklerinin turizm aktivitelerine uygunluğunun birinci aşamada önem arz etmesiyle birlikte hava koşulları ve belli başlı iklim bilgileri analiz edilmektedir (Parladır, 2013: 22). Doğada uygulanan turizmin doğaya bağlı turizm olarak kabul edilebilmesi; o alanın ziyan edilmeden kıymetinin bilinmesi, tabii bölgelerin sürdürülebilir olması için korunması, yönetilebilmesi ve el değmemiş doğal alanların bulunması gibi birtakım etkenlere bağlı olduğu belirtilmektedir (Köroğlu ve Karaman, 2014: 97).

Doğa turizmi, çoğunlukla spor, dans, mücadele ve egzersiz gibi fiziki etkinlikleri oluşturmanın beraberinde botanik turizmi, akarsu turizmi, çiftlik turizmi,

yayla turizmi ve kuş gözlemciliği turizmi gibi doğayı esas alan belli başlı turizm çeşitlerini de kapsamaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 171-174). Doğa turizmiyle ilgili pek çok tanımlamaya rastlanabilir. Fakat bu tanımlamaların doğal çevre, eğitim, yerel düzeydeki ekonomik faydalar ile ekolojik ve kültürel sürdürülebilirlik adı altında dört unsuru kapsadığı gözlenmektedir (Korkmaz, 2001: 13).

Doğaya dayalı turizm kavramını kullanan araştırmacılardan bazıları; doğaya dayalı, doğa aracılığıyla geliştirilen ve doğal ortama bağlı tesadüfi olarak ortaya çıkan deneyimler ile doğada meydana gelen etkinlikleri kapsayan turizm faaliyetlerinin bu gibi unsurlardan oluştuğunu ifade etmektedir (Köroğlu vd., 2012: 133). Buna karşılık kimi araştırmacılar ise eğitim, rekreasyon, macera gibi öğelerin bu tür turizm faaliyetleri için önemli öğeler olduğunu ve doğa gezisi, doğa uyumu gibi ifadelerle de turizm etkinliklerine yanıt olan bu anlatımların kullanıldığını vurgulamaktadır (Köroğlu ve Karaman, 2014: 96).

Türkiye’de diğer turizm çeşitleriyle arasında tam olarak bir fark olmadığı bilinen doğa turizmi; doğa ve doğayla ilgili unsurların zarara uğratılmadan turistlerin kendilerini yenilemelerini sağlayan bunun yanında eğlenmelerine dinlenmelerine ve konaklamalarına imkân tanıyarak doğal alanlara yapılan seyahatlerden oluşan bir tür olarak da tanımlanabilmektedir (TODEG, 2010: 46-49). Türkiye’de doğa turizmi son zamanlarda tabiatı keşfedebilmek gayesi ile adını sık sık duyurmaktadır. Türkiye’ de doğaya dayalı turizm etkinlikleri, Dünya’da da olduğu gibi, Milli parklar, Tabiat Koruma Alanları, Tabiat Parkları ve Tabiat Anıtları gibi vb. gibi alanlarda gelişim göstermektedir. Bunların dışında doğa turizmine yönelik alanlar arasında Ramsar alanları, doğal sitler, özel çevre koruma bölgeleri gibi uluslararası anlaşmalarla korunan alanlar da yer almaktadır (İnternetHaber, 2015). Ayrıca Türkiye ormanları, yaylaları, kıyıları, dağları, gölleri, akarsuları, florası (bitki bilimi) ve faunası (hayvan bilimi) gibi doğal varlıklarının dışında kanyonları ve mağaraları gibi birtakım zenginlikleri de içinde bulundurmaktadır. Türkiye’nin bu doğal kaynaklarının gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından, doğa turizmine ait rotaların ve etkinliklerin de içinde bulundurulduğu 81 ilde doğa turizmine dayalı 527 alan belirlenmiştir (FORTUNE, 2015).

2.4.3. Kültür Turizmi

Günümüzde kültürün, toplumları d n şt rmesindeki gücüyle birlikte, tarih  abidelerden müzelere, geleneksel uygulamalardan modern sanata kadar uzanan değişik kolları sayesinde hayatımız birçok alanda zenginleşmektedir (UNESCO, 2016). Turizm, devamlı değişkenlik göstererek ilerleyen bir bütünü ifade etmektedir. Turizme açılan bölgelerin geleişim göstererek ilerleyebilmesi için öncelikli olarak gelenekselliğe ve orijinalliğe önem vermesi değerleri koruması ve kültürel mimariye uygun olduğunu göstermesiyle birlikte altyapı ve üstyapı konuları üzerinde durması gerekmektedir. Kültür kavramı da turizm kavramı gibi devamlı değişkenlik gösteren bir olgu olarak açıklanmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 143). Diğer bir ifadeyle kültür; herhangi bir topluma ait bireyin düşünce ve davranışını yansıtan sahip olduğu manevi değerler, sanat, inanç, bilgi, adet ve kanun gibi yol gösterici alışkanlıkların bütününü oluşturan bir rehber olarak da ifade edilmektedir (Ergan, 2017: 17-18).

Kültür ve turizm arasında çabucak gelişen bir bağ bulunmasıyla; kültür turizmi etkileyen bir unsur olarak ortaya konulurken, turizm de bu unsurları kapsayan kültürel mirasın önemini arttırmasıyla, mahalli ve milli idareleri kaynak ayırmaya özendiren bir tür olarak ortaya konulmaktadır (T S AD, 2014: 11). Bu bağlamda kültürün turizme olanak sağlaması ve bir turistin gittiği ve gezdiği bölgenin kültürüne etkisinin olmasıyla birlikte kültür ve turizm arasındaki ilişkinin ortaya  ıkt ı görülmektedir. Globalleşme ile haberleşme ve ulaşım ara larındaki gelişmişlik, günümüzde kişilerin farklı kültürleri görme, öğrenme, tanıma hevesini şiddetlendirmiş bu istek ise kültürel turizmi oluşturmuştur (Emekli, 2006: 54).

Kültür turizmi; kişilerin kültürel açıdan zengin yapıya sahip bölgeleri ziyaret etmeleri, kaybolmaya yüz tutmuş yaşam tarzlarını öğrenmek istemeleriyle görmeleri ve kültürel değerleri hatıra olarak korumaları amacıyla yapmış oldukları seyahatleri kapsayan çeşit olarak açıklanmaktadır (Kodaş ve Er z, 2012: 170-171). Bir başka ifadeyle kültür turizmi; tabii bölgeleri, sanat eserlerini, mimari yapıları, kültürel kimlikleri, alışkanlıkları ve lisanları içeren kültür mirasının soyut ve somut olarak, bütün eserlerini paylaşmayı ve tanımayı hedefleyen bir çeşit seyahat olarak da bilinmektedir (ÇEKÜL Vakf , 2012: 1). Kısaca kültür turizmi kavramı, ülke toprakları altında yer alan ve maziden bu yana izini sürdüren birikimi barındırarak

kalıntıları ve gelenekleri zarara uğratmadan toplumun faydalanabileceği değere çevrilmesi olarak ifade edilmektedir (Kızılaslan ve Ünal, 2014: 50).

Kültürel turizm özel bir ilgi sonucunda gündeme gelmekte, diğer turizm türlerine göre daha yavaş gelişmektedir. Bununla birlikte kültür turizminin genel özelliklerine değinecek olursak;

- Kültürel turizm, turizmin zamana, mekâna yayılmasında bir araçtır.
- Kültürel turizmin uygulandığı alanlar diğerlerine göre farklılık gösterir.
- Kültürel turizm reklam ve tanıtım da bir araç niteliği taşır.
- Ülkelerin ortak değerlerini öğrenmede toplumlara olanak sağlar.
- Kültürel değerler turizm aracılığıyla maddi kazanç sağlar.
- Yeni destinasyonlar için farklı bir bakış açısı kazandırır.
- Kültürel turizm arz talep ilişkisini dengelemede etkin rol oynar.
- Kültürel turizm temel olarak korumaya imkân sunar (Zengin ve Eker, 2014: 5; Emekli, 2006: 55).

Kültür turizmi, Türkiye'nin kültür mirasını korumak ve devamlılığını sağlamak için önemli olan olanakları içerirken, bilhassa küçük ölçekli şehirler için yeni yatırımlar ve iş imkânlarının beraberinde ekonomik kalkınma ve rekabet gücünü yükselten alternatifleri de gündeme getirmektedir (ÇEKÜL Vakfı, 2012: 1). Ayrıca bir bölgeye ait yok olmaya başlamış geleneksel üretim modelleri ve el sanatlarının ortadan kalkmasının önlenmesi de kültür turizmini harekete geçirmektedir (Kahraman ve Türkay, 2012: 52). Ülkeler için önemli alternatif turizm türlerinden olan kültür turizmi, kültürel mirasların korunmasını başarması ve gelir sağlayıcı etkisini de bulundurması ile birlikte dikkatleri üzerine çeken bir turizm çeşidi olmaktadır (Uygur ve Baykan, 2007: 33). Bu bağlamda kültür turizmi, küçük gruplardan oluşan ve belirli kültürleri tanımakla birlikte bu kültürlerde yetişen insanların gereksinimlerini gidermek isteyen kişilerin katılımında bulunduğu ekoturizm kapsamında da değerlendirilmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 151).

2.4.4. Köy Turizmi

Tüm dünyada kırsal yaşama olan ilginin artmasıyla farklı alternatifler oluşmaktadır. Sağlıklı ve sıhhatli yaşam anlayışını benimseyen bireylerin sessiz

sakin ve doğal ortamlar aracılığıyla dinlenebilme algısı ise yaygınlık kazanarak deniz kum güneş üçgeni olan turizm türünü geride bırakıp farklı bir çeşit olan köy turizmini gündeme getirmektedir. Bununla birlikte yeni yatırımcılar için yeni fırsatlar oluşabilmektedir (Milliyet, 2013).

Bu bağlamda köy turizmi, geleneksel konaklama alanlarının yanında geleneksel restoranları-kafeleri, çiftçilerin gerçekleştirdikleri aktiviteleri, gezilmeye ve görülmeye değer tarımsal bölgeleri ve etkinlikleri ile yine o yörenin çiftçilerine ait ünlü mahsullerinin satışının yapıldığı mekânları içermektedir (CHIOS, 2017). Ayrıca tabiatla ve geleneksellikle içi içe olan köy turizmi, kırsal alanlarda yaşamını sürdüren fakir insanlara yarar sağlayan bir turizm çeşidi olarak da ifade edilmektedir. Gelenekselliğini bozmayan köylerde küçük ölçekli üretimin yapılabilirdiği de belirtilmektedir. Bu kapsamda köy yerleşmesine uygun yapılar gelenekselliğinden ödün vermeyen, geleneksel gereçlerle yapılan ve yine geleneksel şekilde düzülmüş yapılar olarak bilinmektedir.

Kısaca köy turizmi; doğal enerji kaynaklarını kullanmayı seçen, köy hayatını yansıtan ekonomik, sosyal ve kültürel getirilerin elde edilmesiyle ortaya çıkan bir çeşit turizm olarak da açıklanmaktadır (Haberal, 2015: 132). Doğal ve kültürel kıymetler ile turizm arasındaki ahenkli birleşimin önemli bir şekli olan köy turizmi, dış ülkelerde kırsal bölgeler için önemli bir kazanç sağlamaktadır. Aynı zamanda kırsal hayata meraklı olan yerli ve yabancı turistlerin dikkatini çeken, çiftlik evleri, köy evi pansiyonları ve küçük otel işletmeleri gibi konaklama işletmeleri de turizme ve rekreatif faaliyetlere hizmet vermektedir. Bu bağlamda konuklar köy turizmi ile birlikte (Nayim ve Nayim, 2012: 47):

- Temiz atmosferi bulma,
- organik yiyecekleri tatma,
- doğal güzelliklerden oluşan manzaraları izleme,
- turizm ve rekreasyon faaliyetlerinden makul ve hesaplı bir şekilde yararlanabilmektedir.

Böylece köy turizmi, ziyaretçilerini doğayla buluşturarak büyük şehirlerdeki kentleşmeyi önleyebilme açısından da bir fırsat olabilmektedir. Bununla birlikte

toprağa yakın yaşam alanlarında hazırlanan türlü aktiviteleri izleyen ve bu aktiviteleri paylaşıp kendi kökenlerine dönmek isteyen ziyaretçilerin katılımıyla köy turizmi, yöresel değerlerin ve kültürel kimliğin önemini arttırmasıyla kentlerde yaşayan insanlar için cazip hale gelmektedir (Yambiz, 2018).

2.4.5. Macera Turizmi

Turizme olan talebin artmasında farklı yaşam koşullarının da etkisi olmaktadır. Eğlenmek, dinlenmek, değişik yerleri görmek ve farklı etkinliklerde bulunmak isteyen kişiler ise yeni destinasyonların ve rekreatif faaliyetlerin yapıldığı alan arayışı içine girerek kalabalık şehir yaşamından uzaklaşmak istemektedirler. Bu bağlamda farklı turizm çeşitlerinin ortaya çıkmasıyla macera turizmi de alternatif türler arasında yerini almaktadır (Çetinkaya, 2014: 83). Böylece risk taşıyan, tehlikeli olan ve bilinmeyen tecrübeleri kapsayan macera, kişilerin bilinmeyene olan hevesiyle ortaya çıkan bir tür aktivite olurken, birtakım insanlar tarafından faaliyete geçirilmesiyle de macera turizmini oluşturmaktadır.

Macera turizmi katılımcının güçlü seviyede etkinleşmesini gerekli kılan ve genellikle açık havada gerçekleştirilen etkinliklerle açıklanmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 258). Macera gezilerini diğer rekreatif etkinliklerden farklı kılan en ayırt edici özelliği, ziyaretçisine riski yaşatan bir tecrübe kazandırması olurken, bu turizmin geleneksel açık hava rekreasyonlarının ilerlemiş hali olarak ifade edilmesi de mümkün olmaktadır (Garda, 2011: 204). Açık hava turizm faaliyetleri şeklinde bilinen bu turizm çeşidi genellikle ticari boyutla değerlendirilen, ziyaretçinin yaşadığı yerden uzaklaşarak farklı ve doğal bir alana gitmesiyle gerçekleşen aynı zamanda risk faktörlerini barındıran yaygın etkinlik alanına sahip turizm faaliyetleri olarak da ifade edilmektedir (Gülcan, 2004: 4). Ayrıca açık hava macera aktivitelerinin genellikle farklı gereksinimleri, istekleri ve güdülleri olan kişilere hizmet ettiği düşünülmektedir. Bu bağlamda global boyutta gerçekleştirilen turistik aktiviteler sınıflandırıldığında, macera turizmi, katılımcılara çekici gelen öğeler bakımından yükselen endüstrilerden biri olmaktadır (Garda, 2010: 73-75).

Bazı araştırmacılara göre; bu tür turizm etkinliklerinin yapıldığı ülkelerin kendi ekonomilerine sunmuş olduğu katkılar, çiftçilerin çok daha fazla mahsul

retiminde bulunmalarıyla ve inşaat sektörünün hızını arttırmalarıyla açıklanmaktadır. Bu olumlu etkilerinin yanında p atıklarının oluşmasıyla aēalık alanlarının yok edilmesi gibi olumsuz etkilerinin olduēu da ayrıca belirtilmektedir (ztrk ve Yazıcıoēlu, 2002: 6). Ticaret birliēine göre de macera turizminin; fiziksel etkinlikleri, kültürel seyahat ēeleri ve doēal alanları kapsayan turizm çeşidi olarak açıklanmasıyla birlikte dünyada turizm sektörünün senelik %4-7 oranında büyüme gösterirken doēa ve macera turizminin senelik %20-30 oranında büyüme gsterdiēi ifade edilmektedir (TÜRSAB, 2018).

Macera turizmi kuş izleme ve balık adam dalışı gibi oēu eko turizm nitelikleri ile kano, ve rafting gibi mikro ölçekli, orta ölçekli ve spor temalı veya safari gibi kitle turizm yönüne sahip makro ölçekli turizmi ifade etmekte ve fiziksel karmaşa, eēitim ve tabiat ile iletişimi gerektirerek doēal alanda etkinliēe odaklanmış turizm manasına gelmektedir (Haberal, 2015: 135). Bu baēlamda macera turizmi faaliyetlerine gösterilebilecek örnekler; rafting, daēcılık, vahşi doēa gezileri, maēaracılık, ve yamaç parařtlē şeklinde olurken (Ahipařaoēlu ve eltekin, 2006: 38-39), en bilinen örneklerinden biri de Afrika kıtasına düzenlenmiş olan, yabani hayvanların gün gün izlenerek avlanmasıyla birlikte ziyaretçilere gerek yerel özelliklerini tanıma, gerek tabiat ile yalnız kalma, gerekse farklı bir alanda bulamayacakları gerilim ve heyecan havasını soluma imkanı saēlayan safari ve l gezileri olarak bilinmektedir (Kahraman ve Türkay, 2004: 38-39). Bununla birlikte macera turizmi için farklı zengin deēerlere sahip olan Türkiye'nin ise, bu turizm türündeki potansiyelini yeterince deēerlendiremediēi ve ilk sıralara giremediēi belirtilmektedir. Macera Turizmi Gelişim Endeksi'ne göre dünyanın en iyi ilk 8 macera turizmi destinasyonları (Kozak ve Bahçe, 2012: 262):

- Slovakya
- İsrail
- ek Cumhuriyeti
- Estonya
- Slovenya
- şili
- Bulgaristan

- Litvanya

olarak sıralanmaktadır.

2.4.6. Etkinlik Turizmi

Kentleşme ve endüstrileşmenin hızlı ilerleyişi turizm hareketlerini de etkisi altına almaktadır. İnsanlara göre rekreasyonel etkinlikler; devamlı yaşamlarını sürdürdükleri alanlardan uzaklaşarak boş vakitlerini değerlendirebilme ile daha güçlü bir şekilde motive olarak ve yenilenerek günlük yaşamlarına yönelebilmeye amacı taşımakta ve daha fazla büyüyerek önemini arttırmaktadır (Can, 2015: 1). Kişiler, yoğun çalışma yükü durağan yaşam tarzı ya da çevrenin olumsuz etkilerine bağlı olarak, riske girmiş olan ya da olumsuz bir şekilde etkilenen vücudu ile zihni sıhhatini yeniden kazanma ve devamlılığını sürdürerek yaşamdan zevk alma gereksinimi duymaktadır. Bu gaye ile şahsi tatminini sağlayacak mecburi gereksinimler için boş zaman kavramı çerçevesinde, şahsi taleplere bağlı bir şekilde hazırlanan rekreasyonel çalışmalar “etkinlik” olarak nitelendirilmektedir (Çelik, 2009: 43).

Genellikle, lokal işletmelerde çoğalan ticaret ile yeni iş imkanları ve gelir artırıcı etkiler oluşturan etkinlikler, yerel idarelerin ek gelir olanakları ve yerel halkın yaşam kalitesinin yükseltilmesi çabaları ile bağdaştırılmaktadır. Başka bir ifadeyle etkinlikler, gerçekleştirildiği şehirlerde tabii ve fiziki kaynaklara yenilik getirerek bulunduğu bölge için imaj yaratması ve birçok çalışmaların sistemli bir şekilde planlanması, ilettilmesi ve pazarlanması olarak da nitelendirilebilmektedir. Bu etkinlikler:

- kutlamalar,
- festivaller,
- fuarlar,
- şölenler,

ile turizmi cezbedici hale getirerek kültürel üretim ve tüketimin vazgeçilmez bir parçası haline gelmektedir (Yolal, 2017: 36). Buna karşılık değişik turizm etkinlikleri arayışlarının çoğalmasıyla destinasyonlarda düzenlenmiş olan aktivitelerde, turizm vasıtasıyla kullanılmaya başlayarak, gazete, internet televizyon ve reklam gibi

iletişim ortamlarında fark edilen etkinlikler olarak yaşamın ayrılmaz bir parçası halini almaktadır (Kömürcü, 2013: 21).

Kiřilerin türlü sebeplerle etkinliklere katılmak istemeleri ačíısından,

- Fiziki olarak; yeme-içme, egzersiz, rahatlama ve konfor
- Sosyal olarak; aile ve arkadaşlarıyla sosyalleşme, gruplara dâhil olma, statü kazanma ve tanınma isteği
- Kişisel olarak; yeni deneyimler arama, bilgi arayışı ve tutkularını gerçekteştirme

gibi güdüleri bulunmaktadır (Timur vd., 2014: 58). Buna bağlı olarak son zamanlarda turist çekebilmek için destinasyonlar arasındaki yarışla faaliyetlerin oluşturulması ve geliştirilmesi önemli bir sektör haline gelerek gerçekteştirildikleri bölgeye türlü yararlar sağlamaktadır. Ayrıca etkinlikler turistlerin, doğal turizm cazibelerinden mahrum kalan alanlara doğru çekilmesinde önemli bir vasıta olarak görülmektedir. Bunun beraberinde turizmin çeşitlendirilip uzatılması ve farklı destinasyonların eşit bir şekilde dağıtılması sonucunda etkinlik turizmi kavramı oluşmaktadır (Karagöz, 2006: 1). Etkinlik kısaca, turizm olgusunun eğlenceli, hızlı ve canlı öğelerinden biri olarak ifade edilirken, etkinlik turizmi, etkinliklerin yapıldığı destinasyonları ekonomik, sosyo-ekonomik, sosyo kültürel, fiziksel, psikolojik ve politik olmak üzere pek çok açıdan etkileyen bir turizm türü olarak açıklanmaktadır (Uygur ve Çelik, 2010: 35-37).

Diğer bir ifadeyle etkinlik turizmi; ziyaretçi sayısını maksimum düzeye ulaştırmak için kendine özgü olayların planlanması, düzenlenmesi, geliştirilmesi ve gerçekteştirilmesiyle bir aktivitenin birincil ve ikincil çekicilik biçiminde değerlendirilmesi olarak da açıklanmaktadır. Bu etkinliklerin en iyi derecede planlanmış olması hususunda ülke reklamına ve pazarlamasına ciddi anlamda fayda sağladığının bir gerçekte olmasıyla birlikte planlanmış olan aktivitelerin turizm konusunda talep boyutunu ne kadar etkilediğı de anlaşılmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 160). Bununla birlikte etkinlik turizminin sağlamış olduğu yararlar;

- Turizm çeşitlerini arttırmak,
- Turizm sezonunu uzatmak,
- Destinasyonlar üzerinde farkındalık oluşturmak,

- Destinasyonların cazibesini arttırmak,
 - Destinasyona medya aracılığıyla ilgi çekmek,
 - Turizm talebinin farklı destinasyonlara pay edilmesini sağlamak,
 - Destinasyonun marka değerine fayda sağlamak için aktif bir imaj oluşturmak,
- katılımda bulunmuş olanları yeniden katılmaları için isteklendirmek olarak açıklanmaktadır (Ekin, 2011: 8-9).

Günümüzde turistik destinasyonların, turistik talebini yükselterek rekabette öne çıkarabilmek için kullandığı önemli alternatiflerden biri etkinlik turizmi olarak bilinmektedir. Çünkü destinasyonların cazibesini arttırarak turistik talebin ilerlemesine katkıda bulunan önemli öğeler, uygulanan etkinlikler, uygulanan etkinliklerin özelliği ve bu etkinliklerin sayısı olarak ifade edilmektedir. Bu turizm çeşidi destinasyonlara sağlamış olduğu yararlardan ötürü git gide çoğalan bir turizm türü olmaktadır (Bako, 2016: 42).

2.4.7. Tarım ve Çiftlik (Agro Turizm) Turizmi

Bütün ülkelerde gittikçe önem kazanan turizm, önceki zamanlarda deniz kum güneş üçgeniyle anılırken, ilerleyen zamanlarda tabii alanları içeren ve bunun beraberinde türlerini de çoğaltarak gelişme sağlayan bir sektör halini almıştır. Turistler artık yalnızca seyretmekle yetinmeyip doğrudan etkinliklerin içerisinde bulunarak Dünya’da ki pasif turizm düşüncesinin yerini, katılımcıların bizzat katılmış olmalarıyla aktif turizm düşüncesine bırakmaktadır. Bu durumun en iyi örneği olarak da tarım ve çiftlik (Agro turizm) turizmi alternatif türler arasında yerini almaktadır (Gümüş, 2015: 26-27). Ayrıca “tatil çiftlikleri”, “çiftlik turizmi”, “tarım turizmi” ve “çiftliğe dayalı turizm” gibi kavramlarla kırsal turizm bağlamında meydana gelen bu turizm türü aynı anlamları içeren birçok başlığıyla anılmaktadır (Selvi ve Demirer, 2012: 89). Alternatif turizm türlerinden olan tarım ve çiftlik turizmi, doğal hayatla birbirine bağlı olarak fazlaca stresli olan şehir hayatından uzak kalmak isteyen bireyler için ilgi uyandıran bir çeşit olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de ve tüm ülkelerde olabildiğince istek gören ekolojik çiftlikler tarım ve çiftlik turizmi kapsamında oluşturulmaktadır (Artuğer vd., 2013: 1).

Son zamanlarda yeni yeni ilerleme göstererek kırsal turizmin en önemli basamağının oluşmasını sağlayan tarım ve çiftlik (agro) turizmi barındırdığı özel etkinlikler ile kırsal turizmin içerisinde bulunan bir turizm çeşidi olmaktadır (Şimşek, 2016: 73). Farklı birçok tanımlaması bulunan tarım ve çiftlik turizmi kırsal alanların ekonomik refah seviyesini yükseltmek için kullanılmaktadır. Kimi tanımlamalarda “çiftlik turizmi” veya “tarım turizmi” şeklinde belirtilirken kimi tanımlamalarda farklı şekillerde ifade edilebilmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 182). Tarımsal üretimin çok olduğu bölgelerde uygulamaya dökülerek gerçekleştirilen bir turizm türü olan tarım ve çiftlik turizmi “agri turizmi” veya “agro turizmi” olarak da ifade edilmektedir. Bu niteliği ile üreticiler açısından bir ek gelir sağlayıcı olarak görülen agro turizm, bilhassa ilerlemekte olan bölgelerde ziraat alanlarını turizm yerine yok saymayarak zıttına tarımla beraber turizmini de ilerleten ve geliştiren bir çalışma alanı olmasıyla önemini arttırmaktadır (Şimşek, 2013: 73-74).

Agro turizm, unutulmaya yüz tutarak hatırlanamayan faaliyetlerden olan

- Yöresel tatlı yapımı,
- Halı-kilim dokuma,
- At biniciliği,
- Zeytin toplama,
- Ekmek pişirme,
- Ormanlık alanlarda gezintiye çıkma,

gibi vb. aktiviteleri hatırlatarak yeniden tanıtmakla birlikte büyük kentlerde yaşamını sürdüren insanların durağanlıktan kurtulmaları kapsamında başarıya imza atan bir formül olmaktadır (Haberal, 2015: 137).

Tarım ve çiftlik turizmi; kişilerin kırsal bölgeleri ziyaret etmeleri ve bölgenin doğal yapısına elverişli alanlarda, bölge halkının üretmiş oldukları ürün ve hizmetleri talep ederek o bölgede konaklamalarıyla oluşan ilişkiler bütünü olarak da ifade edilmektedir. Buna bağlı olarak kırsal alanların köy yerinde yapılan konaklama ve faaliyetleriyle “çiftlik turizmi” ortaya çıkarken, herhangi bir kırsal yerleşmede ekonomik aktivitenin tarıma dayanmasıyla ve turistik uygulamaların tarıma dayalı bir şekilde yapılmış olmasıyla da “tarım turizmi” ortaya çıkmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Yaşamını sürdürdüğü alandan farklı olan çiftlik alanında

belirli bir müddet çiftlik hayatını yaşama gayesi olan turistin çiftlik turizmini, tarımsal üretimin yoğun olduğu yörelerde ortaya koyulan özelliği ile üreticilere ilave gelir kaynağı oluşturma gayesi olan turistin de tarım turizmini özümlediği belirtilmektedir (Uygur ve Akdu, 2009: 147-149). Çoğu zaman birbirleri yerine kullanılan kırsal alan ve tarımsal alan kavramlarında, kırsal bölgeler çok işlevsel ve hareketli sistemler olarak bilinmektedir. Ayrıca kırsal alanların ekonomisinin yeniden yapılanma sürecinde tarım üzerine alternatif iş imkânlarının oluşturulmasına olan ihtiyacı, tarımın kırsal bölgeler üzerindeki en belirgin etkilerinden birini açıklamaktadır (Torun, 2015: 17). Özellikle kırsal hayata hasret kalan ve kent yaşamından uzak kalmak isteyen insanlar tarafından tercih edilen tarım ve çiftlik turizmi kırsal bölgelerde yapılan tüm turizm etkinliklerini içermektedir. Buna bağlı olarak;

- Festivaller,
- Sanatsal sergiler,
- Müzeler,
- Eğitici amaçlı geziler,
- Kültürel olaylar,
- El sanatlarının satışı,
- Doğal çekiciliklere yönelik etkinlikler,
- Eğlendirici aktiviteler,

bu turizm türü kapsamında değerlendirilmektedir (Uçar, 2010: 44-45).

Ayrıca kırsal alanlarda yapılan bu turizm çeşitleri bağlamında, tarım turizminin çiftlik turizminden farklı olarak; konserve, hamur işleri, peynirler gibi evde hazırlanan ürünlerin tadılması, çiftlik mahsullerinin satın alınması, günlük rutin tarım faaliyetlerine katılma, dans, müzik, kıyafet vb. gibi yöresel kültürü ve gelenekleri görme gibi faaliyetleri içerdiği ifade edilmektedir (Kılıç ve Kurnaz, 2010: 45). Bu faaliyetleri ile kendini diğer türlerden farklı kılan tarım turizmi ziyaretçilerine, tarıma yönelik faaliyetlerin uygulandığı bölgeye gelerek ziyarette bulunmalarıyla birlikte geleneksel lezzetleri tatma ve yöresel etkinlikleri görme imkânı sağlamaktadır (Torun, 2015: 18). Buna istinaden reçel yapımı, oya-dantel uğraşı, yöresel yemeklerin yapımı vb. gibi geleneksel ürünlerin üretimini çoğaltıp,

destek olarak, unutulmaya yüz tutan gelenekselliğin geliştirilmesi ve korunması ile birlikte yerel halkın gelişmesi ve büyümesine de fayda sağlamaktadır (Erkut, 2005: 37).

Tarım ve çiftlik turizmini eko turizmden farklı kılan en önemli nitelik ise; ekoturizmin “bak fakat dokunma” düşüncesine zıt olarak, kırsal bölgenin bir parçası olan insanların, etkinliklerin içinde bulunmasıyla birlikte insanın kendini tekrardan keşfetmesi olarak belirtilmektedir (Gümüş, 2015: 27). Bununla birlikte bu turizm çeşidi; kırsal bölgedeki hayatı daha çok anlamalarıyla kendi yaşayış biçimlerine daha çok aksettirmeleri açısından, kentte yaşamını sürdüren kişilerin, toprakla ve tarımla bütünleşmelerini, yöresel kültürleri yakından ayırt etmelerini ve bizzat hissederek yaşamalarını sağlamaktadır (Türkben vd., 2012: 47).

2.4.8. Yeşil Turizm

Birbirinden farklı öğelerden oluşan turizm için çevre önemli bir kavram olarak turizm kaynağı olma niteliği barındırırken, turizmin devamlılığı için çevrenin yaşaması gerekliliği belirtilerek sürdürülebilir bir turizm için hijyenik ve tertipli çevreye gereksinim duyulmaktadır (Atay ve Dilek, 2013: 204-205).

Dünya genelinde gelirin git gide artmasıyla birçok ülke için önem arz eden turizmin, istihdam ve sermaye kaynağı olduğu bilinmektedir. Dünya genelinin turizm üzerindeki bu hızlı ilerlemesi, son zamanlarda çevre ile ilgili problemleri de beraberinde getirmektedir. Durumun bu şekilde olması ise; turizmin etkilerinin kötü sonuçlara yol açabileceğini ve ilerleyen yıllarda bu zararlı etkilerin daha da fazlaşabileceğini göstermektedir. Bu neticeler kapsamında da bütün ülkeler arasında yeşil turizm (sürdürülebilir turizm) anlayışı kabul görmektedir (Erkan vd., 2013: 62-64). Bütün bu gelişmeler globalleşen dünyadaki hayatın sürekliliğiyle ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda yeşil ekonomi olarak adlandırılan tabii kaynakların devamlılığı da tabiat dostu ve hayat arkadaşı olmak gibi mevzuları gündeme getirme ile ilişkilendirilmektedir. Turizm sektörünün yeşile yer vermesi sonucunda yerel ekonomilerin kalkınmasına bağlı olarak iş imkânlarının çoğalması nedeniyle fakirliğin en az seviyeye düşürülmesi gibi katkılardan söz edilmektedir.

Bunların sonucunda da çevreye sağlayacağı katkılar ifade edilmektedir (Tutar, 2015: 328).

Turizm endüstrisinde önemi büyük olan çevre ögesi konusunda, turizm işletmelerinin çevreye karşı hassas olduğu yadsınmaz bir konudur. Günümüzde çevre ile ilgili problemlerin farkına varılmasıyla birlikte turizm kapsamında çalışma gösteren birçok işletme, ürün geliştirme, üretim, tutundurma ve dağıtım evrelerinde çevreye hassas bir yaklaşımla tüketici arzu ve gereksinimlerini karşılamaya odaklanmaktadır. Böylelikle tüketici gereksinim ve arzularını karşılama çabası turizmde yeşil pazarlama anlayışını gündeme getirmektedir (Dilek ve Atay, 2011: 17-19). Yeşil pazarlama, çevreye hassas bir anlayışla yaklaşan tüketicilerin taleplerinin ve gereksinimlerinin karşılanması olarak ifade edilirken, tüketicilerin bu yaklaşımı kabullenmelerindeki en önemli sebeplerinden birisinin; çevreyi zarara uğratmayan ürünlerin seçilmesiyle birlikte çevre bilincinde artışın olması şeklinde belirtilmektedir (Atay ve Dilek, 2013: 206). Son yıllarda işletme sahipleri ve tüketiciler tarafından önemi artan çevreye duyarlılık konusunda, doğal çevreye verilen tahribatı önlemek için, çevreye karşı duyarlı olmayı gerektirecek bir takım tanıtım çalışmaları oluşturulduğu ve devlet aracılığıyla bir takım yaptırımların uygulandığı gibi gelişmelerden söz edilmektedir (Dönmez vd., 2013: 85). Buna bağlı olarak, turizmde çevreye olan hassaslığın sağlanmasına ilişkin, turizm endüstrisinin gözde alanlarından olan konaklama sektörünün önde olmasıyla birlikte sertifikasyon programları geliştirilip uygulamaya konulmuştur. Bununla birlikte Türkiye'nin turizmde, bu programların gelişiminden söz edilirken, Yeşil Yıldız ve Yeşil Anahtar olarak ortaya çıktıklarına da değinilmektedir (Satar ve Güneş, 2017: 28).

Turizmin yeşillendirilmesi algısıyla ortaya çıkan yeşil turizmin; yeşil ekonomi, yeşil pazarlama, yeşil yıldız gibi birçok kavramı kapsamıyla birlikte (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018);

- Çevreye kötü sonuç verebilecek maddelerin kullanımının yok edilmesini,
- Atıkların sayılarının azaltılmasını,
- Enerji verimliliğinin çoğaltılmasını,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının tasarrufunun özendirilmesini,

- Yatırım evresiyle birlikte konaklama işletmelerinin çevreye hassas olması şeklinde planlanmalarını,
- İşletmenin çevreye entegrasyonunu,
- Çevre için güzelleştirici organizasyon ve faaliyetlerini,
- Ekolojik mimari yapısını,
- Hassaslık konusu çerçevesinde çevreyi bilinçlendirmeyi,
- Eğitimin sağlanmasını,
- İlgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği sağlanmasını, içeren bir kavram olduğu bilinmektedir.

Yeşil turizm, özellikle geleneksel ve kitle turizminden ziyade çevreye daha dost olarak düşünülen turizm şeklinde algılanmaktadır. Günümüzde yeşil turizm konusunda en önemli etmenlerden birisini sürdürülebilirlik kavramı oluşturmaktadır. Bu kapsamda birçok ülke yeşil bölgeleri koruma doğrultusunda amaçlarını belirlemektedir (Haberal, 2015: 138). Buna karşılık Erkan vd., (2013: 69) tarafından turizmin yeşile yer vermesinde yapılacak yatırımların güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditleri incelenerek SWOT analizi tablosu oluşturulmuştur.

Tablo 2. Yeşil Turizmin SWOT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
• Yeşil turizm, dünya turizminin ilerlemesi için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. • Yeşil turizm, gerçekleştiği alanlarda ekonomik fayda sağlayarak yaşam standartını yükseltebilmektedir. • Yeşil turizm, iş imkânlarına fayda sağlayabilmek için yeni istihdam alanları oluşturacaktır. • Yeşil turizm, turizm işletmelerinden ve gelen turistlerden dolayı oluşan su, kara, hava kirliliğini önlemekte ve atık üretimini minimal seviyeye düşürmektedir. • Yeşil turizm, dünya biyoçeşitliliğinin devamlılığını sağlamakla birlikte doğal ve kültürel mirasın korunmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda sürdürülebilir turizm düşüncesine hizmet vermektedir.	• Yeşil turizmin gerçekleştirilmesi kapsamında maliyetin fazla olduğu yatırımlar için devletin desteği gerekmektedir. • Yeşil turizm konusunda işletme sahiplerinin, çevreye duyarlılık ve kaliteden fazla ticari kaygıya düşmesi. • Yeşil turizmin ilettilmesi hususunda, bilgiyi toplama ve dağıtma güçlükleri çekilmektedir. • Yeşil turizm konusunda akademik çalışmalar yetersiz kalmaktadır. • Yeşil turizm ile ilgili konaklama, ulaşım turistik ürünler ve enerji kaynaklarında yapılacak olan yatırımların fiyat konusunda da artışa sebep olacağı beklenmektedir.

Tablo 2. (Devam) Yeşil Turizmin SWOT Analizi

FIRSATLAR	TEHDİTLER
• Yeşil turizm, ziyaretçilerine sorumluluklarını bilecekleri bir alternatif olarak, bu türe olan ilgi ve alakayı arttırmaktadır. • Yeşil turizm, sektörün kalitesini arttırmayı, eşit şartlar altında rekabetçilik olmasıyla sağlamaktadır. • Enerji kullanımında tasarruf yapan turizm işletmelerinin türlü ödüller ile mükâfatlandırılması tesis sahiplerini yeşil turizme yöneltmektedir.	• Kayıtdışı iş alanları ve adaletsiz rekabet gibi durumlar söz konusu olabilmektedir. • Bilhassa küçük ve orta ölçekli tesislerin yeşil turizme geçişi, önemli maliyetlere sebep olarak ekonomik sürdürülebilirlikleri üzerinde tehdit oluşturacaktır. • Turizm sektörünün bölünmüş yapısı yapılacak yatırımlara mâni olmaktadır.

Kaynak: Erkan vd., 2013

2.4.9. Eko Turizm

Dünya ekonomisinde, turizm boyutlarının öneminin artmasıyla birlikte, gitgide daha fazla arttığı da belirtilmektedir. Turizm sektörü için yapılmış olan her türlü harcama, ekonomide bir canlılıkla birlikte hareketliliği meydana getirerek dış ülkelerin ekonomilerini farklı biçimlerde etkisi altına almaktadır. Turizmin dünya ekonomisinde oluşturmuş olduğu etkilerin seviyesi, beraberinde turizm sektörünün ilerleme seviyesini de göstermektedir (Yürük, ty: 1). Dış ülkeler, turizm sektöründe doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik yönden hızlı bir şekilde ilerleme göstererek küresel fikirler ile en etkili biçimde farklı keşiflere yönelmeye rehberlik etmektedir (Önder ve Polat, 2004: 80). Günümüzde hızlı bir şekilde büyüme gösteren sektörler arasında bulunan turizmin, dünya ülkeleri arasında oluşan ekonomik kriz gibi faktörlerden en az seviyede etki görmesini sağlamakla birlikte sürdürülebilirliğini gerçekleştirmek için, dış ülkeler arasında tek çeşit turizmin ilgi görmesi yerine alternatif turizm türlerinin çoğaltılması zorunlu kılınmıştır (Kasalak ve Akıncı, 2015: 189).

Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin kaynak olarak kullanıldığı turizm sektöründe, bilhassa olumsuz unsurlara zıt bir şekilde sürdürülebilir yaklaşım olarak ortaya çıkan alternatif türlerden biri eko turizmdir. 1990'lı senelerde ilerleme göstermeye başlayan eko turizm kavramı, kitle turizmi kavramına alternatif olarak, tepki gösteren bir tür olmasıyla birlikte kırsal ve kültürel turizmin öğelerini

barındırmakta, doğal ve kültürel bölgelerde geliştirilebilecek olan turizm çeşidi olarak anlatılmaktadır (Kuter ve Ünal, 2009: 146). Eko turizm ilk defa, 1881 yılında Oxford İngilizce sözlüğünde bulunan turizm kavramından seneler sonra 1983 senesinde Hector Ceballos Lascurain aracılığıyla “doğayı takdir etme ve doğadan zevk alma” biçiminde tarif edilerek, yazılı metinlere konu olmuştur. Eko turizm kavramı doğal, kültürel ve görsel kaynakların bir arada değerlendirildiği bir turizm çeşidi olmasıyla ortaya çıkmaktadır. Ayrıca turizm çalışmalarında doğa turizmi ve ekolojik turizm kavramlarıyla da nitelendirilmektedir (Bulut, 2006: 14).

Eko turizm kavramı, “oikos” olarak “ev” ve “logos” olarak kelime anlamlarını taşıyan Yunanca terimlere dayanarak ekoloji kavramıyla nitelendirilen organizmaların ve çevresi ile bağlantılarının incelenmesi şeklinde de ifade edilmektedir (Kuter ve Ünal, 2009: 148). Ekolojik turizm adıyla da ifade edilen bu turizm türü, doğallığından ödün vermemiş, aynı zamanda ekolojik yapısını zarara uğratmamış bölgelere gerçekleştirilen turları kapsamaktadır. Son yıllarda git gide çoğalarak konuşulan bu turizm çeşidi, doğal alanları koruyarak bu alanlarla iç içe yaşam sürme, kendine özgü bir kültür oluşturarak bölge kültürünü bilme gibi amaçlarla doğal bölgelere gerçekleştirilen seyahat olarak bir bütünü açıklamaktadır (Erkut, 2005: 50). Gün geçtikçe isminden daha çok söz edilmeye başlanan eko turizm, yeni bir terim olmasıyla birlikte, pek çok akademik çalışmada, doğa turizmi, sorumlu turizm, yeşil turizm, kırsal turizm, yumuşak turizm, bilinçli turizm gibi terimlerle de ifade edilmektedir. Aynı zamanda alternatif turizm ve sürdürülebilir turizm olguları içinde yer aldığı bilinmektedir (Çolak, 2010: 13).

Turizmde sürdürülebilirlik arayışları ile beraber meydana gelen eko turizm, sürdürülebilir kalkınma aracı olarak değerlendirilmekte, turizm pazarında da doğaya dayalı bir turizm olarak açıklanmakta ve bu türün hedef noktasını da fiziksel çevre değerlerinin oluşturduğu vurgulanmaktadır (Kahraman ve Türkay, 2012: 45). Sürdürülebilirlik bağlamında turizm hareketlerinde göz önüne çıkan turizm yaklaşımında ekoturizm, içerisinde kuvvetli bir doğa ilişkisinin beraberinde sosyal sorumluluk duygusunu barındırmaktadır. Çevrenin olumsuz etki oluşturması hususunda sorumluluk güdüsü ile davranış sergileme temeline dayanan eko turizm doğal çevre ile turizm hareketlerini ilişkilendirmektedir (Karacan vd., 2015: 9). Bu

açıklamalara karşılık birçok araştırmacının çalışmalarında yer alan eko turizm kavramının pek çok tanımına rastlamak mümkün olmaktadır.

Tablo 3. Eko Turizm Tanımları

(Kasalak ve Akıncı, 2015: 189-190)	Alternatif turizm türlerinden biri olan ve önceki yıllarda daha fazla ilgi gören sürdürülebilir turizm olgusunun bir sonucu olarak gündeme gelen eko turizm, dış ülkelerin birçoğunda yerel halka sosyal ve ekonomik yönden yarar sağlayan bir faaliyet bölgesi olarak tanımlanmaktadır.
(Çetin, 2001: 28)	Birçok yerde ekolojik turizm olarak da belirtilen eko turizm, ziyaretçilerine bitki çeşitlerini inceleme, yürüyüş yapma, kuş gözlemlene gibi etkinlikleri yaptırarak tabiat ile iç içe yaşama duygusunu tattıran bir turizm çeşidi olarak ifade edilmektedir.
(Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018)	Eko turizm, çoğunlukla ailelerin işletmiş oldukları küçük işletmelerin, küçük gruplar halinde, geleneksel yapıyı ve yöresel kaynakları kullanmayı amaç edinmesi, amacına uygun şekilde ortaya koyulduğu hususta, hassas ekosistemlerin korunması ve bu bölgeler ile etrafında yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik yönden gelişmesi için bir araç olarak açıklanmaktadır.
(Yürük, ty: 1)	Eko turizm doğal ve kültürel değerlerin korunarak turizme konu olması şeklinde belirtilmektedir.
(Eko Turizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği, 2007)	Yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini garanti altına alan, bunun dışında yerel halkların ekonomik kalkınmasını desteklerken, sosyo- kültürel bütünlüklerini koruyup kollayan bir hareket veya davranış olarak kabul görmektedir.
(Erkut, 2005: 50)	Eko turizm, giderek çok daha fazla bilinmesiyle birlikte deniz, kum, güneş üçlüsünden ve tabiatla iç içe olan abartıdan uzak duran işletmelerde güzel bir oda ve hizmetle, en önemlisi de zarara uğramamış ve hijyenik bir şekilde etkin bir dinlenmeyle turistlerin beklentilerini karşılayabilen tür şeklinde özetlenebilmektedir.
(Bulut, 2006:14)	Alternatif turizm çeşitleri içerisinde yer alan eko turizm; doğal, kültürel ve görsel kaynakların birlikte değerlendirildiği bir turizm çeşidi biçiminde ortaya çıkmaktadır.
(Çolak, 2010:18)	Eko turizm, alternatif turizm çeşitlerinden biri olarak, hassas tabii bölgelerin korunması ve yerel halkın kalkınması hakkında ümit veren bir anlayış şeklinde ifade edilmektedir.

Bu tanımlardan yola çıkarak kısaca eko turizm; çevre ile ilgili unsurları gözeterek doğal kaynakları koruyan ve bu kaynakları turizme elverişli bir şekilde düzenleyerek bulunduğu bölgenin yerel ekonomisine katkı sağlamayı amaç edinen bir yaklaşım olarak iz sürmektedir.

Turizm talebine yön veren en önemli faktörün çevresel kaynaklar olduğunun bilinmesiyle birlikte bir ülkeye, bir yöreye veya bir bölgeye turist çeken çekiciliklerin en önemli faktörünün çevresel değerlerdeki zenginlik olduğu anlaşılmaktadır. Buna ilişkin, bu değerler üzerinde ortaya çıkabilecek zararların, o destinasyonun cazibe noktası şeklinde görünmesine engel teşkil eden öğeler olarak görüldüğü bilinmektedir (Haberal, 2015: 31). Eko turizmin ise çeşitli toplulukların geliştirilmesine imkân sağlaması ile doğal kaynakların korunmasının dışında, balinaları, kuşları, yunusları, kaplumbağaları ve kırılgan ekosistemi kapsadığı bilinmektedir. Bu kapsamda da yerel topluluğun etkin bir şekilde iştirakinin gerçekleştirilmesiyle maddi imkânların sağlanmasının gerekliliğini ve kaynakların muhafaza edilmesiyle de yerel halkın ekonomik durumunun iyileştirilmesinin gerekliliğini içerdği görülmektedir (Doğancılı, 2017: 26).

2.4.10. Dağ Turizmi

Tabii kaynakların kullanımının, insanlık tarihinin gelişmesi ile birlikte alternatif turizm etkinliklerinin çeşitlenerek gelişmesine yarar sağladığı bilinmektedir. Kişileri seyahate yönlendiren faktörlerin başlıcası olarak bilinen tabii kaynakların çekiciliği, önemli bir görev arz etmektedir. Bu çekicilikleri içeren doğa, türlü sebeplerle geçmişten günümüze kadar olan süreçlerde ilgi alakayı üzerine çekmeyi başaran bir unsur olarak bilinmektedir (Köşker ve Kahyaoğlu, 2015: 77).

Günümüzde dağcılığın pek çok gözde kavramlarla hatırlandığı görülmektedir. Zengin jeomorfolojik (yüzey bilimi) ve teknik yapısı, yükselti bakımından farklılık oluşturması, flora ve faunası olan ormanları ve yaban hayatı olan dağları gibi özelliklere sahip olması bakımından Türkiye, alışılmışlığın dışına çıkarak hem kış turizmi hem de dağ yürüyüşleri ve dağ tırmanışları gibi dağ sporlarına gönül verenlere ilginç ve çekici imkânlar tanımakta ve dağ turizmi kapsamında güçlü kapasiteye sahip olmaktadır (Ahipaşaoğlu ve Çeltekin, 2006: 46).

Bu bağlamda dağ turizmi; yamaç paraşütü, bisiklet turları, kaya tırmanıcılığı, doğa yürüyüşleri, asılma planörü, buzul kayağı, balonla yapılan yüksek dağ kayağı, snowboard, kızak ve kayak gibi çeşitli aktivitelerin gerçekleşmesini sağlayan bir tür olarak bilinmekle birlikte heyecana ve maceraya meraklı olan ziyaretçiler için değişik alternatifler tanımaktadır (Kılıç ve Demir, 2015: 41). Bir başka ifadeyle dağ turizmi; kişilerin kirli havası olan konumlardan uzaklaşmak, bir bakıma da kaçmak amacıyla gerçekleştirmiş oldukları oksijeni bol ve temiz atmosfere sahip olan alanlara yapmış oldukları seyahatler bütünüdür şeklinde de belirtilmektedir. Türkiye’de, üniversitelerin açmış oldukları kulüplerle de yaygınlık gösteren dağcılık, seyahat acentaları aracılığıyla oluşturulan çeşitli turlarla birlikte gelişim göstermektedir (Kozak vd., 2015: 33-34).

2.4.11. Doğa Yürüyüşü (Trekking)

Fiziki bir aktivite olarak bilinmesiyle birlikte aynı zamanda katılımcıların ruhsal disiplin sürecine girmesini de gerektiren bir aktivite olarak kabul görmektedir. Doğa da günübirlik yapılarak “hiking” türünü oluşturduğu gibi, birkaç gün yapılarak da “trekking” türünü oluşturmasıyla meydana gelen bir aktivitedir. Ayrıca birtakım doğa aktivitelerini gerçekleştirebilmede vasıta olarak görülmesiyle yürüyüş gibi etkinliklerin dışında farklı amaçlar için kullanılan bir doğa sporu olarak da bilinmektedir (Kaplan ve Ardahan, 2013: 96). Bir başka ifadeyle trekking, doğada sınırı belli ve uzaklığı az olan iki yer arasında günübirlik şekilde yapılan doğa gezileri olarak da ifade edilebilir (Kızılaslan ve Ünal, 2014: 52).

Doğa turizmi etkinliklerinden olan doğa yürüyüşü:

- Tabiat ile baş başa kalmayı
- Doğal yaşamları izlemeyi ve tabii güzellikleri incelemeyi
- Uzun süreli yürüyüşlerde bulunmayı
- Yerel halkla iletişim halinde olup yöresel köy ziyareti gerçekleştirerek aynı hayatı benimsemeyi
- Maceralı tecrübeler edinmeyi, içeren bir doğa sporudur şeklinde belirtilmektedir (Tekin, 2017: 380-381).

2.4.12. Mağara Turizmi

Türk Dil Kurumuna (2018) göre mağaralar; bir yamaca veya kaya içine doğru uzanan, karst bölgelerinde kireç taşlarının erimesiyle ortaya çıkan, birbirine bağlı olan büyük yer altı kavukları diğer bir ifadeyle barınaklar olarak açıklanmaktadır. Önemli kayaç türleri ile ortaya çıkışına platform oluşturan ve uzun süre zarfında bir karstik erime biçimi olarak meydana gelen mağaralar, değişik biçimlerde çok fazla karstik birikim şekli içermektedir. Durumun esrarengiz hale gelmesiyle de turistler açısından çok daha fazla ilgi duyulduğu gözlenmiştir. Ayrıca geçmiş dönemlerde kişilerin barınma yeri olarak kullanılan mağaralar, ibadet yerleri olarak da değerlendirilmiştir (Öcal ve Özcan, 2013: 424-425).

Gelecek kuşaklara aktarılacak üzere muhafaza edilmesiyle birlikte jeolojik bir miras olan mağaraların, tüm oluşumlarının içerdiği şekli olan doğallığıyla, korunması gereken kültürel zenginlikler olduğu bilinmektedir. Doğallığı bozulan mağaraların bir yenisine rastlanmayacağının bilinciyle de uzun dönemlerce sürdürülebilirliklerini sağlayabilmeleri açısından, kurallara saygı gösterme ve uyma boyutunda turizmin ve araştırmacıların hizmetine sunulması gerektiği belirtilmektedir (Zaman vd., 2011: 19). Mağaralar, doğal ve kültürel özelliklerinin cazibe unsurunu taşıması ve insanların doğada keşfettikleri ilk barınma yerleri olması sebepleriyle oldukça büyük bir öneme sahiptir. Dünya genelinde bir hayli işletilmesi amacıyla tasarlanmakta olan birçok mağara, turizm maksatlı değerlendirilmektedir. Genel olarak mağaraların değişik şekillerde ortaya çıkmasıyla da turistlere farklı tecrübeler yaşattıklarını söylemek mümkün olmaktadır (Albayrak, 2013: 167).

Türkiye’de mağara turizminin geçmişi 1950’lere uzanmaktadır. Bu bağlamda alternatif turizm türlerine konu olarak son zamanlarda birçok insanın görmeyi arzuladığı esrarengiz görünümlü mağaralar, turistik amaçlı bir yol katederek ziyaretlerinde artış göstermekte ve yoğun olarak tercih edilen turistik etkinlikler için bir hedef oluşturarak turizm sektöründe önemli bir konuma gelmektedir. Türkiye’de turizm çeşitlerinin geliştirilmesi boyutunda mağara turizmi hakkında yapılan çalışmaların artış gösterdiği görülmektedir (Benli vd., 2017: 97). Türkiye’nin %40’ı mağara oluşumlarının karstlaşmaya elverişli kayalardan meydana gelmesiyle turizm çeşitliliği açısından önemli bir turizm kapasitesine sahiptir. Dünyada ki diğer

ülkelere göre “mağara cenneti ülke” konumunda olan yurdumuzda, 40.000’ e yakın mağara bulunduğu belirtilmektedir. Geçmişten günümüze gelene kadar bütün yerli ve yabancı mağaracı ekiplerin gözlemleyerek belgelere dayandırdığı mağara sayısının da 800 adet civarında olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda; Türkiye’nin turizm boyutunda değerlendirilen mağaralarına bakıldığında (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018):

- İnsuyu Mağarası (Antalya-Burdur),
- Damlataş Mağarası (Antalya-Alanya),
- Dilek Mağarası (İçel),
- Cehennemazı Mağarası (Zonguldak),
- İnاتlı Mağarası (Sinop),
- Eshab-ı Keyf (Yedi Uyurlar) Mağarası (Tarsus),
- Karain Mağarası (Antalya),
- İndere Mağarası (Tokat),
- Buzluk Mağarası (Ağrı) olduğu bilinirken,

Dünyada turizm açısından değer taşıyan ve en çok gezilen mağaralara bakıldığında da:

- Flint Mammouth Mağarası (ABD),
- Padirac (Fransa),
- Aven Ornac (Fransa),
- Lavace mağaraları (Fransa),
- Droghorti (Belçika),
- Dragon Deniz Mağarası (İspanya) olduğu bilinmektedir.

Ayrıca Türkiye’de bu turizm türü kapsamında insanlar tarafından el değmemiş mağaraların var olması, gelecekte mağara turizmine olan talebi arttırmaya yönelik bir gösterge olarak görülmektedir. Bu bakımdan mağara turizminde asıl gaye doğal kıymetlerin korunması bağlamında turizme tutundurulması şeklinde bilinmektedir (Kozak vd., 2015: 33).

2.4.13. Av Turizmi

Turizm yeni istihdam imkânları oluşturması, yatırımları ve iş hacmini geliştirmesi, bu bağlamda da gelir sağlaması ile sosyal, kùltürel, politik ve ekonomik boyutta bir kaliteye sahip olmakta ve ilerlemekte olan ùlkeler aracılığıyla kalkınma sürecini hızlandıran bir güç olarak kabul görmektedir. Bu ùlkeler turistik ürünlerini geliştirmek ve çeşitlendirmek için farklı politikalarla çalışmalar hazırlamaktadır. Ürün çeşitlendirmesi çerçevesinde turistlerin doğaya olan hassasiyetinden ötürü yayla turizmi, eko turizm ve av turizmi gibi çekici gücü fazla olan ürünler üzerinde durulmaktadır (Şafak, 2003: 134). Av turizmi türüne konu olan yaban hayatı kavramı, en yaygın ifadesiyle evcil olmayan ve insan kontrolü dışında yaşamını devam ettiren canlıları nitelendirmektedir (Merdan ve Okuroğlu, 2016: 971). Günümüzde yaban hayatına ilişkin rekreasyonel türlerini oluşturduğu avcılık ise; av turizmi, sanal avcılık ve görsel safari gibi etkinlikleri ortaya çıkarmakta, fiziksel altyapısı da orman kaynaklarıyla değerlendirilen ilgi alanlarını oluşturmaktadır. Buna karşılık boş zamanı değerlendirme istekleri içinde bulunan avcılık ve av turizmi, son zamanlarda dünyadaki ilerlemesine bağlı olarak Türkiye’de de doğrudan tabii kaynaklar üstünde gerçekteşerek artış göstermektedir (Akgün, 2005: 139).

Günümüz insanı avcılık maksatlı yurt içine veya yurt dışına seyahat gerçekteşirmektedir. Avcılık; insanların var olmalarıyla ortaya çıkan ve önceki dönemlerde kişilerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri amacıyla bir mecburiyet durumu olarak görülürken, değişim göstererek bugüne ulaşmasıyla da şimdi ki dönemlerde eğlence ve spor gayeli bir meşguliyet olarak gör÷lmektedir (Keleş ve Yıldızbakan, 2011: 293). Av turizmi ise; turizmin farklı bir uygulama biçimi olan avcılık potansiyeline sahip insanların gayelerini ortaya koymak amaçlı sınırlandırılmış unsurlarla hareket ettikleri aktivitelerle bilinmektedir (Kùltür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Başka bir ifadeyle av turizmi; ùlke turizmine, yöreye ve milli ekonomiye katkı sağlanması düşüncesi ile birlikte bu turizm türü kapsamında yaban hayatı kaynaklarının yerli ve yabancı avcılar tarafından kullanılmasını amaç edinen bir turizm hareketi olarak ifade edilmektedir (Ukav, 2012: 4). Kısaca “Avcı niteliğine sahip kişilerin avlanma maksatlarını gerçekteşirmek üzere belirlenmiş

ilkelerle yaptıkları etkinlikleri” olarak açıklanmaktadır (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2014).

Avcılar farklı mekânlar görebilme ve farklı kültürlerle tanışabilme gibi av turizmi etkinlikleri ile birlikte yaban hayvanlarının diş, boynuz, post benzeri hatıra değeri oluşturan av turizmi imkânlarına sahip olmaktadır. Turizme yönelik tutumların tüm yıla ve ülke geneline dağıtılmasıyla sosyal ve ekonomik boyutta ilerlemenin homojen dağılımının yapılmasında ve turizm etkinliklerinin türlerinin çoğaltılmasında av turizmi uygulamalarının tesiri büyük olmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Yalnızca yetkinliğe ulaşan hayvanların avlanması olgusuyla belirli ve şuurlu bir eğitime tutunan cezbedici ve turistik taraflarıyla da tabiatla kötü sonuca sebep olmadan gerçekleştirilen av turizmi, seyahat acentaları tarafından kara avcılığı ve deniz avcılığı biçiminde hazırlanmaktadır (Bahar vd., 2015: 132).

Sosyal yaşama ve ülkenin ekonomisine katkıda bulunan av turizmi, son zamanlarda sektör açısından önemini arttırmaktadır. Turistik ürünlerin çeşitlerinin çoğaltılması bağlamında oluşturulan önemli ölçülerde mali gidere sebep olmasıyla gelir seviyesi güçlü insanların benimsediği bir turizm çeşidi olan av turizminin, boş zaman aktivitesi şeklinde kabul gördüğü de bilinmektedir. Türkiye açısından av turizminin önemi de bununla birlikte oluşmaktadır (Demir vd., 2012: 27). Türkiye’deki doğal güzellikler, av meydanlarının fazlalığı ve verimliliği gibi unsurlar Türkiye’nin fayda sağlayan yapıya ve kaynaklara sahip olduğunu gösterirken, aynı zamanda turizm kapsamında da turist çekebilecek seviyede olduğunu göstererek verimliliğiyle diğer bir fayda kaynağını oluşturmaktadır. Bu bağlamda avcılığın turizm açısından sunduğu önemin göz ardı edilmemesiyle birlikte, ulusal pakların yapılması, av sahalarının muhafaza edilmesi, av hayvanı üretme yerlerinin oluşturulması gibi unsurların meşru organizasyonlara konu olduğundan söz edilmektedir (Can ve Güner, 200: 110).

2.4.14. Akarsu Turizmi (Rafting-Kano)

Ülkelerde yaşanmış olunan süratli değişme bütün sektörleri etkisi altında bırakmaktadır. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de, birçok sektörde olduğu gibi de

turizm sektöründe son zamanlarda, turizm faaliyetlerinin önemli derecede gelişme gösterdiği belirtilmektedir. Türkiye'nin gerek tabii güzellikleriyle gerek rekreasyonel yelpazesıyla coğrafi açıdan önemli bir kapasite sahip olması akarsular için elverişli alanlar oluşturmaya yardımcı olmaktadır (Ören ve Şahin, 2014: 1-3). Türkiye'nin sahip olduğu doğal güzellikleriyle zenginliklerini içeren kaynaklarından olan akarsuların da önemli turizm çeşitlerinden Akarsu turizmini meydana getirdiği bilinmektedir. Akarsu turizmi; çeşitli rekreasyonel kullanım imkanlarını sağlayarak doğal ile kültürel hususları açısından değişik kültürler sunan ve akarsularda yapılmasıyla turizm maksatlı sportif faaliyetler bütünü olarak adlandırılabilen bir turizm türüdür (Keleş vd., 2014: 811). Bu bağlamda Türkiye, akarsu turizmi faaliyetleri olarak bilinen “kano”, “rafting” ve “nehir kayağı” gibi etkinlikler yapılabilmektedir (Sezgin ve Ünüvar, 2009: 398).

Akarsu turizmi kapsamında ortaya çıkan faaliyetlerden olan kano; kitle turizmi haricinde olması, tatillerini faal bir şekilde yapmak isteyen kişilerin isteklerinin açık alan aktivitelerine, tabiata ve suya bağlı olması ve rekreatif ürünleri çeşitlendirmesi ile Türkiye’de yeni yeni gelişen, öncelikli olarak da göl ve akımı az olan akarsularda gerçekleştirilerek çeşitlerini bulunduran spor kollarından bir tanesi olarak açıklanmaktadır (Derman, 2015: 22-23). Türkiye’de küçük ve büyük olarak yüzlerce akarsuyun olduğu ve birçoğunun “kano” ve “rafting” gibi akarsu sporlarına uygun yapıda bulunduğu bilinmektedir. Bu türde ortaya çıkan faaliyetlerden bir diğeri olan rafting ise; profesyonel yaklaşım gerektiren, çeşitli sebeplerden dolayı, gösterdiği faaliyetine müsait olan akarsularda şişme bot ile gerçekleştirilen ve yapıldığı esnada can yeleği giyme, kask takma ve ayakkabı giyme gibi bir takım zarurete tabi tutulan bir spor olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2011: 23). Bir başka deyişle kısaca rafting; akış hızı şiddetli olan ırmaklar üstünde ‘raft’ adı verilen botlarla yapılan bir spor olarak da belirtilmektedir. Bu sporu yapan kişiler turistik maksatlı gerçekleştirilen seyahatlerde, kanyonlar, vadiler ve tabii güzelliklerle birlikte doğal alanları görme gibi birtakım olanaklardan da yararlanmaktadırlar (Bahar vd., 2015: 135). Buna bağlı olarak Türkiye’deki:

- Çoruh Nehri,
- Köprüçay,

- Manavgat Çayı,
- Dim Çayı,
- Adana-Feke-Göksu Nehri,
- Zamatı Irmağı,
- Fırat Nehrinin bir kısmı,

raftinge elverişli akarsular konumunda bilinmektedir. Ülkelerce tanınarak 1993 senesinde 28 ülkeden 300 sporcu, bilim adamı ve basın mensubunun katıldığı 4. Dünya Akarsu Şampiyonasına ev sahipliğinde bulunan Çoruh Nehrinin, dünyanın en hızlı akan nehirlerinden biri olarak ün yaptığı belirtilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Akarsu turizmi, çevrenin tarihsel, arkeolojik, kültürel, özgün kıymetleri ve turizm türleriyle bir birlik oluşturması ve önemli yatırımlar gerektirmemesi bakımından müsait bir yapıya sahip olan turizm çeşitlerindendir (Elmas vd., 2013: 90).

2.4.15. Gastronomi Turizmi

Günümüzde, seyahat edenler daha fazla tecrübeye, daha fazla harcanabilir gelire ve daha fazla boş zamana sahip olmakla birlikte çevrelerindeki günlük rutinlerden kaçma, özgürlük ve yenilik dünyasına girme arzuları ile turizme yönelmektedir. Böylece daha fazla turist yaşayarak öğrenmeyi amaçlamakta ve bu sebeple de gastronomik deneyimler çok çeşitli şekillerde giderek daha belirgin bir rol oynamaktadır. Son yıllara bakıldığında gıda turizminin önemli ölçüde büyümesiyle turizmin dinamik ve yaratıcı bölümlerinden biri haline geldiği görülmektedir. Turizm şirketleri turizmi çeşitlendirmek, yerel, bölgesel ve ulusal kalkınmayı teşvik etmek için gastronominin öneminin farkındadır (UNWTO, 2012).

Gastronomi kelimesi Fransızca ismiyle “gastronomie” olarak bilinmekte ve iyi yeme merakı olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018). Aynı zamanda damak tadı uzmanı, lokantacı, sağlığa uygun güzel ve lezzetli mutfak, yemek düzeni ve sistemi olarak da belirtilmektedir (Gülen, 2017: 33). Etimolojik açıdan kelime kökeni incelendiğinde ise yunanca “gastros” mide ve “nomos” yasa, kural sözcüklerinden türediği görülmektedir. Bir ülkenin ya da bölgenin yiyecekleri, yeme-içme alışkanlıkları, yiyecek hazırlama yöntemleri gibi ülke ya da bölge mutfaklarını

birbirinden ayıran özellikleri gastronomi adı altında ifade edilmektedir (Kargiglioğlu ve Akbaba, 2016: 88-89). Bu bağlamda yiyecekler yenilme şekilleri, hazırlanışları ve sunuluşlarına göre bir topluma ait kültürel değerler olarak bilinirken, bir bölge veya işletmeye yeme içme maksatlı yapılan yolculuk, ziyaret veya geziler de gastronomi turizmi adı altında ifade edilmektedir. Ayrıca katıldıkları etkinlikler, tüketim davranışları ve destinasyon seçiminde yiyeceğe olan ilgiden, meraktan etkilenip gelen turistlerle sadece gezilerinin bir parçası olarak yiyecek tüketmeye gelen turistlerin ayrımının yapılmasına gerek olmadığı da belirtilmektedir (Bekar ve Kılıç, 2014: 19-20). Bu bağlamda bazı araştırmacılar tarafından gastronomi turizmi kapsamında yapılan tanımlar şu şekildedir:

Tablo 4. Gastronomi Turizminin Tanımları

Ottenbacher ve Harrington (2011)	Mutfak turizmini, unutulmaz yiyecek ve içecek deneyimleri için bir fırsatın seyahat motivasyonu ve davranışa önemli ölçüde katkıda bulunduğu turizm olarak tanımlamaktadır.
Long (2004)	Mutfak turizmini, yiyecek deneyimine dayanmaktadır olarak açıklamaktadır.
Silkes (2012)	Gastronomi turizmini, bir turist destinasyonuna özgü özel ya da benzersiz yemek deneyimlerine katılım olarak tanımlamaktadır.
Karim ve Chi (2010)	Gıda turizmi, mutfak turizmi ve gastronomi turizmi terimlerini kullandıkları gibi, belirli destinasyonlarda farklı yiyecekleri deneyimlemek için bir çeşit seyahat olarak açıklamaktadır.
Hall ve Mitchell (2005)	Mutfak turizmini “birincil ve ikincil gıda üreticilerine, gıda festivallerine, restoranlara gıda tadımının yapıldığı veya özel gıda üretiminin niteliklerini seyahat için birincil motivasyon olarak deneyimlediği özel mekanlara” yönelik olarak tanımlamaktadır.
Santich (2004)	Gastronomi turizmini, canlı pişirme kursunda, geleneksel gastronomik bayramlarda, kutlamalarda üzüm hasadıyla bölgesel şarap imalatçıları ve gıda üreticilerini ziyaret etmeleriyle deneyimlenmesi kapsamında yapılan seyahatler olarak açıklamaktadır.

Kaynak: Ottenbacher ve Harrington, 2011; Long, 2004; Silkes, 2012; Karim ve Chi, 2012; Hall ve Mitchell, 2005; Santich (2004) Aktaran: Güzel ve Apaydın, 2016’dan uyarlanmıştır.

Bu araştırmacıların yapmış oldukları tanımlardan yola çıkarak kısaca gastronomi turizmi, günlük ihtiyaçlarımızdan olan yiyecekler ile olumlu deneyimler

yaşayabilecek mükemmel mutfak deneyimleri arasında, faydalı ve keyifli bir denge kurmaya çalışan niş bir seyahat olarak tanımlayabiliriz. Ayrıca gastronomi turizmi, gezi bütçesinin üçte birinin gıda tüketimine harcanması nedeniyle yeni bir turist ürünü gibi gelişmekte olan yeni bir olgudur. Bundan dolayı yerel mutfak, tatil kalitesi açısından önemli bir faktör oluşturmaktadır (Gheorghe vd., 2014).

Son zamanlarda birçok turistin, destinasyonların mutfak kültürüne olan merak ve keşfetme isteği ile seyahat etme gayelerinin oluştuğu görülmektedir. Ayrıca pek çok destinasyon bu alanla ilgili niş pazar olarak faaliyet gösterirken sahip olduğu mutfak da turisti çeken güç olarak değerlendirmektedir. Turistik destinasyonlardaki mutfak kültürü, bölgenin kültürel karakteristik ve özellikleri ile destinasyonlarda uluslararası derecede gelişim gösterebilmektedir. Bu nedenle gastronomi turizmi, bölgesel açıdan turizm pazarını simgeleyerek bölgelerarası rekabette de avantaj elde etmektedir (Bucak ve Aracı, 2013: 206).

Gastronomi turizmi, destinasyonlara değer katarak öne çıkması için gittikçe artan bir ihtiyaca çözüm sunmaya başlayan vazgeçilmez bir kaynak olarak görülmeye başlamıştır. Bu turizm çeşidi sadece yiyecek ve içeceklerin herhangi bir turist deneyiminin merkezi olmasıyla kalmayıp aynı zamanda gastronomi turizmi kavramının kültürel uygulamaları kapsayacak şekilde ele alınmasıyla da sürdürülebilirlik açısından önem taşımaktadır. Gastronomi turizmi, genel olarak modern turizmin gelişiminde yer alan geleneksel değerleri kapsayarak kültür, gelenek, özgünlük ve sürdürülebilirliğe saygıyı içermektedir. Bu nedenle gastronomi turizmi tanıtım ve markalaşmaya da katkıda bulunmaktadır (UNWTO, 2017). Buna bağlı olarak bir bölgedeki yemekler ve turistlerin o bölgede sahip olabileceği deneyimin seçilmesinde önemli rol oynayan yemek kültürü ve yiyecek kültürünü tanıtmak için düzenlenen gastronomi turları o bölgeye ev sahipliği de yapabilmektedir (Sormaz vd., 2015). Ayrıca gastronomi turizmi kapsamında seyahat eden turistlerin de ülke ve bölge tanıtımına dolaylı bir şekilde katkı sağladığı bilinirken bu turistlerin %70'inin sağladığı katkıların, gittikleri bölgelerde yöresel yiyecekleri tatması, yemek tariflerini alması ve şarap gibi bazı gastronomik ürünleri devamlı ikamet ettikleri yerlere götürerek bunları yakın çevreleri ile paylaşması şeklinde olduğu belirtilmektedir (Gökdeniz vd., 2015: 16).

Gastronomi turizminin gelişmesi için önemli olan noktalardan biri de bölgedeki insanların o bölgeye ait yerel ürünleri korumaları olarak ifade edilmektedir. Bu bölgelerden bazıları olan Fransa, Avusturya, Güney Afrika, İtalya, Amerika, İngiltere vb. gibi yerler şarap turizmi konusunda İtalya vb. gibi yerler de makarna ve pizza kültürü gibi ünlü gıdalar konusunda gelişmiş olmasıyla gastronomi destinasyonları kapsamında bilinmektedir. Türkiye ise genellikle kebab ve döner kebab gibi etten yapılan özel yemekleri ile dikkat çekmektedir (Sormaz vd., 2015). Yiyecek içecek konusuna verilen önem ve gösterilen ilgi gün geçtikçe artış göstermektedir. Yemek, kırsal turizmde de büyük bir öneme sahiptir. Çeşitli boyutlarda meydana gelen bu önemle turistlerin yöresel olarak üretilen yerel yiyecekleri tüketmesi bölgeye çarpan etkisi yapmaktadır. Ortaya çıkan bu çarpan etkisi, yerel ekonomik yarar sağlayarak yerel harcamayı canlandırmaktadır. Bu bağlamda da kırsal turizmi tamamlayan bir özelliğe sahip olmasıyla gastronomi turizmi ve kırsal turizm arasında kuvvetli bir bağın olduğu açığa çıkmaktadır (Deveci vd., 2013: 31).

2.4.16. Rekreasyon Turizmi

Turizm esas olarak bir iş dışı zaman aktivitesi şeklinde kabul görmektedir. Kişiler iş dışındaki boş vakitlerinde tatile çıkma düşüncesini bir iş dışı zaman değerlendirme olarak ele almaktadır. Farklı bir ifadeyle, kişilerin tatil yapabilmeleri ya da seyahat edebilmeleri için iş dışında geçirebilecekleri belirli vakte sahip olmaları gerekmektedir. Bu bağlamda son zamanlarda turizmin bir kitle aktivitesine dönüşmesinin en önemli sebebinde ise; gelişen teknoloji sayesinde insan gücüne olan ihtiyacın azalması, çalışma süresinin hafiflemesi, ücretli izinler ve erken emeklilik gibi çalışanların iş dışında değerlendirebilecekleri boş vakitler yer almaktadır (Kılıç ve Demir, 2015: 24). Güncel Türkçe Sözlük'e göre; insanların boş vakitlerinde, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler "rekreasyon" olarak açıklanmaktadır. Aynı zamanda Fransızca kökenli olan "recreation" kelimesinden türeyen rekreasyon, bir bölgeyi insanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirmeleri olarak da ifade edilmektedir (TDK, 2018). Bir başka ifadeyle Latince kökenli "re-yenilenme", veya "create-yaratma" kelimelerinin oluşmasıyla yenilenme, yeniden yaratılma veya yeniden yapılanma

anlamları taşıyan rekreasyon, bir şeyin yeniden yaratılması ya da kazanılması anlamlarını içermektedir. Türkçe karşılığıyla da boş zamanları değerlendirme olarak bilinen rekreasyon, oluşturulan etkinlikler açısından 4 ana başlık altında gruplandırılabilir (Haberal, 2015: 173-174);

Tablo 5. Rekreasyonel Etkinlikler

Fiziksel Rekreasyon Etkinlikleri	Genellikle fiziki bir güç sarf ederek yerine getirilen hareketleri içermektedir.
Sosyal Rekreasyon Etkinlikleri	Sosyal ilişki ve etkileşimler neticesinde meydana gelen hareketleri içermektedir.
Düşünceye Bağlı (Mental) Rekreasyon Etkinlikleri	Kültür, eğitim, yaratıcılık ve estetik ağırlıklı rekreasyon hareketlerini içermektedir.
Çevreye Bağlı Rekreasyon Etkinlikleri	Bitki örtüsü, su yüzeyleri, çekici manzaralar, yaban hayatı gibi rekreasyon alanının içerdiği birtakım öğelerle sınırlı şekilde yapılan hareketleri içermektedir.

Kaynak: Haberal, 2015: 173-174’ den uyarlanmıştır.

Bu etkinlikler, sosyal ve kültürel aktiviteler gibi müzikal uğraşlar, sportif faaliyetler, oyunlar, sanatsal aktiviteler, beceri isteyen aktiviteler, tabiat faaliyetleri şeklinde belli başlıklar altında da oluşturulabilmektedir. Kültürel değerlerin farkına varılması hususunda ise aileleri tarafından yetiştirilen genç kuşakların, yaygın halk kitlelerinin spor gösterileri, toplu seyahatler, müzik-tiyatro gösterileri ve sergi vb. gibi rekreatif aktivitelerden faydalandığına da rastlanmaktadır. Rekreasyonel aktiviteler araştırmak, bulmak ve öğrenmek amacıyla da türlü imkânlar sağlamaktadır (Kurar ve Baltacı, 2014: 39-43). Rekreasyonun işlevlerine ya da türlü ölçütlerine bağlı bir şekilde biçimlenen rekreasyon etkinliklerinin sınıflandırılması, şahısların amaçlarının ve isteklerinin ne yönde bir rekreatif harekete ortak olmaya karar vermiş olduklarına ilişkin bir rekreasyon türü ile ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kişilerin farklı gayelerinin ve arzularının olması sebebiyle farklı türlerde rekreatif aktivitelerinin olabileceği yönünden bakıldığında, kesin bir sınıflama ya da çeşitlendirmeye gidilmenin güçlüğü de ortaya çıkmaktadır (Karaküçük, 2014: 66).

Turizm hareketi bölgelerde rekreasyonel etkinliklerin faaliyete geçmesiyle canlılık kazanmaktadır. Bu faaliyetler aracılığıyla yerli ya da yabancı turistlerin turizm hareketliliğine katılımları gerçekleşirken, bu katılımlar ile de rekreasyonel

etkinliklerde artış görüldüğü belirtilmektedir. Son zamanlarda faaliyette bulunan etkinliklerin bir kısmı aşağıdaki şekildedir (Çelik ve Meriç, 2017: 300-301):

Tablo 6. Rekreatif Turizm Faaliyetleri

Yürüyüş Çeşitleri, (Doğa Yürüyüşü vs.)	Bitki Örtüsü İnceleme,	Kitap Okuma,	Buz Pateni Yapma,
Fuar ve Eğlence Etkinliklerine Katılma,	Sportif Faaliyetlerde Bulunma, (Savunma Sporları vs.)	Yöresel Aktivitelere Katılma, (Halk Oyunları vs.)	Konser ve Tiyatro Gibi Etkinliklere Katılma,
Rafting Yapma,	Kuş Gözlemciliği,	Paintball,	Yeme-İçme, (Gurme)
Piknik Yapma	Bisiklet Sürme,	At Binmek,	Kayak Yapma,
Balık avlama,	Kamp Yapma,	Fotoğraf Çekme,	Yüzme,
Jimnastik ve Aerobik,	Yatçılık,	Modern Danslar,	Off-Road Oto Sürme,
Doğal ve Tarihi Yapıları Gözlemleme,	Safari Yapma, (Vahşi Kampçılık)	Tenis ve Golf Oynama,	Su Alanlarını İnceleme,

Kaynak: Çelik ve Meriç, 2017: 301

Rekreasyon ve turizm birbiri ile bütünleşmiş birer terim olmakla birlikte yapılarında benzer çeşitten birçok etkinlik bulundurmaktadır. Birbirlerine benzer özellikleri bulunmakla birlikte, önemli farklılıkları da bulunmaktadır. Bu farklılıklar şu şekildedir (Özdemir, 2017):

Tablo 7. Rekreasyon Faaliyetleri ve Turizm Faaliyetleri Arasındaki Farklar

	Rekreasyon Faaliyetleri	Turizm Faaliyetleri
Gelişim Durumu	Eğitim ve kültür seviyesinin artması	Ekonomik durumun ilerlemesi,
Zaman	Tamamen boş zamanlarda gerçekleştirilmesi	Ağırlıklı olarak boş zamanlarda gerçekleştirilmesi
Amaç	Gündelik yaşamın rutinliğinden uzaklaşma, fazla iş yükünden doğan strese kurtulma, kaybedilen enerjiyi tekrardan kazanma	İkamet ettiği muhitten uzaklaşma
İlişki	Karşılıklı yardımlaşma ve samimi ilişkiler içerisinde sosyal olma	Karşılıklı etkileşimde sınır ve uzaklık
Ekonomik Durum	Ücretsiz veya az ücretlendirmelerden dolayı ekonomik özellik taşımasıyla daha dar kapsamlı olarak değerlendirilmesi	Para harcamayı gerektirdiğinden dolayı ekonomik bir olay olarak değerlendirilmesi

Tablo 7. (Devam) Rekreatyon Faaliyetleri ve Turizm Faaliyetleri Arasındaki Farklar

Gerçekleşen Süre	İkamet edilen muhitte, kısa süreli gerçekleşmesi	Seyahati mecburi yapması ve konaklamayı gerektirerek uzun süreli gerçekleşmesi
Sunulan Hizmet Potansiyeli	Hizmetlerin amatör kuruluşlar (kulüpler, topluluklar vb.) aracılığıyla sunulması	Hizmetlerin profesyonel kuruluşlar (tur organizatörleri, seyahat acenteleri) aracılığıyla sunulması
Yetenek Durumu	Rekreasyonel etkinliklerde kabiliyetler ön planda olması	Turizm etkinliklerinde ise böyle bir durumun söz konusu olmaması

Kaynak: Özdemir, 2017’den uyarlanmıştır.

Rekreasyon ve turizm genel olarak aynı kaynakları kullanmaktadır. Bir bölgedeki kaynağın yerel halk tarafından kullanılması neticesinde rekreatif faaliyet oluşurken, yabancıların kullanması neticesinde turizm faaliyeti oluşmaktadır (Özdemir, 2017). Rekreasyon maksatlı turizmde kişiler, dinlenebilmek ve eğlenmek için kaplıca ve güneş banyosu gibi türlü sportif aktivitelerde bulunarak, bu platformda benzer olanaklardan da faydalanmaktadır (Avcıkurt, 2009: 18). Ayrıca, kişilerin bu çeşit faaliyetlere katılma seviyelerinin beraberinde gereksinim ve umutlarının belirlenmesiyle de rekreasyonel turizm ile bağlantılı işlevlerin maksada yarar bir biçimde ortaya koyulması sağlanabilmektedir. Bu bağlamda rekreasyon turizmi kişi için, bütün işlevleri ile bir mutluluk kaynağı haline gelmektedir (Orel ve Yavuz, 2003: 65).

2.4.17. Yayla Turizmi

Türkiye’nin gösterişli hayat kültürü içerisindeki yayla yaşantısı, kendine özgü coğrafya ve iklime sahip olmasıyla oldukça önemli bir konumda yer almaktadır. Türkiye yaylaları, bütün ülkelerin gittikçe birbirine daha fazla benzediği yıllarda, geçmişten gelen ve yaşandıkça fark edilen yerlerdir. Günümüz modern yaşama göre doğulu ve egzotik, doğadan uzaklaştığımız ölçüde otantik yaşama tarzı olarak kuşatıcı ve farklı yaylalar olarak görülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Yayla sözcüğünün, dağ tepelerindeki düzlüklere verilen isim olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. Yaylalarıyla bilinen Doğu Karadeniz Bölgesi’nin, yayla potansiyeline sahip bir bölge olmasındaki en belirgin özelliği hayvancılığa uygun zengin bitki örtüsüne sahip olması olarak ifade edilmektedir. Bu sebeple yayla sözcüğü, mera ve otlak sözcükleriyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Kozak vd., 2010: 24).

Yaylalar, son yıllara dek rekreasyonel ve turizm maksatlı hizmet etmekten çok o civarda yaşamını sürdüren halkın, hayvanlarını kolayca yetiştirmek ve kış ayında yakıt ihtiyaçlarını karşılamak emeliyle geçimlerini sürdürdükleri alan olarak hizmet sağlamıştır (Kozak vd., 2001: 26). Yaylalar ve yaylacılık faaliyetinin, Türkiye’de çok önceki zamanlardan bu zamana kadar devam ettirilen bir faaliyet olduğu belirtilmektedir. Son zamanlarda klasik turizmin rutinliğinden sıkılıp değişik faaliyetlerde bulunmak isteyen veya kalabalıklığından sıkılıp sessizlik ve sükûnet arayanların farklı ortamlarda bulunmak amacıyla alternatif turizm türlerine yönelmeleri, alternatif turizm türleri içerisindeki yayla turizmini gün geçtikçe daha da ön plana çıkarmaktadır (Sezer, 2015: 89-91).

Yayla turizmi, çoğunlukla günübirlik kullanım ya da kısa süreli konaklama gayesiyle birlikte tabiatla iç içe yaşam sürmeyi sevenlerin ya da serüven düşkünlerinin yüksek rakımlı konumlarda gerçekleştirdikleri turizm etkinlikleri olarak belirtilmektedir. Yayla turizminin amacı ise; Türkiye’deki yaylaların ve yayla yaşamının kendine has tabii ve kültürel değerlerinin olmasıyla birlikte muhafaza etme ve kullanma istikrarı dikkate alınarak turizm etkinlikleri kapsamında değerlendirilmesi şeklinde ifade edilmektedir (Edinsel ve Adıgüzel, 2014: 171). Yayla turizmi, Türkiye’nin sahip olduğu iklimsel özelliklerin uygunluğuyla, etkili peyzaj değerleriyle, kırsal unsurların baskın olduğu geleneksel yaşam biçimiyle ve bunların yanında dağcılık, yamaç paraşütü, atlı doğa gezisi, trekking, flora, jeep safari, fauna incelemesi vb. doğa sporları için ergonomik düzlükleri ile oldukça uygun bir çeşit olarak görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’nin yaylaları, doğal yapısının bozulmamış olması, yöresel kültürün devam ediyor olması, sakinliği, rahatlığı, huzuru ve daha sayılabilecek pek çok olumlu yönleriyle yayla turizmini turistik açıdan çekici kılmaktadır (Kılıç ve Demir, 2015: 45). Türkiye’nin Karadeniz Bölgesi, özellikle yayla turizmi bakımından merkez konumundadır. Bu açıdan Doğu Karadeniz Bölgesinde yalnızca 20 adet turizm merkezi olmak üzere, 200’ü aşkın yayla yer almaktadır. Bölgenin coğrafi yapısı gereği, yaklaşık 1200-2500 metre yükseltili tepe ve düzlüklerde bulunan bu yaylalar çok zengin doğal peyzaj hususları taşımaktadır (Bahar vd., 2015: 132). Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018)’nin yayla turizmi merkezlerinin seçimi doğrultusunda belirlediği ölçütler şu şekildedir;

Tablo 8. Yayla Turizmi Merkezlerinin Seçimindeki Genel Kriterler

1- Tabii değerlere ilişkin potansiyelin zengin olması,
2- Etkinliğin ekonomik olarak devamlılığının sağlanması,
3- Yöre halkının sosyal yapısı açısından turizme yakınlığının olması,
4- Sivil mimari karakterinin olması,
5- Şehir merkezine ulaşımın kolayca sağlanabilmesi,
6- Diğer turizm türleri ile uyumun ve bütünleşmenin sağlanabilmesi.

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018’nden uyarlanmıştır.

Türkiye’nin yaşam kültürü çeşitliliğinde kayda değer bir değere sahip olan yayla hayatı, tatillerini alışılmışın dışında, temiz çevre, bol oksijen, kaynak suyu içeren doğal alanlarda geçirme isteğinde olanların yaylalara giderek gerçekleştirdikleri seyahatler yayla turizmi olarak anlatılmaktadır (Tekin, 2016: 1096). Yaylalar yalnızca yayla turizmine değil değişik amaçlara da hizmet edebilmektedir. Yayla turizmi, kırsal bölgelerde yaşam sürenlerin turizm gelirlerinden pay alarak refah düzeylerinin artmasına, kırsal bölgelerde ortaya çıkan bir olgu olması nedeniyle katkı sağlamaktadır. Sürdürülebilir politikalar etrafında düşünüldüğünde ise elverişli merkez ve şartların yaratılması geri dönüş oranı düşük ve yavaş olan yayla turizmine yatırım yapacak şahıslar için ilerleme bakımından önem arz etmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 188).

2.4.18. Hava Sporları Turizmi

Şahsa özgü düzen olan spor, hareket etmeyi ve hareket ettirmeyi sağlayarak yıllar boyunca hem ferdi hem de sosyal anlamda ehemmiyet arz eden bir kavram olarak ifade edilmektedir. Kişileri ferdi ya da sosyal olarak lisan-din-soy ve tür farkına bakmaksızın, ortak tercihleri gereğince sınıflara ayıran, eş güdümleyen ve kısıtlı imkânlarla karşın pozitif manada yönlendirme yaparak bireylere akılcı bir davranış kazandıran kavram ise turizm olarak ele alınmaktadır. Son zamanlarda kitlesel bir özellik kazanan spor turizmi geçmişte yalnızca spor kafilesi veya spor takımı turizmi şeklinde bilinirken dünya turizmi eğilimlerine bakıldığında, spor amaçlı gezi sayılarının hızla artmakta olduğu da dikkat çekmektedir (TUYED, 2012).

Spor ve insanlık tarihi kadar eski bir faaliyet olan spor turizmi ruhsal ve fiziki zevklere konu olmasının beraberinde sosyal dayanışma ve entegrasyonu elde eden kişilerin ve değişik kültürlerin birbirlerini daha iyi bilmelerine imkân sağlayan bir alan olarak görülmektedir (Turizm Rehberi, 2018). Turizm endüstrisi, spor turizmini yani sporla ilgili faaliyetlerde bulunmak veya görmek için seyahat deneyimini önemli bir pazar olarak tanımlamaya başlamıştır. Bu bağlamda spor turizmi, sporla ilgili faaliyetlerde bulunmak veya spor yapmak gibi seyahat deneyimlerini ifade etmektedir (Ross, 2001: 3).

Son yıllarda, açık hava ve macera turizminin yanında kayak ve kış sporları ile birlikte spor turizmi alanına da ilginin arttığı gözlenmiştir. Spor faaliyetinde aktif ve pasif katılımın her türlü biçimi olarak tanımlanabilen spor turizmi ticari olmayan ve evden uzaklaşmayı gerektiren bir çeşittir. Kısaca hem sporun hem de turizmin birleşimidir. Spor turizmi son 10 yılda popüler hale gelen farklı ekstrem sporlardan olan bungee jumping veya skysurfing gibi hız heyecan tehlike tercih eden katılımcıların katıldığı çeşitli spor etkinliklerine yapılan seyahatlerle de ilişkilidir (Gozalova vd., 2014: 93-94). Bu spor etkinlikleri sadece gelirleri artırmaya değil, aynı zamanda yeni konaklama ve yan alanların (restoranlar, kültürel ve spor amaçlı vs.) inşa edilmesiyle yerel altyapının modernleştirilmesine de katkıda bulunmaktadır (Marian, 2013: 107-108).

Spor turizmi türlerinden biri olan hava sporları turizmi de bugünlerde giderek önem arz etmekte ve spor turizmi açıklamalarında bahsi geçen spor faaliyeti kısmına hava araçları ile gerçekleştirilen spor faaliyeti kelimelerinin ilave edilmesiyle şekillendirilen bir tür olarak bilinmektedir. Bu açıklamadan anlaşılabacağı üzere hava sporları hava araçları ile yapılmaktadır. Kişi ise türlü yöntemleri, gereçleri kullanarak, havada oluşan değişimlerden faydalanarak ve gökyüzünde hareket ederek hava sporlarının temelini oluşturmaktadır (Diker vd., 2016: 89). Kültür ve Turizm Bakanlığı'na göre Türkiye hava sporları meraklıları için yamaç paraşütü, yelken kanat ve balon gibi keşfedilmesi gereken araçlara sahip bir ülke olarak belirtilmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de gerçekleştirilen hava sporları ile ilgili başlıca turizm araçları şu şekildedir (yigm.kulturturizm.gov.tr):

- Yamaç Paraşütü
- Yelken (Delta) Kanat
- Balon
- Mikrolayt
- Planör
- Model Uçak

Tablo 9. Hava Sporları Turizmi ile İlgili Hava Araçlarına İlişkin Genel Bilgiler

Araç Çeşitleri	Araç Tanımları	Araç Eğitimleri Veren Kurumlar
Yamaç Paraşütü	“İlk bakışta serbest atlama paraşütüne benzeyen bir paraşüt ile uçak yerine, yüksek bir tepeden koşulmak suretiyle havalandırılmaktadır”.	Türk Hava Kurumları (THK), Üniversite Kulüpleri, Özel Kulüpler,
Yelken (Delta) Kanat	“Motoru olmayan, rüzgâr ve diğer hava etkileri ile uçuş yapabilen tek kişilik bir uçuş aracıdır”.	Türk Hava Kurumları (THK), Çeşitli Hava Kulüpleri,
Balon	“İçine doldurulan sıvı propan gazının ısıtılması ile havalandırılmaktadır”.	Türk Hava Kurumları (THK),
Mikrolayt	“Oldukça basit motorlu uçuş aletidir”.	Türk Hava Kurumları (THK), Havacılık Kulüpleri,
Planör	“Kalkışı başka bir motorlu uçak tarafından çekilerek veya pist başında bulunan bir motora bağlı çelik halat yardımı ile hızlı bir şekilde çekilerek sağlanan motorsuz uçuş aracıdır”.	Türk Hava Kurumları (THK),
Model Uçak	“İnsan taşıma yeteneği olmayan, havadan ağır, belirli boyutlarla yapılan, kontrollü ve serbest olarak uçabilen hava araçlarıdır”.	Türk Hava Kurumları (THK),
Paraşüt	“Bir paraşütle iki kişinin atlayış yapması yani tandem atlayış ve hızlandırılmış serbest düşüş yani Accelerated Freefall-AFF olmak üzere iki şekilde yapılan hava aracıdır”.	Türk Hava Kurumları (THK), Özel Havacılık Kulüpleri,

Kaynak: Akpınar ve Bulut, 2010: 1586 ve Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018’den uyarlanmıştır.

2.4.19. Kamp ve Karavan Turizmi

Bir turist olmak gündelik pratikleri, sıradan yerleri, ikamet edebilmeyi aynı zamanda aile üyeleri ve arkadaşlarla bir arada olabilmeyi içerir. Kendi yatağında kendi yastık ve çarşafıyla uyumak ya da belki de köpekleriyle birlikte seyahat edebilmek için kamp ve karavancılık birçok insana cazip bir gezi seçeneği sunmaktadır (Holloway ve Holloway, 2011: 3-7). Turizm sektörü, turistlerin istekleri ile gelişime elverişli ve yeniliklere açık olan bir sektör olarak bilinmektedir. Bu bağlamda turizmin devamlılığının sağlanabilmesi için bilinen ve alışılmış olan turizm faaliyetlerinin değiştirilmesi ve farklılaştırılması gerekmektedir. Günümüzde çevrenin sakınılması ve varlıkların geleceğe taşınması için olabildiğince önem arz eden bir turizm faaliyeti olan kamp ve karavan, şehirlerin, kentlerin ve yaşam alanlarının binalarla istila edilmesi ve doğal yaşamların belli başlı turizm etkinlikleri uğruna az da olsa zarar görmesi konusuna dikkat çekmektedir (Akçura ve Karadağ, 2015: 105-108). Aynı zamanda post modern çağın getirdiği sosyal ve ekonomik değişimler, doğal ortamların değerini artırmakta ve özellikle gelişmiş ülkelerde doğa temelli rekreasyon faaliyetlerini güçlendirmektedir. Küresel ekonomik büyüme açısından bakıldığında, doğa temelli turizmi yeni deneyimler için anahtar bir gösterge olarak eklemek mümkün olmaktadır. Bu alanda kamp ve karavancılık, doğa temelli turizmin en önemli biçimleri arasında bulunmaktadır (Doğantan vd., 2017: 5).

Kampçılık ve karavan turları, turizm kapasitesinin geliştirilmesi açısından önemli birer etkinlik sayılmakla birlikte kişilerin kendi kararlarını verme ve diledikleri bölgelerde tabiatın farkına varma imkânlarını tanımasıyla Türkiye’de oldukça fazla ilgi gören aktiviteler arasında bulunmaktadır. Ayrıca yaylaları, dağları, akarsuları ve ormanlık düzlükleri ile Doğu Karadeniz Bölgesi kamp ve karavan turlarının gerçekleştirilmesi için önem arz eden kapasiteye sahip bölgelerdendir (TTSO, 2013: 235). Tüm bunlara karşılık Türkiye, tabii güzellikleri, güneşi, iklimi, sımsıcak insanları ile kamp-karavan turizmi için bir cennet olarak ifade edilmektedir. Halkımızın yapısına ve alışkanlıklarına da çok elverişli olan kamp-karavan turizminden yaralanan insanlar ve Türkiye’ye gelen yabancı kampçılar, tabiat ile iç içe hem hesaplı hem de konforlu bir dinlenme olanağı bulmaktadır. Kamp-karavan turizminin kıymetini bilen yöneticiler ise, tahsis ettikleri “Modern Kampingler” ile

ülke turizmine ve halka önemli bir hizmet sunarak bölgelerinde katma değer oluşturmaktadır (Türkiye Kamp ve Karavan Derneği, 2018).

Kampçılık yılın her mevsiminde yalnız yapılmak yerine trekking etkinliklerinde ya da tepe tırmanışları etkinliklerinde asıl kamp sahasına kurulmuş olan çadır, baraka, karavan gibi vb. dinlenme ve konaklama vasıtalarından yararlanılarak gerçekleştirilen rekreatif etkinliklerdir (İslamoğlu vd., 2014: 278). Bu etkinliklerin gerçekleştirildiği mekânlar olan kampingler/kamp sahaları ise; çoğunlukla kampçıların kendi olanaklarıyla geceleme, yeme-içme, dinlenme, eğlence ve spor gereksinimlerini karşıladıkları en az 30 birimlik olan ve karayolları güzergâhlarının yakın muhitlerinde, şehir girişlerinde, deniz, göl, dağ gibi tabii güzelliği olan konumlarda kurulan karavan, çadır, bungalov gibi kuruluşlardır (Topay ve Koçan, 2009: 117). Aslında kamp turizmiyle belirtilmek istenen, kamping gibi özel donanımlı ve işletme belgesiyle işletilen merkezlerin turizm boyutunda karavanlarıyla gelen ya da çadır kurma isteği olan kişilere yönelik park ve konaklama olanağı sağlamak maksadıyla oluşturulmuş olmasıdır (Uluslan ve Batman, 2010: 250). Kişilerin ulaşım, konaklama, bir dereceye kadar da yiyecek-içecek ihtiyaçlarını kendileri karşılamış olma, farklı ülkeler gezip tanıma ve genellikle daha hesaplı dinlenme sağlayabilmek için karavanları ve çadırları ile gerçekleştirdikleri seyahatler ise kamping ve karavan turizmini meydana getirmektedir (Kültür Portalı, 2018).

Karavan turizmi kavramı dünyada, sunduğu özgürlük ve esneklik sayesinde, seyahatlerde ve konaklama yerlerinde tatil yapılabilmesiyle büyük çapta popülerlik kazanmıştır. Karavan turizmi için vazgeçilmez ön şartlardan biri, belirlenen destinasyonlarda yeterli karavan parklarının bulunmasıdır. Karavan turizminin, gençler aileler, yaşlılar ve uluslararası turistler dahil olmak üzere çok çeşitli pazar segmentlerini çekeceği belirtilmektedir (tourism.gov.in).

2.4.20. Botanik Turizmi

Bitkiler geçmişten günümüze, sağlık, ziraat ve ormancılık gibi çeşitli alanlarda değerlendirilen türler olarak bilinmektedir. Ayrıca eski çağlardan beri bitkisel kaynaklı besinlerin esasını oluşturmasıyla birlikte insanlar tarafından ilgi

eken türler olarak da ifade edilmektedir. Bu bağlamda bitkileri bilim alanında inceleyen botanik kavramı; bitkiler üzerinde flora farklılığı ve zenginliği gibi çeşitli unsurları ele alan bir bilim dalı olarak belirtilmektedir (Albayrak, 2013: 141-142). Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzu'na göre; Fransızca kökenli olan botanik kavramı “bitkileri inceleyen bilim kolu” olarak ifade edilirken Güncel Türkçe Sözlük'e göre kısaca “bitki bilimi” olarak açıklanmaktadır (TDK, 2018).

Bir diğer görüşe göre ise; “bitkiler  leminde bahsedilen bilim kolu” olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda da insanların zaman zaman, en temel gereksinimlerinden biri olarak gördükleri bitkiler için, botanik kapsamlı gezilerde bulunduklarına değinilmektedir (Kozak ve Bahçe, 2012: 177). Bu kapsamda ise canlı bitki örnekleri üzerinden botanik bilimi ile ilgili çeşitli bilgilere ulaşılması amaçlanmaktadır. Ayrıca bilimsel yöntemlerle yetiştirilmesiyle de sergilendiği yerlerde botanik bahçesi kavramını ortaya çıkararak ziyaretçilerinin göz zevkine hitap etmesiyle farklı ziyaret alanı sunmaktadır ( zelik vd., 2006: 353).

Botanik bahçeleri, nesli tükenmeye yüz tutmuş bitkilerin muhafaza edilerek ziyaretçilerini doğrudan ya da dolaylı bir biçimde bilgilendirmeyi amaçladığı ve bunun yanında birçok rekreatif olanak sağladığı kentsel yeşil alanların önemli bir parçası olan merkezler olarak bilinmektedir (Karaşah ve Var, 2016: 120). Aynı zamanda bitkiler üzerine gözlem yapan kişilerin sayıca çoğalması bununla birlikte de bitkilerin bulundukları yerlere yapılan seyahatlerin artmasıyla beraber bitki gözlemciliği, yerel yöneticiler, evre örgütleri ve ulusal basınlarda ilgi uyandırmaktadır. Bu konunun turizm etkinlikleri bağlamında ele alınması durumunda Türkiye'nin önemli bir coğrafya kapasitesine sahip olduğu belirtilmektedir (Sayılan, 2008: 474). Botanik bahçelerinin genel olarak eğitim ve evre koruma konularıyla ilişkili halde bulundukları bilinmekte fakat botaniğe ilgi duyan turistlerin eğitsel ya da bilimsel boyutla ilgilenmedikleri aksine daha çok, haz almak, manzara izlemek ve sevdikleriyle daha kaliteli vakit geçirmek gibi unsurlar bağlamında ziyaretlerini gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu kapsamda yöreselliği barındıran ve ender rastlanan bitkiler endemik bitkileri oluşturmaktadır. Bu bitkilerin incelenmesiyle gerçekleştirilen seyahatler ise alternatif turizm türlerinden olan botanik turizmi ortaya çıkarmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 178).

Botanik turizmi; türüne az denk gelinen bitkiler olarak adlandırılan endemik bitkilerin çeşitlerini görmek ve bu bitkiler hakkında bilgi sahibi olmak için gerçekleştirilen bir turizm çeşidi olarak tanımlanabilmektedir. Bunun dışında kişilerin, botanik bahçeleri ve çeşitli bitki parkları vasıtalarıyla rahatlama, keşif yapma, dinlenme, eğlenme gibi hususi gayelerini gerçekleştirdikleri bir tür olarak da açıklanabilmektedir. Küçük gruplar tarafından gerçekleştirilen bu turizm türüne ait olan botanik bahçelerini, her yıl 200 milyonu aşkın kişi ziyaret etmektedir (Albayrak, 2013: 142).

Dünya’da yalnızca belirli topraklarda yetişen endemik bitkiler bakımından Avrupa’dan üstün olan Türkiye, dünyanın belli başlı bölgelerinden biri olmayı başarmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de 3.000 adet, Avrupa’da ise 2.750 adet endemik bitki türü olduğu bilinmektedir. Türkiye’nin en fazla endemik bitkiye sahip olduğu iller ise; Antalya, Konya ve İçel olarak belirtilmektedir. Avrupa’nın endemik bitkiler bakımından en zengin ülkesi de 800 adet bitkisiyle Yunanistan olarak bilinmektedir (Haberal, 2015: 143).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ALTERNATİF TURİZM TÜRLERİNDEN BOTANİK TURİZMİ

Tez çalışmasının üçüncü bölümü olan bu bölümde botanik turizm tanımı ve önemi ile başlayıp devamında botanik turizmin tarihsel gelişimi ve Dünya’da, Türkiye’de botanik turizmi konuları incelenmiştir. Sonrasında ise botanik bahçesi kavramı, tarihsel gelişimi, işlevleri, planlama ilkeleri, Dünya’da ve Türkiye’de botanik bahçesi örneklerine değinilmiştir.

3.1. Botanik Turizm Tanımı ve Önemi

Geleneksel turizm çeşitlerini çekici bulmayan turistler, destinasyonlarda düzenlenen turistik etkinliklerin hangi çevreye ne kadar entegre oldukları konusuna özen göstermektedir. Kentin yoğun ve stresli ilerleyişinden yorulan ve dinlenme ihtiyacı duyan kişiler toprakla iş edinecekleri etkinlikleri tercih etmektedir. Bundan ötürü son dönemlerde doğayla dost yeni turizm türlerinin oluşmasıyla turizmde doğa temelli etkinliklerin sayısı çoğalmaktadır. (İsayeva ve Kasalak, 2016: 197). Gün geçtikçe toplumsal düzen üzerinde beliren problemler, bireyleri ve şahısları değişik tatil alternatiflerine yöneltmektedir. Kişiler başta sanayi sisteminin beraberinde getirdiği kimyevi problemlerin oluşturduğu doğal denge problemleri sebebi ile daha çok temiz hava ve doğal yaşama ilgi duymaktadır. Bu durum ise şahıs ve toplulukları doğal turizm olan “Botanik” turizmine yöneltmektedir. Ekosistemin diğer öğelerine göre gittikçe ön plana çıkmasıyla ayrı bir turizm türü olarak kabul edilen botanik turizmin, başlangıçta eko turizmin alt kolu olarak kabul gördüğü bilinmektedir (Eminağaoğlu ve Beğen, 2015: 96).

Çevreyi koruma ve turizm politikalarını belirlemek ve şekillendirmek için bitkiler hakkındaki veriler çok önemli bir rol oynamaktadır. Günümüzde bitkiler aşırı ve bilinçsiz kullanımlar nedeniyle tehdit altındadır. Öte yandan, doğanın aynı zamanda modern ve endüstriyel çağda insanları rahatlatan turizmin ana kaynağı

olduğu da iddia edilebilirken bu potansiyel (doğal kaynak), pek çok farklı turizm aktivitesinin gerçekleştirilebileceği botanik turizmi olarak hizmet veren bir fırsat sunmaktadır (Boz, 2014: 102). Botanik turizmine verilen değer gün geçtikçe artış gösterirken, botanik turizm, turizm etkinlikleri içerisinde doğaya verilmiş olan zararın en az olduğu alanlardan birisi olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda yalnızca turistik aktiviteler için değil, gündelik hayat, eğitim ve halka açık aktiviteler içinde, botanik bahçeleri ideal alanlar olarak değer kazanmaktadır. Botanik turizmi alanından söz ederken “botanik” kavramına da değinmek gerekmektedir (Çarbuğa ve Pekerşen, 2017: 26-27). Bu kapsamda Güncel Türkçe Sözlük’e göre bitki bilimi olarak ifade edilen “botanik” kavramı Fransızca kökenli olup “botanique” kelimesinden meydana gelmektedir. Otsu veya çalı türü bitkilerin yetiştirildiği ve incelemelerinin yapıldığı halka açık bahçe ise botanik bahçesi, botanik parkı ya da nebatat (botanik) bahçesi olarak ifade edilmektedir (TDK, 2018).

Bahçeler, insanoğlunun dünya üzerindeki kökenlerinden beri insanın fiziksel varoluşunun ve manevi tarihinin merkezinde olmuştur. Doğal güzellikleri ve verdiği huzur açısından da uzun süre hayranlık uyandıran bahçeler giderek daha popüler turistik yerlere dönüşmüştür (Benfield, 2013). Botanik bahçeleri, geleneksel anlamda eğitici veya bilimsel maksatlı bitkileri içermekte ve günümüzde hususi gayelerle oluşturulan botanik bahçelerinin ziyareti ile de botanik turizmi meydana gelmektedir. Botanik bahçelerinin ziyareti ile gerçekleştirilerek tercih edilen botanik turizmdeki turist profili ise şu şekilde gözlemlenmektedir (Platter, 2014; Çarbuğa ve Pekerşen, 2017: 28):

Tablo 10. Botanik Turistlerinin Profili ve Beklentileri

Botanik Turistin Profili	Botanik Turistin Beklentileri
• Cinsiyet açısından erkeklere oranla kadınların ilgisinin %60 oranında olmasıyla kadın ziyaretçinin fazla olması, • Genellikle çiftlerle, arkadaş veya aile bireyleri ile grup olarak seyahat gerçekleştirmeleri, • Genel olarak ziyaretçilerinin 50+ yaşlarda olması,	• Tabii çevreyi daha az zarara uğratan ya da tabii çevreye karşı uyum gösteren etkinliklerde bulunmak, • Keşfetme ve buna bağlı olarak rahatlama hissi duymak, • İçten bir ortamda zaman geçirmek, • Yeni arkadaşlıklar ve dostluklar kazanabilmek,

Tablo 10. (Devam) Botanik Turistlerinin Profili ve Beklentileri

Botanik Turistin Profili	Botanik Turistin Beklentileri
• Ziyaretçilerinde 30-50 yaş aralığının sürekli olarak artış göstermesi, • Ziyaretçilerin yaş ortalamasının 39 olması.	• Eğlenilen ve gözlemlenilen ortamda kültürel anlamda avantajlar elde etmek, • Otantik deneyimler yaşamak.

Kaynak: Platter, 2014; Çarbuğa ve Pekerşen, 2017: 28’den uyarlanmıştır.

Yapılan çalışmalar, botanik turizmine iştirak edenlerin katılımlarının daha çok “aileleri veya arkadaşları ile iyi vakit geçirmiş olmak, bahçelerin manzaralarını seyretmek ve tabiattan haz almak gibi kıstaslarla alakalı olduklarını, eğitici veya bilimsel nitelikte pek alakadar olmadıklarını belirtmektedir. Bu kapsamda ender rastlanan ve yöresel özellik üstlenen bitkilerin irdelenmesi ve görülmesi maksadıyla yapılan geziler, botanik turizminin içinde büyük bir ehemmiyete sahip olmaktadır (Koç vd., 2017: 308). Botanik turizmi katılımcılarının eğitim ve gelir seviyelerinin yüksek olduğu, doğa ile kültüre ilgi gösterdikleri, çoğunlukla orta yaş düzeyinde bulundukları ve gastronomiyle alakalı oldukları bilinmektedir. Botanik turizmi açısından oldukça müsait olan vejetasyon (bitki örtüsü) sezonunun başladığı ve bitkilerin çiçekli olarak görüleceği dönemler bahar ve erken yaz mevsimleri olarak gözlemlenmektedir (Çetin vd., 2017: 327). Botanik turizmi, bugünlerde hususi gayelerle meydana getirilen botanik bahçelerinin ziyareti biçiminde gerçekleştiriliyor olsa da belirli bir bölgede büyüyen bitkilerin, özellikle de endemik çeşitlerin görülmesi ve incelenmesi için ortaya çıkmış bir çeşittir. Başka bir deyişle botanik turizmi, ağırlık ve düzenlilik bakımından botanik bahçe ziyaretlerini kapsarken tabii ortamlarda büyüyen endemik bitkilerin incelenmesi gayeli gezileri de kapsamaktadır (Albayrak, 2011: 29).

Doğal ortamlara yapılan gezileri belirten “doğa turizmi” kapsamında da değerlendirilebilen botanik turizm (endemik bitki gözlemciliği), batı dünyasında, tabiata zararda bulunmayan en yaygın açık hava rekreasyon etkinliklerinden biri durumuna gelmiştir. Değişik beklentilerinin olması ile bitki gözlemcilerini bitki gözlemlemeye yönelten güdüler dolayında bitki gözlemciliğinin, her bir bitki gözlemcisi aracılığıyla değişik biçimlerde tanımları yapılabilmektedir. Bu açıdan

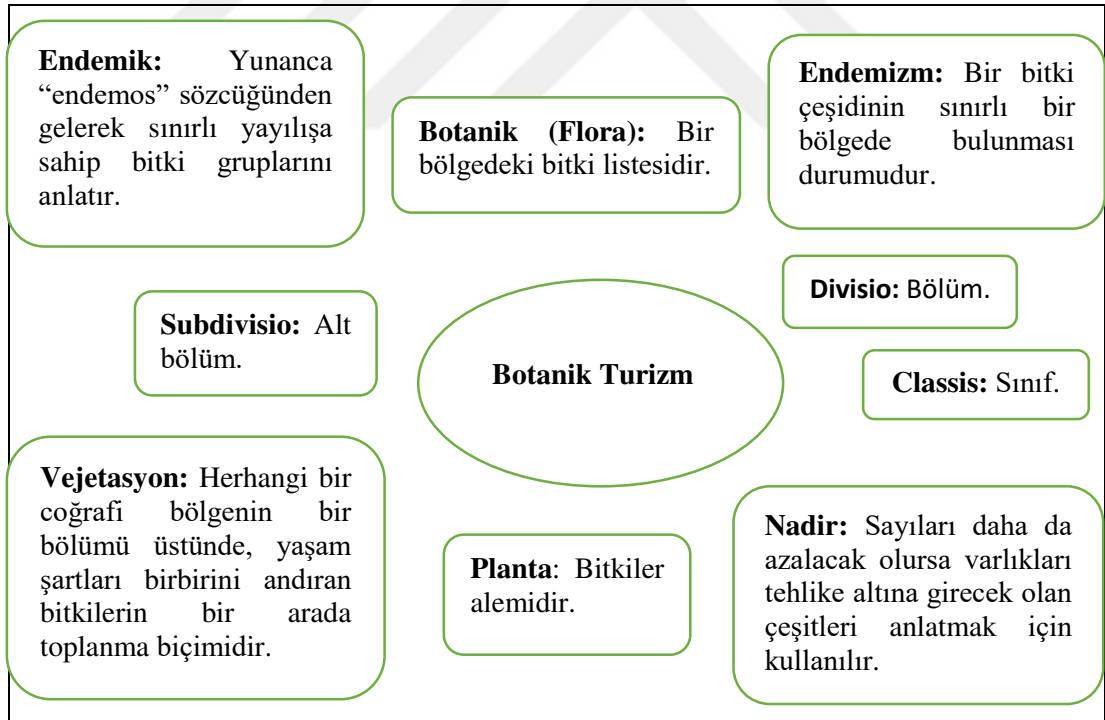
bakıldığında bir deyişle bitki gözlemciliği “bitkilerin coğrafi yaşam alanlarında gözleme ve tanımlama faaliyeti” olarak ifade edilmektedir (Sayılan, 2008: 474). Bu bağlamda bazı araştırmacılar tarafından botanik turizmi kapsamında yapılan tanımlar Tablo 11’de belirtilmektedir:

Tablo 11. Botanik Turizmi Tanımları

Platter, (2014)	Botanik turizm, turistlerin, bahçe festivalleri ve etkinlikleri bununla birlikte bahçe deneyimleri, eğitimleri, dinlenmeleri ve ilhamları dâhil olmak üzere çeşitli amaçlarla gerçekleştirdikleri ziyaretler ya da botanik bahçelerine ve tarihi bahçelere yaptıkları seyahatler olarak tanımlanırken bahçe turizmi ifadesiyle de belirtilebilen bir turizm çeşidi olarak bilinmektedir.
Dilaver, (2017: 558)	Botanik turizm (bitki gözlemciliği) botanik kaynaklarının muhafaza edilmesini, bilinirliğinin artırılmasını ve sürdürülebilir kullanımını öngören bir sürdürülebilir turizm yaklaşımı olarak bitkileri coğrafi yaşam alanlarında inceleme ve araştırma faaliyeti şeklinde ifade edilmektedir.
Kızılaslan ve Ünal, (2014: 48)	Botanik turizm, bitkilerin habitat alanlarını gözlemlemek, fotoğraf çekmek ve yasak olmayan bazı alanlarda da bitki toplamak gayesiyle flora açısından çeşitliliğini gösteren sahalara gerçekleştirilen ziyaretler olarak açıklanmaktadır.
Morçin ve Tosun (2013: 3)	Botanik turizm, iyi bir tur liderinin öncülüğünde, gruplar halinde, bitkileri, bitkilerin özelliklerini ve dünyadaki benzerlerini görmek ve incelemek için gerçekleştirilen öğrenmeye dayalı bir alternatif turizm faaliyeti olarak belirtilmektedir.
İpar ve Tırıl (2014: 50-51)	Botanik turizm, ender görülen ve yöresel özellik barındıran bitkiler manasına gelen endemik bitkilerin açtığı mevsimlerde bu bitkilerin fotoğraflarının çekilmesi, incelemelerinin yapılması ve görülmesi gayesiyle yapılan yolculuklar şeklinde başka bir üslup olan bitki gözlemciliğiyle de ifade edilmektedir.
Edinsel ve Adıgüzel (2014: 171)	Botanik turizm, yeşilliğin içerisinde hoş vakit geçirmeyi arzulayanlar için çevreyi gezmeyi, tabiatı tanımayı, gördüğü bitkileri incelemeyi günü birlik yürüyüşler düzenleyerek gerçekleştiren çok uygun bir spor olarak da açıklanmaktadır.
Irmak ve Yılmaz (2011: 99)	Botanik turizm, biyolojik çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesiyle alakalı olarak bitkilere olan ilginin ortaya çıkarttığı bir çeşit olarak bilinmektedir.
Gümüş, (2015: 22)	Botanik turizm, tabii yaşamın içinde olan ya da kişiler tarafından oluşturulmuş olan botanik bahçelerinde bitkilerin incelenmesine ilişkin olarak gerçekleştirilen bir turizm türü olarak belirtilmektedir.

Kısaca; endemik bitki gözlemciliği şeklinde de ifade edilen botanik turizm yalnızca belirli bir alanda büyüyen değişik bitkileri görme, tanıma ve bu bitkilere, bitkilerin özelliklerine duyulan merakla ve keşfetme isteğiyle meydana gelen bir turizm çeşidi olarak bilinmektedir (Ongun ve Türkoğlu, 2016: 154). Ayrıca yakın zamanda biyolojik yelpazeye ilginin artması ile birlikte muhafaza edilmesi ve geliştirilmesine ilişkin olarak türeyen alternatif turizm ve ekoturizm gibi turizm çeşitlerinin bir alt dalı olmaktadır (Duran, 2012: 50). Biyoçeşitliliğe artan ilgiye paralelliği ile flora turizmi olarak da bilinen botanik turizmin bu ilişki sonucu eko turizmin bir çeşidi olduğu vurgulanırken, bölgesel etkenlere göre değişen botanik kapsamlı seyahatlerin de çoğunlukla bitkilerin yeşillendiği ve çiçeklendiği baharın ve yazın ilk aylarına denk gelen vejetasyon dönemi başlangıcında gerçekleştirildiği belirtilmektedir (Genç vd., 2017: 247). Botanik turizm ile bağlantılı bazı temel kavramlar Şekil 1’de verilmektedir:

Şekil 1. Botanik Turizm İle Bağlantılı Bazı Temel Kavramlar

Kaynak: Yurdakul ve Cansaran, 2004; Kaya ve Aksakal, 2005; Morçin ve Tosun, 2013; Yılmaz vd., 2016; Efe, 1991’den uyarlanmıştır.

Botanik (flora) turizmi, bitkilerle ilgilenen şahıslara belli bir bölgenin floristik yapısının gösterilmesi ve bu yapı içinde bulunan bitkilerin muhafaza edilip

tanıtılması olarak da açıklanabilmektedir (Genç vd., 2013: 40). Botanik turizminin diğer turizm çeşitleri içinde türüne ilişkin özellikleri ise Tablo 12’de verilmektedir (Albayrak, 2013: 142-144):

Tablo 12. Botanik Turizmin Özellikleri

1-Botanik turizmin gerçekleştirildiği bölgelerde o bölgeye ait florayla doğal bitkisel yapıları muhafaza edilmektedir.
2-Botanik turizmi tıbbi, aromatik ve ekonomik değeri olan bitkiler ile alakalı çalışmalar düzenlemeye imkân sağlamaktadır.
3-Botanik turizmin uygulandığı bölgelerde bilgi sahibi olan turistlerin bilgi ihtiyacını karşılayabilecek kalitede profesyonellerin kesinlikle olması gerekmektedir.
4-Belirli bir bitki örtüsünü görme isteğinde olan turistler için bitki örtüsünün yetiştiği zaman ölçütü sebebiyle zamansal tercih çok söz konusu olmamaktadır.
5-Botanik turizmin kökenini bölgenin doğal florası oluşturduğu için çok fazla mevduata gerek olmadan gerçekleştirilebilmektedir.
6-Etkisiz olan ve değerlendirilmeyen bir bölgenin değerlendirilmesiyle bölgeden kazanç sağlayabilmektedir.
7-Botanik turizmin gerçekleştirildiği bölgeler, turizm açısından değerlendirilmeyen bölgelerin turizm arzı içinde yer edinmesine ve çevre bilincinin oluşmasına imkân tanımaktadır.
8-Bu turizm türünün katılımcılarının eğitim seviyesi açısından gelişmiş olmaları bölgenin sosyo-kültürel yapısına katkı sağlamaktadır.
9-Endemik bitkilerin yetiştirildiği bölgelerin turizme açılması, farklı bir iş koluyla istihdam alanını oluşturmakta ve bölgelerin ekonomik kalkınmasına fayda sağlamaktadır.

Kaynak: Albayrak, 2013: 142-144’dan uyarlanmıştır.

Tablo 12’ye göre; botanik turizmi kişilere, rahata kavuşma, istirahat etme ve bitkilere duyulan meraklarını giderme imkânlarını park ve botanik bahçe gibi alanlarda sağlarken, kişilerde de çevre koruma bilincini oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, botanik bahçeleri geleneksel olarak çevre koruma ve eğitimle iş birliği içinde olmasıyla tipik olan eğitsel ve bilimsel gayeli bitkileri bulundurmakta ve sergilemektedir (Albayrak, 2011: 29-30). Dünyanın biyolojik yelpazesinin önemli bir parçası olarak kabul gören bitkiler, birey refahının sağlanmasında ana kaynaklar şeklinde bilinmektedir. Ayrıca temel ihtiyacı karşılayan zirai mahsuller ve yabani bitkiler insan varlığının artarak sürebilmesi bakımından dünyanın bütününde,

korunma, ısınma, giyinme, ilaç, yiyecek elde etme kapasitesine ve önemli derecede de ekonomik ve kültürel öneme sahip olmaktadır. Türkiye’de botanik turizmi kapasitesi bakımından önem arz etmektedir (Bahar vd., 2015: 136). Bitki çeşitliliğinin fazlalığını ve coğrafi özelliklerini incelemek için oluşmuş bir turizm şekli olan botanik turizmin, Avrupa’da olan bitki çeşitlerinin büyük bir kısmı Türkiye’de de bulunmaktadır. Aynı zamanda sadece Türkiye’de bulunan bitki çeşitlerinin sayısının olabildiğince fazla olması da botanik turizm için müsait sahalar oluşturmaktadır (Merdan ve Okuroğlu, 2016: 972). Buna karşılık botanik turizmi bakımından önemli ilerleme gösterme imkânlarına sahip bir ülke olması sebebiyle bilhassa Doğu Karadeniz yaylaları, Muğla-Fethiye’de bulunan Kelebekler Kanyonu ve Ege bölgesi Türkiye’nin gelişime açık potansiyel oluşturan turistik arz unsurları olarak belirtilmektedir (Bako, 2016: 23).

3.2. Botanik Turizmin Tarihsel Gelişimi

Son zamanlarda şehirlerde ortaya çıkan hızlı nüfus artışı ile tertipsiz ve çarpık kentleşme sorunu oluşurken, kişi ve çevre arasındaki ilişki görmezden gelinerek meydana getirilen yapay ortamlar, kişi sıhhati ile yaşam kalitesi üzerinde olumsuz tesirler oluşturmaktadır. Bu olumsuz tesirlerin bertaraf edilmesi amaçlı yeşil dokuların çoğaltılması gerektiği düşüncesi ile şehirlerde yapılan bitkilendirme çalışmaları düzlük alanların değerlendirilmesi biçiminde olmaktadır. Düz alanların kıtlığı yapıların yeşillendirilmesi düşüncesini günden güne çoğaltmaktadır. Tarih süresince türlü kaynaklar, estetik güzelliği ya da iç mekân havasını gözden geçirmek maksatlı yapı duvarlarında ve balkonlarda bitki yetiştiriciliği üzerine bilgiler vermektedir (Atmaca vd., 2016: 376). Bu bağlamda kalabalık ve beton yığınları arasında yaşam sürmeye başlayan kişiler, kırsal alanlara ve doğaya hasret kaldıkları için yaşadıkları alanlara; doğa görünümünü barındıran bir manzarayı ya da saksıda bir çiçek, ufak bir ev bahçesi ile çatı bahçesi gibi doğadan bir parçayı taşıma isteği duymaktadır (Irmak ve Yılmaz, 2011: 99). Ayrıca uzun yıllar boyunca çiçekler ve bazı çiçek türleri, fiziksel ve ruhsal hisleri temsil eden semboller ya da simgeler olmuştur. Genellikle çiçekler, sevgi ve diğer hisleri ifade etmek için kullanılmıştır. Bahçeler de meyvelerin çiçeklerin ve sebzelerin yetiştirilmesi için genellikle eve yakın bir yer parçası olarak ifade edilmiştir. Turizm açısından bakıldığında ise en

yaygın bahçe türünün botanik bahçesi olduğu bilinmektedir. Botanik bahçeleri, bitkilerin korunması ve gösterilmesiyle canlı bitki koleksiyonlarını oluşturan kurumlar olarak açıklanmaktadır. Bu açıklamaya “gösterilmesi” kısmının eklenmesi ise, insanların sergilenen bitkileri görme istekleriyle gerçekleştirilen ziyaretlerin, botanik bahçeleri için ayrılmaz bir unsur olduğunu ima etmektedir (Benfield, 2013).

İnsanlığın bitkilerle ilgilenmesinin tarihi çok eskilere uzanmaktadır. Bu bakımdan çok eski çağlardan beri bitkiler, insanlar için bitkisel kaynaklı gıdaların temelini oluşturmaktadır. Başka bir açıdan ise bitkilerin geçmişten bugüne sağlık ziraat ve ormancılık alanında da değerlendirilmiş olduğu görülmektedir (Albayrak, 2013: 141-142). Turistik bir etkinlik olarak da düşünülen bahçe ziyaretlerinin d ş n ld ğu gibi yeni bir aktivite olmadığı bilinmektedir. İnsanlar  nceki dönemlerde, bitkileri doğada hazır olarak keşfedebileceği alanlara seyahat gerçekleştirmiştir. İngiltere’de bahçe ziyaretlerinin, Victoria devrinin başlarında başlamış olduğu öne sürülmektedir. Aristokratların da şehirdeki seçkin kişilerinin evlerindeki ya da villalarındaki bahçelerine duydukları önem, bu alanlarda tükettikleri vakit ve böyle bir bahçenin sahibi olmanın onlara kazandırdığını varsaydıkları saygınlık bilindik hakikatleri olarak belirtilmektedir. Bu yalnızca İngiltere’de ki geçerlilikle kalmayıp tüm dünyada geçerli olmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012: 178). 1990’lı yıllarda İngilizlerin bitkilere yönelik olan geleneksel tutkusu ve televizyon programları tarafından desteklenen bahçe ziyaretlerinin büyük ölçüde arttığı bilinmektedir. Ulusal Güven; İngiliz Mirası, Ulusal Bahçeler şeması ve Kraliyet Bahçe Kültürleri Derneği’nin gösterilerinin ve bahçelerinin daha fazla sayı aldığı belirtilmekte ve 2001 yılına gelindiğinde, bahçe turizminin her geçen yıl artmakta olan tek turizm alanı olarak g r ld ğu ifade edilmektedir (Minter, 2004). Birçok ülkede bahçelerin tarihi değeri büyük bir miras olarak uzun zamanlarca benimsenmiştir. Böylelikle sadece korumayı değil, aynı zamanda geliştirmeyi de sağlayacak şekilde stratejiler geliştirilmiştir. Son yirmi yılda turizm ve turizm faaliyeti de hem arz hem de talep açısından değişimlere uğramıştır. Kitleler artık daha seçici, daha talepk r ve daha karmaşık bir turist tarafından beslenen turizm segmentlerinin ortaya çıkmasına ve gelişmesine yer veren turisti tatmin etmemektedir (Silva, ve Carvalho, 2013).

Günümüzde kişilerin yaşamında fazlaca yer alan turizm, yaşanan hayatın vazgeçilmez bir parçası olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak da gündemi meşgul eden bu kavram, yeni alternatiflerin ortaya çıkmasını zorunlu kılmaktadır (Sezgin ve Ünüvar, 2009: 392). Turizm çeşitlerinin alternatif turizm çeşitlerine yoğunlaştığı, Türk turizminin de yeni ufuklara yöneldiği günümüzde doğa etkinlikleri, seyahatçilerin en çok önem verdiği turizm etkinlikleri arasında bulunmaktadır. Doğa turizminin en önemli etkinliklerinden biri olarak görülen turizm çeşidi de botanik turizmi olmaktadır (Morçin ve Tosun, 2013: 1). Ülkelerin turizmdeki zenginliğini ve çekiciliğini ölçmek için, 21. yüzyılda tarımda kullanılan bitki çeşitliliği, doğal olarak geliştirilmiş ormanların büyüklüğü, tarım ilaçları ve kimyasal gübreler gibi çeşitli göstergeler kullanılmıştır. Botanik bahçelerinin, yerel ulusal ve uluslararası turistlerin yanı sıra yerel bölgelerden düzenli ziyaretçileri de çekmekte olduğu belirtilmiştir (Boz, 2014: 103-106). Bir turistin hedefi olarak bahçeler, savaş sonrası dönemde kitle turizmi olarak adlandırılan kavramın bir sonucu olan ziyaretlerin turizm alanlarındaki dramatik yükselişi ile bahçelere yapılan ziyaretlerde de bir artış olarak ortaya çıkmıştır (Benfield, 2013). Post modern toplumda bazı bahçelerin ziyareti, boş zaman ihtiyaçlarıyla rol alan bir kültür turizmi biçimi olarak da kabul edilmektedir. Bahçe turizmi birçok ülkede hem çok çeşitli hem de farklı bahçeleri ziyaret etmenin yanı sıra festivalleriyle ve çeşitli etkinlikleriyle köklü bir kültürel alışkanlık oluşturmakta ve uluslararası düzeyde bir fenomen olarak kabul edilmektedir. Bahçeler kendi başlarına turistik yerler oluşturmakta ve bu nedenle bölgesel ve hatta ulusal turizm ürününde giderek daha fazla önemli bir kaynak olarak tanımlanmaktadır (Silva ve Carvalho, 2013).

Doğa turizminde en çok ilgi gören canlı grubunun bitkiler olduğu belirtilmektedir. Tabiatın korunması konusunda başka ülkelere bakılarak daha bilinçli olan ve sosyo-ekonomik bakımdan ilerlemiş olan ülkelere tabiattan izinsiz bir şekilde bitki toplanmasının yasaklanması sebebiyle turistler, örnek toplamak yerine bitkileri fotoğraflamayı tercih etmektedirler. Biyoloji temelli yelpazenin Türkiye turizm etkinlikleri içine uyarlanması; turizm sezonunun büyümesine, ülkenin lansmanına, kırsal bölgelerin ilerlemesine, doğa rehberliği gibi yeni iş dalının ortaya çıkmasına ve biyolojik yelpazenin muhafaza edilmesine katkı sunacağı bilinmektedir (Irmak ve Yılmaz, 2011: 100). Bu bağlamda botanik turizmi ilgi ve

yüksek koruma bilinci gerektirmesiyle bilinen bir turizm türü olmaktadır. Batı dünyasında, tabiata zarar verme potansiyelinde olmayan ve en yaygın açık hava rekreasyon etkinliklerinden biri haline gelen botanik turizminin de katkısıyla son 50 yılda, bitki gözlemcilerinin sayısında olabildiğince şiddetli bir yükseliş gözlemlendiği vurgulanmaktadır. Ancak Türkiye’de botanik turizmi bilhassa yerli turistler için fazla bilinmeyen bir konu durumundadır. Bu turizm etkinliğine ilişkin sınırlı sayıdaki uygulamada daha fazla yabancı turistlerin katılımcı olarak yer aldığı görülmektedir (Dilaver, 2017: 558).

3.3. Dünya’da Botanik Turizmi

Turizm sektörü, ekonomik etkinlik hususunda yabancıların ziyaretleri sonucunda oluşan bir yarara dönüşmüş, özellikle 20.yy. ortalarından itibaren bütün dünya ülkelerinin ilgi duymaya başladığı ve son zamanlarda hızla büyüdüğü sektörlerden biri olmuştur. Bu sektör, ürünü tüketiciye götürmek yerine tüketiciyi üretim yerine getirmektedir. Turizm sektörü, üretim için bir bedel ödenmeden sahip olunan öğelerden olan hava, güneş, dağlar, göller, akarsular vb. gibi doğal güzellikleri ekonomik mallara dönüştürmektedir. Tüketici ise iletilmesi mümkün olmayan bu mallardan faydalanmayı arzuladığı için bu yolu göze almaktadır (Türksever ve Çetin, 2017: 296-297). Bu kapsamda toplumların gönül rahatlığıyla refah içinde hayatlarını sürdürebilmeleri, ekonomik güce sahip olmalarının beraberinde kültürel zenginliğe, doğal kaynakların varlığına ve çeşitliliğine sahip olmalarına bağlı olmaktadır. Bir ülkenin sahip olduğu doğal zenginlikler içerisinde en önemli öğelerden biri de biyolojik yelpazeye sahip olunması şeklinde belirtilmektedir. Biyolojik çeşitlilik, cins, gen ve ekosistem çeşitliliği olarak üç alt başlıkta incelenmekte olup bu üç etmenin ortak noktası olarak sahip olduğu çeşit sayısı gösterilebilmektedir (Özgişi vd., 2017: 64). Aynı zamanda bitkiler, bireyin refah seviyesinde önemli bir konuma sahip olmakta ve dünyanın biyolojik yelpazesinin çok önemli bir bileşeni olarak kabul görmektedir. Dünyadaki ekosistem işlevlerinin elde ettiği ürün ve hizmet değerinin senelik olarak ortalama 33 trilyon dolar dolaylarında olduğunun söylenilebileceği belirtilmektedir. Biyolojik yelpazenin ve onun bileşenlerinin zengin olması ise devamlılığın sağlanmasının belirtilerinden bir tanesi olduğu ifade edilmektedir (Çetin vd., 2017: 330). Tüm bunlara istinaden ilk

zevkli bahçelerin, İngiltere’de 1961 gibi erken bir tarihte ortaya çıktığı bilinmektedir. İnsanların boş zamanlarını müzik dinleyerek tiyatro gösterilerine katılarak ya da sadece ağaçlarla çevirili yürüyüşlerde gezinerek geçirdikleri belirtilmektedir. Bu bağlamda 20. yüzyılda, bahçelerin kendi kültürleri ve turizm kaynakları için tanındığı Batı Avrupa’sında bahçe tanıma ve ziyaret etme hareketinin gelişmiş olduğu ifade edilmektedir (Cianga ve Popescu, 2013).

Bahçe turizmi, çoğu bölge ziyaretçi bürosu tarafından nadiren turizmin uygun bir alt kümesi olarak kabul edilmektedir. ABD’de, birçok insanın, Disneyworld’ü ve Disneyland Combined’i ziyaret etmekten çok botanik bahçeleri, botanik parkları, bahçe turları ve bahçe etkinliklerini ziyaret ettiği bilinmektedir. Dünya yolcularının üçte birinden fazlası gezileri için bahçe ziyaretlerini seçmektedir. Tur operatörleri, turun bir parçası olarak bahçeye sahip olmanın satışlarda katkısının bulunduğunu belirtmektedir. Eğlence parkları ve kumarhaneler gibi diğer cazibe merkezleriyle karşılaştırıldığında eğlence amaçlı bahçeler ucuz bir seçenek olarak görülmektedir. Botanik bahçe ziyaretlerinin, botanik bahçe giriş ücretleri ve botanik bahçe turu biletleriyle gerçekleştirilmiş olmasının bile caydırıcı olmadığı belirtilmektedir (Charlier, 2016).

Bugün, bahçeler en popüler ve en çok ziyaret edilen turistik yerler arasındadır. Bu bağlamda sadece mevcut turistik yerler değil aynı zamanda bahçeler de her yıl turist destinasyonlarına eklenmektedir. ABD’de Amerikan Halk Bahçesi Derneği her yıl 10 ila 20 yeni bahçeye ev sahipliği yapmakta ve ABD’deki bahçe koruma alanlarının, 1995 yılında halka açık olan 110 bahçeden, 2008 yılında 300 bahçeye çıktığı gözlenmektedir. 2006 yılında ise bahçelerin İngiltere’deki tüm turistik mekânların %6’sını ve ziyaret edilen tüm turistik mekânların %5’ini (sadece müzeler ve tarihi mekânlar için) temsil ettiği bilinmektedir. Toplam 8,9 milyon ziyaret ve bahçe başına 82.000 ziyarete ilişkin bir ziyaret yapıldığı belirtilmektedir (Benfield, 2013).

Avrupa ülkeleri arasında turizm kapsamlı çalışmaların özellikle iklim ve tabii güzelliklerinin, kültürel değerlerinin çok olduğu Akdeniz ülkelerine ve buradan farklı ülkelere yaygınlık gösterdiği bilinmektedir. Bu duruma da kişilerin bilinmeyen yerler hakkındaki merak hislerinin oluşması, ulaşımdaki gelişmeler ve bunlara ilişkin bu

yerleri ziyaret etmeyi arzulamalarının imkân sağlamış olduğu belirtilmektedir (Akdeniz ve Sert, 2018: 72). Ülkelerin turizm kapasitesinde ayrıcalıklı olarak tabii ve kültürel değerlerin esası oluşturduğu bilinmektedir. İnsanlığın ortak mirası olan doğal ve kültürel değerlerin turizm vasıtasıyla tanıtımının sağlanmasının da kültürler arası etkileşim ve gelişim sürecinin harekete geçmesine fırsat oluşturduğu vurgulanmaktadır. Aynı zamanda bu çeşitli tabii ve kültürel değerlerin, uzun mühletle muhafaza edilebildikleri süreç içerisinde ülkelerin tanıtımının yapılmasına fayda sağlayacağı ve ülkelerin milletlerarası saygınlığının hızla artış göstermeye devam edeceği belirtilmektedir (Koçan, 2012: 70). Bahçe turizminin, uluslararası arenada değerlerini yükseltmek için bir kalite etiketi oluşturmak amacıyla Portekiz, İspanya ve Fas bahçelerini içeren büyük projelerin başlangıç noktası olmayı amaçladığı belirtilirken bu hedeflere ulaşmak için gerekli adımların atılmakta olduğu ifade edilmektedir (Rodrigues, 2015). Ayrıca uluslararası bahçeler ağı tarafından desteklenen, Kanada Bahçe Konseyinin, bir Dünya Bahçe Turizmi Konseyi oluşturmak için girişimde lider olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda da Dünya Bahçe Turizmi Konseyi (WGTC)'nin, kültürel ve turistik cazibesinin ayrılmaz bileşenleri olarak bahçeleri ve bahçe deneyimlerini teşvik etmek ile dünya çapında bahçeler ve bahçe etkinlikleri için daha fazla ziyaret ve iş teşvik etmek gibi hedeflerinin olduğu ifade edilmektedir (Platter, 2014).

3.4. Türkiye’de Botanik Turizmi

Bir ülkenin sahip olduğu tabii varlıkları, bu varlıkların çeşitliliği ile sayısı, turistlerin o ülkeyi ziyaret etmesindeki en önemli cazibe unsurlarını ve çekiciliğini oluşturmaktadır. Bu durumdan ötürü tabiat ve tabii çevre devamlı olarak turizm endüstrisinin vazgeçilmez hammaddesini ve kişilerin yolculuklarına yön veren çekici gücü oluşturmaktadır. Bu bağlamda doğal ve kültürel kaynak değerleriyle çeşitlilik sunan ve aynı zamanda turizm bakımından zengin olan Türkiye de önemli bir kapasiteye sahip olmasıyla bilinmektedir. Ayrıca farklı niteliklere sahip turistlere ev sahipliği yapmasıyla da bilinen Türkiye bunu, yapısında tarihsel ve kültürel yelpaze içermesi, değişik iklim özelliklerine sahip olması ve çeşitli turizm türlerinin aynı anda ortaya konulması gibi imkânlar ile mümkün kılmaktadır (Aşur, 2017: 130). Dünya’da sahip olduğu bitki çeşitliliği bakımından çevresinde bulunan pek çok

ülkeden farklı olan özellikleri ile ilgiyi üzerine toplayan Türkiye ılıman kuşak içerisinde yer almaktadır. Türkiye'nin bu özelliği, coğrafik etkenlerden ya da bir başka ifade ile bitkilerin yetiştirme alanlarının çeşitliliğinden kaynaklanmakta ve yalnızca kapladığı alana ait endemik bitkiler de çoğunlukta bu bitki türleri içinde olmaktadır (Sayılan, 2008: 474). Türkiye iklim özellikleri bakımından da çeşitlilik göstermekte ve yöresel özellikler sebebiyle kısa mesafelerde oluşan farklılıkların bitki çeşitliliğine katkıları önemini ortaya çıkarmaktadır (Avcı, 2005: 33).

Türkiye, farklı iklim ve topoğrafyaya sahip olması, yedi coğrafi bölgeye ayrılması, üç bitki coğrafyasının görülmesi gibi sebeplerle bitki örtüsü açısından zengin konumdadır. Gerçekten de Türkiye florası yaklaşık olarak 174 familya (yerli, yabancı, kültür dâhil), 1251 tür (yerli, yabancı, kültür dâhil), 8988'i tabii olmak üzere 9221 çeşit, 12006 taksondan (kategoriye ayrılma) (tür ve tür altı taksonlar) meydana gelmektedir. Bu zenginliğin, 15. asırdan itibaren bitki araştırmalarına başlayan Avrupalı araştırmacıların ilgi odağı olduğu bilinmektedir. Pek çok araştırmacının da o zamandan bu zamana dek Osmanlı İmparatorluğu ve günümüz Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde bitki toplayıp Avrupa'nın çeşitli herbaryumlarına (kuru bitki örneklerinin saklandığı yer) kazandırdığı belirtilmektedir (Koca ve Yıldırım, 2008: 46-47). Türkiye, floristik yelpaze bakımından dünyanın en varlıklı ülkelerinden biridir ve dörtte biri endemik olan ülke konumundadır. Anadolu topraklarının yüzde 26'sı ormanlarla kaplı olmasıyla yüzde 93'ü tabii olmasıyla ve yaklaşık 1 milyon hektarı da mevzuatın koruma altına aldığı özel habitat ve ekosistemlere sahip olmasıyla ifade edilmektedir (Boz, 2014: 102). Aynı zamanda Türkiye'de karstik sahaların da oldukça geniş alanları istila ettiği bilinirken, bu alanlarda gelişen lapya (küçük yer şekilleri) ve dolin (karstik şekiller) gibi karstik biçimlerin toprak örtüsünün zayıfladığı bölgelerde bitkiler için önemli habitatlar oluşturduğuna değinilmektedir (Avcı, 2005: 29). Bu pek çok habitat Türkiye'nin, Akdeniz, Ege ve Karadeniz sahillerinden yükselen kıyılarına, dağların yüksek kısımlarından dağların iç kısımlarına, derin ve inişli çıkışlı vadilerden geniş step sahalarına, alüvyal birikinti ovalarından kurak, kayalık yamaçlara kadar çeşitli doğal yaşam alanlarını göstermektedir. Bunlara ilaveten gövde veya yapraklarında özel dolgun dokularda su tutma ve biriktirme kabiliyeti olan sukkulent (süs bitkisi) gibi bitkileri de içeren doğal bitkiler tarım, hayvancılık, ilaç endüstrisi ve turizm için

Türkiye ekonomisinin hayati önemine ve biyoloji çeşitliliğine bağlı belli başlı kaynaklarını oluşturmaktadır (Kaya ve Raynal, 2001).

Türkiye, biyolojik yelpaze açısından Avrupa ve Orta Doğu arasındaki en varlıklı ülkelerden biridir. Ülkenin 7 coğrafi ikliminin her biri değişik flora ve fauna yelpazesine sahiptir. Anadolu, faunada 80000'in üstünde olan türü ile bir hayli zengindir. Türkiye, dünyadaki en önemli biyoçeşitlilik merkezlerinden biridir (Kahraman vd., 2011: 34). Bu bağlamda endemik lokasyon sayısının illere göre dağılımı Tablo 13'de gösterilmektedir:

Tablo 13. Türkiye Florası Endemik Taksonlarına Ait Lokasyonun Bölge ve Bölümlere Göre Dağılımı

BÖLGE/BÖLÜM	ENDEMİK LOKASYON SAYISI	ENDEMİK LOKASYON ORANI
Akdeniz Bölgesi	3321	34,3
Antalya Bölümü	1632	16,9
Adana Bölümü	1689	17,5
Doğu Anadolu Bölgesi	1848	19,1
Yukarı Fırat Bölümü	1088	11,2
Erzurum-Kars Bölümü	188	1,9
Yukarı Murat-Van Bölümü	344	3,6
Hakkâri Bölümü	228	2,4
İç Anadolu Bölgesi	1564	16,2
Yukarı Sakarya Bölümü	269	2,8
Konya Bölümü	475	4,9
Orta Kızılırmak Bölümü	550	5,7
Yukarı Kızılırmak Bölümü	270	2,8
Karadeniz Bölgesi	1528	15,8
Doğu Karadeniz Bölümü	722	7,5
Orta Karadeniz Bölümü	305	3,2

Tablo 13. (Devam) Türkiye Florası Endemik Taksonlarına Ait Lokasyonun Bölge ve Bölümlere Göre Dağılımı

BÖLGE/BÖLÜM	ENDEMİK LOKASYON SAYISI	ENDEMİK LOKASYON ORANI
Batı Karadeniz Bölümü	501	5,2
Ege Bölgesi	864	8,9
Asıl Ege Bölümü	618	6,4
İç Batı Anadolu Bölümü	246	2,5
Marmara Bölgesi	306	3,2
Çatalca-Kocaeli Bölümü	85	,9
Yıldız Dağları Bölümü	7	,1
Ergene Bölümü	10	,1
Güney Marmara Bölümü	204	2,1
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	246	2,5
Orta Fırat Bölümü	135	1,4
Dicle Bölümü	111	1,1
TOPLAM Bölge/Bölümü	9677/9677	100/100

Kaynak: Şenkul ve Kaya, 2017: 114

Tablo 13'e göre, endemik bitkilerin illere ilişkin dağılımında en yüksek endemik sayısına ve oranına sahip ilin 862 endemik bitki lokasyonu ve %8,9'luk bir oran ile Antalya olduğu görülmektedir. Antalya'dan sonra en fazla sayıya sahip iller sırasıyla Mersin (462), Konya (458), Sivas (413), Kayseri (337) ve Muğla (313)'dir. Bartın ili ise endemik taksonların en az olduğu il olarak belirlenmiştir. Yalova, Edirne, Düzce ve Zonguldak illeri de Bartın'dan sonra en az yapıya sahip iller olarak belirlenmiştir. Endemik bitkilerin maksimum-minimum farkı iller arasında 862 olarak bulunmuştur. İller bazında ele alındığında endemik taksonların sistematik veya eşit ayrılmadığı gözlenmektedir (Şenkul ve Kaya, 2017: 114). Türkiye uç yükselti farklılıkları, derin vadi sistemleri, kayalık yamaçlar ve yatay-dikey yönde değişen ekosistemler sebebiyle yüksek bir botanik yapıya sahiptir. Türkiye'de en çok endemik bitkiye sahip 3 ilimiz de 578 bitkiyle Antalya, 478 bitkiyle Konya ve 366 bitkiyle İçel olarak belirtilmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018).

Türlü coğrafi hususlarının ve coğrafi farklılıklarının ortaya çıkardığı iklim yelpazesinin olması, üç kıta arasında tabii bir köprü olması, Anadolu Yarımadası'nı dünyada benzeriyle az karşılaşılan bir bitki yelpazesine sahip kılmıştır. Avrupa'nın bütünündeki bitki türünün toplam 12.000 adet olduğu görülürken bu sayının Türkiye'de 9.000 adet olduğu görülmektedir. Bu durum ise Türkiye'nin Avrupa ülkeleri karşısında rakibinin olmayacağını kolaylıkla göstermektedir (MEB, 2011: 21). Araştırmacılar tarafından son zamanlarda yapılan araştırmalarda belirtilen verilere göre ise Türkiye, sahip olduğu 11707 tür ve tür altı takson ile dünyada en zengin floraya sahipliğiyle bilinen ülkelerden biri olarak görülmektedir. Bu sayının öneminin, toplam takson sayısı ortalama 13000 olan Avrupa kıtasının florası ile mukayese edildiğinde anlaşılabacağı belirtilmektedir. Sahip olduğu takson sayısının çokluğunun yanı sıra bir ülkenin floristik zenginliğinin ve yelpazesinin bulundurduğu ender ve endemik taksonların çokluğu ile ehemmiyet kazandığı vurgulanmaktadır. Türkiye'de endemizm oranı 3649 takson ile %31,82'lerde iken bu oranın Avrupa kıtasında ortalama %20'lerde olduğu görülmekte olup, farklı bir anlatımla Türkiye florasını meydana getiren bitki taksonlarının yaklaşık her üç adetinden birinin endemik bir bitki taksonu olduğu belirtilmektedir (Özgişi vd., 2017: 64).

Türkiye'de coğrafik bölgelerin tamamındaki ulusal parklar ve doğa koruma sahaları, değişik iklimler ve bu iklimlere bağlı olarak ilerleyen değişik bitki örtülerine ek olarak bulunmaktadır. Flora yelpazesine sahip olan sahalar bu sebeple önemli arz kaynakları olarak botanik turizmi kapsamında değerlendirilebilmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde ise botanik turizmi açısından sahip olduğu fazlaca türlü ve enteresan bitki örtülerinin oluşturduğu sahalar ile bilinen Türkiye, bu sahaların botanik turizmi açısından kullanılması konusunda geri kalan bir ülke konumuyla ifade edilmektedir (Öztürk, 2016: 31). Türkiye'de son senelerde ilerlemeye başlayan botanik turizmine konu olan bitki çeşitliliğinin Avrupa ülkelerinden daha gösterişli olduğu bilinmektedir. Bunun yanında turizmin on iki aya dağılmasını sağlamakla kalmayıp aynı vakitte Ege ve Akdeniz Bölgeleri'ndeki talebin kıyı turizmi gerçekleştirilen farklı yörelere dağılmasına imkân sağlamaktadır. Bu sahaların ekonomik ve sosyal manada ilerlemesine de imkân tanıyan bir turizm çeşididir. Bilhassa son senelerde bitki örtüsü bakımından gösterişli olan Antalya Bölgesi'ne hazırlanan turlarla turistler botanik turizmine katılım

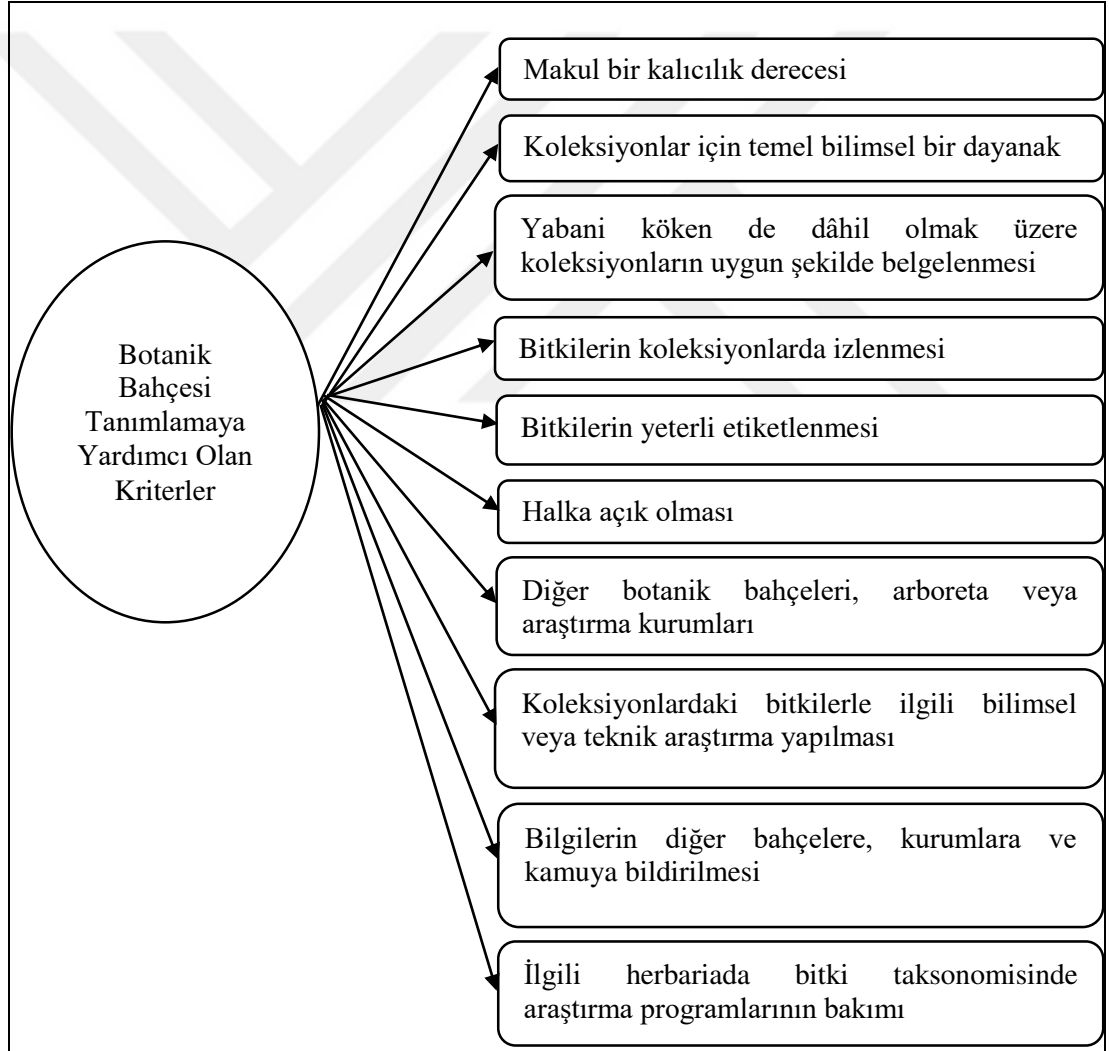
gerçekleştirebilmektedir. Türkiye genelinde 36 Milli Park, 17 Tabiat Parkı, 34 Tabiat Koruma Alanı, 102 Tabiat Anıtı, 800 Doğal Varlık Alanı, 200 Sulak Alan, 14 Özel Koruma Alanı, 89 Yaban Hayatı Koruma Bölgesi ve 188 Gen Koruma Orman Koruma adı altında yaklaşık bir milyon alan koruma altında olan özel habitat ve ekosistemleri barındırmaktadır (Albayrak, 2013: 146). Diğer yandan, Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi, Marmara Üniversitesi Botanik Bahçesi gibi insan eli ile yapılan botanik bahçeleri bulunmaktadır. Ağaçlar ile ağaççık ve çalı gibi diğer odunsu bitkilerin geliştirilmesi için tahsis edilmiş botanik bahçesi Atatürk Arboretumu ve Karaca Arboretumu olan arboretumlar bulunmaktadır. Ek olarak kurutulan bitki numunelerinin belirli bir düzenle muhafaza edildiği yerler olarak tabiat ile alakalı gereçleri kapsayan müzeler ve herbaryumlar gibi oluşumlar olduğu da bilinmektedir. Bunların hepsi turizmde sıklıkla değerlendirilebilmekte ve koruma alanları olarak kabul edilmektedir (Öztürk, 2016: 32).

3.5. Botanik Bahçesi Kavramı

Botanik, biyolojinin bitkileri inceleyen dalı olarak bitki bilimi ile nitelendirilirken, birçok bitki çeşidinin sergilendiği açık hava müzesi ya da bitki koleksiyonu da botanik bahçeleri ile ifade edilebilir (MEB, 2016: 3). Çok çeşitli canlı ve cansız bitki türlerinin bir araya getirildiği açık hava müzesi ya da bitki koleksiyonu olarak ifade edilen botanik bahçeleri, kentsel dış mekânlar sisteminin topluma açık bir parçası olarak da görülmektedir. (Hepcan ve Özkan, 2005:160). Buna bağlı olarak tabii bitkileri, belirli bir sistem içerisinde hedeflerine elverişli olarak yetiştiren, halka ve öğrencilere tanıtarak onları eğiten, botanik bilimi üzerine kısıtlı da olsa bilgi veren, rekreatif gereksinimlere yanıt veren, bitki çeşitleri üstünde farklı maksatla bilimsel araştırmalar yapan bünyeler botanik bahçesi olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca bilimsel esaslı olması, ilgi çekici bitkilendirme dizaynlarının olması, bitkileri muhafaza etmeyi temel alması ve çevre eğitimine katkı sağlaması gibi ayrımlı taraflarıyla botanik bahçeleri, spesiyal bahçe kategorisi içerisinde değerlendirilmektedir (Önder ve Konaklı, 2011: 1). Botanik bahçelerinin ilk kurulduklarında bile botanik bilimi araştırma merkezleri olarak kuruldukları bilinirken, bugünlerde seleksiyon (ayıklanma), melezleme (çaprazlama) gibi kültürel araştırmalarla süs bitkilerinin geliştirilmesinin sağlamış olduğu ve peyzaj sanatını

önemli ölçüde etkilemiş olduğu ifade edilmektedir (Özçelik vd., 2006: 353). Günümüz botanik bahçelerinde daha çok süs bitkileri sergilenirken bitkilerin akrabalıklarını yansıtmaya da özen gösterilmektedir. Böyle bir koleksiyondaki bitki sayısının, bahçeye ayrılan sahanın büyüklüğüne, tesisin ilmî ve mali kaynaklarına ilişkin olarak değiştiği bilinmektedir. Dünyanın farklı bölgelerinde yetişen bitkilerini ziyaretçilerine tanıtmaya amacı olan botanik bahçeleri aynı zamanda kendi bölgelerinin doğal bitki örtüsünü tanıtmaya görevini de üstlenmektedir (MEB, 2016: 4). Botanik bahçesini tanımlamaya yardımcı kriterler şekil 2’de yer almaktadır (Lashley, 2012):

Şekil 2. Botanik Bahçesi Tanımlamaya Yardımcı Olan Kriterler

Kaynak: Lashley, 2012’den uyarlanmıştır.

Şekil 2’ye göre botanik bahçesi genel tanımı ile “bilimsel araştırma, koruma, sergileme ve eğitim” amacıyla, canlı bitkilerin belgelenmiş koleksiyonlarını tutan

kurumları kapsamaktadır şeklinde ifade edilmektedir. Botanik bahçeleri bilim müzesi vasfını üstlenmesinin beraberinde gelen ziyaretçilerin hoş zaman geçirmelerini sağlayacak rekreasyonel vasıflara da sahip olmaktadır. Bu sebeple, botanik bahçelerinin bilimsel fonksiyonlarının yanı sıra, bütüncül olarak bir şehrin “açık ve yeşil alan” düzeni içinde topluma hizmet veren çok yanlı katkıları olduğu gerçeği her zaman bir planlama ögesi olarak tasarlanmalıdır. Botanik bahçeleri, değişik nitelikli birimleri olan yürüme yolları, oturma ve seyir alanları, su yüzeyleri, düzenlenmiş bitki koleksiyonları kafeterya ve restoranları, hayvanat ve çocuk bahçeleri gibi birimler ile çok kapsamlı pasif rekreasyon merkezleri olarak kabul görmektedir (Lashley, 2012; Demircan ve Yılmaz, 2004: 194). Aynı zamanda botanik bahçeleri, türlü eğitim toplantıları hazırlamak, kurumsal yayınlar ve belgeler oluşturmak gibi amaçlara da hizmet etmektedir. Bunlara istinaden botanik bahçelerinin pek çoğunun, son senelerde sahip oldukları pasif rekreasyon imkânlarının yanında, toplumun aktif rekreasyon ihtiyaçlarına yanıt verecek kullanımları ve düzenlemeleri bulundurduğu da ilgi çekmektedir (Hepcan ve Özkan, 2005: 161). Botanik bahçelerinin en önemli karakteristiklerinden birisinin de yakınlarında bulunan bütün bitki çeşitlerinin Latince ve halk arasında bilinmeleri ve getirildikleri anavatanlarının yazıldığı etiketlerini içermeleri olduğu belirtilmektedir. Günümüzde botanik bahçelerinin esas gayesinin ise bitkilerin anayurtları ile bilimsel ve halk arasındaki adlarının belirtilerek zengin koleksiyonlar oluşturulması olduğu ifade edilmektedir (MEB, 2016: 3). Kısaca botanik bahçeleri, bilimsel araştırma, koruma, sergileme ve eğitim amaçlı belgelenen canlı bitki koleksiyonlarını tutan kurumlar olarak da bilinmektedir (BGCI, 2018). Bu kapsamda bazı araştırmacılar botanik bahçelerini çeşitli türlere ayırmaktadır (Wyse Jackson ve Sutherland, 2000; Saltenyte, 2012). Bu türler tablo 14’de belirtilmektedir:

Tablo 14. Botanik Bahçeleri Türleri

Botanik Bahçeleri Türleri	Klasik Çok Amaçlı Bahçeler: Araştırma, taksonomi (sınıflandırma sistemi) ve herbaryumlar gibi pek çok aktiviteyi kendi laboratuvarları ve halk eğitimi ile kapsayan, genellikle de bahçecilik ve bahçıvanlık eğitiminde geniş bir yelpazede faaliyet gösteren kurumlardır. Bu tür botanik bahçeler genellikle devlet tarafından desteklenmektedir.
----------------------------------	---

Tablo 14. (Devam) Botanik Bahçeleri Türleri

Botanik Bahçeleri Türleri	Süs Bahçeleri: Genellikle belgelenen çeşitli bitki koleksiyonları ile çok güzel kuruluşlardır. Bu bahçeler bilimsel, eğitici ya da koruyucu rollere sahip olabilmekte veya olmayabilmektedir. Özel bahçeler ve belediye bahçeleri bu kategoriye girmektedir.
	Tarihi Bahçeler: Tıp eğitimi veya dini amaçlar için oluşturulmuş olan erken bahçeleri içermektedir. Bu bahçelerin bir kısmı hala tıbbi bitki koruma ve araştırmalarda aktiftir. Bugün, esas olarak şifalı bitkilerin toplanması, yetiştirilmesi ve bunlar hakkında kamu bilincinin artırılması ile ilgilenmektedir.
	Koruma Bahçeleri: Son zamanlarda bitki koruma için yerel ihtiyaçlara cevap olarak geliştirilmiştir. Bazıları, ekili koleksiyonlarına ek olarak doğal bitki örtüsünü içermekte veya bunlarla ilişkili olmaktadır. Bu bahçelerde yerli bitki türleri yetişmektedir. Bu nedenle de çoğu koruma bahçeleri halk eğitiminde rol oynamaktadır.
	Üniversite Bahçeleri: Bu bahçeler çoğu üniversiteye ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca eğitim ve bilimsel amaçlara hizmet etmekte ve genellikle halka açık olmaktadır.
	Kombine Botanik ve Zooloji Bahçeleri: Burada botanik koleksiyonlar hayvanların habitatlarını oluşturmak için kullanılmakta ve halkın fauna ve florasının genel bir resmini sağlamaktadır.
	Agro-Botanik ve Germplasm (Genetik) Bahçeler: Bitkilerin ex situ (ortam dışı) koleksiyonu olarak işlev görmektedir. Bitki koruma, araştırma, üreme ve tarıma hizmet etmektedir. Birçoğu, tarımsal veya ormancılık enstitüleri ile ilişkili deneysel istasyonlardır ve tohum testi tesislerini içermektedir. Ancak çoğu kamuya açık değildir.
	Alp ya da Dağ Bahçeleri: Avrupa'nın en dağ bölgelerinde ve bazı tropikal ülkelerde bulunmaktadır. Özellikle subtropikal (sıcak bölgeye ait olan) veya ılıman floranın yetiştirilmesi için, dağ ve Alpin flora ya da tropik ülkeler örneğinde kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Bu tip bahçelerin bazıları ovada botanik bahçelerinde yer almaktadır.
	Doğal veya Vahşi Bahçeler: Korunan ve yönetilen bir alan ya da doğal veya yarı doğal bitki örtüsü içermektedir. Bu bahçelerin çoğu halkın eğitiminde rol oynamakta, yerel bitkilerin yetiştirildiği alanları içermekte ve yerli yaban hayatının korumasına hizmet etmektedir.
	Bahçıvanlık (Bahçecilik) Bahçeleri: Genellikle bahçecilik toplumları tarafından sahiplenilmekte ve halka açık olmaktadır. Bahçe bitkilerinin yetiştirilmesi, profesyonel bahçıvanların yetiştirilmesi, bahçe bitki çeşitlerinin tescili ve korunması ile öncelikle bahçeciliğin gelişimini hızlandırmak için tasarlanmıştır.

Tablo 14. (Devam) Botanik Bahçeleri Türleri

Botanik Bahçeleri Türleri	Tematik Bahçeler: Bunlar, genellikle eğitim, bilim, koruma ve topluma adanmış ve belirli bir temayı göstermek için yetiştirilen sınırlı sayıda ilgili veya morfolojik (yapı bilimi) olarak benzer bitki yetiştirme konusunda uzmanlaşmıştır. Bunlar arasında etnobotanik (halk botaniği) bitkiler, tıp, bonsai, topiary, kelebek bahçeleri ve sucul bitkiler gibi temalar üzerine kurulmuş olan orkide, gül, ormangülü, bambu gibi bitkiler bulunmaktadır.
	Topluluk Bahçeleri: Genellikle rekreasyon, eğitim, koruma, bahçecilik eğitimi, tıbbi ve diğer ekonomik bitkilerin büyümesi gibi özel ihtiyaçlarını yerine getirmek için yerel topluluk tarafından geliştirilen ve bunlarla sınırlı olan sınırlı kaynaklara sahip küçük bahçelerdir.

Kaynak: Wyse Jackson ve Sutherland, 2000; Saltenyte, 2012'den uyarlanmıştır.

Tablo 14'de Dünya'daki en büyük botanik bahçeleri türleri özetlenmiştir. Ancak bu türlerin birçoğu çok amaçlı rollere sahiptir ve bu yüzden iyi tanımlanmış bir kategoriye bir şekilde uymamaktadır (Wyse Jackson ve Sutherland, 2000). Özetle, botanik bahçeleri çeşitli türlerde ayırt edilmesine rağmen, bitki koruma ve araştırma dışında hemen hemen hepsi, kamuya açıklık, bilim ve eğitimin işlevleri ile birleştirilmiştir (Saltenyte, 2012). Herhangi bir kentsel sistemin parçası olarak botanik veya hayvanat bahçeleri ve kent ormanları gibi birçok yeşil alan, şehirlerde çevresel kalite standartlarının korunması ve iyileştirilmesi rolünü üstlenmiş olmaktadır. Aynı zamanda bölge halkı için de eğlence, kültür, iş turizmi, kongre, toplantı turizmi veya karma turizm formları gibi her türlü turizm imkânlarıyla cazibe merkezleri haline gelmektedir (Cianga ve Popescu, 2013). Botanik bahçelerinin birçoğu ziyaretçi cazibe merkezleri olarak kârların varlığını sürdürmeye yardımcı olduğu açık ticari faaliyetler şeklinde kabul görmektedir (Catahan ve Burton, 2017b). Botanik bahçeleri, miras, eğlence, turizm ve sürdürülebilir kalkınma için önemli yerlerdir. Botanik bahçelerinin diğer bahçelerin aksine amacı ve tanımı bilimsel araştırma, koruma, sergileme ve eğitim için var olmalarıdır. Ancak botanik bahçelerinin, savunuculuk, finansman, algılar, yönetim ve pazarlama zorlukları gibi bazı faktörler nedeniyle birkaç yıldır düşüş tehdidi altında olduğu belirtilmektedir. Botanik bahçesi turizmi, popüleritesi ve bahçe turizmi olgusuyla ilgili uzun bir geçmişe sahip olsa da kısıtlı ve daha titiz olması gereken bir araştırmaya ihtiyaç duymaktadır (Catahan, 2018). Botanik bahçelerinin gelişme ihtiyacı belirtilmekte,

yeni zorluklarla başa çıkma amaçları yeniden tanımlanmakta ve rolleri ile sorumlulukların çeşitlendirilmesi için fırsatların genişletilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Catahan ve Burton, 2017a).

Botanik bahçeleri, okul çocuklarından genel halka, yerel topluluklara ve turistlere tabelalar, sergiler, etkinlikler, sınıflar ve saha gezileri de dâhil olmak üzere geleneksel ve yenilikçi programlarla geniş bir kitleye ulaşmaktadır. Botanik bahçeleri giderek okullar ve yaşam boyu öğrenim için genişletilmiş sınıflara dönüşmektedir (BGCI, 2018). Botanik bahçeleri, ziyaretçilerin hiçbir zaman tecrübe edinemeyecekleri ekosistemleri ve çeşitleri gösteren sahalar olmasının yanı sıra araştırma sahaları, biyoçeşitlilik rezervleri, turist çeken sahalar, eğitim ve halka açık sosyal yardım merkezleri olarak önemli bir görev üstlenmektedir. Bu ortamlar ise, kişilerin kendilerine ve cemiyetlerine göre, birikim sahibi olabildikleri, düşüncelerini modernleştirebildikleri ve ileri görüşler kazanabildikleri önemli çevreler sağlamaktadır. Botanik bahçelerindeki zengin bitki koleksiyonları, bitki çeşitliliğinin güzelliği ve bitkiler âleminin çeşitliliğinin görsel modellerini sunmaktadır (Karaşah ve Var, 2016: 121). Botanik bahçelerinde oluşturulan bitki koleksiyonlarının niteliğinin muhafaza edilmesi ve devamlılığı, bilimsel metotlar yürütülerek sağlanmalıdır. İlk olarak her bitki koleksiyonundaki çeşitlerin doğru tanısının konulması ve bitki kütüklerine (veri tabanlarına) not edilmesi gerekmektedir. Koleksiyonu oluşturan kişilerin ilerleme sürecinin de planlı incelenerek not edilmesi gerekmektedir. Koleksiyonun yeni çeşitlerle zenginleştirilmesi ve türlü metotlarla halka sunulmasıyla devamlı gündemde tutulması sağlanmaktadır. Bitkilerin sunulmasına ilişkin teşebbüsler, tabii ortamın görülmesi, incelenmesi, gözetilmesi, düzenlenmesi ve böylelikle halkın aydınlanmasına yol açmaktadır. Tabiatın toplanan bitkilerin, botanik bahçelerinde himaye edilmesi ve halka sunulması neticesinde ise, çeşitlerin yetiştirildikleri mevkilerde himayesi sağlanabilmektedir (NGBB, 2011: 32).

3.6. Botanik Bahçelerinin Tarihsel Gelişimi

Geçmişten günümüze dek, insan ve tabiat ilişkilerinde bitki mevcudiyetinin yerinin ve ehemmiyetinin farklı olduğu bilinmektedir. Tabiatın bir parçası olan insanın, mevcudiyetini bu zamana dek yalnız tabiat ile sürdürebildiği, bundan sonra

da tabiat ile sürdürülebilir hale getirmeye devam edeceği vurgulanmaktadır. Teknolojik sahadaki ilerlemeler neticesinde tabiatın kopma derecesine gelen insana göre tek kurtuluş yolunun yine tabiat olduğu da bilinen bir gerçektir (Özyavuz ve Korkut, 2008: 297). Tarihsel süreç içerisinde, insanların bitkilerden genellikle gıda, alet ve ekipman yapımı, hastalık tedavisi, boyar madde, nazar, büyü, hayvan yemi ve yakacak gibi değişik amaçlar uğruna değişik şekillerde yararlanmış oldukları bilinmektedir. Böylece bu bilgilerin de çağlar boyunca kullanım biçimlerindeki bazı değişimler ve gelişimler ile birlikte nesilden nesile aktararak günümüze dek ulaşmış olduğu belirtilmektedir (Karahan vd., 2015: 1). Bahçeler eski zamanlardan beri insan hayatının bir parçası olmuştur, bahçelerin tarihi ve insanlık tarihi ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır. Bu nedenle, toplumlarda ve dolayısıyla da bölgelerdeki önemi konusunda bahçeler kültürel miras niteliği taşımaktadır (Silva ve Carvalho, 2013). Parkları ve bahçeleri ziyaret etmek ise bir kültürel turizmdir. Parkların ve bahçelerin kültürel değeri, estetik, tarih, sosyal ve bilimsel öneminin bir sonucudur. Turistik bakış açısından yeşil alanların gelişimi ilk olarak kale bahçeleri ve kraliyet alanları tarafından desteklenmiştir. Bu nedenle zamanla, bu tür kültürel alanların ziyaret devreleri, bahçelerin yanı sıra binaların ziyaretini de entegre edecek şekilde tasarlanmıştır (Cianga ve Popescu, 2013).

Botanik bahçeleri, asırlar önce şehirlerde yaşam sürmeye başlamış olan toplulukların tabiata hissettiği hasretin bir sembolü olarak icra edilebilmektedir. Rönesans devrinde Avrupa’da oluşmaya başlayan botanik bahçelerinin, endüstri ihtilali sonrasında şehir popülasyonunun çoğalışıyla şehirlerde daha kapsamlı bir hal aldığı bilinmektedir (Çarbuğa ve Pekerşen, 2017: 26). Bu kapsamda botanik bahçeleri çok çeşitli aktiviteleri kapsamaktadır. Bu aktivitelerden bazıları 3000 yıl öncesine dayanmaktadır. Mısırlıların, bitkileri yetiştiren ve faydalı bahçelerin çeşitli nedenlerle nasıl olabileceğini fark eden ilk ülkelerden olduğu bilinmektedir. Romalıların bitkilerin sahip olabileceği tıbbi nitelikleri anlamaya başlaması sonucunda ise şifalı bahçeler fikrinin günümüz botanik bahçelerimizin temeli olduğu belirtilmektedir (Lashley, 2012). Bilimsel bir bakış açısından bahçe sözcüğü, çok sayıda yeşil alanın çevrelendiği, özellikle geniş, belirsiz, rüya benzeri bir terimdir. Zevk bahçesi, tarihi bahçe, sanatsal bahçe gibi birbirinden farklı ifadeler ile belirtilen

dikkat çekici bahçeler, tam eş anlamlı olmamakla birlikte okuyucunun gözlemlediği gibi, edebiyat ifadeleri ile kullanılır (Cianga ve Popescu, 2013).

Canlı bitki örneklerinin bilimsel yöntemlerle bakılarak teşhir edildiği alanlar botanik bahçesi olarak nitelendirilmektedir. Bu manada ilk botanik bahçeleri olan Mısır ve Mezopotamya bölgesindeki bahçelerin, otların ve besin ile süs bitkilerinin yetiştirilmesi ya da böyle bitkilere güzel bir görünüm kazandırılması amacıyla meydana getirildiği belirtilmektedir. Bu bahçelerin de bitkilerin toplanması ve sürekliliklerinin sağlanması kapsamında bugünlerdeki gibi bilimsel maksatlı olarak kurulmamış oldukları ifade edilmektedir. Bilim ve eğitimdeki ehemmiyeti göz önünde bulundurularak kurulan ilk botanik bahçesinin ise, botanığın babası olarak kabul edilen Theophrastus'un Atina'daki okulunun yakınında bulunan ve Aristoteles tarafından kurularak kendisine miras olarak bırakılmış olan bahçe olduğu vurgulanmaktadır (Özçelik vd., 2006: 353). Aristo'nun bu bahçede talebelerini eğittiği, talebesi Theoprastus'un hayatının tamamını burada geçirdiği ve çalışmalarını bu bahçede devam ettirdiği belirtilmektedir. Günümüzde tarif edildiği biçimiyle ilk botanik bahçelerinin, İtalya Rönesans devrinde oluşturulduğu ifade edilmektedir. Bunlardan ilkinin 1543'de Bologna dolaylarında oluşturulan Pisa ve 1545'de oluşturulan Padua Botanik Bahçeleri olduğu bilinmektedir. Zamanın en iyi tıp ve farmakoloji eğitiminin yapıldığı bu botanik bahçelerini, Bologna Üniversitesinde tıp ve farmakoloji dersleri veren Luca Ghini'nin oluşturduğu zannedilmektedir. Aynı devirde İtalya'da oluşturulan Floransa (1545), Pavia (1558) ve Bologna (1568) botanik bahçelerinin de ilk botanik bahçeleri olduğu konusuna değinilirken bu devirde bitkilerin bölümlendirilmeye başladığı ve bahçelerin bilimsel bir pozisyon kazandığı da değinilen bilgiler arasındadır (Önder ve Konaklı, 2011: 2). Ayrıca Paris'te bulunan Jardin Botanique 1610 yılında, Londra'da bulunan Chelsea Physich Garden ise, 1673 yılında kurulmuştur. Bugün sosyo-ekonomik açıdan ilerlemiş bütün ülkelerin ufak yerleşim alanlarında dahi çok yönlü bir eğitim ve rekreasyon alanı olan botanik bahçeleriyle karşılaşmak muhtemel olmaktadır. 1987 yılı rakamlarına bakılacak olursa da Dünya'da 125 ülkede 1457 botanik bahçesi bulunmaktadır (Müminoğlu vd., 2018: 521). Diğer senelerde inşa edilmiş olan botanik bahçelerinin bulunduğu yerleşim alanları şekil 3'de verilmiştir (Önder ve Konaklı, 2011: 2):

Şekil 3. 1563-1795 Yılları Arası İnşa Edilen Botanik Bahçelerinin Bulunduğu Alanlar

Almanya-Heidelberg (1563)	İngiltere-Edinburgh (1682)
Hollanda-Leiden (1583)	Japonya-Tokyo (1684)
İngiltere-Oxford (1621)	Avusturya-Viyana (1754)
Fransa-Paris (1635)	İngiltere-Cambridge (1762)
Hollanda-Groningen (1642)	Portekiz-Coimbra (1773)
Almanya-Berlin (1646)	İngiltere-Kew (1785)
Fransa-Strasburg (1649)	Hindistan-Calcutta (1787)
İsveç-Upsala (1655)	İrlanda-Dublin (1795)

Kaynak: Önder ve Konaklı, 2011:2’den uyarlanmıştır.

Şekil 3’e göre 1716’nın sonbaharında Avrupa’nın ilk botanik topluluğu olan “Societa Botanica Fiorentina” büyük botanikçi Pier Antonia Micheli tarafından kurulmuştur. Bir dizi zorluklar nedeniyle bu topluluk faaliyetlerini maalesef durdurmuştur. Yine Floransa’da, İtalyan botanik tarihinde bu şehrin önemini vurgulamak için, 1841 yılında Filippo Parlatore aracılığıyla İtalyan Merkez Herbaryum-Erbario Centrale Italico ve otuz yıl sonra da 1874 yılında ilk Uluslararası Botanik Kongresi kurulmuştur. İtalya’daki bitki bilimleri araştırmalarını geliştirmek amacıyla da 1888 yılında yine Floransa’da İtalyan Botanik Topluluğu kurulmuştur. Ayrıca İtalya’daki botanik bahçeleri, neredeyse beş yüzyıl önce gerçek bilimsel yapılar olarak kurulmuştur (Perini ve Tornadore, 2004). Bu bağlamda 16 yüzyılda Rönesans İtalya’sında oluşturulmuş olan “Fizik Bahçeleri” olarak bilinen Orta Çağ Avrupası tıbbi bahçeleri, çağdaş botanik bahçelerinin kökeninin, ilkinde dayanmaktadır. 17. yüzyıla gelindiğinde botanik biliminin yavaş yavaş tıp biliminden ayrılıp özgünlüğünü yakalamasıyla, ilk başlarda bu şifalı bitkilere olan ilgi ve alaka, Avrupa dışında yapılan inceleme ve keşiflerden temin edilen bitkilerin getirilmesi merakına dönüşmüştür. 18. yüzyıla gelindiğinde bahçelerle iş birliği içerisinde

alışmalar one suren universitelerde ve herbaryumda çalışan bitki bilimcileri aracılığıyla terminoloji (nomenklatür) ve taksonomi (sınıflandırma sistemi) planlanmıştır. 18. yüzyıl sonlarında ise Avrupa yayılcılığının (emperyalizmin) süratle ilerlemesi ile tropiklerde botanik bahçeleri oluşturulmuş, “Ekonomik Botanik” ise Londra dolaylarındaki Kew Kraliyet Botanik Bahçeleri’nde ilginin odak merkezi haline gelmiştir (akmak ve imen, 2014: 14-16).

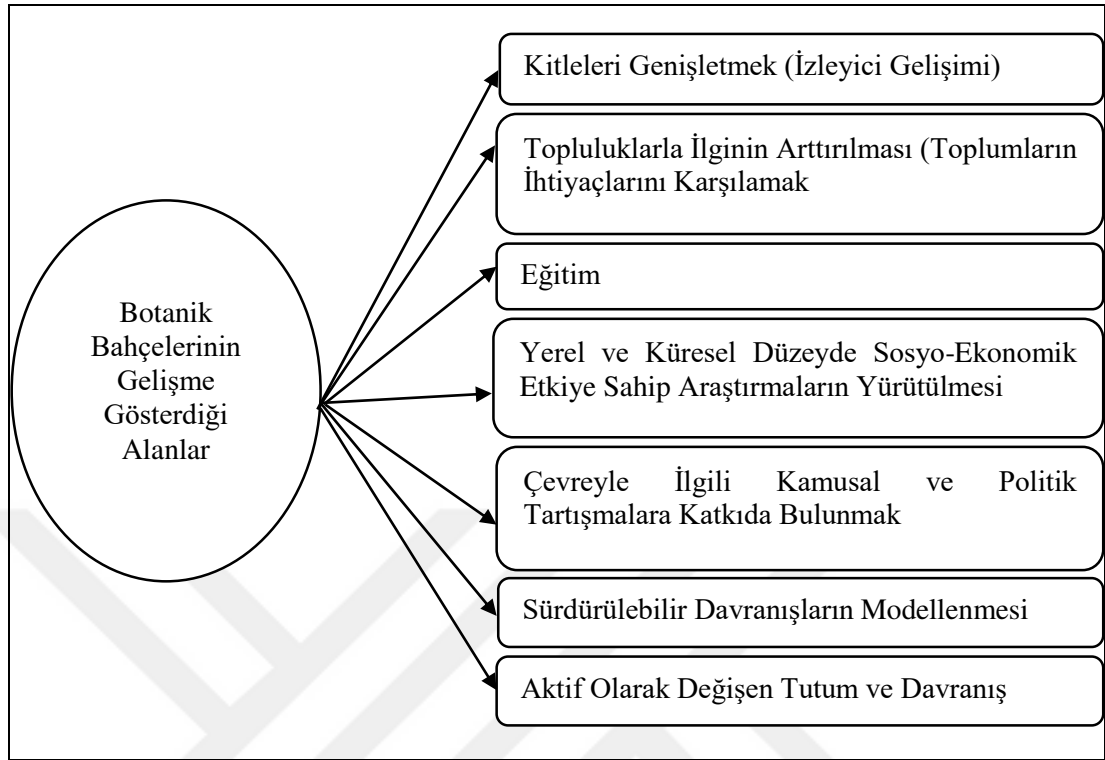
Tarihsel olarak, botanik bahçelerinin başarıları ile ilgili birçok faktör bulunmaktadır. Dünyanın dört bir yanındaki botanik sitelere ziyaretçi çekmek ve benzersiz bir kaynak seti sağlamak, bu tip bahçeleri bu kadar başarılı kılan şeylerin sadece bir kısmı olmaktadır. Botanik bahçeleri daha fazla entegrasyona olanak tanıyan bol miktarda kaynağa sahipliğiyle bilinmektedir. Bu kaynaklar kayıt tutma, ağlar, bakım personeli, yönetim ve canlı koleksiyonları içermektedir. Bir botanik bahçesinin tasarlanan manzarasının önemli bir parça haline getirilmesinde yer alan estetik niteliklerin tüm faktörlerin iş birliğinde önemli bir rol oynadığını da unutmamak gerekmektedir (Lashley, 2012). Botanik bahçeleri ve arboretumların önemli bir vasıta olarak uzun senelerden beri bir bölgelerdeki biyolojik yelpazenin, çeşit trllğnn, genetik trllğn ex-situ korunması ve tanıtılması açısından kullanıldığı da bilinmektedir (Yılmaz ve Demircan, 2004: 193). Bitkiler, dünyadaki biyoçeşitliliğin ve insan refahı için gerekli olan kaynağın hayati bir parçası olmaktadır (Kneebone, 2005). Botanik bahçeleri, yüzyıllardır süren kaynakları ve uzmanlığı bir araya getirerek, şu anda bitki korumasında önemli bir rol oynadıkları anlamına gelmektedir. Bu aktivitelerin çoğu ex situ (ortam dışı) korumasına katkıda bulunurken, botanik bahçeleri de in situ (yerinde) korumasında önemli bir rol oynamaktadır (BGCI, 2018). Her şehirde olduğu gibi bahçelerin, turistler için restoranlar, prestijli olarak kabul edilen yerler ve gerçekten şehirde yaşamak isteyenler için ise ‘bir zorunluluk’ haline geldiği belirtilmektedir. Bahçe ziyareti, kentsel yaşam tarzının ve bir şehrin içinde maden alanlarının hâkim olmasıyla ortaya çıkan bir olgu olarak bilinmektedir. Özellikle de ekolojik farkındalık yaratabileceğimiz son 30 yılda gelişen özel mülkiyetin sonucu olarak görülmektedir. Turist farkındalığını artıran park ve bahçelerin gelişimi, tüm yıl boyunca düzenlenen animasyonlara (festivaller, sergiler, fuarlar vb.) dayanmaktadır. Vejetasyonla (bitki örtüsü) ilgili animasyonlar (iek fuarları, bahçe atölyeleri ve ikebana kursları) belki

de halk üzerinde en güçlü etkiye sahip ve yeşil alanların özgünlüğü ile uyumlu olan alanlar olmaktadır (Cianga ve Popescu, 2013).

3.7. Botanik Bahçelerinin İşlevleri

Ormanların yıkımı ve aşırı sömürülmesiyle birçok bitki çeşitliliği ve türü, etiketlenmiş ve nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Bilindiği gibi bitkiler, gezegendeki estetik değerleri, kültürel ve ekonomik faydaları sağlayabildikleri için biyoçeşitliliğin çok önemli bir parçası konumundadır. Ayrıca tesisler de çevre ve biyoçeşitlilik dengesini korumak ve ekosistemin istikrara kavuşmasına yardımcı olmak için anahtar belirleyici rolü taşımaktadır (Essays, 2013). Modern dünya için biyoçeşitliliğin korunması çok önemlidir. Kaynakların birçoğunu bitkilerin çalışmasına ve korunmasına adan botanik bahçeleri, aynı zamanda halkı dünyanın dört bir yanındaki bitki türlerinin inanılmaz çeşitliliği hakkında eğitmek için önemli miktarda enerji harcamaktadır (Sun vd., 2018). Botanik bahçeleri, istirahat yeri hususuna ek olarak, türlü eğitim çalışmalarıyla ve görsel organizasyonlarla, sosyal ilişki ve fonksiyonlarını geliştirmek için çaba harcamakta, dış çerçeveden bakıldığında “yeşil alan” olarak görülmekte ve genellikle bir mesire yeri olarak algılanmaktadır. Kanıtlanmış bitki koleksiyonlarını oluşturarak bitki yelpazesinin araştırılmasını, muhafaza edilmesini ve tanıtılmasını sağlamak ise botanik bahçelerinin birincil vazifesi olarak görülmektedir (NGBB, 2011: 32). Sosyal ve çevresel sorumluluk ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır ve botanik bahçelerinin işi bunu göstermektedir. Araştırmalar, botanik bahçelerinin özellikle yedi kilit alanda gelişme ile ilgili olduğunu göstermektedir (Dodd ve Jones, 2010). Bu alanlar Şekil 4’de belirtilmiştir:

Şekil 4. Botanik Bahçelerinin Gelişme Gösterdiği Alanlar

Kaynak: Dodd ve Jones, 2010'den uyarlanmıştır.

Şekil 4'e göre bitkiler çoğu zaman içinde bulundukları estetik ortama yeterince önem verilmeyen bir gelişme gereksinimini karşılamak için seçilmekte ve yerleştirilmektedir. Botanik bahçeler sürdürülebilirlik ve kentsel alanlarda sürdürülebilir uygulamaların uygulanmasında önemli bir rol oynayabilmektedir (Lashley, 2012). Farklı tabiat güzelliklerini bünyesinde barındırmakta olan botanik bahçeleri, farklı ortamlarda büyüyen birçok bitkinin insanlar tarafından tanınmasına vasıta olmaktadır. Botanik bahçelerinin içerisinde eğitim amaçlı türlü bitkilerin teşhir edildiği sahalar bulunmaktadır. Bu bahçeler, turistik amaçla da değerlendirildikleri için bulundukları ülkelerin sosyo-ekonomik yapısını sağlamlaştırmada tesirli olabilmektedir (Müminoğlu vd., 2018: 519). Çoğu botanik bahçesi, gelirlerinin çoğunu ziyaret, özel bağış ve üyelik yoluyla elde etmekte ve bunların hepsi yerel ekonomik koşullarla yükselebilmekte ve düşebilmektedir (Hultine vd., 2016). Botanik bahçeleri yerel ve küresel düzeyde sosyo-ekonomik öneme sahip araştırmalara katılmaktadır. Araştırmalar, geçim kaynaklarının desteklenmesi için insan sağlığı, beslenme ve bitki yönetimi ile ilgili olduğu için küresel çapta erişime sahiptir. Gelişmekte olan ilaçlar ve daha sert mahsuller, tohum depolama ve koruma

stratejileri yöntemlerinde araştırmalar, ulusal ve uluslararası topluluklara doğrudan fayda sağlamak için kullanılmaktadır (Dodd ve Jones, 2010).

Botanik bahçeleri, her biri doğru ve dikkatli bir biçimde etiketlenmiş ağaç, çalı ve diğer otsu bitkilerin sistemli bir organizasyon içinde sunulduğu ve bilimsel incelemelerin yapılması amacı ile bir araya getirildiğı “canlı bitki müzeleri” olarak da bilinmektedir (Çakmak ve Çimen, 2014: 12). Canlı koleksiyonlara ek olarak, botanik bahçeleri etli bitkilerin araştırma ve koruma projelerini desteklemek için başka kaynaklara sahiptir. Birçok botanik bahçesinde, doğal serilerinde ya da canlı koleksiyonlarında büyüyen bitkilerin dağılımı, fenolojisi, fizyolojisi ve genetiğı hakkında özellikle zengin bir tarihsel bilgi kaynağı olan herbaryum koleksiyonları bulunmaktadır (Hultine, 2016). Günümüzdekilerden farklı da olsa, ilk örneklerine M.Ö. 350 yıllarında rast gelinebilen botanik bahçelerinin temel olarak, bilimsel (araştırma ve koruma), eğitimsel (öğretim ve kültür), rekreasyonel (doğaya sevgisi oluşturma) ve kurumsal işlevleri (yayın yapma, hediyelik eşya üretme, seminer ve sergi düzenleme) gibi türlü işlevleri bulunmaktadır. Buna bağılı olarak başta nesli sona erme tehlikesi bulunanlarla birlikte türlü bitkilerin belirlenmesine, muhafaza edilmesine ve çoğaltılmasına katkı sağlamak, en önemli işlevlerinin başında yer almaktadır. Botanik bahçelerinin Anabilim Dalı perspektifinde türlü araştırmaların yapılmasına imkân sağlamalarının yanında her yaştan insana bitkilerle alakalı bilgiler sunmak ve bu konudaki meraklarının giderilmesine yardımcı bulunmak gibi işlevleri, tabiat sevgisi oluşturmaya makro boyutta katkı sağlamaktadır. Ayrıca botanik bahçeleri, eğitim toplantıları düzenlemek, yayım hizmetleri vermek, araştırmacıları bir araya toplamak, dokümanlar oluşturmak ve sergiler düzenlemek gibi kurumsal işlevlere de sahip olmaktadır (Hepcan ve Özkan, 2005: 160; Müminoğlu vd., 2018: 521). Botanik bahçelerinin temel işlevlerine dayanan değerlendirme kriterleri bulunmaktadır. Bu değerlendirme kriterleri ise şu şekildedir (Çakmak ve Çimen, 2014: 14):

Şekil 5. Botanik Bahçelerinin Temel İşlevlerine Dayanan Değerlendirme Kriterleri

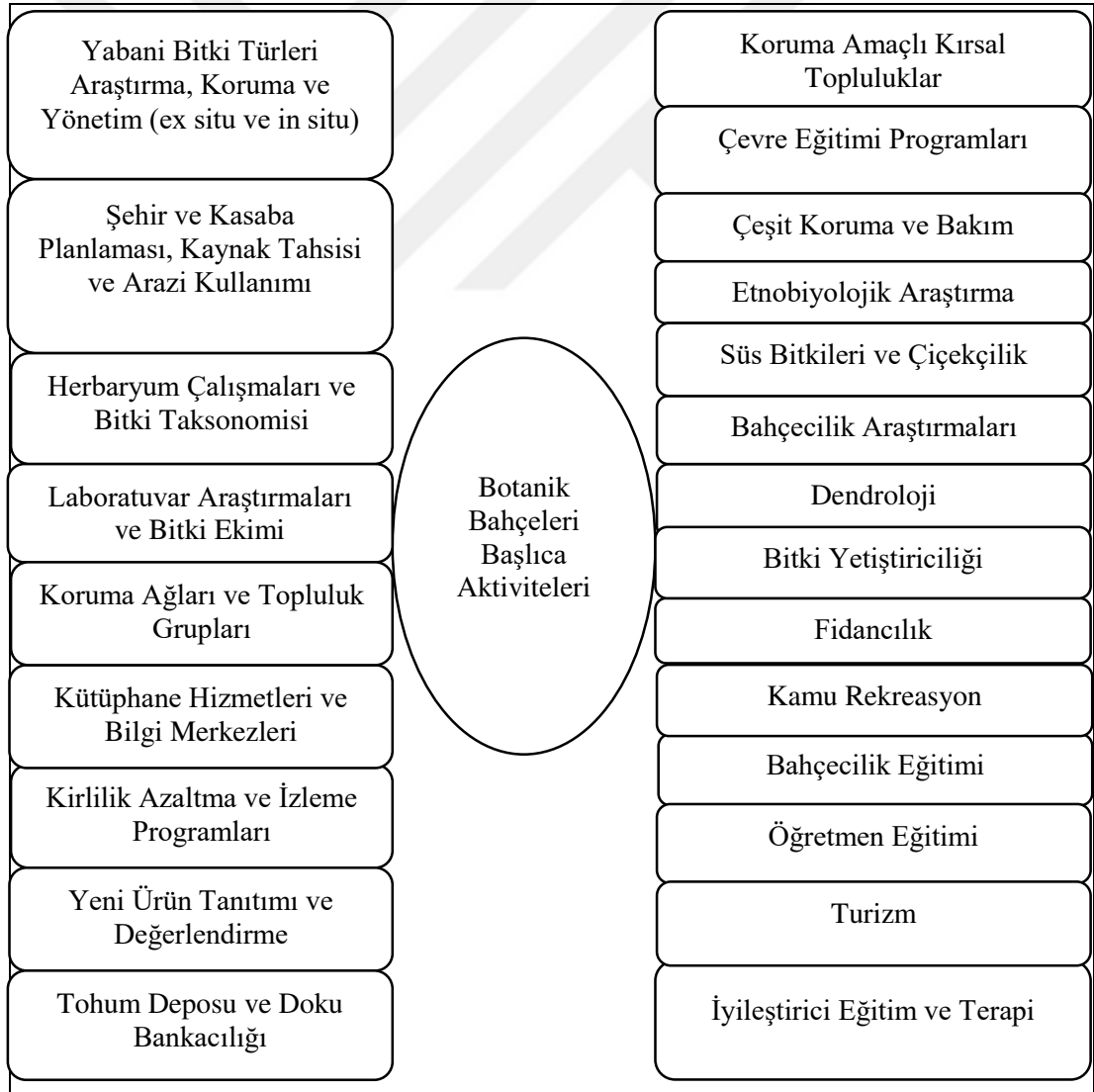

Kaynak: Çakmak ve Çimen, 2014: 14'den uyarlanmıştır.

Botanik bahçeleri tarafından yürütülen bilimsel faaliyetler genellikle koruma, çoğaltma, bahçecilik, tohum bilimi, taksonomi sistematigi, genetik, biyoteknoloji, eğitim, restorasyon ekolojisi, halk eğitimi ve daha fazlasını içermektedir. Bu işlevler, popüler halk yerlerinde bitki biyoçeşitlilik araştırması, bahçecilik ve koruma biyolojisi için eşsiz fırsatlar sunmaktadır. Botanik bahçelerinde hem halkı hem de personeli ilgilendiren bilinçlendirme ve kapasite geliştirmeyi teşvik eden eğitim ise, modern botanik bahçelerinin hayati fonksiyonları olmaktadır (Chen ve Sun, 2018). Koruma alanında faaliyet gösteren botanik bahçeleri, daha büyük bir koruma çabasının ve mesajlaşmanın bir parçası olarak kültürel canlandırma ve farkındalığı içermek için benzersiz ve önemli bir fırsata sahipliğiyle bilinmektedir. Ayrıca bitki koruma ve biyoçeşitlilik gibi konularda halkın katılımı, bahçelerin sosyal alaka düzeyini talep etmeleri için önemli bir araç olarak görülmektedir (Dunn, 2017). Botanik bahçeleri, kaynaklarının çalışmalarını ve bitkilerin korunmasını sağlamasının yanı sıra dünyadaki bitki türlerinin çeşitliliğinin halk tarafından bilinmesini de sağlamaktadır. Aynı zamanda bu bahçeler insan ihtiyaçlarını karşılamada ve refahı sağlamada merkezi bir rol oynamaktadır (Chen ve Sun, 2018).

Botanik bahçeleri, koruma alanında çok çeşitli ama birbiriyle bağlantılı rolleri yerine getirmektedir. Bazı ülkelerde, yabancı bitki türlerinin araştırılması, toplanması, bakımı ve korunmasında ulusal olarak yer alan başlıca kurumlardır. Birçoğu, diğer pek çok ekonomik amaç için kullanılanların yanı sıra, gıda ve tarım için önem taşıyan bitkilerin korunmasında yer almaktadır. Botanik bahçeler, bitkiler, çevre, ekolojik sistemler ve sürdürülebilirliklerini programlarına ve faaliyetlerine dahil etmektedir. Buna ek olarak botanik bahçeler, toplumun ve doğanın ilişkilerini ve karşılıklı bağımlılıklarını göstermek ve toplulukların sürdürülebilir bir şekilde yaşamasına yardımcı olmak için önem arz etmektedir. Botanik bahçelerinin başlıca aktiviteleri ise şu şekildedir (Jackson ve Sutherland, 2000):

Şekil 6. Botanik Bahçelerinin Başlıca Aktiviteleri

Kaynak: Jackson ve Sutherland, 2000'den uyarlanmıştır.

Bu aktivitelerin beraberinde botanik bahçelerinin kurulmasının asıl amacı ise, bitkilerin küresel çapta önemine ve korunmasına dayalı olarak toplumun süregelen faydası ve keyfi için toplumun bilgi birikimini ve takdirini arttırmaktır. Botanik bahçeleri, ziyaretçilere bitki dünyasının zevkini ve anlayışını geliştiren olağanüstü kültürel, eğlence, eğitim ve bilimsel imkânlar sunabilmektedir. Botanik bahçeleri, bilimsel temelleri, ilham verici ekim, bitki koruma ve çevre eğitimine katılımı için özel bir yapıya sahip olan özel bir bahçe kategorisi olup insanlar ve bitkileri bir araya getirme konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Botanik bahçelerinin bu işlevleri ülkeden ülkeye ve ülkeler arasında da değişmektedir. Uluslararası Botanik Bahçeleri Koruma Birliği (BGCI), bahçeleri, bilimsel araştırma, koruma, sergileme ve eğitim amaçlı belgelenmiş koleksiyonları tutan kurumlar olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle botanik bahçeleri, toplumun alaka düzeylerini ve değerlerini göstermek için kullanılmaktadır. Ayrıca botanik bahçeleri, kullanımların araştırılması ve geliştirilmesi için çok önemli olan kereste ağaçlardan oluşmaktadır. Bunun dışında botanik bahçeleri biyolojik işlevlerinden dolayı iklim değişikliğinde hayati bir rol oynayabilmektedir. Bu nedenle, bazı ilgili kuruluşlar bazı eğitim programlarını yürütebilmektedirler (Essays, 2013; Karaşah ve Var, 2013: 803).

3.7.1. Botanik Bahçelerinin Eğitim İşlevleri

BGCI tarafından yapılan küresel bir araştırma, botanik bahçelerin %91'inin görevlerinde eğitim içerdiğini ortaya koymaktadır. Botanik bahçelerinin çok çeşitli eğitim ve yorumlama programları yürüttüklerini ve çevre eğitimi ile sürdürülebilirlik eğitimi alanlarındaki çabalarını artırdıklarını göstermektedir. Ayrıca eğitim sağlama, toplulukları tıbbi bitkilerin korunmasına ve istilacı türlerin yok edilmesine dâhil etmek gibi diğer birçok botanik bahçe aktivitesini tamamlamaktadır (BGCI, 2018). Botanik bahçelerinin genellikle bir miktar kamu eğitimine bağlı olduğu belirtilmektedir. Bu eğitim işlevi genellikle bahçelerin ve gösterilerin bir araya getirilmesi, sınıflar, tur ve web tabanlı kaynaklar aracılığıyla informal ve resmi öğretim, haber bültenleri gibi yayınları kullanarak ve pasif deneyimsel öğrenme fırsatlarından en iyi şekilde yararlanarak gerçekleştirilmektedir (AABGA, 2018). Botanik bahçeleri, toplumun gürültülü ortamlardan kaçtıkları huzurlu adalar, halka açık yerler ve bitkilerin etiketli bir şekilde sergilenmiş oldukları yerler olarak

tanımlanmaktadır. Bugün bu bahçelerin rolünün, büyük ölçüde bitki biyoçeşitliliğini kurtarma, her yaştan vatandaşa ciddi araştırmalar ile eğitim programları sunma, yetenekli botanikçiler için talimat verme, modern yaşamda estetik açıdan hoş sığınaklar yaratma ve bitki türlerinin uzun süreli korunmaları için hem yerinde hem de saha dışında depolama merkezlerinin bakımını sağlama işlevlerini içerecek şekilde genişlediği bilinmektedir (Powledge, 2011).

Botanik bahçeleri sadece turistik yerler olmamakla birlikte aynı zamanda eğitim ve koruma yoluyla çevremizin önemli bir amacına hizmet etmektedir. Botanik bahçeleri, eğlenceli ve ilginç atölyeler ile dersler sunmaktadır. Örnekler arasında fotoğraf dersleri, bahçe atölyeleri, peyzaj tasarım atölyeleri ve çiçek tasarım dersleri sayılabilmektedir (Organiclesson, 2018). Botanik bahçeleri yaşayan laboratuvarlar olarak da ifade edilmektedir. Botanik kütüphanelerinin ve herbaryumların, botanik eğitiminin temelini oluşturabilirken bir bahçe ile de tamamlanması gerekmektedir. Seçkin ekolojist Frederick Clements, “başlangıç botaniğinin yeterli seralar ve bahçeler olmadan düzgün bir şekilde öğretilmeyeceğini” belirtmektedir. Hatta ders kitaplarının ve derslerin bitkiler ile uygulamalı deneyimlerle değiştirilmesini bile iddia etmektedir. Botanik bahçeleri, doğal alanlardaki çalışmaların yerine geçmemekte, ancak tamamlayıcı olarak görülerek bunlara çeşitli avantajlar sunmaktadır. Botanik bahçelerinin avantajları arasında şunlar bulunmaktadır (Bennett, 2014):

Tablo 15. Eğitim İşlevli Olan Botanik Bahçelerinin Avantajları

Botanik Bahçelerinin Avantajları	Kolaylık ve Erişilebilirlik: Üniversiteler/bahçe ortaklıkları, özellikle de bahçeler kampüste veya kampüsün yakınında olduğunda, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının koleksiyonları kolayca ziyaret etmelerine izin vermektedir. Öğretim süresi sınırlıdır. Ayrıca, bahçeler, bitki koleksiyonlarına kolayca erişebilecek şekilde tasarlanmıştır.
	Çeşitlilik: Bazı doğal alanlar, türler açısından zengin, özellikle de tropik bölgelere yakın olan, ancak bahçelerin tür yoğunluğuna çok az olan türlerdir. Çoğu doğal sistemde, birkaç tür bitki örtüsüne egemen olmaktadır. Bahçelerde, alan başına bir türün daha az sayıda bireyinin daha fazla sayıda toplam türe eşit olduğu daha fazla bir eşitlik vardır.

Tablo 15. (Devam) Eğitim İşlevli Olan Botanik Bahçelerinin Avantajları

Botanik Bahçelerinin Avantajları	Küresel Bakış Açısı: Bir bahçe boyunca birkaç saatlik bir gezinti, küresel iklim kuşağının etrafındaki bir sarsıntıya eşdeğer olabilmektedir. Birçok ileri düşünme bahçeleri artık yerel bitkileri de içermektedir. Örneğin, Miami'deki Fairchild Tropik Botanik Bahçesinde (FTG) öğretim tesisi taksonomisi öğrencilerin tek bir öğleden sonra Neotropics, Afrika ve Asya, Avustralya ve Güney Florida'dan Fabaceae türlerini incelemesine izin vermektedir.
	Ziyaretleri Tekrarlama: Uygun yerleri ve erişilebilirliği sayesinde, öğrenciler ek çalışma ve inceleme için bir bahçeye geri dönebilmektedir. İsimleri ve kökenleri metal bir etikete basıldığında bitkileri öğrenmek çok daha kolay olmaktadır. Son sınıf öğrencileri, final notları kaydedildikten sonra bahçelere geri dönmektedir.
	Estetik: Eğitimin önceden değerlendirilmemiş bir yönü, öğrenme ortamının estetiğidir. Öğrenmeyi geliştirmenin yolları arasında, öğrenmeyi destekleyen ve teşvik eden fiziksel bir ortam yaratmaktır. Bitkilerin öğretilmesi, kısmen, canlı materyallerin erişilebilirliğinden dolayı botanik bir bahçede anlamlı olmaktadır. Ancak bahçe ortamı pedagojik malzeme kaynağından daha fazlasıdır. Bahçeler, konsantrasyonu arttırabilecek, dikkat dağıtıcı unsurları ortadan kaldıracak ve öğrencilere ilham verecek normal öğrenme ortamından bir mühlet sunmaktadır.
	Açık hava Öğrenimi: Dış mekânda öğrenme, en iyi şekilde açık havada yapılmaktadır. Çoğu insan, ortak organizmalar, özellikle onları çevreleyen bitkiler hakkında sınırlı bir bilgiye sahiptir. Öğrenciler bu organizmalarla karşılaştırdıklarında canlı organizmalar hakkında daha etkili bir şekilde bilgi edinmektedirler. Kurslardaki alan bileşenleri, öğrencinin sınıfta öğrendiklerini entegre etmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, üniversite düzeyindeki alan dersleri, çevre tarihi, felsefe ve edebiyat dahil olmak üzere çevresel odaklı beşerî bilimlerde kurslarında öğrencilerin ilgi ve dikkatini arttırabilmektedir.
	İnsan-Doğa İlişkisi: Sözde doğal dünyanın çoğu hem ekolojik hem de evrimsel süreçlerin yanı sıra kasıtlı olsun ya da olmasın insanın müdahalesinin bir sonucudur. Yaygın olarak kullanılan “el değmemiş doğa” teriminin anlamsız olduğunu iddia etmektedir. 1500'lerin başlarında bile, dünyanın bitki örtüsünün çoğu bir tür insan faaliyetlerinden etkilenmiştir.

Kaynak: Bennett, 2014'den uyarlanmıştır.

Botanik bahçesinin dört işlevi olan araştırma, koruma, sergileme ve eğitim genellikle sınırlı kaynaklar için rekabet olarak görülmektedir. Botanik bahçeleri üniversite eğitimleriyle de uzun ve köklü bir ilişkiye sahip olmakta ve 1500'lerden başlayarak tıp eğitiminin geliştirilmesinde de özellikle önem arz etmektedir. Bununla birlikte, bahçeler eğitim ile ilgili olarak doğal alanlara göre çeşitli avantajlar sunmaktadır. Bunlar arasında erişilebilirlik, koleksiyon çeşitliliği (dünyanın dört bir

yanından gelen türler dahil) ve tekrar gözden geçirme ziyaretlerinin kolaylığı yer almaktadır. Dışarıda sınıf zamanını geçirmek de canlandırıcı bir değişim olmakta ve öğrencilerin insan-doğa ilişkisini düşünmelerini sağlamaktadır (Bennett, 2014). Üniversitelerle ilişkili pek çok botanik bahçeleri, kapsamlı kütüphanelere, herbaria'ya ve laboratuvar araştırma tesislerine sahiptir. Bu bahçeler, profesyonel bitki taksonomisti için temel hizmetler sunmaktadır. Botanik bahçelerinin başka bir işlevi de bahçıvanların eğitimidir. Bazı büyük kentsel botanik bahçeleri acemi bahçıvan için sınıf ve sera atölyesi olanakları sağlamakta ve popüler düzeydeki eğitim eğilimi artmaktadır. En büyük botanik bahçeleri, teknik dergileri ve popüler broşürleri yayınlamaktadır. Genel cazibe ve film kitapları, bazı büyük botanik bahçeleri tarafından üretilmektedir (Enclopaedia Britannica, 2018). Hem eğitim hem de araştırma potansiyeline rağmen, botanik bahçelerinin çoğu yetersiz kullanılmaktadır. Avery botanik bahçesini “çoğu insan, bir botanik bahçesi veya arboretumun oyun oynamak için bir yer olmayan bir park olduğu fikrine sahiptir” şeklinde belirtmektedir. Bunlar bazen kolej ve üniversitelerin “dış mekân laboratuvarları” genellikle her yıl birkaç sınıf saha gezileri dışında veya öğrenci rekreasyonları için az kullanılmaktadır. Botanik bahçesinin öğretim kaynakları olarak kullanılmasının nedenleri çoktur. Bahçelerin eğitimi desteklemek için yeterli derslik (hem iç hem de dış mekân) ve tesis sağlaması gerekmektedir. Bahçeler, yararlı bitkiler hakkında bilgi almak için mükemmel yerler olarak görülmektedir (Bennett, 2014).

Botanik bahçelerinin eğitim sağlayıcı statüsü iyi bilinmektedir. Botanik bahçeleri, halkı korumak konularında ve çevresel değişimde insan rolü konusunda eğitmek için iyi bir konuma sahiptir (Dodd ve Jones, 2010). Bitki çeşitliliğimizi korumak için, insanın lider olması ve botanik bahçelerinin kurulması gibi koruma eylemine dâhil olması gerekmektedir. Örneğin bitki koruma, botanik bahçeleri, hayvanat bahçesi, bahçe kulüpleri ve milli parklar gibi yerli bitki gruplarına dâhil olmaktadır. Eğitim kurumları ve merkezleri, öğrenciler arasındaki farkındalığı arttırmak için müfredatlarında bitki koruma programını savunabilmekte ve teşvik edebilmektedir. Çünkü botanik bahçeleri gibi bitki grupları bitki korumaya yardımcı olabilmektedir. Botanik bahçeleri, bazı eğitim ve araştırma amaçlarıyla halkların bitki türlerine karşı farkındalık ve anlayışını arttırabilmektedir. Bu muhtemelen

yaşamımıza gelen bitkilerin önem ve yararlarının yokluğundan ve dünyamızdaki ekosistemin desteklenmesine yardımcı olmasından kaynaklanmaktadır (Essays, 2013). Dünyadaki botanik bahçeleri, bilim, koruma, eğitim, güzellik ve daha fazlası için canlı bitki koleksiyonlarını sürdürmektedir. Bu koleksiyonlar, kapsam ve içerik açısından zaman içinde değişmektedir. Ancak iklim değişikliğinin tahmin edilen etkilerinin, bitki türlerinin ve peyzajlarının ardı ardına daha stratejik bir yaklaşımı gerektireceği vurgulanmaktadır (Entwistle vd., 2017). Bunun yanı sıra botanik bahçeleri, otsu ve odunsu bitkilerin bir arada görüldüğü, nesli tükenmekte olan bitki türlerinin korunduğu ve tanıtıldığı canlı bitki müzeleri olarak, bitki ziyaretçilerinin doğrudan veya dolaylı bir şekilde eğitilmesi, halkın rekreasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için araştırmalar yapmaktadır (Karaşah ve Var, 2013: 803).

3.7.2. Botanik Bahçelerinin Araştırma İşlevleri

Botanik bahçeleri ister kamu ister özel ister akademik bir kurumla ilişkili olsun, genellikle görevlerinin bir parçası olarak, bitki biyolojisinin anlaşılmasını, bitkilerin çevredeki rolünü ve insanlar ile bitkiler arasındaki ilişkiyi geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu da genellikle araştırma ağlarını genişletmekte ve küresel ve yerel ölçeklerdeki iş birliklerini genişletme çabalarını içermektedir. Botanik bahçeleri genellikle profesyonel ve amatör bitki yetiştiricileri için hem bilgi hem de fiziksel veri tabanı (konut, canlı bitki ve herbaryum örnek koleksiyonları) olarak hizmet vermektedir (AABGA, 2018). Botanik bahçelerindeki araştırmacılar, uzun ömürlü bitkilerin fenolojik (bir türün veya yüksek taksonomik grupların soy gelişimi ve evrim geçmişi), fizyolojik, büyüme ve anatomi açısından yaşamları boyunca iklim değişikliğine nasıl tepki verdikleri ile ilgili soruları ele alabilmektedir. Dahası, kontrollü yetiştirme koşulları ve taksonomik gösterimler nedeniyle, botanik bahçelerindeki araştırmacıların, iklim değişikliğine karşı türlere verilen tepkileri değerlendirmenin ötesine geçmek için özellikle iyi bir konumda olduğu belirtilmektedir. Botanik bahçeleri genellikle türlerin sınırlarını zorlamakta ve bitkileri doğal dağılımlarının ötesinde olan yerlerde yetiştirmeye çalışmaktadır. Buna bağlı olarak bahçeler, geçmişte bitki davranışları hakkında bilgi almak için kullanılan bitki bilimi örnekleri ve tarihi fotoğraflar gibi geleneksel araştırma araçları için yeni kullanım alanları bulmaktadır (Primack ve Miller-Rushing, 2009). Botanik bahçeleri

bilimsel araştırmaların birçok dalı için iyi konumlardır. Botanik bahçeleri sadece taksonomik ve sistematik araştırma merkezleri olarak değil, aynı zamanda iklim değişikliğinin fenolojik göstergesi, bitki fizyolojisi, bitki büyüme taktikleri ve bitkisel etkileşimler gibi değerli bitki ekolojisi veri toplama kaynakları olarak önemli bir rol oynamaktadır (BGCI, 2018).

Araştırma, botanik bahçesinin misyonunun temel bir yönüdür. şüphelenildiği gibi birçok araştırma bitki bilimi etrafında dönmektedir. Dünya değişmeye devam ederken, bahçecilik ve taksonomi gibi çalışmalarla ilgili bilgileri büyütmek önemlidir. Görüldüğü gibi, botanik bahçeleri sadece çevreye değil, topluluğa da bir takım önemli roller sunmaktadır (Organiclesson, 2018). Botanik bahçeleri, aynı zamanda, toplu halde bulunan bitki materyalleri için, canlı koleksiyonlarda veya tohum bankalarında tutulan iekli bitkilerin en az üçte biri ile birlikte küresel bir depo görevi görmektedir. Bu koleksiyonlardan, ilgili herbaria ve kütüphanelerden edindiği bilgileri kullanarak arazi araştırmaları ve ekolojik araştırmalardan elde edilen peyzaj bilgisiyle birleşerek, botanik bahçeleri restorasyonun yeterli taksonomik çeşitliliğe yol açmasını ve uygun genetik proventasyonu sağlaması için gerekli anlayışı getirmektedir (BGCI, 2018). Botanik bahçeleri önde gelen bitki araştırma ve koruma programları için zengin bir geleneğe sahiptir. Aslında, 500 botanik bahçeli bir ağ olan Uluslararası Botanik Bahçeleri Koruma Birliği, dünyanın en büyük bitki koruma ağı olarak kabul edilmektedir. En etkileyici canlı bitki koleksiyonlarının çoğu, tohum bankaları ve herbaria botanik bahçelerinde yer almaktadır. Örneğin, Kraliyet Botanik Bahçeleri Kew, dünya çapında bitki biyoçeşitliliğini kataloglayan geniş koleksiyonları ve veri tabanları için uluslararası olarak tanınmaktadır. Benzer şekilde Missouri Botanik Bahçesi'nin Koruma ve Sürdürülebilir Kalkınma Merkezi, bitki araştırmalarını ve korunumunu teşvik etmek için dünyanın dört bir yanındaki birçok grupta çalışmaktadır (Hultine vd., 2016). Dünyanın dört bir yanından gelen büyük bitki türleri koleksiyonları ve mükemmel herbaria ile botanik bahçeleri, iklim değişikliği araştırma ve eğitimde liderlik sağlamaya devam etmek için ve mevcut faaliyetlerini genişletmek için iyi bir konuma sahiptir (Primack ve Miller-Rushing, 2009).

Bitki koleksiyonları farklı bölgelerden geldiği için, botanik bahçeleri ortak bahçe ortamlarını etkili bir şekilde taklit etmekte ve bu da onlara araştırma ve koruma için önemli bir değer sağlamaktadır. Botanik bahçeleri, özellikle de bitki, sistematik, koruma ve uzun vadeli ekolojik araştırmalara odaklanan programların bir sonucu olarak böyle bir çabaya öncülük etmek için benzersiz bir konuma sahip olmaktadır (Hultine vd., 2016). Botanik bahçeleri, bitki koruma ve araştırma dünyasında, esas olarak yaşayan koleksiyonlarının bakımı, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi yoluyla önemli bir yeri doldurmaktadır. Görevlerinin bu bahçe yönü esas olarak uzun vadeli bir yönetim planı ve istikrar gerektirmektedir (Cannon ve Kua, 2017). Botanik bahçelerinin, uzun vadeli ekolojik araştırmaların diğer bölgeleriyle karşılaştırıldığında sunduğu önemli bir avantaj, genellikle doğal koşullar altında birlikte bulunamayan birçok tür içermekte olduklarıdır. Dahası, birçok botanik bahçeleri, yaşayan koleksiyonları içinde zengin filogenetik çeşitlilik sağlayan farklı coğrafi alanlardan toplanan türleri içermektedir (Hultine vd., 2016).

Bitkilerin fonksiyonel özellikleri için botanik bahçeler, türlerin özellikleri ve bitki performansları arasındaki fonksiyonel satışları incelemek için çok çeşitli türler sağlayabilmektedir. Bir örnekle bazı bahçelerde uzun bir geleneğe sahip olan ve orta enlemlerde bitki örtüsü üzerindeki iklim etkilerinin en hassas göstergelerinden biri olarak kabul edilen bitki fenolojisi çeşitlerinin izlenmesidir. Aslında, botanik bahçelerinin, bitki türlerinin küresel iklim değişikliğine verdiği tepkileri anlamamıza büyük katkı sağladığı bilinmektedir. Buna ek olarak, botanik bahçeleri, tozlaşma ekolojisi, tohum yayılımı ve bitkiler ile hayvanlar arasındaki diğer etkileşimlere yönelik araştırmalar için de uygun yerlerdir (Chen ve Sun, 2018). Bahçeler yıllardır tükenme ikileminin gerçek olduğunu ve insanların ayaklarının altındaki yeşil bulanıklığın veya başlarının üstündeki gölgeliklerin dikkat gerektirdiğini bilmekte ve belirtmektedir. Bahçeler, bitki koruma ile ilgili uzmanlık yetenekleri ile mevcut türleri korumak ve türlerin risk altında kalmalarını sağlamak için eylem planları üretebilmekte ve bunu, güzellik ile manevi ferahlık merkezleri olarak rollerinden ödün vermeden yapabilmektedir (Powledge, 2011).

3.7.3. Botanik Bahçelerinin Rekreatif İşlevleri

Bahçeler her zaman sosyal hayatın bir parçası olarak kabul edilmektedir. Sosyal düzeyde bahçeler, sahibinin sosyalleşmesine yardımcı olan sosyal bir alan olarak görülmekte ve onları açarak toplum içindeki sosyalleşme gerçekleştirilebilmektedir. Bahçelere ortak bir ilgi, bu süreci kolaylaştırırken açılış sırasında sosyalleşme, sahiplerinin ziyaretçilerle iletişim kurması ve bahçedeki varlığı ile de görülebilir hale getirmektedir. Birçok durumda bahçelerin çeşitli yerlerinde banklar, sandalyeler yer almakta ve ziyaretçilerin dinlenebileceği yerler sunarak, ziyaretçiler bahçelerde daha uzun süre bekletilebilmektedir. Açık bahçeler, komşuları arasında ve ayrıca bahçe bakımı veya bahçe açılışı sürecinde üyelerin dâhil edildiği aileler içinde sosyal etkileşimleri kolaylaştırabilmektedir. Yeni insanlarla tanışmak yaşlı insanların bahçelerde sosyalleşmesine yardımcı olabilmektedir (Cakovska, 2017). Botanik bahçeleri ve arboretumlar parklardan farklı olmaktadır. Çünkü bunlar genellikle peyzaj etkisi veya oyun alanları ya da diğer esasen eğlence amaçlı faaliyetler için değil, bitki koleksiyonlarının bilimsel ilişkilerine göre düzenlenmektedir. Bir botanik bahçenin döşenmesinde geleneksel uygulama örneğin, bahçenin bir bahçe bölümünde ağaç ve çalıları bir araya getirmektir. Çoğu zaman, ağaçlar ve çalılar, bahçe boyunca kendi taksonomik gruplarında, otsu koleksiyonları ile onları serpiştirerek peyzaj etkilerini geliştirmek için kullanılmaktadır (Enclopaedia Britannica, 2018). Botanik bahçeleri, halka açık olan büyük parklar gibi sağlıklı bir eğlence ortamı ve kentsel altyapıdan kaçış için fırsatlar sağlamaktadır (AABGA, 2018).

Botanik bahçeleri kentsel yeşil alan sisteminin önemli bir bileşenidir. Yeşil alanlar olarak botanik bahçeleri önemli eğlence, psikolojik ve estetik işlevler sunmaktadır. Güzel manzaraya sahip botanik bahçeler, rekreasyon için ideal yerlerdir. Her zaman neredeyse yıl boyunca çiçek açan çok fazla çeşit çiçek vardır. İnsanlar bahçelerde çeşitli, ilginç, tuhaf ve nadir türler görebilmektedir. Her yıl milyonlarca ziyaretçi, bitkiler, tema bahçeleri ve seralar tarafından botanik bahçelerine çekilmektedir. Kamu bahçeleri, parklar ve botanik bahçeleri dünya çapında önemli sayıda yerli ve yabancı ziyaretçiyi cezbetmektedir. Uluslararası Botanik Bahçeleri Koruma Birliği (BGCI), botanik bahçeleri ve botanik bahçelerine

yapılan ziyaretlerin yılda yaklaşık 250 milyon olduğunu tahmin etmektedir (Karaşah ve Var, 2013: 803-808). Botanik bahçeleri, ekosistemlerin restore edilmesiyle ilgili konuların ele alınmasına yardımcı olmak için benzersiz bir konuma sahiptir. Bitkilerin taksonomisi, bahçecilik, biyoçeşitlilik envanteri, konservasyon biyolojisi, restorasyon ekolojisi ve etnobotanik alanlarında başarılı bir restorasyon elde etmek için tüm temel unsurları hakkında bilgi ve uzmanlık sağlamaktadır (BGCI, 2018).

İnsanlar rekreatif gayeli gereksinimlerini türlü kurum ve kuruluşların sunduğu hizmetlerden ekonomik olarak sağlayabilecekleri gibi kâr için sunulan hizmetleri de aynı gaye ile satın alabilmektedirler (Karaküçük, 2014: 68). Günümüzde yaşanmış olan birçok çevre problemi, tabii ve kültürel yaşam sahalarına olan baskılar, insanı tabiattan ayırmakta, yaşam sahaları yapay hale gelmekte, yeşil saha ve yeşile olan hasret bilhassa kentsel mekânlarda gitgide çoğalmaktadır. Durumun böyle olması da özellikle stres olmak gibi birçok rahatsızlığı beraberinde getirmektedir (Yılmaz, 2012). Bu türden birçok problemin aşılmasına katkı sağlayan, şehirlerde bilhassa yerli ve yabancı ziyaretçilerin rekreatif gereksinimlerini karşılayan, turistik bakımdan da önemli ticari rekreasyon işletmelerinden biri botanik bahçeleri olarak bilinmektedir. Botanik bahçeleri ziyaretçilerin güzel zaman geçirmelerini sağlayacak rekreasyonel nitelikler barındırmakta, bunun yanı sıra bilim müzesi niteliği de taşımaktadır (Başarangil ve Tokatlı, 2016: 205). Farklı bir tanımlamaya göre, botanik bahçeleri yürüme yolları, oturma ve seyir sahaları, su yüzeyleri, düzenlenmiş bitki koleksiyonları, kafeterya ve restoranları, hayvanat ve çocuk bahçeleri gibi farklı vasıflı birimleriyle çok taraflı pasif rekreasyon merkezleri olarak belirtilmektedir. Yürüyüş yolları, seyir noktaları, kafeler, restoranlar, hediyelik eşya ve bitki satış sahaları, botanik bahçelerinin rekreatif fonksiyonları zarfında değerlendirilen alanlar olmaktadır (Müminoğlu vd., 2018: 520).

Botanik bahçeleri, cazibe merkezlerinin içerisinde bulunmasıyla birlikte bir ticari rekreasyon işletmesi olarak rekreasyonel (dinlenme-eğlenme) olanakları tanıyan, bulunduğu şehre, bölgeye veya ülkeye saygınlık kazandıran ve birçok bitki hususunda incelemelerin yapıldığı canlı bitki müzeleri olarak bilinmektedir (Yılmaz, 2012). Botanik bahçeleri bitkiler için güvenilir limanlardır. Parklar ve botanik bahçeleri arasındaki en önemli ayrım da parkların alımlı bir yeşil ambiyans

oluşturma gayesi taşıması botanik bahçelerinin ise bitki yelpazesini sağlaması olarak belirtilmektedir (Başarangil ve Tokatlı, 2016: 206). Ayrıca botanik bahçeleri bulundurdıkları farklı çiçek, çalı, ağaççık, ağaç, step bitkileri, sukkulentler (süs bitkisi), geofitler (yumrulu bitkiler), taş bahçeleri, meyve bahçeleri, kokulu bitkiler, tıbbi bitkiler, sebze ve meyve türleri, yayılıcı-tırmanıcı bitkiler vb. öğelerle beraber yöre ile bölge sakinlerinin ve turistlerin sık uğradığı yerler olarak ifade edilmektedir. Bu botanik bahçeleri bitkiler için güvenilir bir liman olmalarının beraberinde önemli bir turizm ve rekreasyon sahaları olmaktadır (Yılmaz, 2012).

3.8. Botanik Bahçeleri Planlama İlkeleri

Bilimsel vasıflar üstlenmesinin yanında katılımcılara güzel zaman geçirmelerini sağlayacak alanlar olan botanik bahçeleri bir bakıma rekreasyonel alanlara da sahip olmaktadır. Bu sebeple, botanik bahçelerinin bilimsel fonksiyonlarının yanı sıra bütüncül olarak bir şehrin “açık ve yeşil alan” dizgesi zarfında topluma hizmet veren çok taraflı faydaları olduğu hakikati her zaman bir tasarlama ilkesi olarak düşünölmelidir. Günümüz kentsel ortamlarında yapılan açık ve yeşil alan dizaynlarında amaçlar, umumi olarak yalnızca bir gaye çevresinde birleşen belli tutumları göstermekle sınırlı kalmaktadır (Eroğlu vd., 2016: 31-32). Kentlerin demografik, topoğrafik ve iktisadi yapısı, fiziki çevreleri de tesiri altına almaktadır. Bu tesiri olumsuz kılmamak için, çevrenin ve kentleşmenin fiziksel ve kültürel yapısı tetkik edilmelidir. Bu açıdan kent dokusunun gelişiminde denetim sağlayacak metot ve uygulama ilkelerinin geliştirilmesi sağlanmalıdır. Kişilerin sağlıklı bir muhitte ömürlerini geçirmelerini sağlamak da bu hususta ki en önemli nokta olmaktadır. Şehirlerin düzgün ve sağlıklı bir çevre niteliğine ulaşabilmesi, açık ve yeşil sahaların şehir içerisindeki dağılımlarının, büyüklüklerinin, fonksiyonel ve estetik niteliklerinin düzenli bir planlama ve kentsel dizayn konsepti içinde gelişimi ile muhtemel olacağı belirtilmektedir (Eminağaoğlu ve Yavuz, 2005: 191). Kırsal ve kentsel sahalarda gereksinime ilişkin ekolojik öncelikli, vasıflı, fonksiyonel, estetik, açık ve yeşil sahaların dizayn edilmesi ise yalnız peyzaj planlama ve dizayn aşamasının doğru ve eksiksiz gerçekleştirilmesi ile muhtemel olmaktadır. Bu aşamanın her evresine gereken ehemmiyet verilmeden yürütölmesiyle çevre dizayn çalışmalarının başarılı neticelere ulaşması düşünölememektedir (Şişman vd., 2008:

119). Diğer taraftan estetik ve işlevsel mekânlara erişmek için; ahenk, karşıtlık, denge, ritim, hareket, tekrar, proporsiyon, aralık, vurgu gibi dizayn öğelerinin, bitkilerin kitlesel etkilerinin ve fonksiyonlarının tasarımcı aracılığıyla çok iyi bilinmesi ve çözümlenmesi en önemli şart olarak görülmektedir. Bu bağlamda peyzaj mimarlığı çalışmalarında çok önemli alana sahip olan bitkilerin kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirmeleri için ölçü, biçim, renk, doku gibi dendrolojik (ağaç bilimi) özelliklerinin ve ekolojik beklentilerinin özenli biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir (Önder ve Akbulut, 2011: 94).

Planı olmayan ve denetimi yapılmadan gelişme kateden ve gün geçtikçe hayat şartları güçleşen şehirler, toplumun tabiattan uzaklaşmaya başlamasıyla kopmasına sebep olmaktadır. Şehirlerde baskın bir hal arz eden olumsuz baskıların dindirilmesi ülke, bölge ve şehir planlamanın bir hususu olarak şehir plancıları, mimarları ve peyzaj mimarlarını yeni arayışlara ve çözümlere yöneltmektedir. Bu arayışların esasında hem git gide kaybedilen tabiat hem de tabiata hissedilen özlem bulunmaktadır. Bu ihtiyaç bazında arboretumlar ve botanik bahçeleri önemli bir vasıta olarak bir bölgede biyolojik çeşitliliğin, tür çeşitliliğinin, genetik çeşitliliğin ex-situ korunması ve tanıtılması açısından uzun yıllardan beri değerlendirilmektedir (Demircan ve Yılmaz, 2004: 193). Flora (bitki bilimi) ve fauna (hayvan bilimi) açısından zengin bir kapasiteye sahip Türkiye’de teknolojik gelişme için sarf edilen emeğin doğal çevrenin devamlılığın sağlanmasında da sarf edilmesi gerekmektedir. Bu maksatla dünyadaki biyolojik yelpazenin korunması ve gelecek kuşaklara ulaştırılması için çevre plancıları, eğitimciler, botanikçiler ile bu alanlara yakın olan diğer meslek grupları, büyük emek sarf etmektedir (Özyavuz ve Korkut, 2008: 298).

Gelişmiş ülkelerde, tarihi yapıtların yanında arboretum ve botanik bahçelerinin büyük şehirler için onur kaynağı olduğu bilinmektedir. Bu sebeple, arboretum ve botanik bahçesi oluşturmak için 17. yüzyıldan itibaren bilhassa Orta Avrupa şehirlerinin birbirleri ile rekabet ettikleri bilinmektedir. Botanik bahçelerinden tek ayrımı sadece odunsu bitkileri barındırmaları olan arboretumların ve botanik bahçelerinin planlanmasında gaye, estetiğin ötesinde akademik araştırma ve eğitim çalışmalarına da olanak sağlamaktır. Bu sebeple genellikle araştırma merkezlerinin yakınında ve üniversitelere ilişkin olarak oluşturulmaları tercih

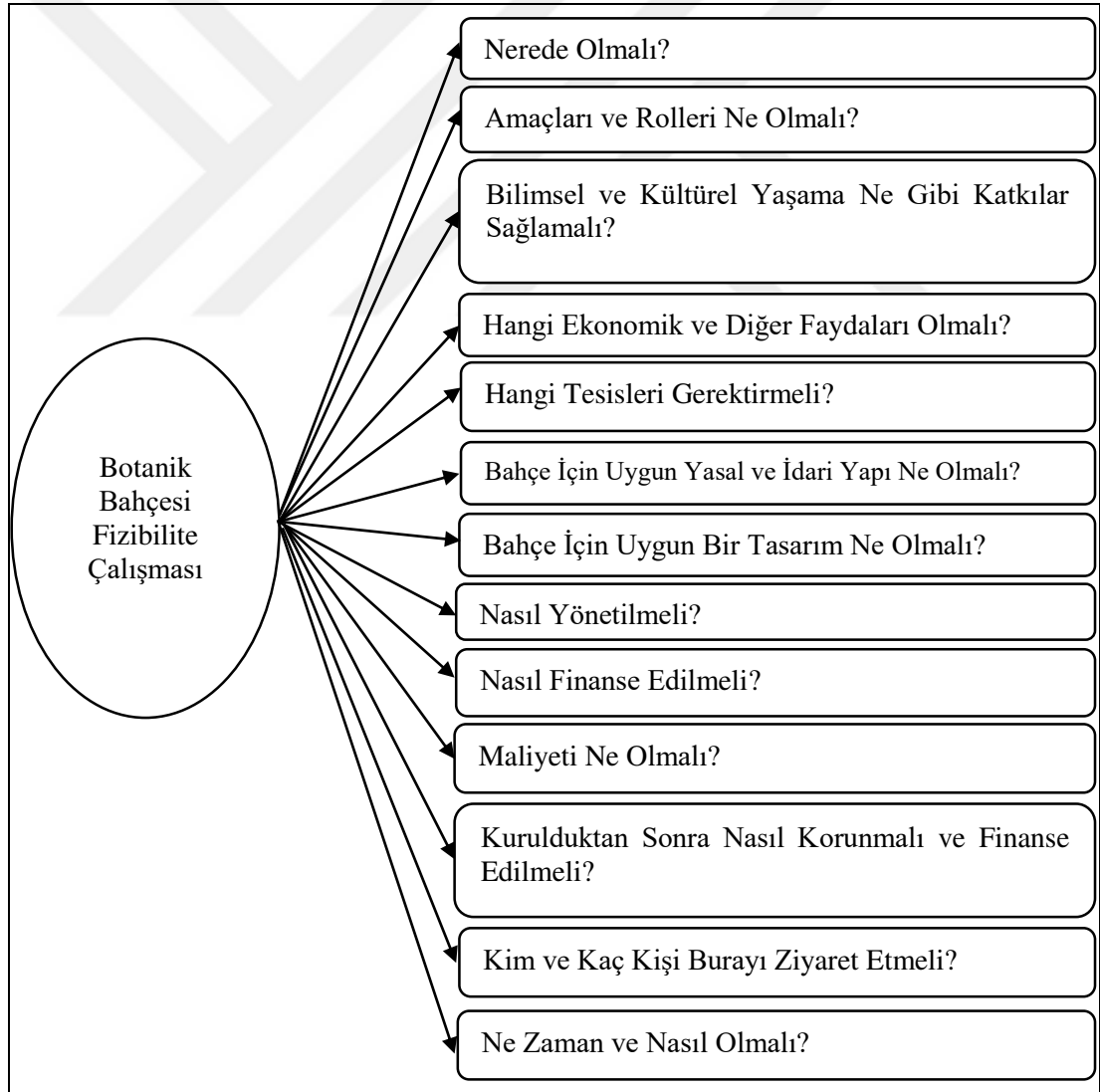
edilmektedir (Aydın, 2006: 60-61). Botanik bahçelerinin eğitim rolü son birkaç yıldır görülmekte olan bir olgudur. Belki bilimsel misyonundan yola çıkarak kamusal alana da hizmet eden botanik bahçesi bir eğitim kurumu olarak da gösterilmektedir. Botanik bahçesinin eğitim ve öğretim birikimlerini kullanarak eğitime öncelik sağlaması gerekmektedir. Öte yandan botanik bahçeleri güzelliği ve rekreasyonu deneyimleyecek alanlar olarak bilinmektedir. Botanik bahçesinin laboratuvar ve herbaryumlarla kısıtlı olmaması gerekmektedir. Bitkiler, kişilerin estetik niteliklerini bireyler ve gruplar halinde değerlendirebilmeleri için gösterilmelidir. Kısaca bir botanik bahçesi, koleksiyonlardan akademik araştırmalara, eğitime ve rekreasyona kadar türlü kullanım ve programların bir bileşimidir (Kumble ve Houston, 2009).

Botanik bahçeleri, eğitimsel ve araştırmacı yönünün olmasından ve bunun yanında büyüklüklerine göre, bitki koleksiyonları, seralar, idari yapı, laboratuvar, teknik donanım alanı gibi bölümler barındırmasından ötürü diğer parklardan ayrılmaktadır. Bu sebeple de botanik bahçesine ayrılacak alanın dikkatle ayırt edilmesi gerekmektedir. Bunun için ekolojik şartlar, ulaşım, sulama imkânları gibi öğeler ehemmiyet kazanmaktadır. Seçilecek alan ile alakalı olarak botanik bahçelerinin fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için; meteorolojik durum, toprak-topoğrafya, su, bitki örtüsü, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapı gibi data'lara sahip olunması ve hükmün bunlara göre verilmesi ehemmiyet oluşturmaktadır (Müminoğlu vd., 2018: 525). Botanik bahçelerinin planlanması ve tasarımı, zaman içindeki değişimlerini, bilimdeki değişimlerini ve insan kültürlerinin estetik ifadelerindeki değişimlerini yansıtmak üzere değişmektedir (Kumble ve Houston, 2009). Şehir yerleşimlerinde bitkiler, kentsel hayatın gelişiminde önemli görev üstlenmektedirler. Yalnız arzu edilen hedefe erişmek için akademik ve teknik kapsamda, planlama-tasarım-uygulama-bakım çalışmalarının bir bütün içinde ve bilhassa ilgili meslek disiplinleri ve uzman şahıslar aracılığıyla uygulanması gerekmektedir (Önder ve Akbulut, 2011: 93). Bir botanik bahçesinin bilimsel araştırmalar yürüteceği ve destekleyeceği, mümkün olduğu kadar çok sayıda bitkiyi toplamaktan ziyade araştırmanın sonuçları ile uygulamalarına odaklanacağı belirtilmektedir. Ayrıca yok olmaya başlamadan önce ekonomik veya bilimsel değeri olan bitkileri bulmaya odaklanırken soyu tükenmiş doğa rezervleri oluşturulmalı ve gerekirse, nesli tükenmekte olan bitkilerin son canlı örnekleri tutulmalıdır. Bir

koruma botanik bahçesi biyolojik ve çevre bilimlerinin yanı sıra geleneksel botanik çalışma ve bitki toplama işlerini de yürütmektedir (Kumble ve Houston, 2009).

Çoğu botanik bahçenin değeri tartışılmasa da yeni botanik bahçesi kurulmadan önce, önerilen bir projenin amacını, yapısını ve gelecekteki finansman gereksinimlerini de içeren bir fizibilite çalışması yürütmek genellikle önemli olmaktadır. Böyle bir botanik bahçesinin kurulması ile devam edip etmemesi kararının, genellikle bir fizibilite çalışmasının sonuçlarına ve önerilerine göre yapılması gerekmektedir. Yeni bir botanik bahçe fizibilite çalışması yürütürken, aşağıdaki sorular dikkate alınabilmektedir (BGCI, 2018):

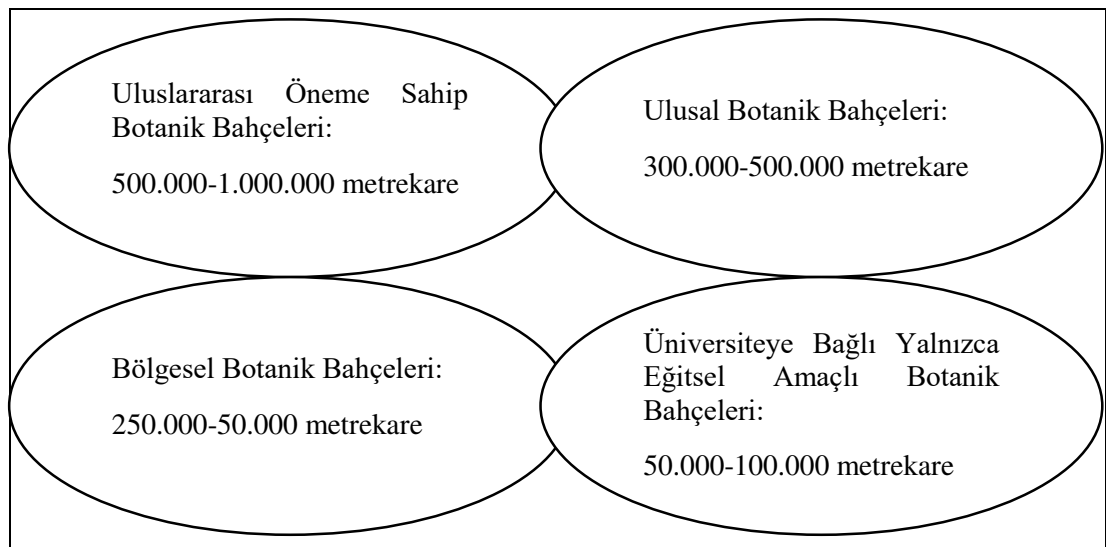
Şekil 7. Botanik Bahçesi Kurulumu İçin Fizibilite Çalışması

Kaynak: BGCI, 2018'dan uyarlanmıştır.

Botanik bahçesi oluşturulurken ilk önce hangi amaca ya da amaçlara hizmet edeceği araştırılmalıdır. Her kullanma gereksinimine müsait bir alan bulmak muhtemel olduğu gibi her alan için uygun bir planlama ve elverişli bir kullanım imkânı bulmak da muhtemeldir. Her şeyden önce plancıya önerilen bir alan da, herhangi bir amaç için, o alanın önerilen amaca ve kullanışa elverişli olup olmadığı belirlenmelidir. Buna aykırı bir durumda, böyle bir planlamanın kuruluşunu oluşturan birimler ve bütün mekânlar, olumsuz yönde tesir edebilmektedir. Botanik bahçesi planlanırken önemli konulardan biri de, ihtiyaç olduğunda farklı bir sahada değerlendirilebilmesi için planının ve dizaynının yeteri kadar esnek olabilmesidir (Müminoğlu vd., 2018: 525). Botanik bahçeleri veya bunların bir kısmı bazen bitkilerin coğrafi kökenine göre planlanmaktadır. Nadiren, gül, iris, kaya, kır çiçeği ve Japon peyzaj bahçeleri gibi büyük bahçenin içindeki küçük ve özel bahçelere dayanmaktadır. Botanik bahçeleri birkaç hektardan 1.000 kata kadar değişebilmektedir. Büyük bitki koleksiyonlarını hedefleyen bir botanik bahçesinin de belirli mevsimlerde belirli türlere uygun sıcaklık koşulları sağlayan depolama alanlarına sahip olması gerekmektedir (Enclopaedia Britannica, 2018). Aynı zamanda seçilen alanın boyutları da önemli görülmektedir. Bu bağlamda botanik bahçelerinin alan seçiminde örnek olarak önerilen boyutları şu şekildedir (Müminoğlu vd., 2018: 525):

Şekil 8. Botanik Bahçelerinin Alan Seçiminde Tavsiye Edilen Boyutlar

Kaynak: Müminoğlu vd., 2018: 525’nden uyarlanmıştır.

Botanik bahçesi sahasını planlanan parçalara bölerek; meyve bahçesi, deneysel bahçe, ıslah bitkileri bölümü, yöresel bitkiler, endemik bitkiler, kültür bitkiler, sistematik bitkiler bölümü, seyir alanı, dinlenme alanı gibi örnek olarak gösterilen bu alanlarda yeterli olan alanı elde etmesi de önemli görülmektedir (Müminoğlu vd., 2018: 525). Her türlü bahçeye uygulanabilecek olan birçok genel botanik bahçe tasarım yönergesinin yayınlandığı belirtilmektedir. Bu yönergede bahçe yapısı, koleksiyon organizasyonu, ziyaretçi olanakları, tesisler ve tasarım süreci gibi konuların ele alındığı bilinmektedir (Kumble ve Houston, 2009).

3.9. Dünya'daki Botanik Bahçesi Örnekleri

Avrupa'nın ve dünyanın diğer ülkelerinin yetişkin birçok botanik bahçesi benzer zamanda farklı kültür ve uygarlıklara ilişik bahçelerin de sunulduğu alanlar olarak ilgi uyandırmaktadır. Bu doğrultuda incelendiğinde, “Çin Bahçesi ve Japon Bahçesi” kendine has doğal felsefesi bulunan uzak doğu bahçeleri, “İngiliz Bahçesi” kısmen formal hatları ile göz önüne çıkan ve geniş çim yüzeyleri olan bahçeler, “İran-İslam Bahçesi” ölüm öncesi ve sonrası hayatın sembolleşmesi için uğraşıldığı dört bahçe ifadesi ile belirtilen bahçeler, “İtalyan Bahçesi” uzun servilerin simetrik bir bahçeyi belirttiği bahçeler, “Mısır Bahçesi” piramitlerle sembolleşmiş genellikle hurma ağaçları ile süslenmiş bahçeler ifadeleriyle dünya bahçeleri içinde bulunan bahçelerden olmaktadır (Eroğlu vd., 2016: 34). Bahçenin doğumu Çin'deki Zhou hanedanına kadar uzanmasına rağmen, Avrupa kökenli bir botanik bahçenin modern konsepti olan İtalya'nın Padova Botanik Bahçesi 1545'te inşa edilmiştir. Bugün dünyada yaklaşık 2.500 tane botanik bahçesi bulunmaktadır. Bu botanik bahçeleri, birlikte yaklaşık 80.000 taksonu temsil eden 6 milyondan fazla canlı bitkiyi ya da dünyadaki tahmini vasküler bitki türlerinin yaklaşık dörtte birini oluşturmaktadır. Bu bahçeler küresel bitki biyoçeşitliliğinin ex situ korunması ve araştırılmasında merkezi bir rol oynamaktadır (Chen ve Sun, 2018). Dünya nüfusu daha çok kentleşmiş hale geldikçe, botanik bahçeler, sanayileşmiş ülkelerin önemli kültürel kaynakları arasında giderek daha fazla kabul görmektedir. Botanik bahçeleri artık erişemeyeceği doğal çevrenin şehir sakinliğini sunmakta, ayrıca nüfus baskısından zihinsel bir kaçış sergilemekte ve doğal dünyayla ilgisi olan yeni ilgi alanları ve hobileri önermektedir (Enclopaedia Britannica, 2018). Dünya çapında botanik

bahçeleri bilim, bahçecilik ve eğitim alanlarında büyük rol oynamaktadır. Dünyanın botanik bahçeleri arasında büyük bir çeşitlilik gösterdiği kabul edilmektedir. Bazıları, bilim, koruma, bahçecilik ve eğitimi desteklemek için hayati kaynaklar sağlayan, dünyanın birçok yerinden büyük canlı ve korunmuş bitki koleksiyonlarına sahip eski yerleşik kurumları oluşturmaktadır. Diğer botanik bahçeleri, genellikle kendi bölgelerine özgü bitkilerle çalışan daha yeni tesisleri oluşturmaktadır (Jackson ve Sutherland, 2000). Dünya genelinde Akdeniz ülkelerinden İspanya ile Eski Yugoslavya'nın 500'er adet endemik bitkiye sahip olduğu bilinmektedir. Toplam bitki sayısı bazında bitki sayıları şu şekildedir;

Tablo 16. Dünya Genelindeki Akdeniz Ülkelerinin Bitki Sayıları

AKDENİZ ÜLKELERİ	BİTKİ SAYILARI
Bulgaristan	3.650 Adet
Yunanistan	5.000 Adet
Kıbrıs	2.000 Adet
Suriye-Lübnan	3.500 Adet
Irak	400 Adet
İran	8.000 Adet
Fransa	4.500 Adet
Almanya	2.500 Adet
İtalya	5.600 Adet
İspanya	5.000 Adet
Romanya	3.400 Adet
İngiltere	2.000 Adet
Macaristan	2.214 Adet
İzlanda	377 Adet
Norveç	1.715 Adet

Kaynak: Albayrak, 2013'tan uyarlanmıştır.

Avrupa'nın en çok endemik bitkisine sahip ülkesi olan Yunanistan 800 endemik bitkiye sahipliğiyle belirtilmektedir. Rakip ülke olan İtalya'nın endemik bitki sayısı 712, Japonya'nın 2.000, ABD'nin 4.036, İsviçre'nin ise 1 şeklinde olduğu ifade edilmektedir (Albayrak, 2013). Dünya çapında 148 ülkede botanik bahçelerinin ve arboretanın var olduğu bilinmekte ve 5 milyondan fazla canlı bitki koleksiyonunu muhafaza etmektedir. Koleksiyonları arasında, dünyanın bilinen vasküler bitki türlerinin neredeyse üçte biri olan 115.000'den fazla türün temsilcileri bulunmaktadır. Botanik bahçesi herbarisinde 142 milyondan fazla herbaryum örneği bulunmakta ve canlı koleksiyonlarında yaklaşık 6,13 milyon adet erişime sahip

olmaktadır. Batı Avrupa'nın 500'den fazla botanik bahçesinin, Kuzey Amerika'da 350'den fazlasının ve çoğunluğunun Çin'in olduğu Doğu ve Güneydoğu Asya'da ise 200'ün üzerinde olan Güney Asya botanik bahçelerinin çoğunun Hindistan'da bulunacağı belirtilmektedir (BGCI, 2018). Uluslararası Botanik Bahçeleri Birliği (BGCI) verilerine göre Almanya'da; 109, Fransa'da; 96, İtalya'da; 120 ve İngiltere'de; 199 botanik bahçesi bulunmaktadır. Türkiye'de ise 9 botanik bahçesi bulunmaktadır (Çarbuğa ve Pekerşen, 2017: 26). Dünyanın en güzel botanik bahçesi örneklerinden bazıları ise şu şekilde belirtilmektedir (Wanderlust, 2018; delhi.gov.in, 2018):

- Jardim Botânico, Rio de Janeiro, Brazil,
- Brooklyn Botanic Garden, New York City, USA,
- Singapore Botanic Garden, Singapore,
- Royal Botanic Gardens, Sydney, Australia,
- Royal Botanic Gardens, Kew, England,
- Denver Botanic Gardens, Colorado, USA,
- Kirstenbosch National Botanical Garden, Cape Town, South Africa,
- Montreal Botanical Garden, Montreal, Canada,
- Nong Nooch Tropical Botanical Garden, Chonburi Province, Thailand,
- Berlin-Dahlem Botanical Garden and Botanical Museum, Berlin, Germany,
- Acharya Jagadish Chandra Bose Indian Botanic Garden, Kolkata.

Dünya'da botanik bahçeleri olmayan birkaç ülke vardır. Uluslararası Botanik Bahçeleri Koruma Birliği (BGCI), bahçelerin küresel ağının Londra merkezli merkezinde, 118 ülkede 700'den fazla üyeye sahiptir. Bu bağlamda BGCI'nin binlerce yabancı hayvanın neslinin tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu botanik bahçelerinde 150.000'den fazla bitkiyi yetiştirdiği bilinmektedir. Kuruluşun üyeliğinin, tehdit altındaki türlerin 500'den fazlası için kurtarma planları oluşturduğu belirtilmektedir (Powledge, 2011). Botanik bahçeleri dünyada, nesli sona erme riski altında bulunan bitki çeşitlerinin tespit edilmesi, dünyadaki dinamik yaşama ortamlarının sağlanması, biyolojik yelpazenin devamlılığının elde edilmesi ve bitki tür çeşitliliğinin muhafaza edilmesi ile botanik bilim dalı hususunda tetkikler yapılmasına imkân sağlanmaktadır. Bu hususta da uygulanan çalışmaların merkezini

oluşturmaktadır (Çakmak ve Çimen, 2014: 12). Londra'nın güneybatısındaki Kew Kraliyet Botanik Bahçelerinin hem hoş düzeni ve mimarisi hem de araştırmaya olan bağlılığıyla uluslararası üne sahip olduğu bilinmektedir. Kew, 30.000'den fazla canlı bitkinin, bir milyondan fazla korunmuş bitki örneğinin ve devasa bir kütüphaneye sahip olduğu, son zamanlarda uzun vadeli depolamada donmuş mikropları muhafaza ettiği Millennium Seed Bank Projesi'ni eklemektedir (Powledge, 2011). Dünyadaki önemli botanik bahçelerinden bazıları ise bulunduğu ülke ve belirli bilinen noktalarıyla şu şekilde açıklanmaktadır (Çakmak ve Çimen, 2014: 16):

Tablo 17. Dünya'daki Önemli Botanik Bahçesi Örnekleri

Botanik Bahçeleri	Ülkeler	Açıklamalar
Kew Kraliyet Botanik Bahçesi	İngiltere-Londra	2003 yılında UNESCO aracılığıyla "Dünya Miras Alanı" olarak duyurulmuş olan ve geçmişi 16. yy.'a dayanan bahçedir.
Kirstenbosch Milli Botanik Bahçesi	Güney Afrika-Cape Town	1913 yılında ilk kez dünyadaki yerli bitki çeşitlerini muhafaza etmek için oluşturulan, botanik bahçesi olma vasfını elinde tutan, tarihsel ve estetik yönden dikkat uyandıran bahçedir.
Kyoto Botanik Bahçesi	Japonya-Kyoto	1994 yılında UNESCO'nun "Dünya Mirasları" listesinde yer almaya hak kazanan bahçedir.
New York Botanik Bahçesi	ABD-Bronx	Sunulan çiçek türürlülüğü ile senede 800.000 turist çeken ve dünyanın en büyük bitki laboratuvarlarından birine sahip olan bahçedir.
Belçika Ulusal Botanik Bahçesi	Belçika-Meise	Özel koleksiyonundaki 3 milyon tür ile dünyanın en önemli botanik bahçelerinden biri olma niteliğine sahip olan bahçedir.
Denver Botanik Bahçesi	ABD-Denver	Kuzey Amerika'nın farklı pek çok tematik bahçe, sera ile yaz aylarında konserlere ev sahipliği yaptığı amfi tiyatrosuyla meşhur olan ve dünyanın dört bir yanından soğuk ılıman iklim bitkilerine ilişik en büyük bitki birikimini bulunduran bahçedir.
Singapur Botanik Bahçesi	Singapur	Ortamında 20.000'i aşkın orkide çeşidi, zencefil bahçesi, bir yağmur ormanı, yabani maymunlar ve tatlı su kaplumbağası gibi hayvanlar barındıran bahçedir.

Kaynak: Çakmak ve Çimen, 2014: 16'den uyarlanmıştır.

Gerek yazın taramalarından edinilen neticeler ve gerekse de yerinde yapılan gözlemler yönünde pek çok botanik bahçesi içinde tematik bahçelerle karşılaşmak da muhtemel olmaktadır. Bunların içinde birtakım hayvanların da sunulduğu ufak bir hayvanat bahçesi olan Prag ve Olomouc (Çek Cumhuriyeti) botanik bahçesi bulunmaktadır. Tematik bahçeler kapsamında oluşturulan bahçelerin diğer önemli mekânlarını ortaya çıkaran nitelikler ise şu şekilde belirtilmektedir (Eroğlu vd., 2016: 33-34):

Tablo 18. Tematik Bahçeler Kapsamında Niteliklerine Göre Diğer Bahçe Türleri

“Rose Garden”	Türkiye’de “Gülistan” olarak belirtilen koku ile renk ahengi oluşturan ve umumi çizgileriyle simetrik bahçe şeklinde olan “Gül Bahçesi” dir.
“Mixed Garden”	Kew ve Royal Botanic Garden (Birleşik Krallık) kapsamında görülebilen, içeriğinde daha fazla görkemli çiçekleriyle otsu çeşitleri bilinmedik bir nizamda bir araya getirdikleri bilinen ve İngiliz bahçe sanatının önemli bir bileşeni olan bahçeler olarak ifade edilmektedir.
“Zen Garden”	Bilhassa kendine özgü felsefesi ile planlanan ve uzak doğu bahçe sanatları dâhilinde bulunan bahçeler olarak ifade edilmektedir.
“Topiary Garden”	Budamaya dayanıklı bitkilerin ağırlık olarak kullanıldığı ve değişik motiflerde budanan bitkilerin meydana getirildiği bahçeler olarak belirtilmektedir.
“Wisteria Garden”	Baharın müjdeleyicisi olarak ifade edilmektedir.
“Maze Garden”	Budanmış bitkiler ile değişik bir aktivite olan labirent biçimindeki bahçeler şeklinde ifade edilmektedir.
“Saksı Bahçesi”	Yalnızca belli bir kap içinde sunulan bitkilerin meydana getirdiği bahçeler olarak ifade edilmektedir.
“Tropikal Garden”	Bilhassa sıcak iklim ve yağmur ormanlarının sembolü olan tropikal bitkilerin sunulduğu bahçeler olarak ifade edilmektedir.

Kaynak: Eroğlu vd., 2016: 33-34’nden uyarlanmıştır.

Dünya çapında botanik bahçelerini yılda 100 milyondan fazla kişi ziyaret etmektedir. Bunun nedeni, botanik bahçelerinin, bitkilerin güzelliği ve değerinin uygun bir görsel görüntü oluşturmalarıdır (Essays, 2013). Botanik bahçelerinin etkinlik takvimi, nadiren yıllık olaylar (cadılar bayramı) ile çeşitli gösteriler ve yerel etnik

festivaller gibi yerel ilgi alanlarına yönelik etkinlikleri içermemektedir. Pek çoğunun müşterilerinin hayranlık duyması için manzaralarını heykeltıraşlarla noktaladığı belirtilmektedir. Çoğu botanik bahçelerinin, halkı ikna etmek için bir iki hediyelik eşya dükkânı gibi pazarlama kolları eklediği görülmektedir (Powledge, 2011). Genellikle eğitimsel ve görsel değerler üzerinden planlanan botanik bahçelerinin başlıca fonksiyonu bitkisel çeşitliliği bir araya getiren ve bunları sunan sahaları bir araya toplayabilmektir. Dünyada bitkilere ilişkin ex-situ ve in-situ tutumları olarak hem çeşitlilik hem de koruma pozisyonları bakımından tür ve ekosistemlerin muhafaza edilmesi ile alakalı iki ayrı tutum sunulmaktadır. Bir türe veya habitata ilişkin olarak tabii ortamından çok ayrı bir ortamda korunma ve devamlılık sağlamayı amaçlayan tutum ex-situ tutum, yerinde koruma amacına odaklanan tutum ise in-situ tutum olarak belirtilmektedir. Buna karşılık botanik bahçeleri ex-situ koruma pozisyonu içinde değerlendirilmektedir (Eroğlu vd., 2016: 31).

Dünya'daki tabii ve kültür bitkileri farklı meslek kümeleri veya değişik kuruluşlara hizmet sunan, farklı maksatlı akademik tetkikler yapan, hedeflerine mutabık olarak belirli bir nizam içinde büyüten botanik bahçeleri, ziyaretçilerin göz zevkine hitap etmektedir. Öte yandan da botanik bilimi üzerine türlü bilgiler vermeyi hedeflemektedir. Bunun yanı sıra dünyanın belli coğrafi bölgelerinde iktisadi değeri olan ve doğal olarak büyüyen türlü bitkilerin Türkiye'de yetiştirilerek uyum süreçleri sağlanmaktadır (Özçelik vd., 2006: 353). Konuya ilişkin olan bir çalışmada, Dünya Koruma Birliği International Union for Conservation of Nature (IUCN) Kırmızı Listesi'ne göre; nesli sona erme riskiyle karşı karşıya olan 10.000'den fazla bitki türünün üçte biri ile dünyada varlığı onaylanan 270.000 bitki türünün ortalama %30'unun botanik bahçeleri tarafından kültüre uyarlandığı öngörülmektedir (Hepcan ve Özkan, 2005: 161).

3.10. Türkiye'deki Botanik Bahçesi Örnekleri

Biyolojik çeşitlilik canlı tabiatın karakteristik özelliği olarak bir bölgedeki gen, tür ve ekosistem varlıklarını belirtmektedir. Bunun yanı sıra biyolojik çeşitlilik, dünyada hareketliliğin ve beşeriyetin sürmesi için elzem olan yaşam destek sistemlerinin de esasını ortaya çıkarmaktadır. Biyolojik çeşitlilik, hem tür, hem gen kaynağı, hem de ekosistem çeşitliliği yönünden sahip olduğu ürün ve hizmetlerle

insanın benliğini devam ettirmede temel görev üstlenmektedir. Bu bakımdan ele alındığında her ülke için zenginlik ve güç kaynağı olan biyolojik çeşitlilik Türkiye için de önemli bir zenginlik ve güç kaynağı olmaktadır (Demir, 2013: 68). Bu bağlamda Akdeniz, Avrupa-Sibirya ve İran-Turan fitocoğrafik alanı içinde bulunması Türkiye florasının zenginliği ile alakalı olmaktadır. Anadolu'nun buzul çağlarda bitkiler için bir sığınak alanı olması da Türkiye'nin bitki çeşitliliğinin en önemli sebeplerinden biri sayılmaktadır (Temel vd., 2015: 18). Türkiye topoğrafyasının yüksek ve bilhassa dağ kuşaklarının oldukça inişli çıkışlı olması; rakım, eğim ve bakının kısa aralıklarda sık sık farklılaşmasına sebep olmaktadır. Bu kapsamda, dağ kuşaklarımızda yerel iklim koşullarının oluşması, vejetasyon formasyonlarının da kısa aralıklarda değişik özellikler göstermesine sebep olmaktadır (Dölarslan ve Gül, 2015: 74). Bitki formasyonlarının değişiklik göstermesine ve türce çeşitlilik göstermesine sebep olan etkenler ise iklim hususlarında kısa aralıklarda oluşan farklılıklar, morfolojik (yapı bilimi) hususlardan dolayı meydana gelen çeşitlilikler ve toprak biçimlerinin farklılıkları gibi çok sayıdaki coğrafik etkenlerle ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de genişleme gösteren bitki çeşitlerinin sayısı, Avrupa kıtasının bütününde genişleme gösteren bitki çeşitlerinin sayısına yakın olmaktadır. Türkiye'nin 12.000 dolaylarında bitki taksonunu (tür, alt tür ve varyete düzeyinde) elde etmesi ise son senelerde gerçekleştirilen keşiflerin birleşmesiyle ortaya çıkmaktadır (Sayılan, 2008: 474). Türkiye'de tabii olarak yetişen bu taksonların hemen hemen 3649'u (3/1'lik oranı) endemik taksonlardan meydana gelmektedir. Yalnız Türkiye'nin endemik zenginliği bu sayı ile kısıtlı olmayıp, yaklaşık her 10 günde yeni bir endemik taksonun mevcudiyetinin bulunmasıyla çoğalmaktadır. Bu zengin bitki örtüsü çeşitliğinin oluşmasını sağlayan etkenlere ilişkin araştırmalar ise ortalama 300 yıl öncesine uzanmaktadır. Nitekim ilk kez 1700'lü yıllarda Joseph Pitton de Tournefort aracılığıyla Türkiye'deki bitkilerin sistematik olarak araştırılması, toplanması ve tetkik edilmesinin gerçekleştirildiği bilinmektedir (Şenkul ve Kaya, 2017: 109-110).

Türkiye'de ilk olarak 1702 yılında Tournefort aracılığıyla Ağrı Dağı'nda gerçekleştirilen çalışma ile başlatılmış olan vejetasyon çalışmaları, Anadolu'nun kuzeydoğusunda Handel Mazzetti, batısında Schwarz ve Czechtott ve Orta Anadolu'da ise Krause aracılığıyla yürütülmüş olmaktadır. Yerli botanikçilerin de

son senelerdeki yardımlarıyla Türkiye’deki vejetasyon çalışmalarının olabildiğince ilerlemiş olduğu belirtilmektedir (Yılmaz vd., 2016: 26). Bu bağlamda Türkiye’de kurulan ilk botanik bahçesinin, 1703 yılında olup 310 yıl önce bugün kurulduğu bilinmektedir. Bu bahçenin İngiliz Başkonsolosu William Sherard tarafından 3,7 hektarlık alanda kurulduğu belirtilmektedir. Ancak, bahçenin bugüne kadar faaliyetini sürdüremediği konusuna değinilmektedir. Daha sonra kurulan botanik bahçesi örnekleri ise şu şekilde belirtilmektedir (Karaşah ve Var, 2013: 803):

Tablo 19. 1839-2006 Yılları Arası Türkiye’de Kurulan Botanik Bahçesi Örnekleri

Yıllar	Botanik Bahçeleri
“1839”	“Galata Sarayı Botanik Bahçesi”
“1935”	“İstanbul Üniversitesi Botanik Bahçesi”
“1949”	“Atatürk Arboretumu”
“1964”	“Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi ve Herbaryum Merkezi”
“1970”	“Çankaya Botanik Bahçesi”
“1980”	“Karaca Arboretumu”
“1994”	“Anadolu Botanik Bahçesi”
“1995”	“Adalya Akdeniz Botanik Bahçesi”
“1998”	“Soğanlı Botanik Parkı”
“2003”	“Nezihat Gökyiğit Botanik Bahçesi”
“2006”	“Ata Botanik Bahçesi”

Kaynak: Karaşah ve Var, 2013:803; Hürriyet, 2018’ den uyarlanmıştır.

Türkiye’de kurulmuş olan botanik bahçelerinin ilk olarak Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinden beri meyve, sebze ve özellikle de tıbbi bitkilerin büyütülmesi için oluşturulmuş olduğu bilinmektedir. Ancak şimdiki Galatasaray Lisesi’nin bulunduğu konumda oluşturulan “Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane” binasının yanında, 1839 yılında hizmet vermeye başlayan “Galata Sarayı Botanik Bahçesi” çağdaş düşüncede ilk botanik bahçesi olmaktadır. İstanbul yakınlarında bulunan Bahçeköy’de, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi’nin yardımlarıyla 1949 yılında kurulan bir arboretumun ilk girişim hareketlerini oluşturmaya başladığı görülmektedir. Bunun yanı sıra ufak alanlarda hizmete açılan botanik bahçeleri, İstanbul Üniversitesi Botanik Bahçesi, Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Botanik Bahçesi ve Herbaryum Merkezi’dir. Proje evresinde kalan botanik bahçeleri de Anadolu Botanik Bahçesi, Göksu Deltası Botanik Parkı ve Adalya Akdeniz Botanik Bahçesi’dir. Çankaya Botanik Bahçesi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Botanik Bahçesi, Çukurova Üniversitesi Botanik Bahçesi, Bursa Soğanlı Botanik Bahçesi ise Türkiye’ye kazandırılmış başka örneklerdendir (Demircan ve Yılmaz, 2004: 194).

“Türk bahçesi” ifadesi bütün taraflarıyla kuşluklar, suluklar, fıskiyeler, budanmış bitkiler, gül ve lalelerle süslenmiş bahçeleri görkemli habitusu ile niteleyen çınarlar olarak ele alınmaktadır. Türk bahçesi ifadesi bu tutumun ötesinde Türkiye’ye ait olan bitki çeşitliliklerinin sunulması adına:

- “İç ve Doğu Anadolu Bitkileri Sergi Alanı”, karasal iklimin ve step bitki örtüsünün sembolü olan alanlar,
- “Karadeniz Bitkileri Sergi Alanı”, bilhassa kuzey orman karakterinin öncü ağaç gruplarının sunulduğu alanlar
- “Ege Bitkileri Sergi Alanı” sıcak iklim ve güneş sahalarının spesifik bitki gruplarının sunulduğu alanlar,
- “Akdeniz Bitkileri Sergi Alanı” maki gibi kendine özgü bir bitki örtüsünün sunulduğu alanlar,

olmak üzere değişik ekolojik talep ve hususları kapsayan Türkiye’nin tabii bitkilerinin sunulduğu alanlar olarak tasarlandıkları belirtilmektedir. Bu alanlarda kent parkı kavramı ile bütünleşen gezinti yolları da sergileme eyleminin yanında yer almaktadır (Eroğlu vd., 2016: 34).

Türkiye içerdiği bitki çeşitlerinin önemli bir bölümünün endemik olması bakımından ayrı bir ehemmiyete sahip olmaktadır. Türkiye’de içerisine alan Akdeniz havzasında endemik türlerin ortalama %60’ı dar yayılışlıdır. Bu durumdan ötürü, dar yayılışlı endemikler (paleo ve neoendemikler) Akdeniz bitki çeşitliliğinin temel taşlarından biri olarak değerlendirilmektedir (Hilooğlu ve Sözen, 2017: 14). Öte yandan, Türkiye’ye ait olan endemik bitki çeşitliliğinin olabildiğince yüksek olduğu görülmektedir. Yeryüzünde yer alan 126 bin endemik bitki türünden 3090 türü Türkiye’de yer almaktadır (Çarbuğa ve Pekerşen, 2017: 26). Jeomorfolojik yapısı ile çok farklı ekolojik şartlara sahip olan Türkiye’nin, bitki kaynakları açısından yeryüzünün önemli birkaç merkezinden biri olma özelliği kazandığı ifade edilmektedir. Bu istisnai vaziyetin de bitkisel kaynaklar açısından büyük üstünlük sağladığı belirtilmektedir (Özyavuz ve Korkut, 2008: 297). Türkiye’de etnobotanik (halk botaniği) yönden ele alınan bu zengin bitki çeşitliliğinin kullanım çeşitliliğine de aksettici görülmektedir. İnsanoğlunun yeryüzünde bulunuşundan günümüze dek, öncelikle gıda ve sağlık sorunlarını yok etme kaynağı olmak üzere kendi etrafında

yer alan bitkilerden çok değişik gayelerle türlü biçimlerde faydalandığı bilinmektedir. Tesadüf neticesiyle ya da deneme yanılma vasıtasıyla edinilen bu bilgiler ise gerek yazılı gerekse de sözlü olarak kuşaktan kuşağı ulaştırılarak ve modernleştirilerek bugüne ulaşmakta ve botanik kültürünü ortaya çıkarmaktadır. Bu ölçüde Anadolu’da uzun müddettir değerlendirilen bitki çeşitlerimizin bizden sonraki nesil için de muhafaza edilmesi ve ilerideki kuşaklara daha sağlam bir biçimde ulaştırılması önemli bir mecburiyet olarak görülmektedir (Aktan ve Altan, 2011: 32).

Türkiye’nin en önemli doğal varlığı biyolojik zenginliği olmaktadır. Bu önemli varlığın tanıtılması ve muhafaza edilmesi kapsamında, botanik bahçelerine büyük vazife düşmektedir. Bu bilinçle bitki dünyası ile ilgili eğitim, araştırma, koleksiyonlar geliştirme ve nesli risk altında olan bitkileri muhafaza etme çalışmalarını kesintisiz devam ettirmekte olan örneklerinden biri Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi olmaktadır. Bu faaliyetlerde elzem olan herbaryum, limonluk, kitaplık, fidanlık kapasiteleri geliştirilirken; ziyaretçiler için bahçenin çekiciliğini yükseltmesi gayesiyle çocuk oyun sahaları, alt yapı çalışmaları ve peyzaj düzenlemeleri gibi faaliyetler de ehemmiyetle ele alınmaktadır (NGBB, 2011: 5). Botanik bahçeleri, bilimsel olarak temel alan, bitki örtüsü tasarımına odaklanan ve çevre eğitimine katkıda bulunan muhteşem bitki örtüsü tasarımlarına sahip özel bir bahçe kategorisini oluşturmaktadır. Botanik bahçeleri, insanları ve bitkileri birleştirme de önemli bir rol üstlenmektedir. Nadir bitkilerin cazip özelliklerini sergileyerek, aynı zamanda botanik araştırmacılar için doğal laboratuvarlar olarak hizmet verdiklerinden ve nesli tükenmekte olan türlerin korunmasında anahtar rol oynadıklarından dolayı insanlara memnuniyet vermektedir (Demir, 2013). Buna bağlı olarak Türkiye’de yer alan botanik bahçesi örnekleri ise aşağıdaki gibi belirtilmektedir (Başarangil ve Tokatlı, 2016):

- Bakırköy Botanik Parkı,
- İstanbul Üniversitesi Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi,
- Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi,
- Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi,
- Bursa Botanik Parkı,
- Karaca Arboretumu,

- Köyceğiz Yunus Emre Arboretumu,
- Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi,
- Akdeniz Üniversitesi Botanik Bahçesi,
- Trabzon Botanik Parkı,
- Gaziantep Botanik Bahçesi,
- Ata Botanik Bahçesi,

Yakın zamanda bitmesi planlanan ve proje kapsamında yer alan botanik bahçeleri de:

- Türkiye Milli Botanik Bahçesi (Ankara),
- Uluslararası Botanik Bahçesi (Erciyes),
- Botanik Parkı Bitki Müzesi (Marmaris),
- Ataköy Botanik Parkı,
- Manavgat Botanik Parkı,
- Gesi Bölgesi Botanik Parkı (Kayseri) şeklinde ele alınmaktadır.

Tablo 20. Türkiye’de Yer Alan Botanik Bahçesi Örnekleri

Botanik Bahçeleri	Genel Bilgiler
Bakırköy Botanik Parkı	2013 yılı Haziran ayında hizmete girmiş olan park, 96 bin metrekarelik bir sahaya kurulmuş olup 2 adet 11,50 metre uzunluğundaki kuleleri ile Türkiye’nin en yüksek oyun kulelerine de ev sahipliği yapmaktadır. Katılımcıları parkın girişinde konuşan dinazor heykelleri karşılamaktadır. Su parkı ve oyun teçhizatları, tematik bahçeler, şifalı bitkiler, mutfak ve bahçe bitkilerinin kümelenmiş olduğu bölümler çocuklar ve büyükler için hem eğlenmeyi hem de öğrenmeyi hedeflenmektedir. Bu parkın ayrı bir tarafı da enerji ihtiyacının bütünüyle rüzgâr jeneratörleri ve güneş enerji panelleriyle giderilmekte olmasıdır. E-5 karayolunun kenarında olmasından ötürü, kenarlarına ses barikatı halinde ağaçlar dikilmesi ile katılımcıları araç trafiğinin rahatsız edici seslerinden korumak amaçlanmaktadır. Bakırköy Botanik Parkta bitki gruplarından oluşan 11 adet tematik bahçe bulunmaktadır. Botanik parkın içerisindeki bitkilerin 262 bin 500 adet dolayında olduğu belirtilmekte ve bu bitkilerden bir kısmı ise 40-50 senelik ağaçlardan oluşmaktadır. Botanik park kısmının yanında; çocuk oyun alanları, heykeller, tabii gölet, süs havuzları, göçmen kuşlar için yapılmış bekleme sahaları, piknik sahaları bulunmakta ve sosyal tesislerinde de çocuklar ile beraber güzelce zaman geçirilebilecekleri bir mekân olma özelliği yüklenmektedir.

Tablo 20. (Devam) Türkiye’de Yer Alan Botanik Bahçesi Örnekleri

Botanik Bahçeleri	Genel Bilgiler
Bakırköy Botanik Parkı Devamı	Bakırköy Botanik Park’ta yaşlı ve engelliler için de her şey düşünülmekte, park yönetimi yaşlılara golf arabaları tahsis etmektedir. Bunlardan biri ile ücretsiz olarak bütün park dolaşılabilir. Ayrıca parka gelen ziyaretçilerin ve çocuklarının güvenilir bir ortamda gezinmesi için 24 saat süresince güvenlik görevlileri bulunmaktadır (Bakırköy Belediyesi, 2018).
İstanbul Üniversitesi Alfred Heilbornn Botanik Bahçesi	1933 yılında İstanbul Üniversitesi’nde oluşturulan Biyoloji bölümüne ilişik olan botanik bahçesinin de 1935 yılının ilkbaharında İstanbul Üniversitesi Botanik Bahçesi ismi ile hizmet verdiği bilinmektedir. İstanbul Üniversitesi’ne ilişik bir botanik bahçesi oluşturma düşüncesi Prof. Dr. Heilbronn’a aittir. Bu bahçenin oluşum ve organizasyon çalışmalarında Prof. Heilbronn’a, Prof. Dr. L. Brauner ve Alman bahçe uzmanı W. Stephan dayanak olmuştur. Bahçenin hizmete açılmasının ardından oluşumunu sağlayan bu üç bilim adamı, 1935 yılında İstanbul Üniversitesi Nebatat Bahçesinin Tohum Kataloğunu yayınlamışlardır. 12 Aralık 2003 tarihinde yapılan bir bilimsel toplantıdan sonra bahçenin adında “İstanbul Üniversitesi, Alfred Heilbornn Botanik Bahçesi” şeklinde bir değişiklik yapılmıştır. Bugün İstanbul Üniversitesi Botanik Bahçesi’nde, ağaç, çalı, otsu, tropik ve subtropik olarak yaklaşık 5.000 adet bitki bulunmaktadır. Bahçe birkaç ender ve nesli tükenmekte olan bitkiye ev sahipliği yapmaktadır. Bahçe, bitki çeşitliliği ve Türkiye’nin en eski botanik bahçesi unvanı ile hem yurt içi hem de yurt dışında (400 botanik bahçesi ile tohum alışverişi yapmaktadır) bilinen, itibarlı bir konuma sahiptir. Bahçe halka açıktır. Öğrenciler araştırmacılar ve turistler de içine dâhil olmasıyla birlikte her yıl bahçeye ortalama 10.000 ziyaretçi gelmektedir. Bahçe ve seralar her yıl 1.000’den fazla Biyoloji lisans öğrencisinin öğrenim ve öğretimine fayda sağlarken belli zamanlarda da ilköğretim öğrencilerine, İstanbul ve yakın çevresinde yaşayan kişilere ve yabancı ziyaretçilere, bitki aleminden ilgi çekici numuneler sunmaktadır (Muzeyumistanbul, 2018; Culturecityistanbul, 2017).
Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi	2005 yılında açılan ve 14 dönümlük sahaya inşa edilen bu bahçe Türkiye’nin ilk tıbbi bitki bahçesi olmaktadır. Bahçede 700’den fazla tıbbi bitki bulunmaktadır. Bitkilerin büyük kısmının etiketli olduğu bilinmektedir. Bazı etiketlerde QR kod yoluyla bitkiye ilişkin geniş ve sesli öğrenmenin muhtemel olduğu belirtilmektedir. Bahçede bitki atıkları doğal gübre olarak değerlendirilmektedir. Bileşimli gübre ve ilaçlara müracaat edilmemektedir. Sulama için damlama ve yağmurlama metotları kullanılmaktadır.

Tablo 20. (Devam) Türkiye’de Yer Alan Botanik Bahçesi Örnekleri

Botanik Bahçeleri	Genel Bilgiler
Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi Devamı	Zeytinburnu Belediyesi ile Merkez Efendi Geleneksel Tıp Derneğinin yürüttükleri proje ise: • Tıbbi bitkileri araştırmak, üretmek, tanıtmak • Bitki çeşitliliğinin muhafaza edilip geliştirilmesine katkı sağlamak • Tıbbi bitkilerin aktif ve güvenli kullanımlarını özendirmek • Tıbbi bitkilerin kültür altına alınmasını teşvik etmek • Öğrenim programları için çalışma alanı ve gereç temin etmek • Tıbbi floradan yararlanma hususunda ki çalışmalara zemin hazırlamak gibi amaçları kollamaktadır (ZTBB, 2018).
Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi (NGBB)	1995 yılında Ali Nihat Gökyiğit aracılığıyla eşi Nezahat Gökyiğit adına hatıra parkı kurmak gayesiyle oluşturulmuştur. Bu sahada, ilk etapta, “hatıra parkı” amacına yönelik bitkilendirme ve ağaçlandırma planı yürütülmüştür. Daha sonra “hatıra parkı” yerine “botanik bahçesi” oluşturma maksadına ilişik değişiklik ele alınmış ve bu gaye doğrultusunda çalışmalara başlanmıştır. Gerekli düzenlemeleri tamamlanan bahçe 2002 yılında ziyaretçilere açılmış 2003 yılında ise ismi Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi olarak değişiklik göstermiştir. Toplam alanı 32 hektar olan NGBB’nin, deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 70 metre olarak bilinmektedir. NGBB, Dünya’da otoban kavşağında kurulmuş olan, ilk ve tek botanik bahçesidir ve 8 adadan oluşmaktadır. Bunlar; Merkez Ada, Mesire Adası, Ertuğrul Adası, İstanbul Adası, Anadolu Adası, Meşe Adası, Arboretum Adası ve Trakya Adası şeklinde olmaktadır. NGBB’nin maddi desteği, ANG Vakfı aracılığıyla karşılanmaktadır. NGBB, İstanbullular için bir nefes alma noktası olmanın yanı sıra botanik alanında bir araştırma, eğitim ve öğretim merkezi olmaktadır (Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Gezi Rehberi, 2011; NGBB, 2018).
Bursa Botanik Parkı	1998 yılında Bursa’da yeşil nesil bağlamında, şehre bol oksijen, yeni dinlenme ve sağlıklı spor sahaları kazandırmak gayesiyle oluşturulan bununla birlikte bitkisel araştırma ve bilimsel çalışmalara açık olan Soğanlı Botanik Parkı, oluşturulduğu yıldan beri birinci derece SİT alanı olarak ele alınmaktadır. Bu park 400.000 metrekarelik alanda yayılım göstermektedir. Japon Bahçesi, Fransız Bahçesi, İngiliz Bahçesi, gül bahçesi, kaya bahçesi, kokulu bitkiler bahçesi ve şekilli bitkiler bahçesi gibi bölümlerin bulunduğu parkta, 150 türde 8.000 ağaç, 76 türde 100.000 çalı, 20 türde 50.000 yer örtücü, 27 türde 6.000 gül yer almaktadır.

Tablo 20. (Devam) Türkiye’de Yer Alan Botanik Bahçesi Örnekleri

Botanik Bahçeleri	Genel Bilgiler
Bursa Botanik Parkı Devamı	Koşu ve yürüyüş yolları, spor alanları, bisiklet parkurları, çocuk oyun sahaları, otomobil pisti, spor aletleri gibi faaliyet sahalarının yanı sıra Botanik Park’ta bir de yapay gölet bulunmaktadır. Bu tesisler katılımcıların gereksinimlerini karşılamak amacıyla ve en az yapılaşma olacak biçimde tasarlanmıştır. Yine parkın bünyesinde otel ve restoran olarak hizmet sağlayan 17-19 yüzyıl Bursa konaklarının modellendiği bir bölüm bulunmaktadır (Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2018; Kültür Portalı, 2018; Bursa.com.tr, 2018).
Karaca Arboretumu	1980 yılında Sn. Hayrettin Karaca aracılığıyla 13,5 hektar alan üstüne inşa edilen Karaca Arboretumu her yıl 15.000 dolayında yerli ve yabancı insanların ziyaret ettiği bir Arboretum olmaktadır. Günümüzde 135 dönüm üstüne kurulu bu özel saha içinde ortalama 7.000 civarındaki farklı bitki tür, alt tür, varyete ve kültür formunu barındırmaktadır. Türkiye’nin ilk özel Arboretumudur. Arboretumda bulunan mevcut koleksiyonun Avrupa, Amerika ve Asya kıtasına mahsus geniş bir ürün çeşitliliğine sahip olduğu bilinmektedir. Ülke geneline yayılabilmesi için bugüne kadar 106.000 odunsal bitkinin, botanik bahçeler, üniversiteler, belediyeler, orman idareleri ve arboretumlara bağışlandığı belirtilmektedir. Karaca Arboretumunda türlü bitkilere ait 48.500 dia, bitki ve taksonomi ile ilgili 2.000 kitap bulunmaktadır. Karaca Arboretumu, 2004 yılının Haziran ayında Uluslararası Dendroloji (Ağaç Bilimi) Vakfı aracılığıyla, yeryüzünde şimdiye dek 14 arboretum’a verilen ödüle layık görülmüştür. Karaca Arboretumu bu ödülü alan 15. arboretum olmuştur. Bugün Karaca Arboretumun en önemli faaliyetleri olarak, üniversite öğrencilerine staj olanağı sağlamak, halka açık olduğu için halkın konuyla ilgili bilgisini artırmak, Türkiye’nin çeşitli yerlerinde oluşturulan arboretum ve botanik bahçelerine bitki materyali sağlamak, bahçıvan eğitimi vermek gibi konuları kapsamaktadır. Ayrıca Dünya’nın çeşitli yerlerinde bulunan arboretum ve botanik bahçeleri ile tohum değişimi yapmak, bitki koleksiyonunu büyötmeyi sürdürmek, arboretum içerisinde yeni bahçeler yapmak gibi çalışmaları da bulunmaktadır. Tüm bu çalışmalar için gereken para desteği ise Karaca Arboretumu’nda bulunan Karaca Arboretum Fidanlığı faaliyeti ile elde edilmektedir (Kültür Portalı, 2018; Tema Vakfı, 2018; Karaca Arboretum Vakfı, 2018).

Tablo 20. (Devam) Türkiye’de Yer Alan Botanik Bahçesi Örnekleri

Botanik Bahçeleri	Genel Bilgiler
Köyceğiz Yunus Emre Arboretumu	Köyceğiz’den çıkılıp Muğla doğrultusunda yol alındığında ortalama 8 km ilerisinde Toparlar köyü çerçevesinde Yunus Emre Arboretumu levhası görülmektedir. Palmiye çiftliğinin ardından bir ağaç müzesini ziyaret etmek isteyenlerin kesinlikle gitmesi önerilmektedir. Arboretum içerisinde yürüyüş yolları da bulunmaktadır. Tabiat ile baş başa bir gezi için fevkalade bir ortam olarak görülmektedir. Günlük (Sığıla) ağaçları yeryüzünde eşine az rastlanan, yalnızca Köyceğiz ile Marmaris’te büyüyen ve sulak sahada bulunan ağaç türüdür. Köyceğiz’de, şehrin batısı ve doğusunda bu ağaçlardan oluşan orman, muhafaza altındadır. Köyceğiz’e gidilen Marmaris tarafındaki karayolunun solunda kalan Yunus Emre Arboretumu’nda da bu ağaçlar dikilmiş ve muhafaza altına alınmıştır (Muğla ve İlçeleri Kültürel Web Tasarımı Sitesi, 2018; Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018).
Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi ve Herbaryum Merkezi	Türkiye, ülkenin kalkınmasında bitki ürünlerinin önemini ciddi anlamda düşünerek, 1964 yılında araştırma ve eğitim maksatlı bir botanik bahçesi kurmuştur. Botanik bahçesi araştırma ve eğitim hizmetlerine ilave olarak, biyoçeşitliliğin muhafaza edilmesi için halk arasında farkındalık oluşturmak için önemli bir kurumdur. 1964 yılında oluşturulan botanik bahçesinin, Fen Fakültesi bünyesinde bulunduğu bilinirken 1997’den beri Ege Üniversitesine ait olduğu bilinmektedir. Bahçe alanın nesli tükenmekte olan bitkilerinin muhafaza edilmesine yönelik faaliyetler yürütmekte ve çevre koruma konusundaki araştırmaları desteklemektedir. Bahçe, Ege Üniversitesi Kampüsü içerisinde 20.000 metrekarelik bir sahaya sahiptir ve 1.300 metrekarelik bir bölümü kapsayan 2 adet araştırma 9 adet öğretim tanıtım gayeli olmak üzere 11 adet sera içermektedir. Bunlar süs, araştırma ve eğitim için kullanılmaktadır. Bahçede hem yerli hem de egzotik olan 3.000 bitki türü vardır. Bahçenin diğer bölümleri halka açık bir eğlence parkıdır. Herbaryum ise; 35.000’in üzerinde bitki türüne sahiptir. Bina 300 metrekarelik alana sahiptir. Bitkilerin araştırmacılarına, ithalatçılarına, ihracatçılarına ve bitkilere ilgi duyan kişilere hobi olarak açıktır. Bilgilendirmesi ise değişik çeşitlerin dağılım deseni ile ilgili bilgilenmek isteyen kişilere de yapılmaktadır (BGCI, 2018; Müminoğlu vd., 2018: 522).
Akdeniz Üniversitesi Botanik Bahçesi	2008 yılında Akdeniz Üniversitesi kampüs alanının sınırları içinde 115 bin metrekare alana sahip olan “Akdeniz Üniversitesi Botanik Bahçesi”, kaya bahçesi, Palmiye adası, suni gölet, bitki labirenti, hobi bahçeleri, doğal orman, arboretum ve yürüyüş sahalarından oluşmaktadır. Botanik bahçesinin ana girişinde anıt yer almaktadır.

Tablo 20. (Devam) Türkiye’de Yer Alan Botanik Bahçesi Örnekleri

Botanik Bahçeleri	Genel Bilgiler
Akdeniz Üniversitesi Botanik Bahçesi Devamı	Bahçe içeriğini kapsayan alanların özellikleri ise; değişik türden bitkileri çevresinde barındıran kayalardan oluşan “Kaya Bahçesi”, yürüyüş yolları kenarına yerleştirilmiş “Gülizar Bahçesi”, çevresinde çeşitli türlerden ağaç adalar bulunduran “Yapay Gölet”, gölet çevresinde yer alan “Palmiye Adası”, etrafı ağaçlarla çevrilmiş olan “Koleksiyon Parselleri” olarak ifade edilmektedir. Bunların yanında Dünya Ormancılık Kongresi Anı Ormanı ve eğlenceli zaman geçirebilecek doğal “Defne Labirenti” bulunmaktadır (Kampüsten Haber, 2018) Akdeniz üniversitesi Botanik Bahçesi Uygulama Alanları ise (Akdeniz Üniversitesi Botanik Bahçesi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği, 2010); • Akdeniz bölgesi bitkilerinin canlı olarak yetiştirildiği ve sunulduğu botanik bahçesi ile halka, yerli ve yabancı turistlere ve bilim insanlarına hizmet sağlamak • Akdeniz bölgesi bitkileri başta olmak üzere, iktisadi değeri olan ve/veya dar yayılışlı Türkiye’ye ait bitkilere ilişkin bilimsel çalışmalar yapmak ve bu bitkileri katılımcılara tanıtmak • Üniversitenin ilişkin bölümlerindeki lisans ve lisansüstü eğitim programlarında bulunan ders ve uygulamalara gereç ve faaliyet sahası oluşturmak • Botanik bahçesi sahasında inceleme ve uygulamalar yapacak öğretim elemanı ve öğrenci yetiştirilmesine destek vermek • Akdeniz bitkileri ile alakalı görsel-işitsel her çeşit dokümanı tedarik ederek, bunlardan üniversite elemanlarının, öğrencilerin ve kamuoyunun faydalanmasını sağlamak • Botanik bahçesini açık bir doğa araştırma ve eğitim merkezi haline getirerek, Antalya’daki ve bölgedeki türlü seviyedeki okul öğrencilerine tabiat sevgisi telkin etmek, bu yolla etrafın, tabiatın ve bitkilerin muhafaza edilmesine katkı sağlamak • Botanik bahçeleri ile alakalı konularda seminer, kurs ve konferanslar hazırlamak • Merkezin çalışma sahasına giren konularda görgü ve bilgiyi çoğaltmak için kısa veya uzun dönemli yurt içine ve yurt dışına öğretim elemanı yollamak veya davet etmek • Danışmanlık hizmetleri vermek ve bitki temininde çeşitli kurumlarla işbirliği içinde olmak, şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 20. (Devam) Türkiye’de Yer Alan Botanik Bahçesi Örnekleri

Botanik Bahçeleri	Genel Bilgiler
Trabzon Botanik Parkı	2018 yılında hizmet vermeye başlayan Trabzon Botanik Parkı 103 bin metrekarelik sahada kurulmuş olup, 94 çeşit 1600 ağaç ve 36 çeşit 9 bin 404 çalı türü olmak üzere toplam 130 çeşit ile 11 bin bitki bulundurmaktadır. Öncesinde askeri birliklerin eğitim sahası olarak kullanılan alan “Batum Botanik” örnek alınarak şehre kazandırılma düşüncesiyle Trabzon Botanik Park oluşturulmuştur. Ayrıca bu alana bina ilavesinin yapılmadığı, mevcut olan binaların restore edilerek alana kazandırıldığı belirtilmektedir (Trabzon Valiliği, 2018; TRT HABER, 2018).
Gaziantep Botanik Bahçesi	2009 yılında 17.000 metrekare alana kurulmuş olan Gaziantep Büyükşehir Botanik Bahçesi şehirde ilk botanik bahçesi olarak faaliyete geçmiştir. Botanik bahçesi kurmaktaki esas gaye, Gaziantep’in Türkiye’nin ve Dünya’nın florasında yer alan ağaç, çalı ve otsu bitkilerin canlı bitki koleksiyonunu oluşturmak ve geliştirmektir. Bahçe içerisinde Kaya Bahçesi, Açık Tohumlu Bitkiler Bahçesi, Osmanlı Bahçesi, Renk ve Koku Bahçesi, Tıbbi ve Endemik Bitkiler Bahçesi, Zen Bahçesi, Gül Bahçesi, Japon Bahçesi ve Su Bitkileri Bahçesi olarak adlandırılan özel dizayn bahçeleri bulunmaktadır. Yeryüzünde ve floramızda olan bitkilerin gen kaynağının oluşturulması ve katılımcılara bu bitkilerin tanıtılması ikinci amaçtır. 750 bitki çeşidi ve 30.000’den fazla bitkinin bulunduğu botanik bahçesi, eğitim merkezi şeklinde oluşturulmuştur. İlk, orta ve yüksekokullarda ki öğrencilere bitkileri tanıtmak amacıyla eğitimler verilmektedir. Okullara eğitim için gereken bitki gereçlerinin tedarik edilmesi de görevleri arasında yer almaktadır. Türkiye’nin nesli tükenmekte olan bitkilerinin bir kısmının koleksiyonu oluşturulmuş ve halen devam ettirilmektedir. Botanik bahçemizde bulunan bitkilerin etiketleme işlemleri yapılarak bitkilerin familyası, türü, cinsi, varyeteleri ve anavatanları Latince ve Türkçe olarak isimlendirilmiştir. Başlıca hedefleri ise; • Bitkiler ile ilgili bilgilendirilen bir danışma merkezi durumuna gelmek, bilgi üretmek ve paylaşmak • Farklı takımlar için, değişik eğitim tesirleri oluşturmak, yürütmek • Zaman içinde yeryüzünün en büyük bitki koleksiyonunu meydana getirmek • Türkiye’nin endemik, nadir ve tehdit altındaki bitkilerini muhafaza etmek, artırmak ve tanıtmak • Türkiye’nin geofitlerinin canlı koleksiyonunu oluşturmak, artırmak ve tanıtmak • Tıbbi ve kokulu bitkilerinin koleksiyonunu oluşturmak, büyütmek ve tanıtmak, şeklinde ifade edilmektedir

Tablo 20. (Devam) Türkiye’de Yer Alan Botanik Bahçesi Örnekleri

Botanik Bahçeleri	Genel Bilgiler
Gaziantep Botanik Bahçesi Devamı	(Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Botanik Bahçesi, 2018; Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, 2018).
Ata Botanik Bahçesi	2006 yılında Erzurum şehir merkezinde, Atatürk Üniversitesi arsası olan E-80 devlet karayolunun yanında, kuzeyinde demiryolu, batısında Erzurum Şehir Stadyumu, doğusunda mesken sahaları olan bir alanda, Prof. Dr. Hasan Yılmaz aracılığıyla projelendirilerek planlanmaya ve aynı sene yürütmeye başlayan bahçe olarak bilinmektedir. Bahçe yaklaşık 350 metrekarelik bir alana kuruludur. 2006 yılından başlanarak, alanın doğusundan itibaren 100.000 metrekarelik bölümü peyzaj düzenlemeleri yapılarak halkın kullanıma açılmış vaziyettedir. Kullanıma açılan kısımda, ortalama 5.000 metrekarelik suni gölet, yaya yolları, ahşap hizmet binası, pergola (gölgelik) ve kamelyalar, bank ve oturma sahaları, amfi tiyatro, kaya bahçeleri, koşu sahaları, meyve bahçesi, çimlendirilmiş yüzeyler, sezonluk çiçek ve lale gösteri sahaları yer almaktadır. Saha içinde 10 adet civarında ördek, 2 adet tavus kuşu, keçi ve koyun gibi hayvanların sunulduğu küçük bir gösteri sahası da bulunmaktadır. Alanın düzenleme yapılmayan bölümlerinde büyük açık sahalar, çayırliklar ve ağaç altı gölgelik sahalar bulunmaktadır. Yeryüzünün en yüksek rakımlı botanik bahçelerinden olma özelliğine sahip olan bir bahçedir. Göletleri, ahşap köprüleri, taş yolları, havuzları, bahçesi, değişik çeşitlerde ve renklerde yüzlerce bitkileri ile esrarengiz ve masalsı güzelliğe sahip olan Atatürk Üniversitesi Botanik Bahçesi tam bir tabiat şöleni sunmaktadır. 150’yi aşkın bitki çeşidine sahip Türkiye’nin en yüksek botanik bahçesinde, değişik familyalardan ağaçlar ve çalılar ile binlerce otsu bitki yer almaktadır. Yaz aylarında benzersiz manzaralar sunan bahçe, katılımcılarını büyüünde bırakmaktadır (Erzurum Portalı, 2017).

Botanik parkların öncelikli gayesi, kişilerin bitkiler ile ilgili belli başlı bilgi kazanımı oluşturmaya imkân tanımaktır. Bu gaye yönünde belirli bitki kümelerinin oluşumları sağlanarak bunların adları ile Latince karşılıkları yazılmakta ve parkı gezenlere bu bitkilerin tanıtımı yapılmaktadır (Bakırköy Belediyesi, 2018). Botanik bahçeleri tarafından sunulan hizmetler için talep kanıtı çeşitli şekillerde yansıtılmaktadır. Her yıl binlerce insan botanik bahçelerini ziyaret etmektedir. Çok sayıda bahçe kitabı, kimlik kılavuzu ve referans materyalleri her yıl yayınlanmaktadır. Çeşitli dergiler tamamen bitkilere ve bitkilerin yaşamlarına

ayrılmaktadır. Bunların tümü, bitki ve bahçelerde geniş bir ulusal ilginin göstergesi olmaktadır. Durum böyle iken botanik bahçeleri yaşayan doğal kaynakların müzelerinin bir göstergesi olmaktadır (Demir, 2013). Dünya doğal kaynaklarının önemli bir kısmını bitkiler oluşturmaktadır. Bu hakikati gören ülkelerin bu kaynakları belirlemek, değerlendirmek ve hasar görmelerini engellemek için çok eskilere uzanan çalışmalar yürüttükleri ile karşılaşmaktadır. Bu çalışmaların bir bölümünün de botanik bahçeleri ve herbaryum merkezleri oluşturularak yapıldığı ifade edilmektedir. Türkiye bitkisel çeşitlilik bakımından dünyanın başta gelen ve muhafaza edilmesi gereken öncelikli rotalarından olmaktadır (Ege Üniversitesi, 2018). Türkiye’de tamamen ortadan kaybolan çok sayıda bitki bulunmaktadır. Ancak Türkiye’ye gelen bazı insanların sadece burada yetişen bitki ve bitki türü ağaçların örneklerini alma niyetinde oldukları bilinmektedir. Bu durumda botanik bahçeleri genel olarak Türkiye gibi ülkeler için büyük önem taşımaktadır (Culturecityistanbul, 2017).

Türkiye’de bulunan botanik bahçelerinde daha çok endemik ve nadir bitkilerin büyütülmesine ve çoğaltılmasına önem verilmektedir. Türkiye botanik bahçeleri genelde üniversite dâhilinde faaliyet göstermektedir. Bu nedenle daha çok bilimsel çalışmalara avantaj sağlamaktadır. Buna karşılık katılımcılara ilişkin bilgilendirme toplantıları, rehberli seyahatler ve broşürlerin verilmesi gibi hizmetler de türlü bilimsel araştırmaların devam ettirilmesiyle birlikte sağlanmaktadır. Bazı botanik bahçelerinde canlı bitki ya da hediyelik eşya satın almak da muhtemel olmaktadır. Bunun yanı sıra bazı günler ya da bütün gün katılımcılara açık olarak rekreatif yönü ortaya çıkmaktadır (Müminoğlu vd., 2018: 524-527). Türkiye’nin botanik bahçelerinde ağırlıklı olarak süs bitkileri bulunmaktadır. Ancak özellikle üniversite bünyesinde bulunan botanik bahçelerini farklı bir biçimde ele almak gerekmektedir. Arboretumlar gibi hususi alanların yardımıyla göz zevkinin sağlanmasından ziyade taksonomi bilgisi verilerek katılımcılarda ayrıcalık oluşturulmaya çalışılmaktadır. Arboretumlar, yeryüzünde gelişmiş ülkelere bağlı kentlerde yüzlerce yıl önce düşünülmüş ve kurulmuştur. Türkiye’de ise eski tarihli bir arboretum bulunmamaktadır. Özellikle İstanbul’da bulunan ve kuruluşlarında bilimsel ölçütleri dikkate almayan yüzyıllık Saray Bahçeleri ve Koruların bulunmasına karşın, arboretumların işlevleri bulunmamaktadır. Bu manada, bitkilerle

ilgili mümkün olduğunca çok bilgi elde etmek ve paylaşmak botanik bahçelerinin esas gayesi olmaktadır. Bu bilgiler içinde bitkilerin anayurtları, büyütüldükleri müsait alanlar, bilimsel ve halk arasındaki adlandırılışları bulunmaktadır. Bu tür bilgileri sağlayan bir bitki koleksiyondaki bitki sayısı, ayrılan sahanın büyüklüğüne ve bahçe için ayrılan bilimsel ve finansal kaynaklara ilişik olarak farklılık gösterebilmektedir (yoldançıktım.com, 2018; biyografi.info, 2018).

3.11. İlgili Çalışmalar

İlgili çalışmalar kısmında botanik turizm ve botanik bahçeleri ile ilgili yapılmış olan bazı çalışmalar incelenerek Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21. İlgili Çalışmalar

Çalışmalar	Amaç ve Elde Edilen Bulgular
Yılmaz ve Karahan (2003) Eko-Turizm Yaklaşımlarında Flora Turizmi: Palandöken Dağlarının Potansiyeli	Bu çalışmada; Palandöken dağlarının ağırlıklı kış turizm olanakları, özellikle ilkbahar ve yaz aylarında ortaya çıkan flora turizmi üzerinde durulmuştur. Elde edilen bulgularda, Palandöken dağları alpin bitki meraklıları için zengin bir potansiyel oluşturmaktadır. Çok sayıda sukkulent, yer örtücü ve az sayıda bodur çalıyı barındırmaktadır. Bu bitkilerin bir kısmı ise nadir ve endemik statüde bulunmaktadır. Palandöken dağlarının kış sporları dışında flora turizmine yönelik aktiviteler ve turlarla tanıtılması aynı zamanda bölge ve ülke ekonomisi içinde fayda sağlayacaktır.
Demircan vd. (2006) Ekoturizm ve Botanik Turizmi: Türkiye’nin Sukkulent Bitki Çeşitliliğinin Turizm Potansiyeli	Bu çalışmada; Türkiye’deki Sedum çeşitliliği, turizme katkı sağlaması bakımından coğrafik dağılım ve peyzaj karakteristiklerine göre değerlendirilmiş ve tehdit durumları IUCN Red Data Book kategorilerine göre gözden geçirilmiştir. Elde edilen bulgularda, 11’i endemik, 1’i nadir, 5’i alttür ve 4’ü varyete olmak üzere toplam 44 Sedum türü coğrafik dağılışı ve Davis’in kareleme sistemine göre Türkiye haritası üzerinde haritalandırılmıştır. Bu yaklaşımla botanik turizm potansiyelini desteklemek için Sedum türlerinin hangi lokasyonlarda yetiştiği kareleme sistemi üzerinde gösterilmiştir. Bu yaklaşımın Türkiye’nin doğal Sedum türleri ve dolayısıyla sukkulent bitkilerine yönelik turizm ve araştırma faaliyetlerini destekleyeceği düşünülmektedir.

Tablo 21. (Devam) İlgili Çalışmalar

Irmak ve Yılmaz (2011) Flora Turizmine Bakış Açısının Anketlerle Belirlenmesi	Bu çalışma; flora turizmi aktivitelerine katılımcıların eğilimlerini ve tercihlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma 200 kişiyi kapsayan Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi öğrencileri ve Türk Hava Yolları Erzurum-Antalya seferi yolcularından turizm amacıyla seyahat edenlere yöneltilen anket sorularını kapsamaktadır. Yapılan bu anket çalışması ile flora turizminde mevsimsel tercihler, hangi alanların bu turizm tipi için daha çok tercih edildiği, en fazla ilgi çeken bitki tipleri, bitkisel materyal dışında organizasyonun yapılacağı yörede en fazla hangi kaynak değerlerinin ilgi çektiği ve flora turizmindeki öncelikler belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara, flora turizmi ile ilgili olarak katılımcıların büyük çoğunluğu ilkbahar mevsimini tercih etmişlerdir. Yine katılımcıların büyük çoğunluğu, flora turizmi aktivitesi için en az bir gün veya bir hafta geçirilmesi gerektiğini belirtirken, mekân tercihlerini, su kıyıları ve ormanlık alanlardan yana kullanmışlardır. En fazla ilgi çeken bitki tipleri; kokulu bitkiler, geofit bitkiler ve endemik bitkiler olurken, katılımcıların bu turizm aktivitesindeki öncelikleri ise güvenlik, manzara güzelliği ve vejetasyon zenginliği olmuştur. Ayrıca doğal kaynakların korunması, ancak sahip olunan kaynak değerlerinin tespiti ile mümkündür. Gerek bitkisel açıdan ve gerekse diğer doğal kaynak değerleri bakımından zengin olduğu tespit edilmiş alanların turizmle birlikte tahrip olmasının engellenmesi için planlamaların iyi yapılması gerektiği düşünülmektedir.
Aklıbaşında vd. (2012) Aladağlar'da (Kayseri- Yahyalı) Yetişen Doğal Bitkilerin Flora Turizmi Açısından Değerlendirilmesi	Bu çalışmada; doğal güzelliği, bitki örtüsü ve yaban hayatı bakımından önemli özellikleri bulunan Aladağlar'ın özellikle 2000m rakımın üstünde yetişebilen bitkileri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara, bölgenin alternatif turizm çeşitlerinden flora turizminin gelişmesine olanak sağlayacak önemli bir potansiyele sahip olduğu tespit edilmiştir.
Öztürk (2016) Güzelyurt Florası (Aksaray) ve Botanik Turizmine Katkıları	Bu çalışma; Aksaray ili Güzelyurt ilçesi sınırları içinde bulunan ilçe merkezi çevresi, Sivrihisar Tepesi, Gaziemir Kasabası ve Ilısu Köyü arasında kalan bölgede yetişen bitki çeşitliliğinin tespit edilmesini, bitki listesinin çıkarılmasını incelemektedir.

Tablo 21. (Devam) İlgili Çalışmalar

Öztürk (2016) Güzelyurt Florası (Aksaray) ve Botanik Turizmine Katkıları (Devamı)	Ayrıca ilçenin sahip olduğu zengin kültürel, tarihi ve coğrafi güzelliğini göz önüne alarak Botanik Turizm'ine katkılarını kapsamaktadır. Yapılan bu araştırmaya göre Aksaray ili Güzelyurt ilçesi sınırları içinde bulunan ilçe merkezi çevresi, Sivrihisar Tepesi, Gaziemir Kasabası ve Ilısu Köyü arasında kalan bölgede yapılmış herhangi bir floristik çalışma olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışma ile alanın florası detaylı bir şekilde ortaya konmuş ve yakın çevresindeki floristik çalışmalarla da mukayese edilmesi sağlanmıştır. Elde edilen bulgularda, Güzelyurt ilçe florasının çalışması yapılırken kültürel miras, tarihi güzellikler, manzara güzelliği, değişik jeomorfolojik oluşumlar, fauna zenginliği ve su kaynaklarının bulunması da göz önüne alınarak botanik turizmine uygun öneriler hazırlanmıştır. Alternatif turizmin ve alt dallarının Botanik Turizmi eşiğinden Güzelyurt ilçesine uygulanabilirliği ve uygulama politikaları değerlendirilmiştir. Botanik Turizmi ve Botanik Turizmi ile bağlantılı olarak Kültür turizmi, Kuş Gözlemciliği ve Fotoğrafçılığı Turizmi, Bisiklet Turizmi, Trekking/Doğa Yürüyüşü Turizmi ve Yaban Hayatı (Fauna) Gözlemciliği Turizmi rotaları oluşturulmuştur. Ekoturizm ve Botanik Turizm konulu yazılı popüler basın çalışmaları yapılmıştır. Yapılan bu çalışmaların bölge turizmine, doğanın sürdürülebilirliğine ve aynı zamanda Türkiye Florası ve Türkiye bitki coğrafyasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
Çarbuğa ve Pekerşen (2017) Botanik Bahçeleri ve Turizm	Bu çalışmada; botanik bahçelerinin gelişimi, aktivite alanı olarak kullanımı ve Anadolu'da var olan spesifik potansiyelleri incelenmiştir. Araştırmada ilgili alan literatüründen ve ikincil kaynaklardan elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Bu çalışmayla; botanik bahçelerinin tarihsel gelişimi ve günümüzdeki durumu ele alınmıştır. Elde edilen bulgularda, gelecekte botanik bahçelerinin turistik aktivite alanı olmanın yanı sıra özellikle kentlerde yaşamakta olan bireyler için günlük aktivite alanı olma işlevinin artacağı, bu konuda çalışmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Tablo 21. (Devam) İlgili Çalışmalar

Çelik vd. (2018) An Assessment on the Floristic Variety of Province of Şırnak-Turkey In Terms of Botanical Tourism	Bu çalışma; Şırnak ilinin botanik turizm potansiyelini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. İldeki botanik turizm potansiyeli literatür taraması ve ikincil kaynak analizi yardımıyla incelenmiştir. Elde edilen bulgularda, Şırnak'ın yerel ve bölgesel endemik bitkilere ve botanik turizmi için önemli potansiyele sahip olduğu tespit edilmiştir. Şırnak'ın önemli dağları olan Cudi, Tanin, Gabar'daki yetersiz olan araştırmalar bitki çeşitliliğinin daha yüksek olabileceğini göstermektedir. Bununla birlikte, bu bitki zenginliğinin botanik turizmi, Ekoturizm, ilaç endüstrisi ve kırsal kalkınma için kullanılmadığı görülmektedir. Türkiye'nin az gelişmiş illerinden biri olan Şırnak'ın floristik çeşitliliğinin, ilin gelişimine katkıda bulunması için turizm, ilaç endüstrisi ve eğitimde kullanılması gerekmektedir. Botanik turizmin hem Şırnak'a hem de Türkiye ekonomisine katkıda bulunabilmesi için stratejik bir plan hazırlanması gerekmektedir. Botanik bahçeleri kurmak, onları turistik amaçlarla kullanmak ve iyi bir planlama ile ilaç endüstrisini geliştirmek, gelişimi olumlu yönde etkileyecektir. Ayrıca botanik bahçeleri, rekreasyon ve eğitim alanları olarak sosyal ve kültürel gelişime de katkıda bulunacaktır. Botanik turizmi ve Şırnak ili bitki türleri açığa çıkarılıp birtakım önerilerde bulunulmuştur. Şırnak ili, bitki çeşitliliği açısından diğer illere kıyasla, botanik turizmi için yeni bir alternatif sunabilecek durumdadır. Bu bağlamda bu çalışma, konunun bugüne kadar ele alınmaması ve potansiyelin ortaya çıkarılması açısından önem taşımaktadır.
Karaköse ve Terzioğlu (2019) Flora and Botanic Tourism Potential of Yaralıgöz (Kastamonu) Education and Observation Forest	Bu çalışmada; Yaralıgöz Eğitim ve Gözlem Ormanı'nın florasının belirlenmesi ve botanik turizm açısından potansiyelinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışma alanı Kastamonu Bölge Müdürlüğü'ne ait dört orman planlama birimi (Devrekani, Tezcan, Şeyhşaban ve Karacakaya) sınırları içerisinde kalan Yaralıgöz Eğitim ve Gözlem Ormanı'dır. Bu araştırma bir flora çalışması olup, materyalini 2011-2012 yılları arasında yapılan arazi çalışmaları sonucu toplanan damarlı bitkiler oluşturmaktadır.

Tablo 21. (Devam) İlgili Çalışmalar

Karaköse ve Terzioğlu (2019) Flora and Botanic Tourism Potential of Yaralıgöz (Kastamonu) Education and Observation Forest (Devamı)	Elde edilen bulgulara, bu çalışma ile 374 damarlı bitki tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda 23'ü endemik, 1'i nadir olmak üzere 24 tane tehlike altında olan bitki taksonu tespit edilmiştir. Bu endemik türlerden <i>Acer hyrcanum</i> subsp. <i>Keckianum</i> ve Avrupa ladini taksonları için yeni yayılış alanları tespit edilmiştir. Birçok karakteristik bitki türünün varlığı nedeniyle, Yaralıgöz Eğitim ve Gözlem Ormanı'nın önemli bir botanik turizm potansiyeline sahip olduğu belirlenmiştir.
--	---

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. DÜZCE İLİ VE GÜMÜŞOVA İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Tez çalışmasının dördüncü bölümü olan bu bölümde ise Düzce İli ve Gümüşova İlçesi hakkında genel bilgiler başlığı altında yerleşim yeri ve sınırları, nüfusu, iklim yapısı, endemik bitkileri, ulaşımı ile sosyal ve kültürel yapısı konuları üzerinde durulmuştur.

4.1. Tarihi Bilgileri

Batı Karadeniz'in ayakta kalan tek antik kenti olan Düzce'nin M.Ö. 1390-800 yılları arasında hüküm süren Hitit (Eti) medeniyetine kadar uzandığı bilinmektedir. Düzce ve çevresi 15. yüzyıldan beri bilinen bir il olmaktadır. Bilhassa Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinin ikinci cildinde Düzce'deki bir Tuz Pazarı'ndan bahsettiği belirtilmektedir. Düzce'nin tarihini dört zaman döneminde ele alabilmek muhtemel olmaktadır. Bunlar, Eski Zaman Britanyalılar Devri, Roma ve Bizans Devri, Osmanlı Devri ve Cumhuriyet Devri şeklinde ele alınmaktadır (Düzce Valiliği, 2018). Cumhuriyet devrinde büyük bir gelişme gösteren Düzce'nin, Türkiye'nin çok işlek ve zengin bir ilçesi olduğu belirtilmektedir. D-100 ve TEM otobanının geçmesi ile ulusal ve uluslararası boyutta gündeme geldiği vurgulanmaktadır. 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremlerinden sonra kısa sürede yeniden kalkınabilmesi için; 9 Aralık 1999 tarihinde 23901 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 190 sayılı K.H.K ile Türkiye'nin 81. ili olduğu belirtilmektedir (Düzce Belediyesi, 2018).

Gümüşova ilçesinin ise, 1321 yılında Osman Bey'in silah arkadaşı Konuralp Gazi tarafından Düzce ve Üsküp ile birlikte fethedildiği bilinmektedir. Bu bölgenin yerleşim yeri olarak Fatih Sultan Mehmet döneminden itibaren kullanılmaya başlandığı belirtilmektedir. Daha sonra bu bölgenin, büyük askeri yararlıklar gösteren Davut Paşa'ya Fatih Sultan Mehmet tarafından "tımâr" olarak verildiği

bilinmektedir. Osmanlı İmparatorluğu ordusunda bulunan hayvanların kışlaklayacağı ahırların Gümüşova’da yapılması sebebiyle “Kışla” adını almış olduğu da verilen bilgiler arasında yer almaktadır. Birinci Dünya Savaşı esnasında Kışla’nın işgale uğradığı ifade edilmektedir. Milli Mücadele döneminde cereyan eden Düzce İsyanları, yoğunlukla bu bölgede etkisini göstermiş olmaktadır. Daha sonra bu isyanların Ali Fuat Cebesoy ile Mareşal Fevzi Çakmak tarafından önlenmiş olduğu belirtilmektedir (Gümüşova Belediyesi, 2018). Cumhuriyet dönemi 1927 yılında Kışla’nın nahiyelik sıfatını kazanmış olduğu vurgulanmaktadır. 1963 yılında Belediye teşkilatı kurulmuş olup, 1987 yılında Kışla’nın, Cumayeri ile birleşerek Cumaova ilçesi adını almış olduğu belirtilmektedir. 1993 yılında ise Cumayeri’nden ayrılarak Gümüşova adı altında yeni ve müstakil bir ilçe halini aldığı ifade edilmektedir. Gümüşova ilçesi, 1999 yılı Aralık ayında Düzce’nin il olması dolayısı ile Düzce’ye bağlanmış olan bir ilçe olmaktadır (Gümüşova Kaymakamlığı, 2018).

4.2. Yerleşim Yeri ve Sınırları

Düzce il merkezi 39051 dakika kuzey enlemi ile 31008 dakika doğu boylamında yer almaktadır. Türkiye’nin illeri arasındaki yeri, Bolu ili topraklarının batı ve kuzeyinde, Sakarya ilinin doğusunda ve Zonguldak ilinin güneybatısında yer almaktadır. Kuzeyi Karadeniz ile sınır olmaktadır. Diğer illerle sınırlarını ise tabii sınırlar oluşturmaktadır. Bu sınırlar kuzeybatıda Sakarya ile Melen Çayını, batı ve güneyde dağların üst kısımlarını oluşturmaktadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 160 metre kadar olduğu belirtilmektedir. Güneydeki bu dağlar, batıdan doğuya Keremali, Elmacık, Güney Bolu ve Sünnice Dağları olmaktadır (Düzce Belediyesi, 2018). Düzce ili, Batı Karadeniz Bölgesi’nin Bartın’dan sonra en küçük ili (2.593 km²) olup, kuzeyde Zonguldak, doğu ve güneyde Bolu ve Batıda Sakarya illeriyle sınırlı olmaktadır. Akçakoca ilçesi ile Karadeniz’e açılan Düzce ili, 30 km uzunlukta bir kıyıya sahipliğiyle de bilinmektedir (Düzce İli Raporu, 2001: 6)

Yollara göre doğu-batı yönünde uzanan D-100 karayolu ile Tem otobanı üzerinde yer almaktadır. Bu yollar il merkezinden geçmektedir. Bu konumu ile Avrupa-Asya arasında transit yol üzerinde bulunmaktadır. D-100 karayolu il merkezinden ayrılarak Akçakoca ilçesi üzerinden Zonguldak iline bağlanan il olmaktadır. Düzce ili bu konumu ile yol kavşağı şehri olarak da bilinmektedir. Düzce

ili kuzeyinde Akçakoca, kuzeydoğusunda Yığılca, kuzeybatısında Çilimli ve Cumayeri, batısında Gümüşova ile güneydoğusunda Gölyaka ilçelerini bulundurmaktadır (Düzce Belediyesi, 2018). Daha önce Bolu iline bağılı olan Akçakoca, Cumayeri, Çilimli, Gölyaka, Gümüşova, Yığılca ve Kaynaşlı ilçelerini Düzce iline bağlanmış olduğı bilinmektedir. Merkez ilçe ile birlikte 8 ilçesi, merkez belediyesi de dâhil olmak üzere 11 belediyesi (3 adedi merkez ilçeye bağılı belde belediyesi), 69 mahallesi ve 303 köyü bulunmaktadır (Düzce İli Raporu, 2001: 4).

Bütün Anadolu'yu büyük merkezlere bağlayan ve özellikle Ankara-İstanbul gibi iki büyük kent arasında bulunan Düzce ilinin, TEM otoyolu güzergâhında Ankara ve İstanbul'a ön bahçe özelliğinde olduğı ifade edilmektedir. Başkent Ankara'ya en kısa mesafede olan ve denizi olan ilçesi Akçakoca olarak belirtilmektedir. Mavi ile yeşilin kucaklaştığı, Karadeniz sahilleri, büyük alanları kaplayan zümrüt ormanları, sayısız gölleri ve yaylaları, kaplıcaları, tarihi zenginlikleri saklayan; diğeri taraftan büyük milletimizin çok zengin gelenek ve güzelliklerini sürdüren bir il olmaktadır. Düzce ilinin ilçeleri; Akçakoca, Cumayeri, Çilimli, Gölyaka, Gümüşova, Kaynaşlı ve Yığılca olarak bilinmektedir. Yağmur Ormanları olarak adlandırılan ormanları, birbirinden güzel yaylaları, tabiat harikası, Samandere ve Güzeldere şelaleleri, Efteni Kuş Cenneti, mağaraları, kaplıcaları, akarsuları ve Batı Karadeniz Bölgesi'nin ayakta kalan tek antik kenti Prusias-Konuralp Müzesi ile görölmeye değıer, çok güzel bir şehir olarak ele alınmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018).

Gümüşova ilçesi ise D-100 Karayolu üzerinde bulunmaktadır. Gümüşova ilçesinin yüzölçümü 189 km² ve rakımı ise 128'dir. İlçe Düzce il merkezine 18 kilometre mesafede olup Düzce Ovasının bitişiğinde yer almaktadır. Düzce'nin güneybatısında yer alan Gümüşova, batıda Sakarya ili, güneybatıda Bolu ili, güneyde Gölyaka ilçesi, doğuda Çilimli ilçesi ve kuzeyde Cumayeri ilçesiyle komşu olmaktadır. İlçe arazisinin doğu ve güneydoğıu kısımlarının büyük bir bölümü Melen Çayı'nın biriktirdiğı alüvyonlardan müteşekkildir. Bu da verimli tarım arazileri anlamına gelmektedir (Düzce Valiliğı, 2018). Gümüşova ilçe merkezinin hemen çevresinde 300-400 m civarı olan yükseltiler Dededüzü ve Pazarcık tarafına doğru belirgin bir şekilde artarak 700 metrenin üzerine çıkmaktadır. Selamlar Köyünün

güneyinde yükselti 300 metrenin altına inmektedir. Sağlamlar Tepesi (246m), Armutluk Tepesi (260m) ve Erenlerin güneyinde bunlardan daha da alçak olan Çingen Tepesi yer almaktadır. Aslında ilçenin güneyi ve güneydoğusu Düzce il merkezi güneyinde 1800 metre civarı yükseltiye sahip Elmacık Dağları'nın uzantıları olan tepelerle çevrili olduğu ifade edilmektedir (Gümüşova Kaymakamlığı, 2019).

4.3. Nüfusu

Türkiye İstatistik Kurumu Kocaeli Bölge Müdürlüğü verilerine göre; Düzce nüfusunun 7 bin 239 kişi artarak 377 bin 610 kişiye ulaştığı belirtilmektedir. TÜİK, 2017 yılını ilgilendiren Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçların açıklandığını vurgulamaktadır. Buna göre, Türkiye nüfusunun 31 Aralık 2017 tarihi itibarıyla 80 milyon 810 bin 525 kişi olduğu ifade edilmektedir. TÜİK Kocaeli Bölge Müdürlüğü tarafından yayımlanan verilere göre, Düzce nüfusu 31 Aralık 2017 tarihi itibarıyla 377 bin 610 kişiye ulaşırken yıllık nüfus artış hızı da 2016 yılında yüzde 27,3 iken, 2017 yılında yüzde 19,4 oranında olmaktadır. İl ve İlçe merkezinde artan Düzce nüfusunun 244 bin 68 olduğu bilinirken, belde ve köylerde azalarak 133 bin 542 olduğu görülmektedir. Düzce'de erkek nüfusunun 188 bin 855, kadın nüfusunun ise 188 bin 755 olarak gerçekleştiği belirtilmektedir. Nüfus yoğunluğu olarak ifade edilen "bir kilometrekareye düşen kişi sayısı", Düzce'de 2016 yılına göre, 3 kişi artarak 147 olmaktadır (Milliyet, 2018). Yüzölçümü 2.574 kilometrekare olan Düzce ilinde kilometrekareye 147 insan düşmektedir. Düzce nüfus yoğunluğu 147 kilometrekaredir. Düzce ilinin 2018 yılındaki nüfusu, 381.386 olarak tahmin edilmektedir. Bu nüfus verisinin, eski yıllardaki nüfus artış hızlarına göre tahmini olarak hesaplanmış olduğu belirtilmektedir (Nufusu.com, 2019).

Gümüşova ilçesinin ise 2018 yılı toplam nüfusunun 15 bin 120 kişi olarak belirtildiği görülmektedir. İlçenin toplam erkek nüfusunun 7 bin 602 kişi olduğu belirtilirken ilçenin toplam kadın nüfusunun 7 bin 518 kişi olduğu ifade edilmektedir. İlçe merkez nüfusunun 7 bin 194 kişi olduğuna değinilmektedir. Bu merkez nüfusunun 3 bin 622 kişisi erkek, 3 bin 572 kişisi kadın nüfus olarak görülmektedir. İlçe Belde/Köy toplam erkek nüfusunun 3 bin 980 kişi olduğu, ilçe Belde/Köy toplam kadın nüfusunun da 3 bin 946 kişi olduğu belirtilmektedir (Nufusune.com, 2019).

4.4. İklim Yapısı

İlin toprakları, kıyı kesimi dışında ortası çukur, çevresi dağlarla kuşatılmış alanlardan oluşmaktadır. Kuzey kesiminde Akçakoca Dağları, doğu kesiminde Bolu Dağları, güneydoğu ve güney kesiminde de Abant Dağları'nın batı uzantıları yer almaktadır. Düzce'nin denizden yüksekliği 150 metre olarak belirtilmektedir. Orta kesimdeki çukur alanda tarımsal üretim açısından büyük önem taşıyan Düzce Ovası yer almaktadır. İlin başlıca akarsuyu Melen Çayı olmaktadır. Akçakoca dağlarından doğan bu akarsuyun Melen Gölü de denilen Efteni Gölü'ne kadar ki bölümü "Küçük Melen Çayı", bu gölle denize döküldüğü Menağzı arasındaki bölümüne de "Büyük Melen Çayı" adı verildiği ifade edilmektedir. Tarım alanlarının sulanması ve bu alanların taşkından korunması amacıyla Küçük Melen Çayı üzerinde yapılan Hasanlar Barajı'nın tamamlanma tarihi 1972 yılı olarak belirtilmektedir. Hasanlar Baraj Gölü ildeki tek yapay göl olarak bilinmektedir (Düzce Valiliği, 2018).

Düzce ili, Karadeniz Bölgesi'nin kıyı kesimlerinde görülen nemli ve fazla sert olmayan ikliminin etkisi altında kalmaktadır. Karadeniz Bölgesi'nin sınırları içerisinde kaldığından genel özellikleri ile Karadeniz ikliminin etkileri görülmektedir. Bunun yanında Karadeniz ikliminin yanı sıra Akdeniz ve Karasal iklimleri arası geçiş özelliği de göstermektedir. Karadeniz kıyısında yer alan Akçakoca'ya göre Düzce merkez ve diğer ilçeleri yaz aylarında daha sıcak, kış aylarında biraz daha soğuk olmaktadır. En çok yağış sonbahar ve kış aylarında görülmektedir. Yaz aylarında iki ay kadar kuraklık hissedilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Yıllık sıcaklık ortalaması 13,3 C°, yıllık toplam yağışların ortalaması 822,6 kg/m² olup, ortalama nispi nem %75,2' olarak ifade edilmektedir. Düzce doğal bitki örtüsü açısından zengin sayılan bir il olmaktadır. Kıyı kesiminin maki ve yalancı makilerle, kıyı ardındaki dağların ise gürgen, kayın, kestane ve meşelerden oluşan ormanlarla kaplı olduğu belirtilmektedir. Düzce Ovası'nı kuşatan dağların alçak kesimlerinde geniş yapraklılardan, yüksek kesimlerinde ise karaçam, sarıçam ve köknarlardan oluşan ormanları bulunmaktadır (Düzce Valiliği, 2018). Gümüşova'nın %33'ü (3.992 ha), Gölyaka'nın 62'si (16.741 ha), Çilimli'nin %35'i (806 ha), Cumayeri'nin %33'ü (778 ha), Akçakoca'nın %42'si (17.266 ha), Yığılca'nın %65'i (32.666 ha) ve Kaynaşlı'nın %64'ü (11.350 ha) ormanlık alan

olup, il genelinin toplam %51'i (122.502 ha) ormanlık alandan oluşmaktadır. Düzce'nin %86'sına karşılık gelen alanının yaklaşık olarak 2.200 kilometrekaresi dağlık ve engebelik alanı oluşturmaktadır. Dağların birçok yerde derin vadilerle yarılmış olduğu ifade edilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018).

Karadeniz Bölgesinin yer şekillerinin özelliklerini yansıtmaktadır. Dağlar Karadeniz kıyısına paralel olarak sıralar halinde uzanmaktadır. Bu yüzden kıyıya doğal limanların oluşmadığı belirtilmektedir. Kıyıda yer yer falezler ve aralarında genişçe plajlar yer almaktadır. Shef (kıta sahanlığı) sahasının dar olduğu belirtilmektedir. Dağların, I. Jeolojik (paleozoik) zamanda oluşmuş arazi üzerinde II. Jeolojik (Mezozoik) zamanda biriken tortulların III. Jeolojik (Tersiyer) dönem başlarında, Alp – Himalaya kıvrımları oluşurken ortaya çıktığı bilinmektedir. Zamanın ortalarındaki aşınmadan sonra bütün halinde tekrar yükselmiş olduğuna değinilmektedir. Bu yükselme esnasında Kuzey Anadolu Fay Hattının oluştuğu görülmektedir. Bu hat Düzce ovasının güneyinden geçmektedir. Dağların yükseltisi doğudan batıya ve iç kısımdan Karadeniz kıyısına doğru azalmaktadır. Kıyı gerisinde yer şekillerinin plato görünümünde olduğu ifade edilmektedir. Kıyı gerisindeki dağların yükseltisi 2000 m'yi geçmemektedir. Kaplandede dağı 1160 metre olarak bilinmektedir. Dağların kıyıdan iç kısımlara doğru yükseltisinin artmasının, kıyı ile iç kısımlar arasında yıl içinde sıcaklık farklarının fazla olmamasına ve yağış miktarının da buralarda yeterli olmasına etkisi olmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2018).

Gümüşova İlçesi ise Düzce İline 18 km mesafede olup Düzce Ovası'nın bitişiğindedir. Avlanmanın serbest olduğu dönemlerde ilçeden geçen Melen Çayı'nda balık avcılığı yapılmaktadır. İlçe fındık, çay, kayın ve ceviz gibi Karadeniz iklimine has bitki dokusuna sahiptir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Gümüşova ilçesinde tipik bir Karadeniz iklimi hüküm sürmektedir. Yazları sıcak ve yağışlı, kışları serin ve yağışlı geçmektedir. Kışın sıcaklıkların bazen eksi değerlere düştüğü görülse de en düşük sıcaklık ortalamaları 3-4 °C civarında görülmektedir. Yaz aylarında da 25-30 °C civarında olmaktadır. Yağış özellikle Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında azalmaktadır. Sonbahar ve kış aylarında yağış miktarı artmaktadır. Ayrıca ilkbaharda ve sonbaharda özellikle mevsim geçişlerinde sabah saatlerinde sis oranının yüksek olduğu belirtilmektedir. Sis ve buzlanma zaman zaman otoyol ve D-100'de kazalara

ve hatta can kayıplarına sebebiyet vermektedir. Olumsuz kış şartları bazen hayatı, ulaşımı, eğitimi vb. işleri aksatmaktadır. İlçenin bitki örtüsü bakımından zengin olduğu bilinmektedir. Genelde kışın yapraklarını döken ağaçlar yaygın olmaktadır. Meşe, gürgen, kayın, kestane, ıhlamur, kavak ve yüksek kesimlerde de iğne yapraklılar dikkat çekse de en yaygın olanı meşe ve gürgen olup boylarının 10 cm civarında olduğu belirtilmektedir. Kayın, kestane, ıhlamur, kavak, çamların genelde 10-20 m civarında olduğu görülmektedir. Genel anlamıyla yörenin bitki örtüsünün orman olduğu bilinmektedir. Ayrıca yağış yeterliliğine bağlı olarak da geniş ve gür çayırılar ile orman altı türleri (çeşitli çalı, sarmaşık, diken, ot vb.) bakımından da zengin sayılabilmektedir (Gümüşova Kaymakamlığı, 2019).

4.5. Endemik Bitkileri

Düzce ilinin, çok zengin bir bitkisel çeşitliliğe sahip olması coğrafik konumu ve jeomorfolojik yapısından kaynaklanmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle de ilin kendine münhasır bir yapısı bulunmaktadır. İçinde bulunduğu yerel Melen Havzası iki büyük havzanın, Sakarya ve Filyos Çayı havzalarının arasında yer almaktadır. Güneyinde Abant dağ silsilesine uzanan Elmacık Dağları, doğusunda Bolu-Semen Dağları, kuzeyinde Kaplandede Dağı ve batısında Çam Dağının, Düzce Melen Havzası'nı tamamen kapalı alan haline getirmiş olduğu belirtilmektedir. Bitki örtüsünün zengin olması ve su kaynaklarının bulunması sebebiyle bu havzanın güneyindeki Elmacık Dağları, Batı Karadeniz Bölgesi'nin en önemli doğal kaynak rezervlerinden birisini oluşturmaktadır (Hürriyet Seyahat, 2008). Düzce ili otsu ve odunsu türler yönünden de oldukça zengin bir floristik yapıya sahiptir. 700 farklı bitki türüne ev sahipliği yapmaktadır. Kumul, maki, dere, kaya, orman ve alpin vejetasyon çeşitliliği içerisinde 71 endemik bitki türüne ev sahipliği yapmaktadır. Bu türlerden 12'sinin Türkiye Bitkileri Kırmızı kitabında "tehlike altında" olarak değerlendirilmiş olduğu görülmektedir (Türkiye Kültür Portalı, 2019).

Tablo 22. Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabında Bulunan Düzce İli Endemik Bitkileri

ENDEMİK BİTKİ TÜRÜ	ÖZELLİĞİ
1-Düzce Peygamber Çiçeği	Düzce ilinin Elmacık dağlarına özgü olan bu bitki taksonu, yerel endemik bir türdür. Elmacık Dağları'ndaki Toptepe Güzeldere Şelalesi arasındaki Horoz Kaya'da olan kayalık ve açıklık habitat alanlarda yaşamakta ve bulunmaktadır.

Tablo 22. (Devam) Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabında Bulunan Düzce İli Endemik Bitkileri

ENDEMİK BİTKİ TÜRÜ	ÖZELLİĞİ
2-Düzce Pelemir Otu	Düzce ilinin Elmacık Dağları'na özgü olan bu bitki taksonu, yerel endemik bir türdür. Elmacık Dağları'ndaki Aksu ve Emeksiz derelerinin oluşturmuş olduğu vadinin güneye bakan, sarıçam ormanlarındaki vadi yamaçlarında akıntılı serpantin kayaçlarından oluşan habitat alanlarda yaşamaktadır.
3-Anadolu Aklar Otu	Düzce ilinin Efteni Gölü'ne özgü olan bu bitki taksonu yerel endemik bir türdür. Yaşam alanı Efteni Gölü olan bu bitki türü Efteni Gölü'nde bulunan çamurlu sazlık alanlara sahip habitat alanlarda bulunmaktadır.
4-Horoz Gözü	Düzce ilinin Elmacık Dağı ve Hasanlar Barajı'ndaki kayalık alanlarda bulunan bu bitki türü, Batı Karadeniz Bölgesi endemiğidir. Elmacık Dağı, Horoz Kaya mevkiindeki kayalık ve açık alanda yaşamaktadır.
5-Batı Karadeniz Akçiçeği	Düzce ilinin Elmacık Dağı'nda sarıçam orman açıklarında bulunan bu bitki türü, Batı Karadeniz Bölgesi endemiğidir. İlkbaharda gösterişli çiçekleri açmaktadır. Düzce Elmacık Dağı'nda Aksu Vadisi, Tavşansuyu ve Kuşburnu yaylalarındaki sarıçam ormanlarındaki açıklıklarda yaşamaktadır.
6-Nazende	Düzce ilinin Elmacık Dağı Horoz Kaya mevkiindeki makilik alanlar ile Hasanlar Barajı çevresindeki makilik alanlarda bulunmakta ve o bölgede yaşamaktadır. Marmara bölgesi endemiğidir. Gösterişli pembe çiçekleri ilkbaharda açmaktadır.
7-Dağ Sümbülü	Düzce ilinin Elmacık Dağı'nda bulunan yaylalarda ve subalpin dağ çayırlıklarında olan bu bitki türü, Türkiye endemiğidir. Elmacık Dağı'nda bulunan 1300-1600 metre arasındaki yaylalar ve yüksek dağ çayırlıklarında yaşamaktadır. Düzce bölgesinde geniş bir yayılışa sahip olduğu bilinmektedir.
8-Gelin Parmağı	Düzce ilinin Elmacık Dağı'ndaki Pürenli Yaylasının güney kısmında 1400-1500 metre orman içlerindeki kayalık ile taşlık alanlarda yaşamakta ve buralarda yerel olarak bulunmaktadır. Orta ve Doğu Karadeniz endemiği olan bu bitkinin Türkiye'deki en batı yayılışı Düzce'de bulunmaktadır.
9-İki Çiçekli Safran	Düzce ilinin Elmacık Dağı'nda Sakarca ve Sinekli yaylalarında ve subalpin dağ çayırlıklarında bulunan bu bitki taksonu, Marmara ve Batı Karadeniz endemiğidir. Elmacık Dağı'nda bulunan 1400-1500 metre yükseklikteki Sakarca ve Sinekli yaylalarında, açıklık ve çayırılık alanlarda yaşamaktadır.
10-Dağ Horozu İbiği	Düzce ilinin Elmacık Dağı'nda bulunan yaylalarda ve subalpin dağ çayırlıklarında olan bu bitki türü, Kuzey Batı ve Orta Anadolu endemiğidir.

Tablo 22. (Devam) Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabında Bulunan Düzce İli Endemik Bitkileri

ENDEMİK BİTKİ TÜRÜ	ÖZELLİĞİ
10-Dağ Horozu İbiği Devamı	Elmacık Dağı'nda bulunan 1300-1500 metre yükseklikteki yaylalarda, çayırılık ve açıklık alanlarda yaşamakta ve yerel olarak bulunmaktadır.
11-Doğu Kafkas Hanımeli	Düzce ilinin Elmacık Dağı'nda Pürenli, Odayeri ve Aksu Vadisi'nde bulunan bu bitki türü, Türkiye Endemiğidir. Elmacık Dağları'ndaki Pürenli ve Odayeri yayalarının güneyi ile Aksu Vadisi'nde 1200-1500 metre yükseklikte bulunan ormanda açıklık alanlarda yaşamaktadır. Düzce bölgesinde bireyler halinde dar bir yayılışının olduğu bilinmektedir.
12-Anadolu Hazaranı	Düzce ilinin Elmacık Dağı'nda Odayeri yaylasının güney kısımlarında 1500-1600 metre yükseklikteki orman içi açıklıklarda bulunan bu bitki türü Batı, Orta ve Güney Anadolu endemiğidir.

Kaynak: Türkiye Kültür Portalı, 2019'ndan uyarlanmıştır.

Düzce ili Elmacık Dağları ve Efteni Gölü, bitkisel biyolojik çeşitlilik bakımından, %10 endemizm oranında olmaktadır. Bu oran ile Önemli Bitki Alanları (ÖBA) kriterine sahip olup Milli Park ya da doğa koruma alanı olabilecek nitelikte zengin biyolojik çeşitlilik merkezine sahip olmaktadır. Bu bağlamda Batı Karadeniz'in en önemli bölgelerinden birisi olarak görülmektedir (Aksoy vd., 2016: 420).

Aksoy'un (2014), "Düzce ili Biyolojik Çeşitlilik ve Tür İzleme Programı" çalışması sonucunda Düzce ilinde toplam 1253 takson saptanmış olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmasında ise Düzce ilinde yayılış yapan 80 familya, 240 cins ve 315 taksona ait tıbbi ve gıda değeri ile ilgili verilerin türlü kaynaklardan toparlandığı görülmektedir (Aksoy vd., 2017: 206). Yemeklik ve tıbbi özelliği bulunan bitkilerden bazıları ise şu şekildedir:

Tablo 23. Düzce İlinde Yemeklik ve Tıbbi Olarak Kullanılan Bitkilerden Bazıları

Bitki Adı	Yemeklik Özelliği	Tıbbi Özelliği
Kestane (<i>Costanea sativa</i> Mill.)	Meyveleri gıda olarak kullanılmaktadır.	Yaprak ve kabuktan elde edilen infüzyon kabız ve tansiyon düşürücü etkisi bulunmaktadır.
Kızılçık (<i>Cornus mas</i> L.)	Şurup, çay, marmelat ve tarhana yapımında kullanılmaktadır.	Meyveleri suda haşlanarak ishale karşı kullanılmaktadır. Gövde, dal ve kabukları tanen taşımaktadır. Kabıza iyi gelmektedir. Ateş ve kurt düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Tablo 23. (Devam) Düzce İlinde Yemeklik ve Tıbbi Olarak Kullanılan Bitkilerden Bazıları

Bitki Adı	Yemeklik Özelliği	Tıbbi Özelliği
Kızılcık (<i>Cornus mas L.</i>) Devamı		Kurutulup toz haline getirilen yapraklar yara ve çıban tedavisinde kullanılmaktadır.
Fındık (<i>Corylus avellana L. var. avellana</i>)	Meyvesi yenmektedir.	_____
Hırnık (<i>Diospyros lotus L.</i>)	Kurutulmuş meyveleri şeker yerine çayı tatlandırmak için kullanılmaktadır.	Odunu kan temizleyici olarak dekoksasyon halinde kullanılmaktadır. Olgun meyveleri kuru veya reçel olarak kabızlık giderici etkiye sahip olmaktadır.
Kayın (<i>Fagus orientalis Lipsky</i>)	_____	Kabuk ve ateş düşürücü etkiye sahip olmaktadır. Kabız giderici özelliği bulunmaktadır.
Dağ Çileği (<i>Fragaria vesca L.</i>)	Meyveleri yenmektedir. Reçel ve marmelat yapımında kullanılmaktadır.	Kurutulmuş kök ve rizomları kabızda, iştah açmada ve idrar arttırmada etkisi bulunmaktadır.
Kantaron (<i>Hypericum perforatum L.</i>)	_____	Kurutulmuş veya taze çiçekli dallar dâhilen antispazmatik kabız, yatıştırıcı ve kurt düşürücü; haricen ise antiseptik ve yara iyi edici olarak bilinmekte özellikle de yanık tedavisinde kullanılmaktadır.
Andızotu (<i>Inula helenium L.</i>)	_____	Kurutulmuş kökleri safra söktürücü idrar arttırıcı, öksürük kesici, göğüs yumuşatıcı ve kuvvet verici olmaktadır.
Defne (<i>Laurus nobilis L.</i>)	Baharat olarak kullanılmaktadır.	Yaprakları terletici, antiseptik ve midevi etkilere sahip olmaktadır.
Tere (<i>Lepidium sativum L. subsp. Sati-vum</i>)	Taze yapraklarından börek yapılmaktadır.	Taze ve kurutulmuş çiçekli dalları kuvvet verici, vitamin eksikliklerini giderici, idrar arttırıcı ve iştah açıcı olarak kullanılmaktadır.
Ebegümece (<i>Malva sylvestris L.</i>)	Genç yaprakları sebze olarak kullanılmaktadır.	Taze veya kurutulmuş yaprakları solunum ve sindirim sistemleri tahrişleri ve iltihaplarında koruyucu ve yumuşatıcı etkiye sahip olmaktadır. Taze yapraklardan hazırlanan lapa ciltteki çıban ve yaraların ağrılarını dindirmektedir.
Kuşburnu (<i>Rosa canina L.</i>)	Meyveleri marmelat ve çay şeklinde tüketilmektedir. Tarhanası yapılmaktadır.	Kurutulmuş olgun meyveleri C vitamini bakımından zengin olmaktadır. Kabız ve kuvvet verici etkisi bulunmaktadır.

Tablo 23. (Devam) Düzce İlinde Yemeklik ve Tıbbi Olarak Kullanılan Bitkilerden Bazıları

Bitki Adı	Yemeklik Özelliği	Tıbbi Özelliği
Kuzukulağı (<i>Rumex acetosella</i> L.)	Yaprakları ekşi olduğundan lezzetli olmakta ve salata olarak tüketilmektedir.	_____
Isırgan (<i>Urtica dioica</i> L. subsp. <i>Dioica</i>)	Sebze olarak tüketilmektedir.	Yapraklar ve kökler kan temizleyici, idrar arttırıcı ve iştah açıcı olarak kullanılmaktadır. Taze bitki cilde sürülerek romatizma ağrılarına iyi gelmektedir.
Çibriska (<i>Satureja hortensis</i> L.)	_____	Kurutulmuş çiçekli ve yapraklı dallarının gaz söktürücü, terletici, iştah açıcı, idrar arttırıcı, mideyi uyarıcı ve cinsel gücü arttırıcı etkisi bulunmaktadır.

Kaynak: Aksoy vd., 2017: 207-219’nden uyarlanmıştır.

Türkiye’de yayılış gösteren bitkilerden 500 kadarının ilaç ve koku ham maddesi olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Düzce yöresinde de bazı yabancı bitkilerin çeşitli etnobotanik kullanımlarının varlığı bilinmektedir. Düzce ilinde yayılış yapan yabancı bitkilerden tıbbi değeri olanlar ile yemeklik değeri olanların belirlendiği belirtilmektedir (Aksoy vd., 2017: 206). Bu tabloda ise yemeklik özellikli ve tıbbi özellikli olan bitkilerin bazılarına değinilmiştir.

4.6. Ulaşım

Karayolları 4. Bölge Müdürlüğü sorumluluk ağı içerisinde 113 km devlet yolu, 72 km il yolu, 41 km otoyol olmak üzere 226 km, Karayolları 1.Bölge Müdürlüğü’nün (İstanbul) sorumluluk ağı içerisinde yer alan 12 km otoyolu ile birlikte Düzce ilindeki toplam yol uzunluğu 238 km olarak bilinmektedir. İlde, daha önceki yıllardan başlayıp 2002 yılı sonuna kadar 66 km bölünmüş yol (Otoyol dâhil), 2003-2016 tarihleri arasında ise toplam 99 km bölünmüş yol (12 km’si otoyol) yapıldığı belirtilmektedir. 2016 yılı sonu itibariyle Düzce ilinde 165 km bölünmüş yol bulunmaktadır. İlde bulunan köylerin toplam yol uzunluğu 2.762,7 kilometre olarak belirtilmektedir. Köy yolları ağının en önemli sorununun ise ormanların açma yapılarak yok edilmesi ve yerlerine fındık ağaçları dikilmesi sonucunda heyelan ile toprak erozyonunun artış göstermesi olduğu belirtilmektedir (Düzce Valiliği, 2018).

Düzce ilinde tren yolu ve kent içi raylı sistem ile havayolu ulaşımı bulunmamaktadır. Düzce ilinin asıl ulaşım ağı karayollarından oluşmaktadır (Düzce İl Gelişme Planı, 2005: 31). İl doğu-batı yönünde uzanan D-100 Karayolu ile TEM otobanı üzerinde yer almaktadır. Bu yollar il merkezinden geçmektedir. Bu konumu ile Düzce ili Avrupa ve Asya Kıtaları arasında transit yol üzerinde bulunmaktadır. Düzce ili bu konumu ile bir yol kavşağı şehri olarak görülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Düzce ilinin önemli merkezlere olan uzaklığı ile Düzce ilinin ilçelerine olan uzaklığı ise Tablo 24 ve Tablo 25’te gösterilmektedir.

Tablo 24. Düzce İlinin Önemli Merkezlere Olan Uzaklığı

Düzce - Ankara	236 km
Düzce - Bursa	228 km
Düzce - İstanbul	217 km
Düzce - Kocaeli	106 km
Düzce - Sakarya	69 km

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018’nden uyarlanmıştır.

Tablo 25. Düzce İlinin İlçelerine Olan Uzaklığı

Düzce - Akçakoca	38 km
Düzce - Yığılca	36 km
Düzce - Gümüşova	20 km
Düzce - Gölyaka	20 km
Düzce - Cumayeri	21 km
Düzce - Kaynaşlı	15 km
Düzce - Çilimli	15 km

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018’nden uyarlanmıştır.

Gümüşova ilçesi ise D-100 Karayolu üzerinde bulunmaktadır. İlçe Düzce iline 18 kilometre mesafede olup Düzce Ovasının bitişiğinde yer almaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2019).

4.7. Sosyal ve Kültürel Yapı

Düzce ili, tabii güzelliklerin kültürel çeşitlilikle bir araya geldiği ender illerden birisi olarak görülmektedir. İlde her sene birçok festival ve şenlik gerçekleştirilerek kültürel çeşitlilik sunulmaktadır. İlin, tarım, ticaret ve az da olsa endüstriye dayanan bir genel ekonomik yapısı bulunmaktadır. En önemli tarım mahsulü fındık olmaktadır. Önemli geçim kaynakları arasında başta fındık olmak üzere yanı sıra mısır, buğday ve çeltik de yer almaktadır. (Gıda Tarım ve

Hayvancılık Bakanlığı, 2012: 2). Düzce ilinin sosyo-kültürel yapısına ait diğer bilgileri ise şu şekilde belirtilmektedir (Türkiye Kültür Portalı, 2019):

- **Yöresel mutfağı;** isli peynir, hinkali (Gürcü mantısı), palamut tuzlama, melengücceği tatlısı, haluj, hamsili ekmek (kapşıya geçveyi), fındık şekerlemesi, Konuralp pilavı vb. gibi yiyecekleri bulunmaktadır.
- **Gezi hatıraları;** Konuralp (kasaba pirinci), Çerkez kemeçesi (şikeşşine), tütün kolonyası, fındıklı tahin helvası, acıkası, isli Çerkez ve Abaza peyniri, Yığılca balı vb. gibi ürünler alınabilmektedir.
- **El sanatları;** Çerkez dilindeki karşılığı ile “Şikeşşine” olarak bilinen, gövde, kapak ve yardımcı malzemeler olmak üzere üç kısımdan oluşan Çerkez kemeçesi bulunmaktadır. İlde “Çerkez Kemeçesi” yapım ustası bulunmakta ve bu kişinin aynı zamanda bakanlıkça “Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcısı” olarak da kayıt altına alınmış olduğu belirtilmektedir. Fransızca “Gravüre” sözcüğünden adını alan ve kazıma ile çukur baskısı sanatı şeklinde tanımlanan “Gravür” sanatı bulunmaktadır. Bitkisel desenli motifler (üzüm asması, meşe palamudu vb.) kullanılmakla beraber silahlar üzerinde av konulu tasvir örneklerini görmek de mümkün olmaktadır. “Somut Olmayan Kültürel Miras” çalışmaları kapsamında “Gravür Sanatı” il envanterine kaydedilmiş olduğu belirtilmektedir.
- **Sit alanları;** Konuralp mozaik alanı (Orpheus Mozaığı), Roma köprüsü, Tepecik Nekropolü, Ceneviz kalesi ve plaj çevresi, Antik tiyatro, Bizans yapı kalıntısı, Akkaya sit alanı vb. gibi alanları bulunmaktadır.
- **Anıtları;** evleri, camileri, hamamları, mezarları, çeşmeleri ve hanları olarak anıtları bulunmaktadır.
- **Festival ve Şenlikleri;** “Çilimli Yöresel Kültür Sanat ve Kardeşlik Festivali”, “Düzce Otları Tyche Bereket Festivali”, “Düzce Halk Oyunları ve Turizm Festivali”, “Gölyaka Kadırga Şenlikleri”, “Gümüşova Kültür ve Sanat Festivali”, “Kardüz Yayla Şenliği”, “Yakın Karadeniz Düzce Baja Rallisi” ve “Turizm Haftası Kutlamaları” vb., gibi festivalleri yapılmaktadır.

Düzce ili önemli bir kırsal turizm statüsüne de bölgesel el sanatları, yerel yemekleri, kırsal yaşam tarzı ve gelenekleri ile sahip olmaktadır. Bu bağlamda Düzce

ili, jeopolitik konumu ve sahip olduğu tabii, tarihsel, sosyo-kültürel ve çevresel değeri açısından önemli kırsal turizm merkezlerinden biri olma yolunda ilerlemektedir. Düzce ili Akçakoca ilçesinde önemli bir kırsal turizm merkezi görevi üstlenen Dadalı köyü, bölgede ekolojik tarım yapan tek köy olarak belirtilmektedir. Benzer bir uygulama da Çilimli ilçesi Özlü Aile Çiftliğinde TATUTA projesi çerçevesinde görölmektedir. Kırsal turizm denildiği zaman yalnızca köy veya çiftlik turizminin anlaşılması gerektiği vurgulanmaktadır. Eko turizm, flora turizmi, kültür turizmi, yayla turizmi gibi kırsal turizm ile özdeşleşmiş birçok turizm türü de bulunmaktadır. Bu bakımdan da Düzce ili önemli bir kapasiteye sahip olmaktadır. Düzce ilinde birer eko turizm merkezi olarak değerlendirilebileceği düşünülen Efteni Gölü ve Hasanlar Barajının bulunduğu belirtilmektedir (Aydın ve Selvi, 2012: 148). Ayrıca Düzce ilinin coğrafi bakımdan, Ankara ve İstanbul metropollerinin orta yerinde yer almasına karşın, fiziksel eşikler ve İstanbul metropolünün Ankara'ya nispeten daha dinamik olduğu bilinmektedir. Bu nedenle Düzce ilinin, İstanbul'un etki alanında kalmakta olduğu, bununla birlikte de sağlık ve eğitim gibi bazı hizmetleri Ankara'dan almakta olduğu belirtilmektedir (Düzce İli Raporu, 2001: 6).

Gümüşova ilçesinde ise, 1 adet lise ve 8 adet ilköğretim okulu bulunmaktadır. İlçedeki toplam öğrenci sayısı 2.336 olarak belirtilmektedir. Gümüşova Halk Eğitim Merkezi tarafından giyim ve makine nakış kurslarında yaklaşık 60 öğrenci eğitim görmektedir. İlçe halkının büyük çoğunluğu çiftçilik yapmaktadır. Halkın geçim kaynağı başta fındık olmak üzere sırayla mısır, buğday ve pancardan oluşmaktadır. Tarım alanı tahmini 475 hektar olarak belirtilmektedir. İlçede fındık ürünün kırımının yapıldığı ve işlendiği 4 adet fındık fabrikasının mevcut olduğu bilinmektedir. İlçe halkının %70'i fındık tarımında faaliyet göstermektedir. İlçede hayvancılıkla uğraşan çiftçi sayısının oldukça az olduğuna değinilmektedir. Yaklaşık 5.100 adet büyükbaş hayvan, 925 adet civarında küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Ayrıca 1.200 adet kovanla arıcılık yapılmaktadır. İlçede 4 adet fındık fabrikası, 1 adet ambalaj fabrikası ve 2 adet de tekstil ürünlerini işleyen tesis bulunmaktadır. Bunların bir tanesi entegre fındık fabrikası olarak belirtilmektedir. Ayrıca oto tamirhaneleri, demir doğrama atölyesi ile belediyeye ait buz fabrikası bulunmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2019). En önemli turizm potansiyeli Çaybükü köyünde bulunan

Dedekoru piknik ve mesire alanı olarak ifade edilmektedir (Düzce İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü, 2019).

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. YÖNTEM

Tez çalışmasının beşinci bölümü olan bu bölümde de araştırmanın yöntemi, araştırmanın kapsamı, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi konularına değinilmiştir.

5.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın amacı doğrultusunda nitel bir araştırma yapılmıştır. Düzce ili Gümüşova ilçesinde botanik turizm kapsamında botanik bahçesinin oluşturulmasına yönelik görüşlerin ve mevcut potansiyelin belirlenmesi hakkında detaylı verilere ulaşabilmek amacıyla nitel araştırma yapılması uygun görülmüştür.

5.1.1. Nitel Araştırma Yöntemi

Nitel araştırma yöntemi algıların ve olayların tabii ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına ilişkin nitel bir aşamanın gözetlendiği, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı araştırma olarak nitelendirilebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39). Başka bir ifadeyle Denzin ve Lincoln'a (1994: 15) göre; “nitel araştırma belli bir nokta üzerinde odaklanmada çok metotlu; araştırma problemine yorumlamacı yaklaşımı benimseyen bir yöntemdir”. Bu tanım ise nitel araştırmacıların araştırma konusu olan fenomenleri doğal ortamlarında ele almaları şeklinde açıklanmaktadır. Her bir fenomen, araştırmacının ona yüklediği anlamıyla tahlil edilmektedir (Coşkun vd. 2015: 303).

Nitel araştırma yöntemlerinin sosyal bilimlerle olan yakın bağı araştırmacının “toplumsal yaşamın” tabii akışında meydana gelen olguların detaylı bir şekilde analiz yapmasına imkân tanımaktadır (Kinsiz, 2017: 245). Bu durumda verilerin oluşumuna göre araştırma aşamasının tekrar şekillendirilmesiyle araştırmacının esnek olmasını

gerektirmektedir. Ayrıca gerek toplanan verilerin tahlilinde gerekse araştırma modelinin belirlenmesinde tümevarıma dayanan bir tutumla yaklaşmasını gerektirmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 40). Nitel araştırma denildiğinde, kısaca, herhangi bir biçimde istatistiksel prosedür ya da başka bir nicel araç olmadan bulguların üretildiği araştırma anlaşılabilmektedir. Araştırma literatürüne göre, nitel araştırmanın genel olarak bilinen bölümleri şu şekildedir (Coşkun vd., 2015: 304);

- **Veri:** Değişik kaynaklardan elde edilmekte, en bilinen kaynakları mülakat, gözlem vb. gibi yöntemlerdir.
- **Analitik ya da yorumlamacı prosedürler:** Bulgulara ya da kuramlara erişmek için kullanılmakta ve bu prosedürler dataların kavramsallaştırılmasını da içermektedir.
- **Yazılı ya da sözlü raporlar:** Tezlerde yayınlanabilmekte ve akademik dergilerde ya da konferanslarda sunulabilmektedir.

Nitel araştırmada genellikle çevresel bilgi, süreçle ilgili bilgi ve algılara ilişkin bilgi olmak üzere üç çeşit bilgi toplanmaktadır. Bu bağlamda sosyal, kültürel, demografik, psikolojik ve fiziksel özelliklere yönelik araştırmanın yer aldığı çevresel bilgiler, sürece ve algılara yönelik bilgilere temel oluşturmakta ve ortamlarla kıyaslama imkânı sağlamaktadır. Araştırma boyunca neler olup bittiği ve bu olanların araştırma grubunu nasıl etkilediğine yönelik bilgiler de süreçle ilgili bilgileri oluşturmaktadır. Araştırma grubunun sürece ilişkin planlamalarını ortaya koyan bilgiler ise algılara yönelik bilgileri oluşturmaktadır. Araştırılan konunun ilgili kişilerin bakış açısından görülebilmesi, bu bakış açılarını karşılaştıran sosyal yapının ve aşamaların ortaya konulmasına olanak tanınması ise nitel araştırma yöntemlerinin üstün yönleri olarak ele alınmaktadır (Yıldırım, 1999: 10).

Bu araştırmada nitel araştırma yönteminin kullanılmasının nedenleri ise şu şekilde ifade edilebilir;

- Araştırma konusu ve kapsamı bakımından nitel araştırmaya uygun olduğu görülmüştür.

- Gümüşova’da konu ile ilgili yeterli sayıda çalışmanın bulunmaması ve bunun yanı sıra nitel araştırma kapsamında yapılan görüşme tekniği ile nicel araştırmaya göre daha detaylı veriler elde edileceği düşünülmüştür.
- Araştırmanın konusu bakımından derinlemesine elde edilen görüşlerin sınırlanmaya gidilmeden alınması ve araştırmanın konu olarak paydaşlara yönelik olması açısından nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

5.1.2. Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenirlik

Araştırmacının veri toplama sürecinde yapacağı rastlantısal ya da sistematik hatalar araştırmanın geçerlik ve güvenirliliği üzerinde önemli bir rol oynamakta, bilimsel araştırmada yapılacak ölçümlerin geçerlik ve güvenirlilikleri de veri toplama aracının temel niteliğini oluşturmaktadır (Ural ve Kılıç, 2006: 69).

Geçerlilik (validity) kavramında, araştırma ile gerçekten ölçülmek istenen örneklem ölçülmekte, seçilen örneklemin evreni simgelemesi gerektiği anlatılmaktadır (Baloğlu, 2009: 106). Ölçmede geçerlilik, geçerliliği ölçüm değerindeki gözlemlenen farklılığın ölçülen özellikler bakımından objeler arasındaki gerçek farklılığı yansıtmaya basamağı olarak da nitelendirilebilmektedir (Coşkun vd., 2015: 123). Başka bir bakış açısı ile ölçülmek istenen objenin başka şeylerle karıştırılmadan ölçülebilmesi durumu olarak da tanımlanabilmektedir. Geçerliliğin yüksek olabilmesi ise ölçülmek istenen kavramın gözlenebilir nitelikteki değişkenlerle anlatılmasına bağlı olmaktadır. Bir ölçmenin geçerli sayılabilmesinin ön şartı da güvenilir olmasıyla ifade edilmektedir (Karasar, 2005: 151).

Güvenirlik (reliability) kavramı da, bir ölçme aracının aynı şartlar altında farklı ölçümlerde benzer neticeler vermesiyle o aracın güvenilir olduğunu göstermekte ve ölçmenin ne kadar genellenebileceğini ifade etmektedir. (Baloğlu, 2009: 106). Farklı bir deyişle güvenilirlik, bir testin veya ölçeğin ölçmek istediği nesneyi tutarlı ve istikrarlı bir şekilde ölçme basamağı olarak da tanımlanabilmektedir. Bu bağlamda bir araştırmanın güvenirliliğini saptamak için iki soruya yanıt aramak gerekmektedir (Coşkun vd., 2015: 124-125).

- “Kullanılan ölçüm aracı (test, ölçek) farklı şartlar altında benzeri sonuçları veriyor mu?”
- “Farklı araştırmacılar tarafından, farklı durumlarda benzer gözlemler yapılıyor mu?”

Güvenirlik kavramının, bilimsel çalışmanın ilk şartlarından olduğu ve teknik bir sorun olduğu belirtilmektedir. Araştırmalarda aynı aşamaların takip edilmesi, aynı neticelere ulaşılabilmesi istenmektedir. Aksi takdirde, hangi neticenin “güvenilir” olduğuna karar verilemediği vurgulanmaktadır. Bu bir bakıma araştırmalarda alınan bir neticenin, başka araştırmacılar aracılığıyla da test edilebileceğini göstermektedir. Bilim yalnız bu tür “doğrulama” ile güvenilirlik ve saygınlık kazanmaktadır (Karasar, 2005: 148).

Özetle; araştırma sonuçlarının doğruluğunu konu edinmesine “**geçerlik**”, ulaşılan sonuçların benzer gruplara ya da ortamlara aktarılabilirliğine “**dış geçerlilik**”, araştırma sonuçlarını elde ederken takip edilen sürecin çalışılan gerekliliği ortaya çıkarmadaki yeterliliğine yönelik olmasına da “**iç geçerlilik**” denilmektedir. Bununla birlikte, kısaca araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgili olmasına “**güvenirlik**”, araştırma sonuçlarına benzer koşullarda aynı şekilde ulaşıp ulaşılamayacağına “**dış güvenilirlik**”, başka araştırmacıların aynı veriyi kullanarak aynı sonuçları elde edip edemeyeceğine yönelik olmasına da “**iç güvenilirlik**” denilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 255).

Araştırmada mülakat sorularının geçerlik ve güvenilirliğinin elde edilmesi amacıyla araştırmanın botanik bahçesi ve botanik turizm kapsamı dâhilinde literatür taraması yapılmış ve buna göre mülakat soruları oluşturulmuştur. Bu mülakat soruları tez danışmanlığını yapan uzman bir akademisyen aracılığıyla değerlendirilerek son halini almıştır. Katılımcılar ile farklı günlerde farklı saat dilimlerinde görüşme sağlanmıştır. Mülakatta katılımcıların verdiği cevapların birbiriyle tutarlı olup olmadığını kontrol etmeye yarayacak benzer içerikteki sorular yöneltilerek görüşmenin geçerliliği sağlanmıştır. Bu bağlamda katılımcıların verdiği cevapların kendileri tarafından onaylanmasıyla verilerin güvenilirliği de sağlanmıştır. Katılımcıların isteğine göre görüşmeler sözlü ve yazılı dokümanlar halinde

oluşturulmuştur. Araştırmacı, katılımcılardan sözlü dokümanlar olarak aldığı ses kayıtlarını bireysel yargılarını eklemekten yazılı metin olarak not etmiştir.

5.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Evren (population), araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği ögeler bütünü olarak tanımlanmakta ve bu bütün ortak özellikleri olan canlı ya da cansız her türlü ögeyi barındırmaktadır. Bütünler için kullanılan ve çoklu ögelerden oluşan “evren” ifadesi, tekli ögeler (birimler) için “örnek olay”, küçük çokluklar için de “araştırma kümesi” gibi ifadelerle belirtilmektedir (Karasar, 2005: 109). Araştırmacının çalışma alanını oluşturan, örneğini seçtiği ve edindiği neticeleri genelleştireceği grup olmaktadır. Her türlü grubu belli kısıtlamalar getirerek evrene uyarlamak mümkün olmaktadır. Araştırma bağlamında iki farklı evrenden söz etmek olasıdır. İlki araştırmacı için herhangi bir sınır olmaması halinde kabullendiği ideal evren olup, ikincisi araştırmacının belli sınırları dikkate alarak oluşturduğu gerçekçi evren olmaktadır. Araştırma kapsamında örneklemenin yapılacağı örnekleme çerçevesinin yer aldığı evren olarak da belirtilmektedir (Coşkun vd., 2015: 132-133).

Evren çoğunlukla bir araştırmacının ulaşamayacağı kadar büyük olduğu için evrenin mutlak çizgilerle belirlenmesi araştırmacının tüm problemlerini çözmemektedir. Bilim adamlarının bu probleme çözüm bulmak için “örneklem” kavramını keşfettikleri belirtilmektedir. Evreni simgeleme gücüne sahip kısıtlı sayıda kişi, olay veya olguyu araştırma boyutuna dâhil etmek, bütün evreni çalışmak yerine geçerek pratik bir çözüm sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 101). Bu bilgiler yönünde örneklem, araştırma evreni içerisinde maksada uygun herhangi bir metotla seçilen ve evreni simgeleme kabiliyetine sahip birimler veya ögeler grubu olarak tanımlanabilmektedir (Ural ve Kılıç, 2006: 35).

Kolayda Örneklem, oldukça yaygın olarak kullanılan bu teknikte esas, araştırma sorusuna cevap veren herkesin örneğe dâhil edilmesidir. Ancak elde edilen bulguların geneli temsil ettiğini iddia etmemek gerekir (Coşkun vd., 2015: 142). Bu bilgiler boyutunda araştırmanın evreni Gümüşova ilçesi olarak ele alınmıştır. Buna bağlı olarak kolayda örnekleme seçilmiş olup, Gümüşova ilçesinde 10 yerel yönetim

birimi, 6 yerel halk ve yine Düzce Üniversitesi Gümüşova Yerleşkesine bağlı 3 akademisyen olmak üzere toplamda 19 kişiyle görüşme sağlanmıştır.

5.3. Veri Toplama Araçları

Bilimsel araştırmalarda konuya amaca ve sınırlılıklara ilişik olarak birbirinden farklı özellikler gösteren tekniklerinin her biri farklı çalışma konusu oluşturabilecek kapsamlı bir içeriğe sahip olmaktadır. Anket, görüşme, gözlem, deney ve kaynak tarama, bilimsel araştırmalarda kullanılan veri toplama teknikleri olarak belirtilmektedir (Ural ve Kılıç, 2006: 55).

Görüşme veya mülakat (interview), görüşmeyi gerçekleştiren kişi aracılığıyla sorulan sorulara, şahısların şahsi hareket, fikir ve duyguları çerçevesinde sundukları bilgileri toplamaya yarayan nitel veri toplama aracı olan bir araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Bilim, 2007: 27). Farklı bir ifadeyle görüşme (mülakat) tekniği, sözlü iletişim vasıtasıyla veri toplama (soruşturma) tekniği olarak belirtilmektedir. Telefon vb. gibi anında ses ve resim iletilicileriyle de yapılabilen görüşme tekniğinin, genellikle yüz yüze yapıldığı bilinmektedir. Görüşme tekniğinin “*işbirliği sağlamak ya da sürdürmek*”, “*sağaltım (tedavi kendine güveni arttırmak)*” ve “*araştırma verisi toplamak*” gibi genel olan 3 temel amacı bulunmaktadır (Karasar, 2005: 165-166). Detay bilgiye ulaşmayı sağlayan görüşme tekniği temel olarak nitel araştırmaların farklı ölçek yapılarında kullanılabilen (yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış) önemli nitel veri toplama araçlarından olmaktadır (Mil, 2007: 3). Genel olarak belirtilen görüşmelerin sınıflandırılması ise aşağıdaki gibi gösterilmiştir.

Tablo 26. Görüşmelerin Sınıflandırılması

Yapılandırılmış Görüşmeler (Structured Interview)	Anketlere benzemekte ve genel olarak nitel araştırmalarda nadiren kullanılmakta olan yapılandırılmış görüşmeler, önceden belirlenmiş sorulardan oluşmakta, bu sorular bireylere belirli bir sıra içerisinde sorulmakta ve genellikle birey belirli alternatiflere doğru yönlendirilmektedir. Bu sırada görüşmeyi yapan kişi aracılığıyla seri kodlamalar yapılarak veri toplanmaya çalışılmaktadır. Çok fazla esnek olmamakla birlikte, açık ve kapalı uçlu sorular seçilebilmektedir.
--	--

Tablo 26. (Devam) Görüşmelerin Sınıflandırılması

Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler (Semi-Structured Interview)	Bu yöntemde aynı yapılandırılmış görüşmelerde olduğu gibi daha önceden belirlenmiş sorular bulunmaktadır. Lakin bu yöntemin ayrımı, soruların belirli bir sırayı izlememesi ve daha önceden belirlenmeyen ek soruların yöneltilebilmesi, daha esnek bir yapıya sahip olmasıdır.
Yapılandırılmamış Görüşmeler (Unstructured Interview)	Bu yöntemde daha önceden belirlenmiş sorular bulunmamaktadır. Görüşme aşaması umumi soruların sorulması ya da temel konulara değinilmesi ile başlamaktadır. Yapılandırılmamış görüşmeler sıkı bir prosedür izlemediği için çok esnektir ve uygulanan bireyin şahsi bilgileri, fikirleri ve hislerinin yanıtlara aksetmesi büyük bir ihtimal olmaktadır.

Kaynak: Bilim, 2007: 30-31'den uyarlanmıştır.

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kapsamında, ilgili kişilerin araştırma konusuna ilişkin görüşlerini almak için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Görüşmeler seçilen katılımcılar ile yaklaşık 15-45 dakika arası bir zaman diliminde gerçekleştirilerek veriler elde edilmiştir. Görüşmelerin çoğunluğu katılımcıların çalışmış oldukları birimlerde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda yüz yüze görüşme sağlanacak 4 katılımcıyla, randevu tarihindeki hava şartlarından dolayı e-posta ve telefon üzerinden görüşme sağlanmıştır. Görüşme yönteminin seçilmesinde en büyük etkenin araştırmacılara esneklik sağlaması, veri toplama sürecinde daha fazla kontrole sahip olunması ve araştırma konusu hakkında detaylı bilgiye ulaşmak istenmesidir. Bunun yanında görüşme ortamının sakinliğiyle görüşmede hâkimiyet sağlanarak ortam üzerindeki kontrolün oluşmasıdır. Görüşme sorularının önceden belirlenmiş olması ve ortamda veri kaynağının teyit edilmesine ilişkin fırsatın oluşması görüşme yönteminin seçilmesinde bir başka nedendir.

Görüşme için hazırlanan görüşme formu, botanik turizmi ve botanik bahçesi araştırma konularında yapılmış olan literatür taraması doğrultusunda oluşturulmuştur. Görüşme soruları, Gümüşova ilçesinde botanik bahçesinin kurulmasına yönelik görüşlerin ve mevcut potansiyelin belirlenmesi amacıyla 15 adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Bu görüşme soruları tez danışmanlığını yapan uzman bir akademisyen tarafından değerlendirilerek son halini almıştır. Bu bağlamda yerel yönetim birimlerine, yerel halka ve akademisyenlere aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- Düzce ili botanik bahçesi kurmak için yeterli potansiyel taşıyor mu?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulabilir mi? Kurulacak olursa nereye kurulabilir? (Fizibilite çalışması) Bu bahçenin kullanım amaçları neler olabilir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, ziyaretçilere sunulacak olan endemik bitkiler neler olabilir? Ayrıca Gümüşova ilçesine ait sunulabilecek endemik bitki var mıdır? Varsa bu bitkiler hangileridir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa ziyaretçiler için bitkiler hakkındaki bilgilendirme araçları neler olabilir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa hangi yaş gruplarına hitap edebilir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa avantajları ve dezavantajları neler olabilir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, botanik bahçesi ve oluşturulduğu bölge ile ilgili tanıtım (reklam) çalışmaları neler olabilir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, kurulan botanik bahçesi bağlamında uygulanacak bilimsel faaliyetler neler olabilir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, bu bahçenin ziyaretçilerine tanıtım ve hatıra amaçlı sunulacak olan hediyelik eşyalar neler olabilir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, bölgenin turizmne katkıları neler olabilir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, turizm kapsamında bahçe etrafına kurulacak olan tesisler neler olabilir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa turizm kapsamında düzenlenecek olan faaliyetlerde, ziyaretçilerin katılacağı aktiviteler neler olabilir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, bu bahçenin bölgeye ekonomik yönden faydaları neler olabilir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa bölgenin kalkınmasına ne gibi bir katkı sağlayabilir?
- Gümüşova'da bir botanik bahçesi kurulacak olsa sosyal sorumluluk projesine sağlayacağı katkılar neler olabilir?

5.4. Verilerin Toplanması

Araştırmaya konu olan 10 yerel yönetim birimi ve 2 akademisyen ile yapılacak görüşmenin sağlanabilmesi için telefon aracılığıyla randevu saati belirlenerek yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Belirlenen bu zaman dilimlerinden kalan süre zarfında halktan 3 katılımcı ile yüz yüze görüşme sağlanmıştır. Ayrıca 1'i akademisyen 3'ü de yerel halk olan 4 katılımcı ile de e-posta ve telefon aracılığıyla görüşme sağlanarak toplam 19 katılımcıya ulaşılmıştır. Görüşmeler katılımcıların uygun gördükleri saatlerde ve 28.12.2018 - 18.02.2019 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

Görüşmeler katılımcıların istedikleri saat aralıklarında çalıştıkları kurumlarda veya istedikleri başka mekânlarda gerçekleştirilmiştir. Bunun sebebi ise katılımcıların daha rahat ve etkin bir şekilde karşılık verebilmelerinin sağlanması olmuştur. Görüşmeler sözlü doküman aracı olan ses kayıt cihazları ile kayıt edilmiş, önemli noktalar ise yazılı dokümanlar olarak not edilmiştir. Net yanıtlar alınmadığı durumlarda sorular açıklanarak katılımcılara yeniden yöneltilmiştir. Ayrıca görüşme sırasında aynı konu dâhilinde giden soruların yerleri değiştirilerek katılımcılardan daha geniş kapsamlı bilgilerin alınması sağlanmıştır.

Araştırma kapsamına dâhil edilen yerel yönetim birimlerinin bağlı olduğu kurumlara ve görüşmeye ait bilgiler tablo 27'de gösterilmektedir.

Tablo 27. Yerel Yönetim Birimlerinin Bağlı Olduğu Kurumlara ve Görüşmelere Ait Bilgiler

Yerel Yönetim Üyeleri	Bağlı Oldukları Birimler	Görüşme Tarihi	Görüşme Saati	Görüşme Yeri
A	İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	28.12.2018	10: 55	Gümüşova/DÜZCE
B	Ziraat Odası Başkanlığı	28.12.2018	11: 45	Gümüşova/DÜZCE
C	İlçe Özel İdare Müdürlüğü	28.12.2018	14: 55	Gümüşova/DÜZCE
Ç	İlçe Mal Müdürlüğü	28.12.2018	15: 15	Gümüşova/DÜZCE
D	İlçe Yazı İşleri Müdürlüğü	28.12.2018	15: 30	Gümüşova/DÜZCE

Tablo 27. (Devam) Yerel Yönetim Birimlerinin Bağlı Olduğu Kurumlara ve Görüşmelere Ait Bilgiler

Yerel Yönetim Üyeleri	Bağlı Oldukları Birimler	Görüşme Tarihi	Görüşme Saati	Görüşme Yeri
E	İlçe Nüfus Müdürlüğü	28.12.2018	15: 45	Gümüşova/DÜZCE
F	İlçe Vakıf Müdürlüğü	28.12.2018	16: 00	Gümüşova/DÜZCE
G	İlçe Milli Eğitim Şube Müdürlüğü	28.12.2018	16: 25	Gümüşova/DÜZCE
H	Gümüşova Kaymakamlığı	16.01.2019	12: 35	DÜZCE
I	Orman İşletme Şefliği	16.01.2019	13: 55	DÜZCE

Araştırma kapsamına dâhil edilen akademisyenlerin bağlı oldukları kuruma ve görüşmeye ait bilgiler tablo 28’de gösterilmektedir.

Tablo 28. Akademisyenlerin Bağlı Oldukları Kuruma ve Görüşmeye Ait Bilgiler

Akademisyenler	Bağlı Oldukları Birimler	Görüşme Tarihi	Görüşme Saati	Görüşme Yeri
İ	Gümüşova Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü	28.12.2018	12: 20	Gümüşova/DÜZCE
J	Makine ve Metal Teknolojileri Bölümü	28.12.2018	12: 40	Gümüşova/DÜZCE
K	Gümüşova Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü	14.01.2019	—	Gümüşova/DÜZCE

Araştırma kapsamına dâhil edilen yerel halka ve görüşmeye ait bilgiler tablo 29’da gösterilmektedir.

Tablo 29. Yerel Halka ve Görüşmeye Ait Bilgiler

Yerel Halk	Meslekleri	Görüşme Tarihi	Görüşme Saati	Görüşme Yeri
L	Peyzaj Mimarı	28.12.2018	16: 55	Sönmez Çiçekçilik ve Botanik Peyzaj

Tablo 29. (Devam) Yerel Halka ve Görüşmeye Ait Bilgiler

M	Yüksek Lisans Öğrencisi	15.01.2019	15: 00	Düzce Üniversitesi/Orman Mühendisliği Fakültesi
N	—	21.01.2019	—	Gümüşova/DÜZCE
O	Memur	08.02.2019	—	Gümüşova/DÜZCE
Ö	Memur	08.02.2019	—	Gümüşova/DÜZCE
P	Eczacı Teknikeri	18.02.2019	17: 00	Akçakoca/DÜZCE

5.5. Verilerin Analizi

Araştırmada yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılan verilerin analizi betimsel analiz tekniği ile elde edilmektedir. Verilerin bölümlendirilmesi ve özetlenmesi ile sonuçlarına ulaşılan betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen başlıklar altında özetlenmekte ve tahlil edilmektedir. Veriler, araştırma sorularına göre bölümlendirilebileceği gibi, veri toplama evrelerinde elde edilen ön bilgiler dâhilinde de düzenlenebilmektedir. Bu analiz türünde, öncesinde de ifade edildiği üzere veri kaynaklarından bazı alıntılar yapmak, çalışmanın güvenilirliği ve doğruluğu bakımından faydalı olabilmektedir. Etkili düşüncelerin aktarılmasının da bu şekilde sağlanmış olacağı belirtilmektedir (Coşkun vd., 2015: 324).

Bu analizde amaç, ulaşılan bulguları düzenlenmiş ve tahlil edilmiş bir şekilde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla ulaşılan veriler önce sistemli ve açık bir biçimde tasvir edilmektedir. Daha sonra tasvir edilen bu veriler açıklanmakta ve yorumlanmakta, neden-sonuç ilişkileri irdelenmekte ve bazı neticeler elde edilmektedir. Araştırmacının yapacağı değerlendirmelerin boyutları arasında, oluşan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve geleceğe ilişkin tahminlerde bulunması yer almaktadır. Bu bağlamda betimsel analiz 4 evreden meydana gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 224-225):

- **Betimsel Analiz İçin Bir Çerçeve Oluşturma:** Araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme veya gözlemde bulunan bulgulardan yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmaktadır.
- **Tematik Çerçeveye Göre Verilerin İşlenmesi:** Daha önce oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler okunmakta ve düzenlenmektedir. Veriler tanımlama amacıyla seçilmekte, anlamlı ve mantıklı bir şekilde bir araya getirilmektedir.
- **Bulguların Tanımlanması:** Son evrede düzenlenen veriler tanımlanmakta ve gerekli noktalarda doğrudan aktarmalarla desteklenmektedir. Bu evrede verilerin kolay, okunabilir, anlaşılır bir dille tanımlanması ve gereksiz tekrarlardan kaçınılmasına özen gösterilmelidir.
- **Bulguların Yorumlanması:** Tanımlanan bulguların izah edilmesi, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması yapılmaktadır. Araştırmacı tarafından yapılan değerlendirmenin daha kaliteli olmasına yardımcı olmak için bulgular arasındaki sebep-sonuç bağlarının izahının yapılması ve gerekirse farklı olgular arasında mukayese edilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın söz konusu bulgularının analiz edilmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu çalışmada yerel yönetim birimleri, akademisyenler ve yerel halktan elde edilen veriler, araştırma soruları çerçevesinde tahlil edilerek aktarılmıştır. Bu analizin kullanılmasındaki temel amaç, görüşme ile elde edilen verileri belirli bir düzene koyup yorumlayarak izah etmeye çalışmaktır. Bundan ötürü elde edilen veriler, her şeyden önce sistemli bir şekilde betimlenmiş olup sonrasında bu betimlemeler açıklanmış ve yorumlanarak belli sonuçlara ulaşılmıştır.

ALTINCI BÖLÜM

6. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde söz konusu çalışmanın bulguları üzerinde durulacaktır. “Alternatif Turizm Türlerinden Botanik Turizm Bağlamında Botanik Bahçesi Kurulumuna Yönelik Paydaş Görüşleri: Gümüşova Örneği” konulu çalışmaya yönelik bulgular, yerel yönetim birimleri, akademisyenler ve yerel halktan oluşan katılımcıların demografik bilgilerini ve araştırmaya ilişkin yöneltlen 15 soru ile ilgili düşünce ve değerlendirmelerini içermektedir. Araştırmada katılımcı görüşlerinin gizliliğine önem verilmesinden dolayı isimleri kodlama yapılarak sunulmuştur. Toplamda 19 katılımcı ile görüşme gerçekleştirildiği için katılımcılar 1’den 19’e kadar “1.Katılımcı, 2.Katılımcı, 3.Katılımcı...” olarak numaralandırılıp sadece araştırmacının bileceği karmaşık şekilde kodlama yapılmıştır.

6.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Bu başlık altında yerel yönetim birimleri, akademisyenler ve yerel halktan oluşan katılımcılara ait demografik özelliklere yer verilmektedir. Demografik bilgiler; cinsiyet, yaş, medeni durum ve eğitim durumlarını kapsamaktadır. Bu bağlamda araştırmaya dâhil edilen 19 katılımcıya ait bilgiler Tablo 30’da yer almaktadır.

Tablo 30. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu
1.Katılımcı	Erkek	58	Evli	Ortaokul
2.Katılımcı	Erkek	35	Evli	Doktora
3.Katılımcı	Erkek	37	Evli	Doktora
4.Katılımcı	Kadın	39	Bekâr	Lisans
5.Katılımcı	Erkek	58	Evli	Lisans
6.Katılımcı	Erkek	53	Evli	Lisans
7.Katılımcı	Kadın	27	Bekâr	Yüksek Lisans
8.Katılımcı	Erkek	40	Evli	Yüksek Lisans

Tablo 30. (Devam) Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu
9.Katılımcı	Erkek	35	Evli	Doktora
10.Katılımcı	Kadın	32	Evli	Lisans
11.Katılımcı	Erkek	54	Evli	Lisans
12.Katılımcı	Erkek	48	Evli	Lisans
13.Katılımcı	Erkek	49	Evli	Lisans
14.Katılımcı	Erkek	45	Evli	Lisans
15.Katılımcı	Kadın	23	Bekâr	Yüksek Lisans
16.Katılımcı	Kadın	22	Bekâr	Lisans
17.Katılımcı	Kadın	31	Evli	Lisans
18.Katılımcı	Erkek	36	Evli	Ön Lisans
19.Katılımcı	Erkek	28	Bekâr	Ön Lisans

Bu bilgiler doğrultusunda Tablo 30 incelendiğinde araştırma katılımcılarından 13'ünün erkek, 6'sının ise kadın olduğu ve yaşlarının 22 ile 58 yaş aralığında değiştiği görülmektedir. Medeni durumlarında 14 katılımcının evli, 5 katılımcının da bekâr olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Eğitim durumlarında ise 12 katılımcının üniversite eğitim seviyesine sahip olduğu belirlenirken 10'unun lisans, 2'sinin de ön lisans mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcılardan 6'sının lisansüstü mezuniyet derecesine sahip olduğu belirlenirken 3'ünün doktora mezunu, 3'ünün de yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Kalan 1 katılımcının ise ortaokul mezunu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

6.2. Düzce İlinin Bir Botanik Bahçesi Kurabilmek İçin Yeterli Potansiyeli Taşıyıp Taşımadığına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında araştırmaya katılan katılımcılara, “*Düzce ili bir botanik bahçesi kurabilmek için yeterli potansiyel taşıyor mu*”, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Düzce ilinin botanik bahçesi potansiyeline ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 31’de gösterilmektedir.

Tablo 31. Düzce İlinin Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilmesi İçin Yeterli Potansiyeli Taşıyıp Taşımadığına Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Yani doğada bu kadar geniş bitkinin olduğu ve enteresan güzel bitkilerin olduğu bir il olan Düzce için çok geç kalınmış bir olay bence. Mesela Düzce Üniversitesi Orman Fakültesinde bitkiler üzerine çok güzel çalışmalar yapan hocalarımız var. Fakat buna rağmen bu bitkilerin farkında olmayan birçok insanın ve tespiti yapılamayan birçok bitkinin olduğunu düşünüyorum”.
2. Katılımcı	“Evet taşıyor. Zaten Düzce Üniversitesi çevresinde botanik bahçesinin kurulması adı altında çalışmalar sürüyor aslında. Hatta böyle bir bahçe kurulursa çok faydalı olabilir diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“Bence taşıyor, çünkü ilçemiz yeşil ve doğal güzelliği olan bir ilçe. Ekstradan da böyle bir botanik bahçesi yapılarak bu doğal güzelliği daha fazla geliştirilebilir diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“Ben taşıdığını düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“Böyle bir potansiyele sahip olduğu için taşıdığını düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“Evet, bana göre Düzce ili böyle bir potansiyel taşıyor”.
7. Katılımcı	“Bana göre taşıyor. Düzce ilinin kapasitesi o kadar iyi değil, yani o kadar gelişmiş değil. İnsanlar zaten botanik bahçesine normal bir ağaçtır, çiçektir olarak bakıyorlar. Botanik bahçesi ya da peyzaj düzenleme olarak baktıkları bir çalışma yok. Hani nasıl olur, nasıl yapılır ya da nasıl bakılır gibi bir bilgiye ihtiyaçları olmadığı gibi ilgileri de olmuyor. Düzenli ve sistemli bir şekilde yapılacak alan bulunmuyor. Ayrıca sadece gelir elde etmek gibi vb. farklı amaçlarla yaklaşımın olabileceğini düşünüyorum. Bu bağlamda Düzce ilinde gelişmişlik olmadığı için ben bu potansiyeli taşımadığını düşünüyorum”.
8. Katılımcı	“Kesinlikle taşıyor. Çünkü şöyle, ben daha önce eğitim amacıyla 1 yıl boyunca İngiltere’de bulunduğumdan dolayı İngiltere’nin coğrafi yapısının ve yeşilliğinin Düzce iline yakın düzeyde olduğunu biliyorum. Tabi oradaki botanik bahçelerini de ziyaret etme imkânım olduğu için doğa koşulları ve sulama ihtiyacı gerektiren yerlerin olduğundan söz edebilirim. Burada da yağış potansiyeli fazla olduğundan dolayı Düzce ilinin kesinlikle bu potansiyeli barındırdığını düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“Evet, Düzce ili Peygamber çiçeği, Pelemin otu vb. gibi endemik bitki türleri açısından zengin bir bölge olduğu için o potansiyel mevcuttur. Ziyaretçi profili açısından da bulunduğu coğrafi konum sebebiyle avantajlı bir bölgede olduğundan zengin bir profile hitap ettiğini düşünüyorum”.
10. Katılımcı	“Yani genel olarak çeşitlilik var, sadece il değil de ilçeleri de ele alırsak mesela ben Yığılca’da çalıştım o bölge de var. Yine Akçakoca’da var. Gümüşova’da da var. Yani genel olarak o potansiyeli taşıdığı için kurulabileceğini düşünüyorum”.

Tablo 31. (Devam) Düzce İlinin Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilmesi İçin Yeterli Potansiyeli Taşıyıp Taşımadığına Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
11. Katılımcı	“Genel olarak taşıyor. Bitki florası yönünden zengin bir bölge olan Düzce ilinin endemik bitkisinin fazla olması sebebiyle yapılmasının elzem olduğunu düşünüyorum”.
12. Katılımcı	“Tabi ki ben o potansiyeli taşıdığını düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Evet, taşıyor. Düzce ili iyi bir tarım arazisine sahip olduğu için her köşesinde rahatlıkla yapılabilir. O potansiyelin olduğunu düşünüyorum”.
14. Katılımcı	“Evet, tabi ki taşıdığını düşünüyorum”.
15. Katılımcı	“Çok fazla potansiyel taşıdığını düşünüyorum. Çünkü yeşillik, ormanlık anlamında botanik bahçesinin kurulmasını sağlayacak malzemenin bol olmasından dolayı bu anlamda halkın ihtiyacının olduğuna inanıyorum ve talep olacağını düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Düzce ili botanik bitki çeşidini bir araya toplayan bir şehir olduğundan botanik bahçesi için uygun olabilir. Analizinin yeterli olabilmesi için uzmanlarca araştırılması gerekir. Yapılırsa daha çok genç ve yaşlı kesim tarafından ziyaret edilebileceğini düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Zengin doğa güzelliklerine sahip olduğu için mümkün olabileceğini düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“İklim koşulları dolayısıyla mümkün olacağını düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Bence kesinlikle taşıyor. Bir kere çok verimli toprakları var, yerleri müsait. Mesela Gölyaka’da şelalelerin olduğu alanlar gibi çok güzel alanlar var yani bu sebeple kesinlikle kurulabileceğini düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 31’de belirtilen görüşleri doğrultusunda, Düzce ilinin bir botanik bahçesi kurmak için yeterli potansiyeli taşıyıp taşımadığı konusuna 19 katılımcının 18’i genel olarak; “*doğa güzelliğinin olması, coğrafi yapısı ve konumu gereği avantajlı bir bölge olması, iklim koşulları gereği yağış potansiyelinin fazla olması, bitki çeşitliliğinin olması, iyi bir tarım arazisine sahip olması ve endemik bitki türlerinin fazla olması*” gibi düşüncelerle taşıyor olduğu yanıtını vermiştir. Kalan 1 katılımcı ise “*düzenli ve sitemli bir şekilde yapılacak alanın olmaması ve bahçe için yeterli peyzaj bilgisine ihtiyaç duyulmamasından dolayı sahip olunmaması*” düşüncesiyle taşıyor olduğu yanıtını vermiştir.

6.3. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulup Kurulamayacağı, Kurulacak Olursa Nereye Kurulabileceği ve Bu Bahçenin Kullanım Amaçlarının Neler Olabileceğine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, “*Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulabilir mi, kurulacak olursa nereye kurulabilir ve bu bahçenin kullanım amaçları neler olabilir*”, şeklinde araştırma soruları yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu sorulara ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 32’de gösterilmektedir.

Tablo 32. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulup Kurulamayacağı, Kurulacak Olursa Nereye Kurulabileceği ve Bu Bahçenin Kullanım Amaçlarının Neler Olabileceğine Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Birçok alan var. Yani hiç kimse olmasa bile ben kendi köyümde bu işin kurulmasını isteyen bir vatandaş olurum. Kullanım amaçları olarak da, mükemmel bir turizm potansiyeli oluşturacağına inanıyorum. Yani farkındalık oluşturmak için de çok güzel bir çalışma olacağına inanıyorum. Mesela bizim kendi köyümüzde, yol boylarında oluşan sarı kantaron otumuz var. O çevredekiler o sarı kantaron otunun bile farkında değil. Düzce’de tıbbi aromatik bitkiler gibi farklı bitkilerden oluşan her çeşit bitki türü bulunmakta. Düzce’nin bu bitkileri tanımak isteyeceğini düşünüyorum. Bu sebeple de kurulması gerekir diye düşünüyorum”.
2. Katılımcı	“Gümüşova’da böyle bir potansiyelin olduğunu şuan için düşünmüyorum Çünkü Gümüşova alansal olarak yamaç bir bölgede kurulu olduğu için düz alana çok sahip değil. Aynı zamanda arazi olarak da çok uygun değil. Bu sebeple ilk etapta kurulacağını düşünmüyorum. Fakat ilerleyen zamanlarda merkezin farklı yere doğru kaymasıyla beraber turist çekme veya da ekonomiye girdi sağlama adı altında yapılabileceğini düşünüyorum. Yani kurulursa inanılmaz bir şekilde girdi elde edeceğinin kanaatindeyim. Kullanım amaçları olarak da, Bursa’da görmüş olduğum botanik bahçesi üzerinden örnek vereyim, botanik bahçesine entegre şekilde yan tarafına hayvanat bahçesi de yapılabilir. Bu bağlamda o bölgeye turist çekerek ekonomik girdi elde etme, bölgeye kültürel gelişim açısından da katkı sağlama gibi Gümüşova denildiğinde akla ilk gelen yer olarak fazlaca kullanılacaktır. Spesifik olarak da ön plana çıkacak bir olgu olur diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“Botanik bahçesi kurulabilir. Burada kamuya ait, hazineye ait birçok alan var. “Oralarda uygun görülen bir alana yapılabilir. Bu karşı tepelere de olabilir. Onun daha detaylı bilgisine kaymakamlıktan ulaşabilirsiniz. Kullanım amaçları olarak da, turizm açısından bir değer olur. Genel olarak yerli turistlerin gezebileceği bir yer olabilir.

Tablo 32. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulup Kurulamayacağı, Kurulacak Olursa Nereye Kurulabileceği ve Bu Bahçenin Kullanım Amaçlarının Neler Olabileceğine Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
3. Katılımcı Devamı	Doğal güzelliği olan fakat turizm açısından pek elverişli olmayan bir yer olduğu için Gümüşova’da yapılacak pek bir şey de olmuyor. İşte bu bağlamda bir botanik bahçesi kurulmuş olursa o botanik bahçesine ziyaretler yapılabilir. Bir de o botanik bahçesinin içerisinde farklı spor dallarıyla ilgili çalışmalar yapılırsa o parkurlarda yürüyüşler yapılabilir diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“Kurulabilir tabi ki. Sürücü kursunun oraya kurulabilir ya da Hacılar Mahallesi yerleşkesine kurulabilir. Kullanım amaçları olarak da, çok güzel kahvaltılık yemek gibi yiyecek-içecek işletmesi olan park bahçe gibi bir şey olabilir. Bu botanik bahçesi içerisinde güzel su havuzları falan yapılabilir. Hani halkın rahatlıkla gidip yiyip içip misafirini ağırlayabileceği bir yer olabilir diye düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“Kurulabilir. Çok yer var. Yani şimdi hem ulaşım açısından hem de gezip görme açısından, merkezinde ve köylerin hemen hemen çoğunda elverişli alanları olduğu için kurulabileceğini düşünüyorum. Kullanım amaçları olarak da, bahçenin kullanımı genellikle turizme yönelik uygun olur diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“Devlet arazisi olarak Gümüşova’da öyle uygun bir tarım arazisi olmadığından dolayı devlet arazisi olarak değil de kişi bahçesi olarak kurulabilir. Yani botanik bahçesinin yer olarak geniş bir alan istemesi sebebiyle Gümüşova’nın yer olarak çok fazla bir alana sahip olmadığını düşünüyorum. Kullanım amaçları olarak da, kurulacak olursa eğitim, sosyal aktivite ve alternatif tıp için kullanılabilir diye düşünüyorum”.
7. Katılımcı	“Gümüşova yol üzerinde olan bir ilçe olduğu için avantajlı olacaktır, bu bağlamda kurulabilir diye düşünüyorum. Çünkü böyle yerler özellikle botanik bahçeleri bence yol kenarlarına kurulmalı ki her gelen insanın dikkatini çeksın. İlgi çekmenin, merak uyandırmanın iyi bir şey olduğunu düşündüğüm içinde Gümüşova’da yol kenarında ki bir alana kurulabilir diyorum. Kullanım amaçları olarak da, çeşitli eğitimler olabilir. Mesela çocuklar için bitki yetiştirme amaçlı eğitimler gibi aktiviteler yapılabilir. Yine gezmeye amaçlı eğitimler verilebilir. Kafeterya, restoran gibi herhangi bir yiyecek-içecek işletmesi amacıyla kullanılabilir. Ayrıca insanların doğayı tanımaları için de bir olanak sağlayacağından dolayı her amaçla kullanılabilir diye düşünüyorum”.
8. Katılımcı	“Aslında bununla ilgili bir çalışma vardı. Bir yer belirlenerek ilçenin kuzeybatısında bir yer düşünülmüştü. Tam böyle ormanlık alanla ilçenin yerleşim alanının birleştiği bir nokta. Hatta belediyenin bir projesi vardı fakat maddi imkânlardan dolayı uygulama yapılamadı. Bu bağlamda kurulabileceğini düşündüğüm gibi bir ihtiyaç olduğunu da düşünüyorum. Çünkü değişik türde bitkilerin hem gençler için hem de bizler için bir ihtiyaç olduğu kanaatindeyim.

Tablo 32. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulup Kurulamayacağı, Kurulacak Olursa Nereye Kurulabileceği ve Bu Bahçenin Kullanım Amaçlarının Neler Olabileceğine Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
8. Katılımcı Devamı	Kullanım amaçları olarak da, mesela ben geçen sene Japonya’daydım. Orada belirli zamanlarda çocukları bu tür bahçelere götürüp, çocuklara ürünlerin yetiştirilmesi, tanıtılması gibi konularda bilgi sahibi olabilmeleri açısından eğitim aktiviteleri uyguluyorlardı. Bizde aynı şekilde çocukları seralara götürüp çocukların toprakla buluşmasını, “domates ağaçta mı yetişir, toprakta mı yetişir” sorularına cevap bulabilmeleri açısından oradaki ürünleri tanımalarını botanik bahçeleriyle sağlayabiliriz. Bu gibi farkındalıkları oluşturabilmek amacıyla kullanılabilir diye düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“Gümüşova ilçesinde bu tip bir botanik bahçesinin olabileceğini ilçenin potansiyeli ve konumu açısından uygun görmediğim için kurulabileceğini düşünmüyorum”.
10. Katılımcı	“Gümüşova’da tek başına yeterli olmaz da, Düzce ilini genel olarak kapsarsa daha mantıklı olacağını düşünüyorum. Kullanım amaçları olarak da, mesela bilimsel araştırmalar gibi birçok araştırma için kullanılabilir. Çocuklara ağaç türlerini tanıtmak için hazırlanmış eğitim aktivitelerinde, gezi amaçlı ya da turizm amaçlı da kullanılabilir. Yine turizm boyutunda ele alırsak, mesela Porsuk ağacının bulunduğu Yığılca ilçesine, özellikle bu Porsuk ağacına özel ilgisi olan Alman turistler tur düzenleyip geliyorlardı. Bu bağlamda böyle amaçlarla da kullanılabilir diye düşünüyorum”.
11. Katılımcı	“Belediye başkanının böyle bir çalışması vardı. Yani ihtiyaç olduğundan dolayı öyle bir yer kurulabilir. Kışla mahallesi tarafına kurulabilir. Dağ yamaçlarının bitiminde bulunan ormanlık alanın etrafına kurulabilir. Hem gezinti anlamında, hem de botanik bahçesi mesire alanı gibi böyle geniş bir alan olabilir. Kullanım amaçları olarak da, botanik bahçesinin içinde bir sosyal aktivite bağlamında piknik alanı oluşturularak rekreasyon alanı açısından değerlendirilebilir diye düşünüyorum”.
12. Katılımcı	“Gümüşova ilçesi biraz küçük olduğu için yeterli potansiyeli taşımadığını düşünüyorum. Gümüşova’da değil de Düzce merkezde kurulabilir. Kullanım amaçları olarak da, ziyaretçi açısından süs bitkilerinin görüleceği alan olarak kullanılabilir. Ayrıca tıp açısından bitkisel tıpa yönelmeye başlamamız ve üniversitelerde eğitimlerinin de verilmeye başlanmış olması sebebiyle bu işin uzmanları tıp açısından da kullanabilir diye düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Kurulabilir. Hacı Kadir mevkiine kurulabilir. Aynı zamanda yeşil yaylalara da kurulabilir. Kullanım amaçları olarak da, tıbbi bitkileri de içermesi amacıyla genellikle tedavi amaçlı kullanılabilir diye düşünüyorum”.

Tablo 32. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulup Kurulamayacağı, Kurulacak Olursa Nereye Kurulabileceği ve Bu Bahçenin Kullanım Amaçlarının Neler Olabileceğine Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
14. Katılımcı	“Kurulabilir. Kışla mahallesi taraflarına doğru kurulabilir. Kullanım amaçları olarak da, insanların dikkatinin çekilmesi isteniyorsa tedavi amaçlı kullanılabilir. Süs amaçlı kullanılmak istenirse bizde özel gün çok olduğu için mesela anneler günü, babalar günü gibi vb. günlerde ekonomik yönden kullanılabilir. Yine ekonomik yönden düşündüğümüzde solucan gübresi adı altında yeni bir gübre çeşidi çıkmış, pahalı bir ürün olduğu için bahçeye iyi bir getirisi olabilir. Organik ürün yetiştirme bakımından organik bahçe olarak da kullanılabilir diye düşünüyorum”.
15. Katılımcı	“Kurulabilir. Ancak kurulacak yerler şuan organize sanayi bölgesi olduğu için biraz zor olabilir. Bu bakımdan organize sanayi bölgesi dışında kalan yeşillik yerlerde inşaat alanları çoğaldığı için botanik bahçe anlamında net bir yer söyleyemiyorum. Ancak hala potansiyelin var olduğunu düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Gümüşova, merkez olarak Düzce kadar gelişmiş bir yer olmadığı için bir botanik bahçesi yapılacaksa Düzce merkezde yapılması gerektiğini söyleyebilirim. Çünkü Gümüşova’da pek rağbet göreceğini zannetmiyorum. Eğer böyle bir bahçe kurulursa da gençlerin ve orta yaş gruplarının sohbet etmek ve kuruyemiş yemek gibi faaliyetleriyle akına uğrayabilir diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Kurulabilir. Yer olarak da mesela yeşil yayla köyü taraflarına doğru gerçekleştirilebilir diye düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“Kurulabilir. Yani bu konuda da bahçenin kurulacağı yer olarak Halil Bey köyü gibi vb. yerler değerlendirilebilir diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Yani kurulabilir tabi. Gümüşova küçük bir ilçe olduğu için kurulursa dağ kesimleri taraflarına doğru kurulabilir. Kullanım amaçları olarak da, sağlık bitkileri üzerine bitki çeşitleri bulundurulursa sağlık açısından yararlı olabilir ve bu bağlamda da sağlık amaçlı kullanılabilir diye düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 32’de belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulup kurulamayacağı konusuna 19 katılımcıdan 14’ü genel olarak; *“kamuya ve hazineye ait her açıdan elverişli olan birçok alanın bulunması, yol üzerinde olan bir ilçe olması yönünde avantajlı olması ve kişilerin değişik türde bitkilere ihtiyacının olması”* gibi sebeplerle kurulabileceğine ilişkin yanıtlar verirken 5’i *“alansal olarak yamaç bölgede kurulu olması, arazi olarak uygun olmaması, ilçenin potansiyeli ve konumu*

açısından uygun olmaması, küçük olduğu için yeterli potansiyeli taşınamaması ve, gelişmiş bir yer olmaması” gibi sebeplerle kurulamayacağına ilişkin yanıtlar vermiştir.

Kurulacak olursa nereye kurulabileceği konusuna kurulacağını düşünen katılımcılar genel olarak; *“Hacılar mahallesine, Kışla mahallesine, Hacı Kadir mevkiisine, Yeşil Yayla köyüne, Halil bey köyüne, ilçenin kuzeybatısında bulunan uygun bir alana, kamuya ve hazineye ait olan uygun bir alana, merkezinde ya da köylerinde bulunan uygun bir alana, dağ yamaçlarının bitiminde olan ormanlık bir alana, yol kenarında bulunan uygun bir alana ve tepe noktalarda bulunan uygun bir alana”* kurulabileceği yanıtlarını verirken kurulamayacağını düşünen katılımcılar da Düzce merkeze kurulabileceği yanıtını vermişlerdir.

Bu bahçenin kullanım amaçlarının neler olabileceği konusuna da genel olarak; *“turizm boyutunda farklı bir alan olarak kullanılması, spor faaliyetlerinin yapıldığı bir alan olarak kullanılması, belirli küçük işletmelerin bulunmasıyla kişilerin misafirlerini ağırlayabileceği bir alan olarak kullanılması, çeşitli eğitimlerin verildiği bir alan olarak kullanılması, sosyal aktivitelerin gerçekleştirildiği bir alan olarak kullanılması, doğayı tanımaya olanak sağlayan bir alan olarak kullanılması, belirli farkındalıkları oluşturmak boyutunda bilimsel araştırmalar için kullanılması, tıp bilimi boyutunda çeşitli araştırmaların yapılmasına ve tedavi yöntemlerinin bulunmasına aracı olan bir alan olarak kullanılması ve organik bahçe olarak kullanılması”* gibi amaçların olabileceği yanıtını vermişlerdir.

6.4. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Ziyaretçilerine Sunacağı Endemik Bitkilere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, *“Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa ziyaretçilerine sunacağı endemik bitkiler neler olabilir”,* şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 33’te gösterilmektedir.

Tablo 33. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Ziyaretçilerine Sunacağı Endemik Bitkilere Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Gümüşova, Cumayeri, Gölyaka ilçelerinin hepsi iç içe olan ilçeler olduğu için bu konuyu Gümüşova olarak ayıramıyorum. Yani Düzce’nin coğrafik konumundan dolayı hangi köyden girip hangi köye çıktığınız belli olmadığı için bu ilde bu ayrımı yapmak doğru olmaz diye düşünüyorum”.
2. Katılımcı	“Endemik bitkiler olarak bir alan çalışması yapılırsa mesela amazonlarda yetişen bir bitki bile kapalı bir alanda kendi yaşam koşullarına simule edilerek sunulabilir. Haricinde Düzce ili zaten hem bitki örtüsü hem de çiçek türü bakımından familya olarak çok geniş bir familyaya sahipliğiyle bilinmekte olduğundan bu bitki çeşitleri sunulabilir. Mesela ara ara dağ yürüyüşlerine çıktığımızda denk geldiğimiz ve adını bile bilmediğimiz çok farklı ve güzel bitkilerle karşılaşabiliyoruz. Sadece Gümüşova’ya özgü değil de genel olarak botanik bahçeleri için şunu diyebilirim. Bugün bir Japon bahçesi, bir Fransız bahçesi gibi farklı ülkelerin sahip olduğu bahçelerdeki bitkiler bile detaylı incelemeler sonucunda yetiştirilebiliyorsa burada da her çeşit bitki yetiştirilebilir. Mesela bir kivi bitkisinin Akdeniz ülkesinin bitki örtüsüne uygun bir bitkiyken şu anda Karadeniz bölgesinde yetiştirilip çok ciddi şekilde hasadı yapıyorsa burada da bu tarz bitkiler yetiştirilebilir diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“Yani o konu ile ilgili pek bir bilgim yok ama ne olabilir konusunda öncelikle yerel bitkilerin olabileceğini söyleyebilirim. Bu yöreye özgü bitkilerin mutlaka olduğunu düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“Yani bu çok fazla teknik bilgi içermemekle birlikte biraz kendi isteğimize bağlı olduğu için acaba olur mu ki diye düşündüğümüzde çiçekli türlerden farklı olarak bonzai olabilir. Aynı zamanda Karadeniz bölgesinde olan tüm bitkiler burada da mevcut olduğu için çeşitlendirmek adına o tarz bitkiler değerlendirilebilir. Ayrıca Düzce ilinde olmayan ve uyum sağlayabilecek olup aslında birçok yerde de mevcut olan süs ağaçları gibi farklı bitkiler değerlendirilebilir diye düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“Endemik bitkiler şöyle olabilir. Mesela kestane yetiştiriciliği bu yörede başlatıldı. Bu bağlamda kestane olabilir, yine ilimizde fazlaca bulunan fındık gibi birçok çeşitli ağaç türleri ya da bitki türleri olabilir diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“Gümüşova’ya ait ayrı bir bitki olmadığı için Düzce ili genelinde olan bitkiler burada mevcut. Yani doğal olarak kekik bitkisi, eğrelti otu bitkisi ya da bitkisel ilaçların yapıldığı birçok bitki gibi değişik bitkilerin Gümüşova’da da mevcut olması sebebiyle bu bitkiler burada da kullanılabilir diye düşünüyorum”.

Tablo 33. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Ziyaretçilerine Sunacağı Endemik Bitkilere Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
7. Katılımcı	“Düzce ili hemen hemen her şeyin yetiştiği bir bölge olduğu için en çok yetişen bitki diye bir şey gelmiyor akla ama çınar ağaçları biraz daha eski, köklü ve güzel büyüdüklerinden dolayı bu ağaçlar kullanılabilir diye düşünüyorum”.
8. Katılımcı	“Bu konu biraz daha özel çalışma gerektiren bir durum daha doğrusu konu için biraz daha profesyonellik isteyen bir durum fakat konuya ilişkin bir örnekle cevaplandırmak gerekirse mesela Düzce ilinde bulunan Pelemin otelin isminin endemik bitkisinden geldiği biliniyor. Yani Düzce’nin, ismini bilmediğimiz birçok endemik bitkisi mevcut olduğu için ayrıntılı bir çalışma yapılırsa bulunabilir diye düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“Gümüşova ilçesine ait endemik bitki türlerinin varlığı hakkında pek bilgi sahibi değilim”.
10. Katılımcı	“Buraya yeni gelmiş olduğum için hangi bitkilerin olduğunu pek bilmiyorum. Fakat endemik bitki olduğunu düşünmüyorum”.
11. Katılımcı	“Bu konuda tam bir bilgi sahibi değilim. Ziraatçı olduğumuz için kültürel olarak meyve türlerini biliriz”.
12. Katılımcı	“O konuda pek bir bilgi sahibi değilim”.
13. Katılımcı	“Bu konuyu çok bilmiyorum ama mesela en çok tedavi amaçlı bitkileri vardır ve bu bitkiler kullanılabilir diye düşünüyorum”.
14. Katılımcı	“Endemik bitki türlerini pek bilmiyorum ama organik ürünler, süs bitkileri gibi o tip bitkiler kullanılabilir diye düşünüyorum”.
15. Katılımcı	“Gümüşova’da daha çok ısırgan otu, bal kabağı, semizotu gibi bitkiler olduğu için bu bitkiler kullanılabilir diye düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Gümüşova’ya ait endemik bir bitki yok diye biliyorum. Fakat Düzce yaylalarında bulunan Peygamber Çiçeği, Pelemin Otu, Horozgözü, Batı Karadeniz Çiçeği, Dağ Sümbülü, Gelin Parmağı gibi Elmacık Dağında yetişen ya da Efteni Gölü taraflarında yetişen çeşitli endemik bitkiler kullanılabilir diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Isırgan vb. gibi çeşitli bitikler kullanılabilir diye düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“Bu konuda Isırgan otu vb. gibi farklı otlar kullanılabilir diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Isırgan otu olabilir. Mesela şöyle söyleyeyim, saç çıkarma şampuanları gibi ısırgan özlü faydalı ürünlerin yapılması ısırgan otunu farklı kılıyor. Ayrıca ısırgan özlü şampuanlar bugün eczanelerde bile satılabilen bir ürün olduğu için bu bitki kesinlikle kullanılabilir diye düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 33’te belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında ziyaretçilerine sunacağı endemik bitkilerin neler olabileceği konusuna

19 katılımcıdan 15'i genel olarak; *“amazonlarda yetişen herhangi bir bitki, yerel bitkiler, bonzai bitkisi, Karadeniz bölgesinde bulunan bitkiler, süs ağaçları bitkileri, kestane bitkisi, fındık bitkisi, kekik bitkisi, eğrelti otu, şifalı bitkiler, çınar ağacı, Pelemir otu, süs bitkileri, ısırgan otu, bal kabağı, semizotu, Peygamber çiçeği, Horozgözü, Batı Karadeniz çiçeği, Dağ sümbülü ve Gelinparmağı”* gibi bitkilerin olabileceği yanıtını vermiştir. Kalan 3 katılımcı ise *“bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını”* ifade ederken, 10. Katılımcı da *“Buraya yeni gelmiş olduğum için hangi bitkilerin olduğunu pek bilmiyorum. Fakat endemik bitki olduğunu düşünmüyorum”* yanıtını vermiştir.

6.5. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bu Bahçede Bulunacak Bitkiler Hakkındaki Bilgilendirme Araçlarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, *“Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa ziyaretçiler için bitkiler hakkındaki bilgilendirme araçları neler olabilir”*, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 34’te gösterilmektedir.

Tablo 34. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bu Bahçede Bulunacak Bitkiler Hakkındaki Bilgilendirme Araçlarına Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	<i>“Valla her bitkinin başına hem Latince ismi hem Türkçe ismi, neye yaradığı, ne olduğu yazılarak belirtilmeli. Mesela ben bir gün Düzce’de parkta, Üniversitenin Orman Fakültesindeki bir hoca ile karşılaştım. Öğrencilerine ders veriyordu. Merak ettim derslerine bende katıldım ve dinledim. Burada bulunan bitkilerin ve ağaçların ne işe yaradığını, Düzce’de İnönü Parkının etrafındaki ağaçların özelliklerini hoca anlattıkça ben kendimden utandım. Yani o kadar önemli ve güzel bitki varmış ki onun için küçük levhalar üzerine bitkiler hakkındaki bilgilendirme yapılarak insanlara tanıtılmalı diye düşünüyorum”.</i>
2. Katılımcı	<i>“Bitkiler hakkında bilgilendirme araçları şu şekilde olabilir. Özellikle turistler için mesela bir kulaklık vasıtasıyla otomatik olarak bilgi verebilen araçlar olabilir. Onun haricinde ön taraflarında duran bir tane yazınsal metin olabilir. Bir başka araç gereç olarak da gelen ziyaretçiler bir rehber eşliğinde ve gruplar halinde bilgi verilerek gezdirilebilir diye düşünüyorum”.</i>

Tablo 34. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bu Bahçede Bulunacak Bitkiler Hakkındaki Bilgilendirme Araçlarına Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
3. Katılımcı	“Bitkilerin bulunduğu alanlara yazılar yazılabilir. İnternette bir sayfa açılıp o sayfada fotoğraflarıyla ilgili bilgiler verilebilir. Gezerken anında öğrenilebilmesi amacıyla yine cep telefonlarına uygulamalar yapılabilir diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“İlk etapta hem kolaylık hem de teknolojik olarak bu ledli ekranlar oluyor hatta avm lerde falan da bulunuyor, o tarz bir şey olabilir. Bitkiler üzerine yazılarak belirtilebilir. İnternet sitesi oluşturulabilir diye düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“Sosyal medya olabilir diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“Yönlendirici levhalar olabilir. CD’ler olabilir. Rehberler olabilir diye düşünüyorum”.
7. Katılımcı	“Bence pano konulmalı direkt, ya sesli, ya sessiz, ya görsel ya işitsel olarak panolar yerleştirilmeli. Bir etiketten ya da bir kişinin gezmesinden ziyade bilgilendirme aracı olarak en garantili olanı sağında, solunda ya da önünde bulunan pano olur diye düşünüyorum”.
8. Katılımcı	“Yani bilgilendirme araçları şöyle olabilir; öncelikle bu işin ucunda bir tarım müdürlüğünün, bir belediyenin olması kaymakamlığın bünyesine girerek kaymakamlığın gözetiminde devam eder. Tabi üniversite hocaları bu konuda daha profesyonel bir şekilde çalıştıkları için kesinlikle buna dâhil olmalıdır. Ayrıca birde Düzce’nin tanıtımıyla ilgili olarak mesela yakın zamanda Baja rallisi, Cumayeri’nde rafting, Akçakoca’da deniz ve Gölyaka’da paraşüt gibi baya bir etkinliği bulunmakta. Yani bu durumda endemik bitkiler açısından güzel olacak olan tanıtım araçlarına girebilir diye düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“Yönlendirici levhalar, sesli anlatım sistemi, QR kodlama gibi tanıtım araçları olabilir diye düşünüyorum”.
10. Katılımcı	“Bence her ağacın üzerine küçük levha gibi kartviziti asılabilir. Yine sağında solunda tanıtıcı levhalar bulundurulabilir. Bir görevli aracıyla tanıtım yapılabilir. Ya da tıbbi bir bitki türü ise bir ağacı yanına numunesi konularak tanıtımı yapılabilir diye düşünüyorum”.
11. Katılımcı	“Tanıtım araçları şu şekilde olabilir. Mesela her bitkinin başına Latince-Türkçe ismi, nerede yetiştiği gibi bitkiyi tanıtıcı içerikte yazıların olduğu bir tabela konulabilir diye düşünüyorum”.
12. Katılımcı	“Öncelikle levhalar olabilir. Birkaç tane de rehber olabilir diye düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Sosyal medya olabilir. Köylerde, mahallelerde toplantılar yapılabilir. Sosyal medya ve tanıtım amaçlı toplantılar daha etkili olur diye düşünüyorum”.

Tablo 34. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bu Bahçede Bulunacak Bitkiler Hakkındaki Bilgilendirme Araçlarına Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
14. Katılımcı	“Bilgilendirme araçları olarak, bitkilerin zararları ya da yararları hakkında bizzat bilgilendirme yapan bir görevli olabilir diye düşünüyorum”.
15. Katılımcı	“Ziyaretçiler için bitkilerin yetiştiği alanlara açıklayıcı tabelalar konulabilir. Okullar vasıtasıyla toplu gezi durumlarında bulundurulması gereken rehberler de mevcut olabilir diye düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Levhalar ve rehberler olabilir diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Levhalar gibi vb. tanıtım araçları olabilir diye düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“Rehberler gibi vb. araçlar olabilir diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Levhalar veya tabelalarla bilgilendirme sağlanabilir. Müzelerde tanıtım ve bilgilendirmeleri yapan rehberler gibi araçlar da olabilir diye düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 34’te belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında bitkiler hakkındaki bilgilendirme araçlarının neler olabileceği konusuna genel olarak; *“tanıtım levhaları, kulaklık vasıtasıyla otomatik olarak bilgi veren araçlar, yazınsal metinler, rehberler, internet, mobil uygulamalar, LED ekranlar, sosyal medya, yönlendirici levhalar, tanıtım CD’leri, görsel-işitsel panolar, sesli anlatım sistemleri, QR kodlama sistemi, çeşitli kartvizitler, numune bitkiler ve tanıtım amaçlı toplantılar”* gibi araçların olabileceği yanıtlarını vermişlerdir.

6.6. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Hangi Yaş Gruplarına Hitap Edebileceğine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, *“Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa hangi yaş gruplarına hitap edebilir”*, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 35’te gösterilmektedir.

Tablo 35. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Hangi Yaş Gruplarına Hitap Edebileceğine Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Her yaşıttın ilgisini çekecek bir şeylerin mutlaka çıkacağı kanaatinde olduğum için bence bu tür bahçeler 8 yaşından 80 yaşına kadar herkese hitap edebilir diye düşünüyorum”.
2. Katılımcı	“Her yaş grubuna hitap edebilir. Hatta ilkokul değil de bir öncesi olan anaokulundan bile başlanılabilir. Çünkü bildiğim kadarıyla Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından her yıl öğrencilere belli bir fidan dikimi ağaç dikimi konusunda bilgilendirme yapılıyor. Aynı zamanda ailelere de fidan-tohum gönderiliyor. Özellikle kalemlerin üzerinde Karaçam tohumu gönderiliyor. O yüzden en küçük yaş grubundan başlayıp alabildiğine sonuna kadar devam edebilir, yani çok geniş bir katılım olabilir diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“Bence öncelikle ilköğretimden başlayarak daha sonraki yaşlarda oluşacak olan ilgi ve heves arttırılabilir. Özellikle okulda öğrencilere teknik geziler planlanarak belli dönemlerde bu tarz yerlerde gezdirilen öğrencilerin doğaya karşı bilinçlendirilmesi sağlanabilir diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“Gençlerin ilgi alanlarının farklı olduğunu ve yaşlılarında zaten yeşilin içindeyiz, ağacın içindeyiz, çimenin içindeyiz gibi algılarının olduğunu düşünerek muhtemelen orta yaş grubuna hitap eder diye düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“Ben gençlerin de ilgisin olduğu kanaatinde olduğum için 25-40 yaş arası olur diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“Ben tüm yaş gruplarına hitap edebilir diye düşünüyorum”.
7. Katılımcı	“Bölümler şeklinde yapılabilir. Hani hem oyunlarla birlikte öğrenen çocuklara göre bir bölüm, hem gençlere göre bir bölüm hem de yaşlılara göre bir bölüm olarak ayrılabilir. Bence her kesime hitap etmeli diye düşünüyorum”.
8. Katılımcı	“Bu bahçenin yaş olarak sınırlandırılmayacağı kanaatindeyim. Yani ilkokuldaki çocuklara ilkokul diliyle anlatılır. Zaten belli bir yaş düzeyindekilere anlatılacağı için bence her yaş grubuna hitap eder diye düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“15-60 yaş arası kitleye hitap edebilir diye düşünüyorum”.
10. Katılımcı	“Yani o görecelidir aslında. Mesela bir tane orman mühendisi arkadaş vardı, çocuklarına küçük yaşlarda türleri öğretiyordu. Yani ailenin eğitim durumuna göre değişiklik gösterir. Ama her çocuğun da ağaca eğilimi vardır aslında. Yani görüntüsüne göre çocuklara da hitap edebilir diye düşünüyorum”.
11. Katılımcı	“Bence daha çok gençlere hitap eder. Yani gençlerin ilgisini çeker diye düşünüyorum”.
12. Katılımcı	“Bence belirli bir yaş grubu olmaz. Sınırsız olur diye düşünüyorum”.

Tablo 35. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Hangi Yaş Gruplarına Hitap Edebileceğine Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
13. Katılımcı	“Bahçe aslında her yaş grubuna hitap edebilir de 40-70 yaş arası yaş grubunun daha çok ilgisini çeker gençler çok ilgilenmez diye düşünüyorum”.
14. Katılımcı	“Gençler pek ilgi duymuyor bu konulara ama gençlere de hitap etmeli bu yüzden de ortaokul seviyesinden sonra ki tüm kişilere hitap edebilir diye düşünüyorum”.
15. Katılımcı	“Bence botanik bahçeler için bir yaş grubu sınırlaması olmamalı diye düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Yaşlılar bazen daha meraklı, daha çok bilgiye sahip ve daha ilgili olduğu için bence öncelikle yaşlı kesim yanında da genç kesime hitap eder diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Her yaş grubuna hitap edebilir diye düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“Ben her yaş grubuna hitap edebilir diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Bitkisel ilaca ya da farklı türde bitkilere ilgisi olan çok teyzemiz ve amcamız olduğu için ben daha çok yaşlı gruba hitap eder diye düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 35’te belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında hangi yaş gruplarına hitap edebileceği konusuna genel olarak; “8-80 yaş arası kitleye, her yaş grubuna, orta yaş grubuna, 25-40 yaş arası kitleye, 15-60 yaş arası kitleye, genç kesime, 40-70 yaş arası kitleye ve yaşlı kesime” gibi düşüncelerle tüm yaş gruplarına hitap edebileceği yanıtlarını vermişlerdir.

6.7. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Avantajlarının ve Dezavantajlarının Neler Olabileceğine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, “Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa avantajları ve dezavantajları neler olabilir”, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 36’da gösterilmektedir.

Tablo 36. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Avantajları ve Dezavantajlarına Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Avantajları; bu bahçe nereye kurulursa kurulsun orada mükemmel bir turizm potansiyeli oluşturur. Yani hem ekonomik açıdan hem de insanların bilinçlenmesi açısından fayda sağlar. Bilinçlenmeyi bir örnekle açıklayacak olursam mesela bizim burada Kavlan ağacı diye bildiğimiz ağacın ismi Çınar, Gürgen ağacı diye bildiğimiz ağacın ismi ise Kayın’dır aslında. Oysaki bizler Düzce gibi ormanı geniş bir ilin içinde yaşıyoruz ama maalesef ki ağaçlarımızın ismini bile doğru düzgün bilmiyoruz. Bu yönden bilinçlenmeye katkı sağlayarak avantaj oluşturabilir diye düşünüyorum”. “Dezavantajları; olduğunu düşünmüyorum”.
2. Katılımcı	“Avantajları; ciddi bir ekonomik fayda sağlayabilir. İkincisi bulunduğu bölge etrafındaki yapılaşmayı biraz daha oraya özgün, yapıcı ve iyi bir hale getirebilir. Tabi ki çok sayıda insanın gelmesi, nüfusun artması gibi ekonomik girdi her zaman olur diye düşünüyorum”. “Dezavantajları; olarak bakıldığında şöyle bir durum söz konusu olur. Kurulan parkların, bahçelerin temizliği, sürdürülebilirliği, orada bulunan bitkilerin uzun ömürlü olması çok önemli olduğu için burada tabi ki bakım işi devreye giriyor. Ehil insanlar, liyakat sahibi insanların orada bahçıvanlık görevini üstlenmesi ve hatta böyle bir görev verilmesi gerekiyor. Verilmediği takdirde, nasıl bugün bir lokantaya gittiğinizde beğenmediğiniz bir yemek olursa oraya bir daha gitmek istemezsiniz ve kimseye de tavsiye etmezsiniz aynı şey bahçe içinde geçerli olacak. Yani farklı kişilerin gelmesine engel oluşturarak sürdürülebilirliği sağlayamaz diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“Avantajları; turizm açısından olumlu bir katkı sağlanarak bu doğal güzellik kullanılmış olur diye düşünüyorum”. “Dezavantajları; çalışacak personelin bulunması konusunda kalifiye gerektiren alan olması ve o bitkileri canlı tutmak için uzmanlık gerektirmesi konularında aranan şartlara uygun personel bulunabilir mi, yani bu soruya cevap verecek kişiler var mı, öncelikli olarak buna bakmak gerekir. Yani orayı işletecek olan kişilerle ilgili dezavantajları olabilir. Ancak bunun dışında olumsuz hiçbir durumu olmaz diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“Avantajları; ufakta olsa turizme kesinlikle katkısı olur. Hani belki hususi olarak onun için gelen olmaz ama misafiri gelen veya burada yakın civara Güzeldere’ye ya da Dereköy’de ki mesire alanına gelen şurada da güzel bir bahçe varmış diye gelebilir. Ama turizm açısından avantajı olur. Orada istihdam sağlanacağı için ekonomiye katkısı olabilir. Ayrıca içine küçük satış yeri tarzı bir şey de yapılırsa yine ekonomik anlamda katkı sağlayabilir diye düşünüyorum”.

Tablo 36. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Avantajları ve Dezavantajlarına Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
4. Katılımcı Devamı	“ Dezavantajları; bahçenin bakımı açısından dezavantajı olabilir. Hem devlete biraz külfetli gelebilir hem de toplum tam o bilince erişmediği için zarar vermeme noktasında bilinçli davranmazlar diye düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“ Avantajları; şimdiki Avrupalı turistler hep böyle yeşil alanları ya da sağlığa faydalı alanları falan gezmek istedikleri için turizme yönelik baya bir katkısı olabilir diye düşünüyorum”. “ Dezavantajları; şu anda olduğunu düşünmüyorum”.
6. Katılımcı	“ Avantajları; yani vatandaşa gelir kaynağı olur. Yine botanik turizmi içinde güzel bir çalışma olursa ülkeye gelir sağlar. Ayrıca bu durum sistematikleşirse küçük çapta yapan yerlerin olduğu gibi seri üretime geçilebilir diye düşünüyorum”. “ Dezavantajları; olmaz niye olsun ki”.
7. Katılımcı	“ Avantajları; özellikle sosyal vakit olarak her türlü avantajı sağlar zaten diye düşünüyorum”. “ Dezavantajları; olarak farklı bir yorum çıkar mı bilmiyorum ama ben kötü bir şeye sebep olacağını düşünmüyorum”.
8. Katılımcı	“ Avantajları; şimdi daha önce gezdiğim botanik bahçelerini düşünüyorum. Yani mesela Düzce’nin vatandaş kitlesi yeşillığe doymuş olabilir belki ama dışarıdan gelen vatandaş için aynı şeyi söyleyemeyeceğim. Bir peyzaj düzenlemesi olarak görsele hitap edip içerisinde sosyal alanları bununla birlikte de etkinlik alanlarını bulunduran bir yer olması, sosyal anlamda mesela 5-6 saat vakit geçirilebilecek, hafta içi veya hafta sonu turizm gruplarını Cumayeri’nde rafting yaptırdıktan sonra botanik parkını da ziyaret ettirmek için Gümüşova’ya getirebilecek olması açısından güzel bir alternatif oluşturur diye düşünüyorum”. “ Dezavantajları; niye dezavantajı olsun ki, ben dezavantajının olacağını düşünmüyorum. Yani neticede güzel yapılmış, görsele hitap eden, çevreye zararı olmayan bir yer olacak. Koruma altında olan bir yer olarak da o bahçenin görevlileri olacağı için bahçe de ayrı bir bakım ve düzen sağlanacak. Doğada kendi başına olması yerine orada kontrollü bir şekilde bitkilerin yaşamı sağlanmış olacağından dolayı dezavantajı olmaz diye düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“ Avantajları; E5 karayolu üzerinde kurulu bir ilçe olması diye düşünüyorum”. “ Dezavantajları; Düzce ilinin sınır ilçe olması, düşük nüfusa sahip olması, coğrafi konumu (otoban bağlantısının olmaması) gibi dezavantajları olabilir. Ayrıca E5 üzerinde kurulu olması bir avantaj iken E5’e yakın bir botanik bahçe yapımına uygun bölgenin temini dezavantaj oluşturur diye düşünüyorum”.

Tablo 36. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Avantajları ve Dezavantajlarına Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
10. Katılımcı	“Avantajları; vardır bence. Mesela her yer orman olduğu için ya da betonlaştığı için herkes bitkileri çok detaylı bilmiyor. Tıbbi yönden olabilir ya da farklı bir yönden olabilir, hafta sonu değişik aktiviteler yapmak isteyen kişiler için farklı bir güzellik oluşturur. Artık avm ler gibi vs. yerlere gitmeyi istemeyen kişiler çok çalıştıkları için biraz daha sakin ve ruhu dinlendirecek yerler istediklerinden dolayı bir botanik bahçesi olsa o açıdan faydalı olur. Merkezi bir yerde kurulan botanik bahçesinin ortasına bir havuz etrafına ağaçlık alanlar ve orada bulunan birkaç bitkinin yiyeceğini, içeceğini satan yerler gibi turizm amaçlı birkaç işletme de konulursa gayet avantajlı bir yer olur diye düşünüyorum”. “Dezavantajları; şu anda dezavantajı olabileceğini düşünmüyorum”.
11. Katılımcı	“Avantajları; daha çok bahçeyi ziyaret amaçlı gelen kişiler yiyecek- içecek ya da ulaşım açısından ilçeye de katkı sağlayabilirler bu yönden de avantaj oluşturur diye düşünüyorum”. “Dezavantajları; olarak bir şey olacağını sanmıyorum”.
12. Katılımcı	“Avantajları; kesinlikle avantajı olur. Öncelikle ekonomik yönden avantaj sağlar. Ayrıca böyle güzel bitkilerin yetiştirilip süs olarak kullanılması ve göze hitap etmesi kişiye psikolojik yönden fayda sağlar. Yine antibiyotik ilaçlar yerine bitkilerle tedavinin olması kişiye tıp bilimi açısından da fayda sağlar diye düşünüyorum”. “Dezavantajları; böyle bir şey söz konusu olmaz diye düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Avantajları; bölgeye ekonomik ve turizm anlamında katkı sağlar diye düşünüyorum”. “Dezavantajları; böyle bir yönü olmaz diye düşünüyorum”.
14. Katılımcı	“Avantajları; çok olur. Hem bölgeye istihdam sağlama hem ekonomiye katkı sağlama, hem de turizme katkı sağlama gibi bölgeye her türlü katkısı olur diye düşünüyorum”. “Dezavantajları; olmaz diye düşünüyorum”.
15. Katılımcı	“Avantajları; kendi yöresinde yetişen bitkileri ve bu bitkilerin faydalarını bilmeyenler için öğretici nitelikte olacaktır diye düşünüyorum”. “Dezavantajları; böyle bir şey oluşturacağını zannetmiyorum. Sadece kurulacak olan botanik bahçenin düzenli ve devamlı kontrollerinin olması gerektiğini düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Avantajları; eğer düzgün bir şekilde yapılırsa insanların huzurla gezebilip, rahatlayabileceği aynı zamanda bilgilenebileceği bir yer olur diye düşünüyorum”. “Dezavantajları; kurallara uyulmadığı takdirde kirlenerek amacının dışına çıkabilir diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Avantajları; bitki çeşitliliği korunmuş olur diye düşünüyorum.” “Dezavantajları; yoktur diye düşünüyorum”.

Tablo 36. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Avantajları ve Dezavantajlarına Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
18. Katılımcı	“ Avantajları; bitki çeşitliliğinin korunmasında önemli bir rol oynar diye düşünüyorum”. “ Dezavantajları; bulunduğunu düşünmüyorum”.
19. Katılımcı	“ Avantajları; böyle bir alan kurulsaydı ki de en başta Gümüşova’nın gelişmesi açısından yarar sağlar. Mesela ne olur, dışarıdan çekeceği kişilerin gelmesiyle her yönden yarar sağlamış olur diye düşünüyorum”. “ Dezavantajları; olacağını düşünmüyorum”

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 36’da belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında avantajlarının neler olabileceği konusuna genel olarak; “*mükemmel bir turizm potansiyeli oluşturması, bilinmeyen birçok bitki hakkında bilinçlenmeye katkı sağlaması, ekonomik fayda sağlaması, bulunduğu bölgeyi özgünleştirmesi, botanik turizm kapsamında ülkeye gelir sağlaması, sosyalleşme anlamında katkı sağlaması, peyzaj düzenlemesi olarak görsele hitap etmesinin farklı bir alternatif oluşturması, ulaşımının kolay olması sebebiyle ziyaretçi sayısının fazla olması, farklı aktiviteler için alternatif oluşturması, psikolojik olarak rahatlatması, tıp biliminde kullanılan antibiyotik ilaçlar yerine doğal bitki ilaçlarıyla tedavinin sağlanması, bulunduğu bölgeye istihdam olanağı sağlaması, bölgedeki bitki çeşitliliğinin korunması ve bölgenin gelişimine katkı sağlaması*” gibi avantajlarının olabileceği yanıtlarını vermişlerdir.

Dezavantajlarının neler olabileceği konusuna, 19 katılımcıdan 14’ü dezavantajının olmayacağı yönünde yanıt verirken 5’i genel olarak “*bahçe bakımının bilinçsiz yapılması sonucunda maddi-manevi kayıp olması, çalıştırılacak personelin bulunması hususunda kalifiye elemana ihtiyaç duyulması, bahçe bakımının zor olması, düşük nüfusa sahip bir il olduğu için ziyaretçi sayısının az olması ve E5 Karayolu’na yakın bir botanik bahçe yapımına uygun bölgenin temininin zor olması*” gibi dezavantajlarının olabileceği yönünde yanıtlar vermişlerdir.

6.8. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bu Bahçe ve Oluşturulduğu Bölge ile İlgili Tanıtım (Reklam) Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, “*Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa bu bahçe ve oluşturulduğu bölge ile ilgili tanıtım (reklam) çalışmaları neler olabilir*”, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 37’de gösterilmektedir.

Tablo 37. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bu Bahçe ve Oluşturulduğu Bölge ile İlgili Tanıtım (Reklam) Çalışmalarına Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Çok kısa sürede ben o işin duyulacağına inanıyorum. Reklama bile gerek yok diye düşünüyorum”.
2. Katılımcı	“Artık bilgi ve teknoloji çağında olan insanlar olduğumuz için bilgisayar ortamında herkese ulaşılabilir. Birinci olarak Facebook, Twitter, Instagram gibi bir sürü sosyal medya ağında Gümüşova Botanik Bahçe diye veya Düzce Botanik Bahçe diye bir sayfa açılıp bu şekilde bir tanıtım yapılabilir. Yine sosyal medyada sponsorlu tanıtımlar yaptırılabilir. Yani ilk önce bulunan bölgedeki silsile halinde gelen insanları çekmek adı altında bir çalışma yapılabilir. Sonrasında Kültür ve Turizm Bakanlığıyla eşdeğerli çalıştırılabilir. Mesela bu bölgede Cumayeri’ne raftinge gelen turistlerin aynı zamanda buraya uğramasını sağlamak amaçlı çalışmalar da yapılabilir. Onun haricinde billboardlar zaten olabilir. Reklam filmleri olabilir. Bir sürü şey olabilir diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“Şu anda güncel olan en etkili tanıtım aracı bence sosyal medyadır. Üniversite öğrencilerinin sosyal medyayı biraz aktif kullanıyor olması sebebiyle bu da üniversite öğrencileriyle sağlanabilir. Mesela İstanbul’dan ya da farklı illerden gelen bir öğrencinin gezdiği yerlerde yaptığı paylaşımlar üzerine, oradaki arkadaş grupları, lisedeki arkadaş grupları, ailesi gibi yakın çevresi bu güzelliklerin farkında olacaktır. Mesela mezuniyet törenine bizde gelelim de şu güzellikleri bizde görelim şeklinde yayılıp gideceği bir sürü örnek bulunur. Bu şekilde de yayılacağını düşündüğüm için bence en etkili araç online sosyal medyadır diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“Bu sadece Gümüşova için yapılabilir mi bilemiyorum ama genel anlamda bu kamu spotları yapılıyor. Türkiye genelini kapsayacak tarzda kamu spotları olabilir. Reklam tabelaları olabilir. Yine her yere uyan ve hazır cevap niteliğinde olan internet olabilir diye düşünüyorum”.

Tablo 37. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bu Bahçe ve Oluşturulduğu Bölge ile İlgili Tanıtım (Reklam) Çalışmalarına Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
5. Katılımcı	“Reklam çalışmaları hem sosyal medya ile hem de afişlerle olabilir diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	Yani internet sitelerinden tanıtılabilir. Sosyal medya ile tanıtılabilir. Broşürler bastırılabilir. Küçük kitaplar, tanıtıcı broşür kitaplar olabilir. Yani o işi yapan kişiler geniş kitlelere hitap anlamında bilgilendirmeyi kendileri de yapabilirler diye düşünüyorum”.
7. Katılımcı	“Belediyeyle anlaşmalı olursa belediye de reklamını yapabilir. Panolara ilanlarını asabilir, halkı buna teşvik edebilir. Normal ilanlar gibi reklam çalışmaları da yapılabilir diye düşünüyorum”.
8. Katılımcı	“Düzce’de valilikte veya üniversitede bastırılan broşürlere ya da yapılan etkinliklerin içine eklenebilir. Ya da yine Düzce’de bulunan marka desteğiyle valilik tarafından kurulan turizm ofisi gibi diğer kurum ve kuruluşların broşürlerine eklenebilir. Valiliğin bahçesinde bulunan dev ekranlı görsellerde gösterilebilir. İnternette valilik sitelerinde Düzce rehberi durumları var, buralara eklenebilir. Ben bu bahçenin tanıtımı noktasında sıkıntısı olacağını düşünmüyorum”.
9. Katılımcı	“Sosyal medya, poster, billboardlar özellikle otoban kenarına yerleştirilerek farkındalık oluşturulabilir. Dergilerde ve yerel basında da tanıtımı sağlanabilir diye düşünüyorum”.
10. Katılımcı	“Böyle şeylerde mesela burası tam İstanbul-Ankara ortasında bir yer. Yol kenarlarında mesela Gümüşova’ya girmeden Hendek sınırında böyle bir tabela bulundurulabilir. Bu kurum bazında olursa çok daha iyi olur. Aslında en iyi araç sosyal medyadır. Şu anda televizyondan çok Instagram, Facebook gibi sosyal medya ağları kullanıldığı için bu ağlarda mesela 500 arkadaşı olan bir kişinin botanik bahçesi paylaşımını 500 kişi birden görebilir. Yani en iyi reklam aracı sosyal medyadır. İkincisi de tanıtım levhalarıdır. Mesela yine bir kişi iş görüşmesi için geldiği bu bölgede o tanıtım levhaları aracılığıyla botanik bahçesini merak edip görmek isteyebilir diye düşünüyorum”.
11. Katılımcı	“Tanıtım olarak görsel araçlar ya da her türlü yazılı araçlar olabilir. Yani televizyonlarda reklamları yapılabilir. Yine gazetelerde tanıtımları yapılabilir diye düşünüyorum”.
12. Katılımcı	“Sosyal medya olabilir ya da afişler olabilir diye düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Sosyal medya ve tanıtım ofisleri olabilir diye düşünüyorum”.
14. Katılımcı	“Şimdi sosyal medya çok kullanılan bir ağ olduğu için sosyal medya üzerinden tanıtımlar yapılabilir. Yerel gazetelerin yerel internet siteleri var. Yerel basın diyelim. Her gün insanlar reklamlara ve haberlere muhakkak baktıkları için yerel basınlar da kullanılabilir diye düşünüyorum”.

Tablo 37. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bu Bahçe ve Oluşturulduğu Bölge ile İlgili Tanıtım (Reklam) Çalışmalarına Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
15. Katılımcı	“Tanıtım için broşürler, dergi gibi tanıtım araçları kullanılmalıdır ve bunlar okul, belediye gibi etkin kurumlar tarafından desteklenmeli, tanıtıma yardımcı olunmalıdır diye düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Sosyal medya ve broşürler olabilir diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Sosyal medya gibi tanıtıcı araçlar kullanılabilir diye düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“Kitap vb. gibi tanıtım ürünleri olabilir diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Tanıtım reklam çalışmaları olarak broşür olur, billboardlar olur, internet reklamları olur. Her türlü reklam aracı olabilir diye düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 37’de belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında bu bahçe ve oluşturulduğu bölge ile ilgili tanıtım (reklam) çalışmalarının neler olabileceği konusuna genel olarak; *“Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal medya ağlarında açılan sayfalar ve sponsorlu tanıtımlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile eşdeğerli bir şekilde yapılan tanıtımlar, billboardlar, reklam filmleri, kamu spotları, reklam tabelaları, internet tanıtımları, afişler, tanıtıcı kitaplar ya da tanıtıcı broşürler, dev ekranlı görseller, dergiler, yerel basın haberleri, gazeteler ve tanıtım ofisleri”* gibi tanıtım araçları ile yapılan çalışmaların olabileceği yanıtlarını vermişlerdir.

6.9. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Botanik Bahçesinde Uygulanacak Olan Bilimsel Faaliyetlere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, *“Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, kurulan botanik bahçesi bağlamında uygulanacak olan bilimsel faaliyetler neler olabilir”*, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise tablo 38’de gösterilmektedir.

Tablo 38. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Botanik Bahçesinde Uygulanacak Olan Bilimsel Faaliyetlere Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Şimdi Düzce Üniversitesinin yapmış olduğu bilimsel faaliyetlerde önemli olan tıbbi aromatik bitkiler var. Bu tıbbi bitkileri hem halkımız yanlış anlıyor hem de üniversitemiz bu konuda zahmet çekiyor. Mesela bunlara örnek vermek gerektiğinde nelerde zahmet çekildiği konusunda doğru bilgi vermek şarttır. Mesela ekilen adaçayı iki çeşittir, birisi karın ağrısına iyi gelirken diğeri böbreklere iyi gelir. Vatandaş gidiyor aktardan ezbere adaçayı alıyor ama neye iyi geldiğini bilmeden kullanıyor. Yani bu noktada doğru olanı üniversitemiz biliyor. O zaman üniversiteden ve bilimden uzak kalmamamız gerekiyor. Yani insanların bu anlamda bilinçlenmesine faydalı olacak şeylerin bile o botanik bahçesinde yazılması gerektiğine inanıyorum. Gerekli kongrelerde sempozyumlarda bunlar yazılı olarak da belirtilmeli diye düşünüyorum”.
2. Katılımcı	“Burada çok fazla bilimsel faaliyet yapılabilir. Yani sadece botanik bahçesi kurulumu şeklinde değil de bu botanik bahçede mesela örnek vereyim, farklı bir dut ağacı olabilir. Bu dut ağacının üzerinde bir ipek böceği olabilir. Aynı zamanda orada bulunan yaşamı da simule edilebilir. Yani ipek böceğinin nasıl koza yaptığını, nasıl ipeğe dönüştürüldüğünü veya da ipeğin nereden elde edildiğini görme adı altında özellikle küçük çocuklar için oradaki ortamın bire bir görülmesi açısından çok faydalı olabilir. Çünkü biz eğitimlerde ve derslerde birebir sözel anlatım yerine hem sözel hem de materyallerle anlatımın çok daha faydalı olabileceğini vurguluyoruz. Bundan dolayı bir botanik bahçesi sadece bitki alanı olarak değil de yaşam ortamı şeklinde de tasarlanabilirse çok daha iyi olur diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“Yöremizde bulunmayan, kullanılmayan, yetiştirilmeyen, ama yetiştirilirse ülke ekonomisine ya da yörenin ekonomisine katkı sağlayacak ürünlerin denenmesi bilimsel olarak yapılabilir. Mesela şöyle basit bir örnek verelim. Birçok sebze türü Düzce’de yetişmiyor ve pazara gittiğimiz zaman pahalı oluyor. Belki yetişiyor da yetiştirilmesi bilinmiyor. Konuyla ilgili bilgi sahibi olunursa ve bu konularla ilgili bilimsel çalışmalar yapılırsa bu ürünlerin belki de birçoğu Türkiye’de ya da yöremizde yetiştirilebilir. Bunun içinde bir uygulama sahası oluşturulabilir diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“Bilimsel olarak bahçede, üretimi sağlanmaya çalışılan bitkiler için bir araştırma merkezi gibi bir şey kurulabilir. Fakat bu ekonomiye dayalı, talebe bağlı yani birçok dengenin içinde bulunacağı bir şey olduğu için kurulabilir mi bilemiyorum. Zor olabilir belki ama bitkiler hem burada üretilsin hem burada yetiştirilsin hem de araştırmaları burada yapılsın gibisinden küçük bir bilim laboratuvarı kurulabilir.

Tablo 38. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Botanik Bahçesinde Uygulanacak Olan Bilimsel Faaliyetlere Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
4. Katılımcı Devamı	Çünkü yüzyıllar öncesinden var olan bir tabiatta hayvanlardan tutun insanların tedavisinde kullanılan birçok bitkiye kadar her şey olduğu için bunlar üzerine araştırma yapılabilir. Yine bu alanda eğitim gören öğrencilere yerinde eğitim gibi bir şey de fayda sağlayabilir.
5. Katılımcı	“Bilimsel faaliyetler genellikle bazı hastalıklara tıbbi yönde fayda sağlayacağı için bu alanda çok çeşitli eğitim faaliyetleri yapılabilir diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“Üniversitelerle birlikte iş birliği halinde tıp alanında ilaç alternatifi son yıllarda kabul görmeye başladı. Daha önceki zamanlarda bilim adamları alternatife karşı çıkıyorlardı. Ancak yoğun kimyasal ilaç üretiminin zararları görüldüğü için artık tıp, alternatif tıpa yönelmeye başladı. Yani bu anlamda çalışmalar devam ettirilebilir diye düşünüyorum”.
7. Katılımcı	“Bilime yönelik araştırmalarda geliştirme teknikleri uygulanabilir. Burada insanlar eğitici öğretici yetiştirme tekniklerini kullanabilirler. Diğer türlü araştırma olarak da öğrenciler için hani mesela kurulduğu zaman bitkilerin tanıtımları açısından, ağaçları, fidanları göstermek açısından, peyzaj öğrencileri için botanik bahçelerinde birebir gezerek-görerek öğrenme eğitimleri olabilir. Çünkü okul bir yere kadar getiriyor, insan görmeden uygulamadan öğrenemiyor. O açıdan yani öğrenciler açısından birebir eğitimlerin yapılması faydalı olur diye düşünüyorum”.
8. Katılımcı	“Bilimsel faaliyetlerin kesinlikle üniversitenin bünyesinde olması gerektiği kanaatindeyim. Çünkü bir üniversitedeki öğretim görevlisinin bakış açısıyla bizlerin bakış açısının farklı olacağını düşünüyorum. Mesela tropikal alanda yetişen meyvelerden ejder meyvesi denilen ismini bile bilmediğimiz böyle limon görüntüsünde büyük meyveler bulunuyor. Böyle tadı bilinmeyen hatta tatları beğenilmeyen arada meyveler oldukları için maliyetleri de pahalı oluyor. İşte mesela Afrika’da, Güney Amerika’da, Rusya’da veya Japonya’da üretilen ya da orada olan bir bitkinin o alanda görülerek derinlemesine inceleme imkânı olması açısından yapılan bilimsel faaliyetlerin büyük önem taşıdığını düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“Kongre/sempozyum, çalıştay, tanıtım, sergi günleri gibi eğitici bilimsel çalışmalar yapılabilir diye düşünüyorum”.
10. Katılımcı	“Şu anda en çok yaygın olan tıp bilimi ve tıbbi ürünler ile ilgili çeşitli toplantılar yapılabilir diye düşünüyorum”.
11. Katılımcı	“Mesela örnek verecek olursak, üniversite, ortaokul, lise öğrencileri için bahçelere eğitim amaçlı geziler düzenlenebilir. Ya da bir fen bilgisi dersi gibi o alanla ilgili dersler yine uygulamalı bir şekilde bahçelerde işlenebilir diye düşünüyorum”.

Tablo 38. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Botanik Bahçesinde Uygulanacak Olan Bilimsel Faaliyetlere Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
12. Katılımcı	“Öncelikli olarak öğrenciler bu konuda yetiştirilir. Eskiden modern tıp ve modern ilaçlar çıkmadan önce bitkilerle yapılan tedaviler vardı. Tıp açısından çeşitli eğitimler düzenlenerek bitkisel ilaçların eğitimi verilirse yan etkisi olmayan tedaviler olur ve bu tarzda çeşitli bilimsel çalışmalar yapılabilir diye düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Tabi mesela alternatif tıp ile ilgili tedavisi yapılan alanlar oluşturulabilir. Bu bitkiler tıbbi anlamda orada denenebilir gibi bu tür bilimsel çalışmalar yapılabilir diye düşünüyorum”.
14. Katılımcı	“Mesela üniversitelerde yapılan toplantılar bu bahçede gerçekleştirilebilir. Çeşitli meslek dallarında çeşitli yaş gruplarına göre toplantılar yapılabilir”.
15. Katılımcı	“Fuarlar gibi bilimsel çalışmaların düzenleneceği alanların olması etkileyiciliğini arttırabilir diye düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Alana uygun olan her türlü bilimsel faaliyetler olabilir diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Bilimsel fuarlar düzenlenebilir diye düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“Bilimsel olarak sempozyumlar vb. gibi toplantılar yapılabilir diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Bilime yönelik faaliyetler olarak, üniversitenin bölüm deneyleri gibi çalışmalar bu alanda gerçekleştirilebilir. Bu şekilde deneylerin gerçekleştirileceği laboratuvarlar yapılabilir. Bunun üzerine çıkabilecek bir bilimsel faaliyetin olabileceğini düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 38’de belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında uygulanacak olan bilimsel faaliyetlerin neler olabileceği konusuna genel olarak; *“gerekli kongrelerle ve sempozyumlarla bitkiler hakkındaki bilgilendirmelerin yapılması, birebir uygulamalı bilimsel eğitimlerin verilmesi, üretimi sağlanmaya çalışılan bitkiler için bahçeye araştırma merkezinin kurulması, tıp alanında alternatif tıp üzerine bilimsel çalışmaların gerçekleştirilmesi, geliştirme tekniklerinin bulunmasına yönelik bilimsel çalışmaların yapılması, çalıştay ve tanıtım-sergi günleri gibi eğitici bilimsel faaliyetlerin yapılması, eğitim amaçlı geziler düzenlenmesi, belirli yaş gruplarına göre çeşitli meslek dallarında toplantıların yapılması, bilimsel fuarların düzenlenmesi ve üniversite bölüm*

deneylerinin kurulan laboratuvar ortamında gerçekleştirilmesi” gibi birçok bilimsel faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği yanıtlarını vermişlerdir.

6.10. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Ziyaretçilerine Tanıtım veya Hatıra Amaçlı Sunacağı Hediyeelik Eşyalara İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, “*Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa bu bahçenin ziyaretçilerine tanıtım veya hatıra amaçlı sunacağı hediyeelik eşyalar neler olabilir*”, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 39’da gösterilmektedir.

Tablo 39. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Ziyaretçilerine Tanıtım veya Hatıra Amaçlı Sunacağı Hediyeelik Eşyalara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Düzce’de Servet Bücür kadın kolonyasının dışında bir yere giderken hediyeelik ya da hatıra amaçlı olarak götürülecek hiçbir şey yok. Bu bağlamda mesela Düzce Üniversitesi, Düzce Ticaret Sanayi Odası, Gümüşova Ziraat Odası ile birlikte yapılmış olan kabağın şu anda 15-20 çeşidi üretildi. Mesela Gümüşova Ziraat Odası tarafından köylere, fındık şehri olan Düzce’de orijinal fındık ezmesi nasıl olur eğitimleri veriliyor. Yine Düzce’de 810 çeşit peynir üretiliyor. Yani burada Laz’ın, Çerkez’in, Karadeniz’in, Abhaza’nın ayrı ayrı peynirleri de bulunuyor. Düzce’de gerçekten köylüye ulaşıldığında botanik bahçesinde en ünlü yiyeceklerinden içeceklerine, hediyeelik ürünlerine kadar birçok çeşidin olacağına inanıyorum. Ama bu işin baştan sıkı tutulması gerektiği kanaatindeyim. Fabrikasyon ürünlerin değil gerçek köylü üreticinin elinden alınan ürünlerin olması gerektiğini düşünüyorum”.
2. Katılımcı	“Zaten bir botanik bahçesi kurulduğu zaman, kurulan botanik bahçesinin çıkışında genelde olması gereken bir alan olduğunu düşünüyorum. Bu kapsamda mesela ipek böceği kozası ya da kelebekler çocukların bile dikkatini çekebilecek nitelikte olduğu için bahçeye gelenlerin yanında hatıra amaçlı götürebilecekleri ipek böceği ya da kelebek figürü olabilir. Ya da kurulacak yerin isminin geçtiği mesela “Gümüşova Botanik Bahçesi Hediyesidir” tarzında bir kartpostal olabilir. Zaten genelde bu tip yerlerin dışında önlem alınmadığı takdirde köylü teyzeler tezgâhını kurup orada sütünden tutunda buradaki yetiştirilen ürünlerin hepsinin satışını yapıyorlar. Genel olarak böyle şeyler olabilir diye düşünüyorum”.

Tablo 39. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Ziyaretçilerine Tanıtım veya Hatıra Amaçlı Sunacağı Hediyelik Eşyalara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
3. Katılımcı	“Mesela bayanların çok sevdiği ve en çok bayanlara hitap edecek nitelikte olan bahçe ile ilgili küçük hediyelik eşyalar olabilir. Örnek olarak yine o bahçenin tanıtımını yapabilecek nitelikte, birkaç farklı tasarımda buzdolabı süsleri olabilir. Stickerler olabilir. Araç logoları dağıtılabilir. Bu tarz şeyler olabilir diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“Bence herkese ilk etapta bahçesine ya da herhangi bir alana dikmesi için o bölgeye ait bitkilerin küçük fideleri verilebilir. Bahçe ile alakalı yine üzerinde bahçenin fotoğrafının olduğu küçük magnetler olabilir. Mesela bu Düzce bölgesinde fındık çoğunlukta olan bir ürün olduğu için o fidelerin yanına küçük paketlerde fındık olabilir. Ayrıca biliyorsunuz ki burada fındık fabrikası da bulunmakta buna bağlı olarak yine kavrulmuş fındık paketleri olabilir. Küçük kavanozlarda fındık ezmeleri verilebilir. Böyle şeyler olabilir diye düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“Mesela bitkileri meyveleri gibi orada yetişen ürünlerin hepsi takdim edilebilir. Bu sayede daha çok istek ve tanıtım olmuş olur diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“Küçük örnekler olabilir. İşte orada yetişen ürünlerden mesela adaçayıları ya da kekik çayları gibi çaylar küçük paketler halinde yapıp sunulabilir. Yine hatıra ya da tanıtım amaçlı broşürler bastırılıp CD’ lerde verilebilir. Bu türde hediyelikler olabilir diye düşünüyorum”.
7. Katılımcı	“En güzeli fidan olur bence. Yine fidan gibi hazır yetişmiş küçük çaplı şeylerde hediye olarak sunulabilir diye düşünüyorum”.
8. Katılımcı	“Şimdi aslında bölgenin temel değerleri vardır ya mesela işte eskiden Karadeniz’e gidildiği zaman Ordu taraflarında sırtında fındık kabuklarından oluşan küfesiyle bir tane bebek yaparlardı. Gelen kişilere onlar hediyelik olarak sunulurdu. Düzce ili de kesinlikle bir fındık yöresi ve ekonomisi de ciddi manada fındığa dayalı fındıkla iç içe geçmiş bir şehir olduğundan tabi bunun bitkilerle nasıl bir kaynaştırması olur bilemiyorum ama fındığın da kullanılması gereken bir hediyelik ürün olabilir. Ya da böyle çok öne çıkarılabilecek olan bir bitkinin minyatürünün hediyesi olabilir. Mesela Japonya’nın bir bölgesinde ayılardan sevimli figürler yapmışlardı. Yani bir botanik bahçesi kurulduktan sonra ciddi manada farklı bir şeylerin üretilebileceği kanaatindeyim. Mesela böyle yerel ürünlerle ilgili minyatürler olabilir ya da ahşaptan bir şeyler yapılabilir. Yine bir örnek verecek olursam ben Sivas Koyu Hisar’da çalışırken orada çok fazla orman üretimi vardı, gelenlere çam fidesi hediye ediliyordu. Belki burada da öyle bir şey olabilir diye düşünüyorum”.

Tablo 39. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Ziyaretçilerine Tanıtım veya Hatıra Amaçlı Sunacağı Hediyelik Eşyalara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
9. Katılımcı	“Anahtarlıklar, magnetler, kalemler ya da ofis masaüstü aksesuarları gibi hediyelikler olabilir diye düşünüyorum.
10. Katılımcı	“Tanıtım ya da hediye amaçlı olarak mesela o ağacın özelliği ne ise meyvesi ya da kozalağından süs eşyaları yapılabilir. Ahşabının renk farklılığı açısından mesela kızıl ağacın ağacı kıızıdır. Onunla ilgili değerlendirilebilecek farklı bir şey varsa o yapılabilir diye düşünüyorum”.
11. Katılımcı	“Yani şimdi o konuda, bahçe girişinde satış yerleri yapılabilir. Yöresel ürünler olarak, sadece bahçedeki ürünler değil de örnek veriyorum Gümüşova’daki yöresel ürünler, mesela köyde yapılan bir makarna gibi ya da orada bir defne bitkisi ekilirse defneyaprağı gibi şu anda kullanılan bir şeyler değerlendirilebilir. Yine o bölgede ıhlamur varsa o hediyelik olarak paketlenip orada satılabilir. Bu şekilde orada olan bitkilerden faydalanılarak tanıtımı da sağlanabilir diye düşünüyorum”.
12. Katılımcı	“Mesela bize bir tane tül gibi bir şeyin içinde güzel kokan çiçek getirmişlerdi. O bitki o şekilde paketlenip evlere odalara güzel koku yayması açısından asılıyordu. Bu tarz faydalı hediyelikler olabilir diye düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Hediyelik eşyalar olarak, mesela orada yetişen süs bitkileri gibi bitkilerin farklı hediyelikleri yapılabilir. Yine bahçeyi ziyarete gelenler için sebze meyve ikramları yapılabilir. Mesela hastalıklarına göre tanıtım amaçlı bitkiler küçük paketlerle sunularak aynı zamanda önerilebilir. Ya da bu tarzda farklı örnek uygulamalar olabilir diye düşünüyorum”.
14. Katılımcı	“Eğer süs bitkisi yetiştirilirse en başta süs bitkileri hediyelik olacak şekilde sunulabilir. Yine bahçenin organik bitkiler bölümünde yetişen bitkilerden birer hediyelikler olabilir diye düşünüyorum”.
15. Katılımcı	“Tanıtım anlamında mutlaka girişinde botanik bahçeyi tanıtan broşürler olmalı. Hediye anlamında da giriş ücretine tabi olması koşuluyla tohum kalemler verilebilir diye düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Bence sukkulentler ve tohum kalemler daha mantıklı ve değişik olabilir diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Hediyelik eşya olarak tohum kalemleri vb. gibi hediyelik eşyalar olabilir diye düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“Anahtarlık vb. gibi hediyelik eşyalar kullanılabilir diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Küçük süsler, çiçekler gibi küçük bitki saksılarından oluşan hediyelikler olabilir. Ya da mesela uzaktan gelen bir kişinin aldığı bir bitki tohumunu ekmesi ve orada tanıtması sonucunda Gümüşova’dan oturduğu yere hatıra olarak götürülen bir bitki fidesi olabilir diye düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 39’da belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında ziyaretçilerine tanıtım veya hatıra amaçlı sunacağı hediyelik eşyaların neler olabileceği konusuna genel olarak; *“ipek böceği ya da kelebek figürü, kartpostal, küçük süsler, buzdolabı magnetleri, araç logoları, bitki fideleri, fındık paketleri, fındık ile ilgili diğer numune ürünler, bitki çayları, broşürler, tanıtım CD’leri, bitki minyatürleri, ahşap ürünler, anahtarlıklar, yerel ürünlerle ilgili minyatürler, kalemler, ofis masaüstü aksesuarları, süs bitkileri, tohum kalemler ve sukkulentler”* gibi hediyelik ürünlerin olabileceği yanıtlarını vermişlerdir.

6.11. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölge Turizmine Oluşturacağı Katkıları İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, *“Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa bölgenin turizmine oluşturacağı katkılar neler olabilir”*, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 40’da gösterilmektedir.

Tablo 40. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgenin Turizmine Oluşturacağı Katkıları Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Bunun turizme korkunç bir katkısı olur. Yani şu anda herhangi bir yerdeki kayak merkezi veya bir topuk yaylasının çok üstünde olacağına inanıyorum onun içinde bu şekilde düşünüyorum”.
2. Katılımcı	“Bölgedeki turizm potansiyeline Düzce ili açısından bakıldığında aslında çok farklı bir bölgede olduğumuzu söyleyebilirim. Yani jeopolitik olarak bakıldığında Ankara ile İstanbul’un tam ortasında denize yakın, hem yeşili hem de doğayı görebilen şelalelerinin ve dağlarının çok fazla olduğu bitki örtüsünün de oldukça zengin olduğu bir bölge olarak turisti çekebilecek bir bölge oluyor. Türkiye’de çok fazla olmayan botanik bahçesinin burada yani Düzce’de kurulabilmesi turisti kendine çekebilmek için inanılmaz bir sebep oluşturabilir. Yani mesela yanlış hatırlamıyorsam Gümüşhane’de olan ve çok fazla revaçta olan cam teraslar gibi çok güzel bir şekilde tasarlanırsa fazlaca rağbet göreceğini düşünüyorum. Bölgeye çok fazla turist çeker. Belki bize göre sadece bir tane cam teras bir tanede manzara başka da bir şeyi yok gibi gelebilir ama bilmeyenler için çok fazla ilgi görecektir. Ben İç Anadolu Bölgesi’nden gelip ağaca sarılıp fotoğraf çektirenini bildiğim için inanılmaz bir turizm potansiyeli oluşturabileceği kanaatindeyim.

Tablo 40. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgenin Turizmine Oluşturacağı Katkılara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
2. Katılımcı Devamı	Bu bağlamda bir tur da ayarlanırsa ve o turun buradan geçmesi de sağlanırsa çok ciddi şekilde girdi elde edilebilir diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“Olumlu bir katkı sunar. Bu yörede olmayıp farklı yerlerden, dışarıdan gelen insanların gezip dolaşabileceği bir alan olur. Buda kulaktan kulağa yayılarak diğer illerde yaşayan insanlara da duyurulmuş olur. Bu bağlamda gelenler için botanik bahçesinin içine ekstradan çay bahçeleri de yapılabilir. Piknik yapılacak alanlar oluşturulabilir. Mesela ben burada 10 yıl yaşadım şuan Düzce’ye taşındım ama burada bu anlamda büyük bir eksiklik olduğunu söyleyebilirim. Çünkü biz burada otururken Hendek bölgesinin yüksek kesiminde kalan Bayrak Tepe diye bir alan var oraya gider orada kahvaltımızı yapar manzaramızı seyreder günümüzü bitirirdik. Yani insanlar dışarıdan geldiğinde Gümüşova’nın güzel denilebilecek bir yeri yok. Ama böyle bir bahçe yapılırsa Akçakoca’daki öğrencilerin de botanik bahçesi ile ilgili merakını gidermek amacıyla hafta sonu buraya gelmesi, bahçeyi gezmesi, fotoğrafını çekmesi, manzarasını seyretmesi, kahvaltısını yapması gibi eylemlerle değişik bir aktivite gerçekleştirip günü tamamlamış olması buranın gelişimi açısından fayda sağlar. Ama şu anda böyle bir yer olmadığı için olursa bu gibi artıları olabilir diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“Uzun vadede katkı sağlayabilir. Yani kısa vadede gelirinin olmasından ziyade daha fazla gideri olur. Ama uzun vadede bu kültür turizminde yine Güzeldere gibi yerlere gelenlerin görebileceği bir yer olabilir. Kış bitkilerinin daha az olması sebebiyle genelde yazın, yaz turizminde daha çok dikkat çeker diye düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“Yani bölgedeki turizm potansiyeline baya bir katkısı olur. Şuan talep olduğu için burada bu tür bir bahçe kurulursa işte bahçenin turizm boyutunda tanıtımı yapılırsa kurulumu yönünde de baya bir faydası olur diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“Yani küçük ama sınırı olmayan yoğun bir çalışma olursa ekonomik yönden turizmi de etkiler yani Türkiye’nin turizmini bile ciddi manada etkilemiş olur diye düşünüyorum”.
7. Katılımcı	“Daha fazla turist çeker. Yani hiç değilse dışarıdan gelecek olan farklı insanları muhakkak çeker. Düzce’nin kendi insanı bile Gümüşova’da böyle bir bahçenin kurulduğunu duyarsa kendisi de gidebilir. İnsanların birbirleriyle iletişim kurmalarında da bir takım rol oynayabilir diye düşünüyorum”.
8. Katılımcı	“Bence bir turizm alternatifi olacak. Yani mesela Düzce’ye gelindiği zaman yapılacak etkinlikler içerisinde yayla gezileri, trekking, Baja rallisi, yelkenli, gibi birçok etkinlik bulunuyor. Gümüşova’da botanik bahçesi ile bir alternatif kazanmış olacak.

Tablo 40. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgenin Turizmine Oluşturacağı Katkılara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
8. Katılımcı Devamı	Yani bir de burası kamp kurma, doğayla iç içe olma, doğa yürüyüşleri yapma gibi etkinlikler yönüyle ve ulaşım açısından da şehre mesafesinin 5-10 kilometre olması yönüyle hem çok doğa da olma hem de şehrin nimetlerini paylaşma açısından güzel alternatifi olan bir bölgedir. Şimdi şöyle gerek iç turizm gerek dış turizm açısından bakıldığında sadece geldi, gördü, gezdi, gitti olarak düşünmemek lazım. Mesela burada akademisyenlerimizin ve valimizin destekleriyle yani bu işin başında olarak bu işe yön veren kişilerle bir turizm hizmeti olarak farklı konusu olan dijital turizm ile ilgili bir turizm sempozyumu yapılacak. Eğer bu sempozyum Düzce’de yapılıyorsa dijital turizm, görselliği olan botanik turizme entegre edilebilir. Bu bağlamda o sempozyuma gelen kişiler bile bir yerin gelişmesine oranın belirli imkânlarından yararlanarak kalabalık oluşturmaya katkı sağlayacaktır buda katma değer açısından önemli olacaktır diye düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“Bölgedeki turizm potansiyelinin artmasına bulunduğu konum sebebiyle sınırlı bir katkı sağlar diye düşünüyorum”.
10. Katılımcı	“Arttırır bence. Yani insanlarda değişik yerleri görme isteği, arzusu olduğundan dolayı mesela herkes Abant, Gölcük gibi farklı yerlere gitmeyi tercih ediyor. Sakin, ağaçlık, sulak, yani çok bir şey gibi görünmese de doğanın ve doğal güzelliklerin olduğu huzurlu yerler öncelikli oluyor. Bu bağlamda burada yapılacak botanik bahçesinin de metrekaresi bir bahçeden daha büyük olmalı ve belirli bir plan-program çerçevesinde tüm türler dikilerek bulundurulmalı. Böyle bir bahçenin her yönden olumlu bir katkısı olur diye düşünüyorum”.
11. Katılımcı	“Bence olumlu ve iyi yönde değişir. Yani o bahçeye birçok ziyaretçi geleceği için bir turizm faaliyeti gerçekleşmiş olur ve bu anlamda da turizme büyük katkısı olur diye düşünüyorum”.
12. Katılımcı	“Mesela İzmir’de neredeyse tüm hastalıklarla ilgili böyle bitkisel tedavi yapan bir yer varmış. Burada da böyle bir bahçe kurulursa özellikle tedavi amacıyla gelen çok olur. Bu bağlamda turizme de fayda sağlamış olur diye düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Valla bahçe güzel bir şekilde kurulursa bölge turizmini etkiler tabi ki. Yani ulaşımında rahat bir şehir olduğu için bahçe olarak iyi bir tanıtımı da yapılırsa burası turist çeker. Tıbbi anlamda bitki türlerinin olması sebebiyle tedavi maksatlı da kullanılırsa daha çok turist çeker ve daha fazla katkı sağlamış olur diye düşünüyorum”.
14. Katılımcı	“Yani insanların turizme olan bakış açıları değişir. Turizm deyince akla gelen deniz-kum-güneş üçlüsünün yerini botanik bahçesi alabilir ve bu bağlamda katkı sağlayabilir diye düşünüyorum”.

Tablo 40. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgenin Turizmine Oluşturacağı Katkılara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
15. Katılımcı	“Düzce’ye yeni gelen birisi için nasıl ki Cumayeri’nde rafting yapılıyor denildikten sonra oraya raftinge gelen oluyorsa, Gümüşova’da da bir botanik bahçesi varmış orayı da görmeden gitmeyin diyen ve orayı da gezmek görmek isteyen olacaktır diye düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Bölge turizmini olumlu etkileyecektir diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Bölge turizmini olumlu etkilerken özellikle doğa turizmine de katkı sağlar diye düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“Her yaş grubuna hitap edebilecek bir potansiyel oluşturmuş olacağı için bölgenin turizmine bu yönden fayda sağlar diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Bölgedeki turizm potansiyelini kesinlikle olumlu etkiler. Bir kere Gümüşova merkezinin nüfusu 6.000 civarında olduğu için oraya dışarıdan gelecek olan 1.000 kişi sadece o bahçeyi kullanmakla kalmayacak aynı zamanda yemek yiyecek, markete gidecek ya da orada bulunan başka şeyleri de illaki kullanacak ve bölgeye para kazandırmış olacak. Her yönden katkısı olacağı için kesinlikle bölgenin kalkınmasını sağlar diye düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 40’da belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında bölgenin turizmine oluşturacağı katkıların neler olabileceği konusuna genel olarak; büyük ve önemli bir katkı sağlayacağı yönünde “*bölgeye turist çekebilmek için önemli bir sebep oluşturacak olması, kültür turizmi boyutunda uzun vadede katkı sağlayacak olması, turizmi ekonomik yönden etkileyecek olması, daha fazla turist çekecek olması, insanların birbirleriyle iletişim kurmalarında bir araç olacak olması, turizm boyutunda yeni bir alternatif oluşturacak olması, bölgede yapılacak turizm sempozyumlarıyla bahçenin entegre edilebilecek olması, katma değer açısından önem arz edecek olması, bitkilerin tedavi amaçlı kullanılmasıyla sağlık turizmi boyutunda katkı sağlayacak olması, turizme olacak deniz-kum-güneş bakış açısını değiştirebilecek olması, doğa turizmine katkı sağlayacak olması, her yaş grubuna hitap edebilecek bir turizm potansiyelini oluşturacak olması ve bölgede her yönden kalkınma sağlayacak olması*” gibi birçok katkısının olabileceği yanıtlarını vermişlerdir. Bu yanıtlar doğrultusunda 9. Katılımcı farklı olarak “*bölgedeki turizm potansiyelinin artmasına, bulunduğu konum sebebiyle sınırlı bir katkı sağlar diye düşünüyorum*” yanıtını vermiştir.

6.12. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Bahçe Etrafına Kurulacak Olan Tesislere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, “*Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa turizm kapsamında bahçe etrafına kurulacak olan tesisler neler olabilir*”, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 41’de gösterilmektedir.

Tablo 41. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Bahçe Etrafına Kurulacak Olan Tesislere Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Bu bahçede en azından yöresel kahvaltı çeşitlerimizin ön plana çıkması gerektiğine inanıyorum. Kişi oraya geldiği zaman orada yani bahçe etrafında en azından süs tavuklarından tutun da küçükbaş hayvan dediğimiz hayvanlara kadar her şeyi görebilmeli. Hani sevmek isteyen kişiler de orada bizzat sevebilmeli. Ek olarak çocuklar ile ilgili trafik eğitimi verilebilecek çok mükemmel alanlar olmalı. Yani buraya sessiz sakin mesafesi yakın ve güzel ortam olarak görüp gelenler için öyle bir alan oluşturulmalı. Mesela çocuklar için hem eğitici hem de vakit geçirici yani bir akülü arabayla o bahçenin içinde gezeceği trafik eğitim pisti yapılması gibi birçok etkinliği bir arada yaşatacak olan bir botanik bahçesi olabilir diye düşünüyorum”.
2. Katılımcı	“Şimdi şöyle bir durum var. Özellikle çocuklu aileler için mesela ellerinde oluşan yükü hafifletmek amacıyla çekeçekli araba şeklinde kiralanacak bir araç olmalı. Çünkü botanik bahçesi iki üç ağaçtan değil de ciddi bir şekilde donanımlı bahçeden ibaret olmalı. Aynı zamanda bu bahçe içerisinde bisiklet, fayton vb. gibi aktivite araçları kiralanabilmeli ki var zaten benzerleri. Sonrasında yine insanların yorulduklarında dinlenebilmeleri için gereken çay bahçeleri tarzında işletmeler olmalı. Ya da çok büyük bir yer düşünülüyorsa alansal olarak amfi tiyatro tarzı bir yer tasarlanabilir. Bu amfi tiyatro ağaçlık veya da bitkisel olan ürünlerin arasında olabilir. Aynı zamanda özellikle yöresel yemeklerin sunulduğu bir kafeterya veya lokanta da olabilir diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“En basitinden bir çay bahçesi olabilir. Ya da belediyeye veya özel şahsa ait kahvaltı yapılacak bir tesis olabilir. Onun dışında belki böyle bazı aktivitelerin ya da düğün nişan gibi ona benzer aktivitelerin yapılacağı kapalı alanlar yapılabilir. Yine dışarıdan gelen valiler, kaymakamlar, gibi özel kişiler için belediyelerde olan konferans salonu gibi bir toplantı salonu yapılabilir. Oranın tanıtımı açısından da bu tarz mekânlar iyi olur diye düşünüyorum”.

Tablo 41. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Bahçe Etrafına Kurulacak Olan Tesislere Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
4. Katılımcı	“Yiyecek-içecek işletmeleri gibi mekânlar yapılabilir. Oradaki bitkilerin evde uyarlanabilecek çeşitlerinin veya bahçedeki belli ürünlerin satışlarının olması için küçük satış yerleri olabilir diye düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“Çocuklara ve gençlere yönelik değişik spor faaliyetlerinin yapılacağı alanlar olabilir. Kafeler olabilir ya da işletme atölyeleri kurulabilir diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“Aktar tarzında ürün satışının yapılacağı yerler olabilir. Ondan sonra böyle su kenarlarına yiyecek-içecek ile ilgili güzel tesisler kurulabilir diye düşünüyorum”.
7. Katılımcı	“Aslında insanların ağaç dallarının ya da bitkilerin yanında arayacak olduğu bahçe mobilyaları, bahçe süsleri gibi ürünlerin olduğu satış yerleri kurulabilir. Diğer türlü kişilerin oturup dinlenebilecekleri kafe ya da çay bahçesi gibi işletmeler olabilir diye düşünüyorum”.
8. Katılımcı	“Klasik olarak kafeterya veya lokanta tarzında hizmetlerin verileceği işletmelerin olması gerekir. Özellikle buraya özel mantarların bitkilerin lezzetlerinin sunulacağı yani vejetaryen ürünlerin yemeklerinin yapılacağı işletmeler olabilir. Hani bölgenin ıhlamur yada kestane toplama mevsimlerinde bu tür aktivitelerin yapılabileceği alanlar botanik turizmine entegre edilebilir. Bu toplanan ürünlerin mesela bir ıhlamur çayı ya da bir kestane şekeri gibi ya da kestane balı gibi doğal ve özel tatlarının sunulacağı satış yerleri olabilir. Birde botanik bahçesinin içerisine böyle bu bölgede olan hayvanların bulunduğu küçük hayvanat bahçesi gibi alanlar yapılabilir. Belki at safari gibi aktivitelerin bulunduğu alanlar bu bahçeye entegre edilebilir. Ya da farklı spor aktivitelerinin yapılacağı tesisler kurulabilir diye düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“Hediyelik eşya satan yerler, sergi alanları, ilgili bitki türlerinin örneklerinin yer aldığı çiçekçi vb. gibi tesisler kurulabilir diye düşünüyorum”.
10. Katılımcı	Bahçenin içerisinde belirli işletmeler olur zaten. Mesela konuya örnek olarak Saklıkent’e gittiğimde oranın yöresel malzemelerinin satıldığı işletme görmüştüm o tarz bir işletme kurulabilir. Ya da illaki endemik türler veyahut ta buranın yöresel ürünleri ile alakalı olmayan mesela hayvansal ürünleri, süs eşyaları veya el işi örnekleri gibi farklı ürünlerin sergilendiği alanlar olabilir diye düşünüyorum”.
11. Katılımcı	“Genel anlamda dinlenme amaçlı ya da çay ocağı, lokanta, restoran gibi yiyecek-içecek amaçlı tesisler olabilir. Ek olarak ibadet amaçlı cami veya mescit şeklinde alanlar yapılabilir diye düşünüyorum”.

Tablo 41. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Bahçe Etrafına Kurulacak Olan Tesislere Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
12. Katılımcı	“Mesela özellikle tedavi amaçlı gelecek kişiler için otel, motel gibi konaklayacak işletmeler olabilir. Gençlere yönelik işletmeler kurulabilir. Ayrıca çay, kahve, yiyecek veren kafe ve lokanta gibi yiyecek-içecek işletmeleri de kurulabilir diye düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Yani tesis olarak konaklama tesisleri kurulabilir. Yine bahçe etrafına hobi bahçeleri gibi deneme bahçeleri tarzında uygulama alanları yapılabilir. Doğal ürünler için ilaç yapım atölyeleri kurulabilir. İnsanların oturdukları yerden bahçeyi izleyebilecekleri ya da yemek yiyebilecekleri işletmeler kurulabilir. Çocuklara yönelik oyun parkları yapılabilir diye düşünüyorum”.
14. Katılımcı	“Bu tarz merakı olan insanların meraklarını giderebilmeleri açısından uygulama sahaları kurulabilir diye düşünüyorum”.
15. Katılımcı	“Bu botanik bahçesi sayesinde halka istihdam alanı oluşturacak işletmelerin olması güzel olur. Mesela hediyelik eşya satan işletmelerin bahçe çevresinde olması gerekir. Sadece hediyelik eşya ile kalmayıp bunun yanında çay bahçesi gibi işletmelerin olması da güzel olacaktır diye düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Kafe gibi yiyecek içecek işletmeleri olabilir. Yürüyüş pisti ve spor aletlerinin bulunduğu alanlar olabilir. Bisikletlerin bulunması da bir ayrıcalık oluşturur diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Sergi alanları gibi ürünlerin sergilendiği birçok işletme olabilir diye düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“Hediyelik eşya satan yerler gibi işletmeler olabilir diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Yiyecek-içecek işletmeleri olabilir. Mesela Düzce ilinin Akçakoca ilçesinde doğal ürünlerin sunulduğu ve satışının yapıldığı Tarihi Mahalle Pazarı var. Burada da o tarzda yapılmış bir alan oluşturulabilir. Gözleme yapacak, tereyağı satacak, reçel, bal gibi daha çok köy ürünlerini satarak yöreselliği sağlayacak işletmeler kurulabilir. Yani kısaca doğal ürünlerle alakalı bir işletme olabilir diye düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 41’de belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında turizm boyutuyla bahçe etrafına kurulacak olan tesislerinin neler olabileceği konusuna genel olarak; *“trafik eğitim pistleri, çay bahçesi tarzında dinlenme tesisleri, yöresel yemeklerin sunulduğu kafeterya veya lokanta gibi yiyecek-içecek işletmeleri, düğün, nişan gibi benzer aktivitelerin gerçekleştirileceği kapalı tesisler, yerel yönetimler gibi özel birimlere ait toplantı salonları, hediyelik eşya gibi*

ürünlerin satıldığı küçük işletmeler, değişik spor aktivitelerinin gerçekleştirileceği alanlar, çeşitli uygulama atölyeleri, aktarlar gibi doğal ürünlerin satışının yapıldığı işletmeler, bahçe mobilyaları ve bahçe süslerinin satışının yapıldığı işletmeler, hayvanat bahçesi, bitki örneklerinin yer aldığı sergi alanları, oyun parkları, amfi-tiyatro tarzında tasarım alanları, ibadet amaçlı cami ya da mescitler, otel-motel gibi konaklama tesisleri, hobi bahçeleri, deneme bahçeleri ve doğal ilaçların yapıldığı yapım atölyeleri” gibi tesislerin olabileceği yanıtlarını vermişlerdir.

6.13. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Düzenlenecek Olan Faaliyetlerde Ziyaretçilerin Katılacağı Aktivitelere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, “Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa turizm kapsamında düzenlenecek olan faaliyetlerde ziyaretçilerin katılacağı aktiviteler neler olabilir”, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 42’de gösterilmektedir.

Tablo 42. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Düzenlenecek Olan Faaliyetlerde Ziyaretçilerin Katılacağı Aktivitelere Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Mesela doğayla iç içe olan öyle bir yer olmalı ki oraya gelen kişiler orada ata binmeli, orman içinde gezi yapabilmeli. Yani bu tür etkinliklerin hepsinin orada bulunması yöre insanına da para kazandıracak, katkı sağlayacak. Yani atı olan bir insan atından para kazanacak, yine köylü bayanlar yaptığı makarnadan ya da farklı ürünlerden para kazanacak. Mesela bu zamana kadar Türkiye’nin hiçbir yerinde kabak pestilinin içine fındık ezmesi koyulmuş değil. Yani oraya gelen kişinin Türkiye’nin hiçbir yerinde yemediği yiyeceği yemesi, görmediği etkinlikleri görmesi gibi bu tarz yenilikleri ortaya koymamız gerekir diye düşünüyorum”.
2. Katılımcı	“Bu bahçe kapsamında rehber eşliğinde eğitici-öğretici geziler yapılabilir. Oraya gelen ziyaretçilere küçük tiyatro gösterileri yapılabilir. Veyahut ta çocuklara hitap eden sinevizyon gösterisi tarzında bir şey olabilir. Genel olarak bu şekilde etkinlikler olabilir diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“Ben bir fotoğraf meraklısı olarak fotoğrafçılığın hem tanıtım açısından hem de aktivite açısından en güzel etkinlik olabileceği kanaatindeyim. Mesela makro tarzda fotoğraf çekmeyi sevenler için o çiçekleri ayrı ayrı çekmek falan güzel olabilir.

Tablo 42. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Düzenlenecek Olan Faaliyetlerde Ziyaretçilerin Katılacağı Aktivitelere Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
3. Katılımcı Devamı	Onun dışında kurulacağı yere göre yakınında mesela hafta sonu İstanbul’dan gelen insanların böyle Anadolu’nun yeşil yerlerine gelip doğa yürüyüşü yapmalarını sağlayacak olan yürüyüş parkurları yapılabilir. Mesela Cumayeri’nde rafting var burada da o tarz bir parkur yapılarak ve gerekli güvenlik önlemleri alınarak benzer tarzda bir etkinlik alanı oluşturulabilir diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“Yani ATV turları, bisiklet turları gibi turlar düzenlenebilir. Yürüyüş parkurları olabilir. İçerisinde gölet gibi bir alanı olursa su bisikleti turları gibi bir şeyler düzenlenebilir. Mesela düşünün yeşil bitkileriyle bir bahçe ortasına biraz büyük bir gölet, içerisinde su bisikletleriyle tur yapan insanlar falan güzel olabilir diye düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“Tanıtım amaçlı orada yetişen ürünlerin tanıtılacağı yerlerde eğitici çeşitli aktiviteler olabilir diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“Aktivite olarak, değişik aktivitelerin yapıldığı mesela rafting yapılan Cumayeri gibi alanlara turlar düzenlenebilir. Yine Düzce’de bulunan şelaleler ve yaylalar gibi turistik yerler var buralara da turlar düzenlenebilir. Yani gelen ziyaretçiler için bölgedeki turistik yerlere genel bir tur düzenlenirse o bölgedeki her yer görülmüş olur ve güzel bir etkinlik olur diye düşünüyorum”.
7. Katılımcı	“Aktivite olarak seminerler verilebilir. Yine halkın bilinçlenmesi için eğitimler verilebilir. İsteyene mesela bahçıvanlık eğitimleri gibi ya da şu anda moda olarak ön plana çıkan teraryum yapım eğitimleri gibi ücretsiz olarak eğitimler verilebilir.
8. Katılımcı	“Yani şöyle burada daha çok festival tarzı etkinlikler yapılıyor. Bu belki buralı olan insanların yılın belirli zamanlarında gelip burada yakınlarını görüp belirli eğlence aktivitelerine katılıp gittikleri bir şey olabileceği için bu işe biraz daha renk katmak gerekir. Yani yapılan festivallerle turizm potansiyelinin ön plana çıkacağı aktiviteleri bütünleştirmek gerekir. Mesela konuya örnek olarak, benim, Sivas’ın Koyu Hisar ilçesinde çalıştığım zamanlarda domates festivali, bal festivali gibi belirli ve çeşitli festivaller düzenlenirdi. Bu festivallere 20 bin kişi katıldığı için bölgenin en büyük aktivitelerinden biri olurdu. Oraya farklı kişilerin gelmesiyle bölge renklenerek canlanmış olurdu. Mesela bu sene bizim bu bölgeye gelen rallicilerin, motorcuların konaklamaları sonucunda doğaya zarar vermeden düzenlemiş oldukları bir gecelik yarış etkinliği farklı bir etkinlik olmuştu. Yani böyle yenilikçi fikirlerle ve çalışmalarla farklı etkinlikler oluşturulabilir diye düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“Trekking, bisiklet turları, piknikler gibi etkinlikler olabilir diye düşünüyorum”.

Tablo 42. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Düzenlenecek Olan Faaliyetlerde Ziyaretçilerin Katılacağı Aktivitelere Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
10. Katılımcı	“Eğer merkezi bir yerde kurulursa fotoğrafçılık olabilir. Eğimin çok yüksek olmadığı ama hani böyle ormana yakın bir yerde kurulursa, kışın kar yağdığında ağaçların o halini görmek için bile gelenler olabilir. Yani Abant ya da Yedigöller taraflarına oluşan hoş manzara için giden kişiler buraya da yine öyle hoş bir manzara olduğu için gelebilirler. Ama işte bu durum bahçenin kurulduğu alana bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Yani ormana yakın bir bölgeye kurulursa daha güzel bir şekilde bütünleşmiş olur. Merkezi bir yere kurulursa da kurulacak olduğu yerin toprağından iklimine ya da ulaşım yönünden mesafesine kadar o bütünlüğü sağlayacak ve koruyacak her şeye dikkat etmek gerekir diye düşünüyorum”.
11. Katılımcı	“Şimdi şöyle bahçenin kurulacak olduğu yerin üst taraflarında ormanlık alanlar olduğu için oralara kır gezileri yaptırılabilir. Yani o türde bir doğa yürüyüşü etkinliği olabilir. Ya da yine sosyal bir etkinlik olarak yayla gibi bir yerde kurulursa at gezisi gibi turlar düzenlenebilir diye düşünüyorum”.
12. Katılımcı	“Değişik bitkilerin fotoğraflarının çekilmesi gibi fotoğrafçılık üzerine bir aktivite olabilir diye düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Yani bisiklet turları, yürüyüş alanları ya da çocuklara yönelik oyunlar olabilir diye düşünüyorum”.
14. Katılımcı	“Mesela oraya gelen kişilerin bizzat ekim-dikim yapabileceği ya da ürünleri toplayabileceği alanlar yapılarak bu gibi farklı aktivitelerin yapılması sağlanabilir diye düşünüyorum”.
15. Katılımcı	“Ücrete tabi olmayan yani ziyaretçilerin kendi fotoğraf makinalarıyla çekim yaparak vakit geçirdikleri aktiviteler kesinlikle olmalıdır. Geniş bir alanda kurulacak ise bisiklet turları gibi turların düzenlenmesi de hoş olacaktır. Ancak botanik bahçe içerisinde piknik gibi aktivitelere kesinlikle izin verilmemesi gerekir diye düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“En temiz ve en sanatsal etkinlik olan doğa fotoğrafçılığı olabilir. Mangalın yasak olduğu piknik gibi aktiviteler de olabilir diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Doğa fotoğrafçılığı vb. aktiviteler yapılabilir diye düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“Bisiklet turları gibi vb. çeşitli turların düzenlendiği belirli aktiviteler olabilir diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Mesela bir mesire alanı olarak ailelerin çocuklarıyla birlikte gelmeleri, orada yemeklerini yemeleri, gezmeleri gibi etkinlikler yapılabilir. Off-road turları ya da rafting gibi çeşitli aktiviteler yapılabilir. Mesela İstanbul’a, küçük bir şekilde tanıtımının yapılması amacıyla yapay oturtmalarla boğaz köprüsünden tutun camisine kadar her şeyin bulunduğu bir miniatürk park yapmışlar.

Tablo 42. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Turizm Boyutuyla Düzenlenecek Olan Faaliyetlerde Ziyaretçilerin Katılacağı Aktivitelere Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
19. Katılımcı Devamı	Böyle şeylerin böyle yerlere yapılması zor tabi ama o tarz bir şey yapılacağını varsayarsak güzel bir görsel oluşturabilir diye düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 42’de belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında turizm boyutuyla düzenlenecek olan faaliyetlerde ziyaretçilerin katılacağı aktivitelerin neler olabileceği konusuna genel olarak; *“ata binme, eğitici-öğretici geziler gerçekleştirme, tiyatro ya da sinevizyon gösterilerine katılma, doğa fotoğrafçılığı yapma, doğa yürüyüşü (trekking) yapma, rafting ya da off-road etkinliğine benzer etkinliklere katılma, ATV turları gerçekleştirme, bisiklet turlarına katılma, şelale-yayla gibi gezi turlarına katılma, bahçıvanlık ya da teraryum yapımı gibi eğitici seminerlere katılma, ot festivalleri gibi benzer festivallere katılma, piknik yapma ve ekim-dikim uygulamalarına katılma”* gibi farklı türde birçok aktivitenin olabileceği yanıtlarını vermişlerdir.

6.14. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgeye Ekonomik Yönden Sağlayacağı Faydalara İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, *“Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa bu bahçenin bölgeye ekonomik yönden sağlayacağı faydalar neler olabilir”*, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 43’de gösterilmektedir.

Tablo 43. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgeye Ekonomik Yönden Sağlayacağı Faydalara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Ben en az bu tür bir bahçenin 100 farklı aileye katkı sağlayacağına inanıyorum. Hani onun dışında işte arabacısının, servisçisinin kazanacağına böylelikle de genel olarak herkesin kazanacağına inanıyorum. Yani yapılan bir rafting bile en az on kat fazlalaşacak diye düşünüyorum”.

Tablo 43. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgeye Ekonomik Yönden Sağlayacağı Faydalara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
2. Katılımcı	“Turisti çekeceği için bölgedeki insanlarda hem yemek hem de gastronomi sektörü fayda kar sağlayacaktır. Aynı zamanda ulaşım sektörü de fayda kar sağlayacaktır. Çünkü belirli bir girdisi olacaktır. Eğer sürdürülebilir kısmı iyi yapılırsa bunun içerisinde temizliği olsun bakımı olsun iyi yapılırsa sürdürülebilirliği artacaktır diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“Ekonomik olarak yani günlük girdi sayısına bağlı olarak tabi ki ekonomik getirisi olacaktır. Mesela insanlar buraya geldikleri zaman kahvaltısını yapacak, yemeğini yiyecek, hediyelik eşyasını alacak. Çoğu gittiğimiz yerlerde benzer örnekleri olduğu gibi köy pazarları tarzında yerler kurulacak ve orada yine yöresel ürünler olarak balı, fındığı gibi ürünleri satılacak. Mesela Bursa’da Cumalı Kızık diye bir yer var ya da Safranbolu’da tarihi evler var. Oralara gidildiği zaman mutlaka hatıra olsun diye bir ürün alınıyor. Yani böyle şeylerin de ekonomiye mutlaka faydası olacaktır diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“İstihdama faydası olacağı için hem gelir hem gider sağlayacak. Yani insanlar önce kazanacak sonra harcayacak. Görsellik açısından insanları bölgeye çekerek turizme katkı sağlayacak. Alım-satım gibi tamamen ekonomik bir faaliyet olur diye düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“Ekonomik yönden daha çok turizme katkı sağlar. Ya da eğer şifalı bitkileri olursa sağlık açısından önemli fayda sağlar diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“Ürünlerin üretimi yapıp değerlendirilip satılabilir. Buraların yanına tesisler de kurulursa onlardan da yine ekonomik olarak gelir elde edilir. Yani hepsi birbiriyle ilişkili ve birbirine bağlı olan şeylerdir diye düşünüyorum”.
7. Katılımcı	“Ekonomik yönden çok büyük katkı sağlayacağını düşünüyorum. Tabi bahçe içindeki durumlara göre değişkenlik gösterebilir. Mesela orada verilen eğitimler ücretli yapıldığı takdirde ekonomiye bir katkı sağlar fakat ücretsiz yapılırsa bir katkısı olmaz. Tamamen kuruma bağlı bir durumdur. Ancak yine de bahçenin genel bir artışı olur, eksisi olmaz diye düşünüyorum”.
8. Katılımcı	“Yani şimdi en basit örnekle şöyle söyleyeyim. Buraya gelen kişiler burada çay içecek, işte bu sayede şekerci şeker satacak, çaycı çay satacak, bardakçı bardak satacak. Sonuç olarak verilen hizmetteki bu türlü basit harcamalar görünmese bile genel bir katkı olacak. Oraya gelen insanların ulaşımı, alternatif tesislerin kurulması, bungalov tipli konaklama tesislerinin oluşması farklı tatların, lezzetlerin tercih edileceği lokantaların, kafeteryaların açılması ve hatıra amaçlı hediyelik ürün satan yerlerin açılması demek buradaki insanlar için istihdam sağlanması demektir. Yani bu durum bir kişinin çalışmasıyla 5 kişinin etkilenmesi olan çarpan etkisiyle açıklanır.

Tablo 43. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgeye Ekonomik Yönden Sağlayacağı Faydalara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
8. Katılımcı Devamı	Mesela bu durum OSB’de şöyle gerçekleşiyor. Bir tesisin bölgeye gelmesiyle bu tesisin 50 kişi çalıştırması ve bu 50 çalışanın da ailesini etkilemesi düşünüldüğünde 1 kişinin 5 kişiye etki etmesiyle dolaylı yoldan 250 kişiye çarpan etkisi oluşturduğu kanaatinde oluyoruz. Yani bir yerde bir aracın ilerlemesi o aracın tekerinin eskimesi ve yeni tekerlerin talebi demektir. Bu ekonomik yönde bütün durumlar birbirine böyle zincirleme bir şekilde bağlıdır. Yani bence bölgeye alternatiflik katarak hareketlilik getirir diye düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“Turizm potansiyelinin artmasına bağlı olarak ticari hareketliliğin artması ile ekonomik yönden gelişime sebep olur diye düşünüyorum”.
10. Katılımcı	“En önemlisi turizm açısından ekonomiye önemli bir katkısı olur. Yani yöresel ürünler satıldığında ya da orada yetişen bitkiler satıldığında turizm destekli katkı sağlamış olur. Mesela İstanbul’da böyle yerlere giden insanların genellikle çekimler ağırlıklı kullandığı ve girişinin kullanılma amacına göre ücrete tabi olduğu yine botanik bahçesi ile alakalı olan bir Atatürk Arberetumu var. Bu tarz bir bahçeye dönüştürülürse görsel açıdan da dışarıdan gelen kişiyi kendine çekerek ekonomiye girdi sağlar diye düşünüyorum”.
11. Katılımcı	“Bahçeye gelen ziyaretçilerin bu bölgede yemek yemesi, çay içmesi, dinlenmesi ya da etkinlik olarak bir ata binmesi yani kısaca herhangi bir faaliyeti gerçekleştirmesi ekonomik olarak ilçeye de ek bir katkı sağlar diye düşünüyorum”.
12. Katılımcı	“Gerek süs amaçlı gerek tedavi amaçlı kurulacak olan botanik bahçesinin ekonomik yönden faydası çok olur. Mesela yakın çevredeki köylerde üretilen botanik ürünler kooperatifleşme gibi bir sistemle ekonomik birlik gibi bir şey sağlayabilir diye düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Ekonomik olarak köylerde çalışmayan bayanlar için hem çalışacağı, para kazanacağı hem de stresini atacağı güzel bir istihdam alanı sağlar diye düşünüyorum”.
14. Katılımcı	“Ekonomik yönden faydası olarak en fazla fayda, para girdisi olur. Mesela bir kişinin gelip bir simit yemesiyle esnaf da kazanır, böylelikle de para girdisi olur. Ayrıca bahçenin açılmasıyla yeni istihdam alanlarının oluşması, yine ekonomik yönden katkı sağlar diye düşünüyorum”.
15. Katılımcı	“Ekonomik anlamda iş sıkıntısı çeken halkın, istihdam olanağı artar ve botanik bahçeye olan ziyaretçi talepleri yine ekonomik anlamda katkı sağlar diye düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Giriş ücretli olursa bu para belirli yerlerde kullanılabilir diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Ekonomik olarak turizm gelirlerinde artış sağlayabilir diye düşünüyorum”.

Tablo 43. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgeye Ekonomik Yönden Sağlayacağı Faydalara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
18. Katılımcı	“İstihdam olanağı sağlar diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Bölgeye mevcut nüfusun dışında gelindiği için maddi manevi her türlü katkı sağlar. Yapılan faaliyetler etkileyici olursa, gelen kişiler mutlu ayrılarak daha çok kişinin gelmesini sağlar bu da bölgenin ekonomisini olumlu etkiler diye düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 43’de belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında bölgeye ekonomik yönden sağlayacağı faydaların neler olabileceği konusuna genel olarak; *“en az 100 farklı aileye katkı sağlayacak olması, bölgenin servisçisine kadar herkesin kazanacak olması, yiyecek-içecek sektörünün fayda-kâr sağlayacak olması, ulaşım sektörünün fayda-kâr sağlayacak olması, günlük girdi sayısına bağlı olarak ekonomik girdi sağlayacak olması, yeni istihdam alanları oluşturacak olması, çeşitli alım-satım faaliyetlerinin gerçekleştirilecek olması, ücretli eğitimlerin gerçekleştirilebilecek olması, bölgeye alternatiflik katarak hareketlilik getirebilecek olması, turizm potansiyeline bağlı olarak ticari hareketliliğin artacak olması, alınacak giriş ücretlerinin belirli alanlarda kullanılabilir olması”* gibi ekonomik faydalarının olabileceğine ilişkin yanıtlar vermişlerdir.

6.15. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgenin Kalkınmasına Sağlayacağı Katkılara İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, *“Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa bölgenin kalkınmasına sağlayacağı katkılar neler olabilir”*, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 44’de gösterilmektedir.

Tablo 44. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgenin Kalkınmasına Sağlayacağı Katkılara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Şu anda Düzce ilinin vilayet olduğunu bilen kişi sayısı oldukça az olduğu için bahçenin kurulmasıyla birlikte bölgeye çekeceği ziyaretçiler bölgenin isminin duyulmasını sağlayacak bu da bölgenin tanınmasına, bilinmesine, öğrenilmesine mükemmel bir şekilde katkı sağlayacaktır diye düşünüyorum”.
2. Katılımcı	“Ekonomi arttıkça insanlardaki refah seviyede artmaya başlayacak ve o bölgenin nüfusu da artacaktır. Yani insanların etraflarında bulamadığı geçim kaynağını bu bölgede bulmasıyla buraya göç başlayacaktır. Bu bölgede bir geçim kaynağının sağlanması da girdi oluşturacak ve bölgenin kalkınmasını sağlayacaktır diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“Turizmin gelişmesiyle birlikte insanların tercih edeceği tanınmış bir bölge olur. Ya da ulaşım bakımından yol üzerinde olan bir bölge olduğu için İstanbul-Ankara veya Ankara-İstanbul arası yolcuların bir uğrak yeri, bir mola yeri olabilir. Yani buranın tanıtımı açısından ve kalkınması açısından olumlu bir etkisi olur diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“Bölgenin kalkınması olarak bir kere bitkiler ve bahçe hakkında bir kültür oluşmuş olur. Sonrasında turist çekeceği için turizm bakımından ekonomik bir faaliyet olur. Yani insanların gezerek ve görerek kültürleneceği yerlerin arasına girmiş olan bir yer olur. Buda bölgenin kalkınmasını olumlu etkiler diye düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“Bölgesel kalkınmaya ekonomik yönden bir fayda sağlar. Sadece yerli turistlere değil de yabancı turistlere de tanıtım yapıldığında bölgenin kalkınmasını olumlu etkiler diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“Yani bölgenin kalkınmasında bu işlere ciddi bakmak gerekir. Sistemli bir şekilde üretimi yapılan bir bahçe olursa ekonomik yönden kalkınma sağlar. Örnek vermek gerekirse mesela ben bu sene kendim doğal sirke denedim, yaptım gayet güzel oldu fakat bunu yaparken şirketleşmediğim için bölgeye bir katkısı olmadı. Yani bu bitkilerle oluşturulacak olan bahçe de aynı şekilde mesela Düzce’de her sene yapılan ot festivali de tıpta kullanılan, yenilen ot türleri gibi tür bakımından zengin olduğu için o festivalle de bağlantılı olması gerekir. Bu bağlamda mesela Türkiye’nin birçok yaylası var, Düzce’nin yüksek kesimlerinde yetişen birçok bitkisi var gibi birçok meyve de yetiştirilebildiği için bölge kalkınmasını olumlu etkiler diye düşünüyorum”.
7. Katılımcı	“O bölgenin, o yörenin, oradaki insanların tanıtılmasını sağlayarak o bölgenin gelişimine katkısı çok büyük olabilir diye düşünüyorum”.
8. Katılımcı	“Yani şöyle aslında bu bahçe temel bir şey değildir. Mesela OSB gibi burayı kalkındıracak, işte nüfusu birden 5 binden 10 bine çıkaracak kadar bir etkisi olmaz. Yalnız böyle alanların bir cazibesi olacağı için bu alanlara yakın olmanın faydası muhakkak olur. Hani sosyal anlamda da insanların ferahladığı mekânların olması güzel bir imkân oluşturabilir.

Tablo 44. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgenin Kalkınmasına Sağlayacağı Katkıları Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
8. Katılımcı Devamı	Ya da mesela 100 kişiye istihdam alanı sağlayacak olan bir kazanç kapısı da oluşturabilir. Ancak ekonomik ihtiyaçla sosyal ihtiyaç çok farklı şeylerdir. Yani bir insanın ekonomik olarak iş yapacağı yer farklı, sosyal anlamda rahatlayacağı yer farklı olur. Bu bahçenin ekonomik olarak faydası çok kolay ölçülemez olduğu için ekonomik olarak değerlendirilmesi yerine sosyal bir ihtiyaç olarak değerlendirilmesi gerekir diye düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“Artan ekonomik gelişim bölge kalkınmasında önemli bir rol oynar. Bölgenin yaşam açısından tercih edilir hale gelmesiyle sanayicilerin istihdam problemlerinin ortadan kalkmasına da katkı sağlar diye düşünüyorum”.
10. Katılımcı	“Bilgi düzeyini genişleteceği için kültürel anlamda da gelişim sağlar. Şimdi mesela böyle bir yere gidildiğinde görülen her ağaç, her bitki merak uyandırabilir. İşte mesela erguvan bitkisi, önce çiçekleri açar sonra yaprakları açar gibi değişik bir bitki türüdür. Hani bu şekilde farklı türleri barındıracağı için ilgi çeken, merak uyandıran bir alan olur. Yani kısaca kurulan bu bahçe içinde çalıştıracağı kişiler açısından ya da gelen kişilere farklı bilgiler, deneyimler sunması açısından her türlü katkı sağlayarak bölgenin kalkınmasını olumlu etkiler diye düşünüyorum”.
11. Katılımcı	“Turizm açısından canlılık ve hareketlilik getirecek bir alan olur. İhtiyaca göre yeni işletmelerin kurulmasını, yeni istihdam alanlarının oluşmasını sağlar. Mesela Aydın Pınar’da bir alabalık tesisi var. Kişi oraya konaklama olarak ağaçtan bungalov evler yaptı ve orada gerçekleştirilecek olan bir faaliyet olarak da at, motorlu araç gibi şeyler koydu. Turist oraya gittiğinde orada konaklıyor, alabalık tesisinden alabalığını yiyor ve faaliyet olarak da yine orada olan yayla taraflarında at gezisini veya motorlu gezisini gerçekleştiriyor orada bulunan marketten ihtiyacını karşılıyor ve yaşadığı yere bu şekilde geri dönüyor. O bölgenin kalkınmasına da yine bu şekilde katkı sağlamış oluyor diye düşünüyorum”.
12. Katılımcı	“Bu bahçeyi gezmek için gelenlere belirli ürünlerin ve yine bu bahçe de üretilen ürünlerin satışı yapılabilir. Bu bahçe çalışma ortamı olarak da insanlara katkı sağlar. Ayrıca turizm boyutunda iç turizm yapılarak bölgenin kalkınması sağlanabilir diye düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Belirli bir katkısı olur tabi yani sonuçta ne kadar turist çekerse, çektiği turist sayısı kadar her yönden katkı sağlar. Ekonomi demek para demektir. Para akışı sağlanır. Tedavi amaçlı olursa bu durum iki katına çıkabilir. Doğal ilaçlar, bitkisel ürünler ve süs bitkileri gibi belirli ürünlerin satışıyla bir gelir elde edilebilir diye düşünüyorum”.

Tablo 44. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Bölgenin Kalkınmasına Sağlayacağı Katkılara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
14. Katılımcı	“Bölgenin kalkınmasında gelişmişlik düzeyi artar. Ufak bir ilçe olduğu için kişinin misafiri geldiğinde o misafiri götürebileceği, gezdirebileceği bir alan oluşturulmuş olur. Bölgede değişik uygulamalarla bölgenin gelişmesi sağlanır diye düşünüyorum”.
15. Katılımcı	“Şu anda Gümüşova’da turistik ilgi çeken bir yer olmadığı kesindir. Eğer bu botanik bahçesi tam anlamıyla oluşur ve insanların ilgisini çekecek seviyeye ulaşırsa bölge turistik açıdan kalkınmış olur diye düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Bir bölgenin kalkınması tek bir şeyle mümkün olmayacağı için tek başına kalkınma da etkili olmayabilir. Ama ekonomik yönden ve huzur yönünden katkısı olacağı için elbette ki bir artışı olacaktır diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Bölgenin kalkınması açısından turizme katkı sağlar diye düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“Yeni iş alanlarının oluşmasıyla bölgenin kalkınmasını etkiler diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Mesela kişi buraya bir hastalığa iyi geldiğini duyduğu bitkiyi almak için gelebilir. Sonuçta buraya şifa bulmak için gelenlerde olabileceği için manevi olarak katkı sağlar ve bölge kalkınmasını bu şekilde etkiler diye düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 44’de belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında bölgenin kalkınmasına sağlayacağı katkıların neler olabileceği konusuna genel olarak; *“botanik bahçesine gelen ziyaretçilerin bölgenin ismini duyurarak tanınmasını sağlayacak olması, ekonominin artmasıyla insanlardaki refah seviyesinin de artacak olması, bölge nüfusunun artacak olması, bölgede geçim kaynağının sağlanmasıyla girdi oluşturacak olması, ulaşım bakımından uğrak bir bölge olması sebebiyle tanıtıma fayda sağlayacak olması, bitkiler ve bahçe hakkındaki kültürün oluşacak olması, turizm bakımından ekonomik bir faaliyet oluşturacak olması, insanların gezerek-görerek kültürleneceği bir bölge olması, bahçenin bölgede yapılan festivallere entegre edilerek bilinirliğini sağlayacak olması, sosyal bir ihtiyaç olarak değerlendirilecek olması, bölgenin yaşam açısından tercih edilir hale gelmesiyle birlikte sanayicilerin istihdam problemlerinin ortadan kaldırılmasına katkı sağlayacak olması, turizme canlılık ve hareketlilik getirecek bir alan oluşturacak olması, bahçede üretilen ürünlerin satışının yapılacağı olması,*

bölgenin kalkınmasında gelişmişlik düzeyinin artacak olması ve her açıdan farklı deneyimler sunacak olması” gibi katkılarının olabileceği yanıtlarını vermişlerdir.

6.16. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Sosyal Sorumluluk Projesine Sağlayacağı Katkılara İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcılara, “*Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa bu bahçenin sosyal sorumluluk projesine sağlayacağı katkılar neler olabilir*”, şeklinde araştırma sorusu yöneltilerek düşünceleri ifade edilmiştir. Bu soruya ilişkin katılımcı görüşleri ise Tablo 45’de gösterilmektedir.

Tablo 45. Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Sosyal Sorumluluk Projesine Sağlayacağı Katkılara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
1. Katılımcı	“Mutlaka bir katkısı olur ki sosyal sorumluluk projesi kapsamında ele alırsak mükemmel bir katkısı olur diye düşünüyorum”.
2. Katılımcı	“Şuan aslında Türkiye’de tema gibi vakıflar var. Özellikle ağaç dikimi konusunda, ağaçlandırma konusunda yeşil bir ülke gibi görünebiliriz belki ama bundan 50 yıl sonra su savaşları olmaya başlayacak. Bunu bütün makaleler yazıyor, bütün programlar söylüyor. Dolayısıyla suyun olması için yeşilliğin de olması gerektiği bilincini insanlara aşılacak gerekiyor. Yani sadece gezmek, görmek değil de aynı zamanda oradaki türleri tanımak, yok olmaya yüz tutmuş türleri canlandırmak ortaya çıkarmaktır. Mesela ipek böceklerinin beslendiği dut ağaçları kesildiği için bu tür hayvanların sayısı da azalıyor. Ya da göç eden kuşların rotasında bulunduğu zaman bu kuşlar beslenecek yiyecekleri bulamadığı için tür olarak azalmış oluyorlar. Bu bahçenin kurulmasıyla bu tür durumların önüne geçilebilir diye düşünüyorum”.
3. Katılımcı	“Sosyal sorumluluk anlamında, ilkokul ve lise öğrencilerinin bitkileri tanımasıyla doğaya karşı bilinçlenme oluşturulmuş olur. Bu da insanların çevresindeki güzelliklere farklı açıdan bakmasını sağlayabilir ve sosyal anlamda da bir katkı sağlar diye düşünüyorum”.
4. Katılımcı	“Okullardaki öğrencilerin bilinçlenmesi için böyle yerlere getirilip eğitimler verilebilir. Mesela bizim çocuklarımız şuan doğadaymış gibi görünüyor ama bir bakıma da doğadan uzak yaşıyor. Herkes evinin çevresinde gördüğü kadarıyla ya da bir bitkiyi ekip dikme anlamında okullarda öğrendikleri kadarıyla biliyorlar. Bu sebeple bu tarz bahçeler ders programlarına alınır mı bilemiyorum ama öğrencilerin oralarda bir şeyler ekip-dikerek ve bilgi edinerek vakit geçirmesi sağlanabilir.

Tablo 45. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Sosyal Sorumluluk Projesine Sağlayacağı Katkıları Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
4. Katılımcı Devamı	Yine sizin gibi öğrencilerin bu tarz çalışma faaliyetlerine, ödevlerine, projelerine katkı sağlayabilir. Haliyle eğitim görevlileri, araştırma görevlileri açısından da bir katkı sağlar diye düşünüyorum”.
5. Katılımcı	“Mesela sosyal sorumluluk bağlamında en başta bölgede bulunan engelli bireylere istihdam alanı sağlanmış olur diye düşünüyorum”.
6. Katılımcı	“İnsanların doğal yaşama dönüşlerinde katkı sağlar. Mesela insanlar eskiden köylerden kaçıyorlardı, köy kahvaltısı, organik ürün gibi şeylerle nostalji yapıyorlardı. Ya da mesela şehir hayatında yetişmiş herhangi bir kişi, 30’lu 40’lı yaşlara gelmiş ve ailesiyle beraber gitmiş bir köye yerleşmiş. Hem şehir hayatını hem de köy hayatını yaşıyor. Ama sütünü ineğinden sağıyor, domatesini, biberini bahçesinden topluyor ya da kuzine sobasını kuruyor ekmeğini pişiriyor gibi yani her şeyi doğal yaşıyor. Hepsi birbirine bağlı şeyler olduğu için kurulacak olan botanik bahçelerinde sarmaşık ya da daha farklı türde olan bitkiler gibi hiç olmayan bitkileri bulundurmakla kalmayıp organik bitkilere de yönelmek gerekir. Bu şekilde de insanları istedikleri doğal yaşama yönlendirerek sosyal sorumluluk projesine katkı sağlayabilir diye düşünüyorum”.
7. Katılımcı	“Aslında bu tamamen bahçenin tasarımına kalıyor. Hani öyle bir şey yapılır ki oraya her kesimden gelen olur. Mesela engellilerin bile kendi başlarına gelebileceği, gezip görebileceği bir ortam oluşturulduğunda onlar içinde bir avantaj olmuş olur. Ya da yine yetimhanede olan çocuklara doğa içinde güzel bir his uyandırtabilecek bir alan ve sağlıklarına da iyi gelebilecek bir alan olarak katkı sağlar diye düşünüyorum”
8. Katılımcı	“Bu kesinlikle sosyal sorumluluk ile görevli kurumların yapması gereken işlerden biridir. Yani biraz daha belediye ayağıyla yürümesi gerektiği kanaatindeyim. Çünkü özel bir kişi tarafından yapılması da işletilmesi de kolay olmadığı için belediyenin sunacağı imkânlarla yapılabilir. Şu anda zaten belediyenin görevleri içerisinde parklar, hayvan barınakları, kadın sığınma evleri gibi kurumların oluşturulması zorunlu olduğu gibi zevkle yapılması gereken şeylerden de bazıları olduğunu düşünüyorum. Botanik bahçesi normalde pahalı bir hizmet olabilir ama belediyeler ve yerel yönetimler tarafından verilen bu hizmetler ve imkânlar dâhilinde ücretsiz veya en az maliyetle kişilere sunulan bir alan olarak büyük önem taşır diye düşünüyorum”.
9. Katılımcı	“Engelli bireylere istihdamın yanında huzur evi sakinlerinin botanik bahçeyi ziyareti sağlanabilir. Gelen turistlerin sosyal olaylara bakışındaki farklılıklar ile farkındalık oluşturulabilir diye düşünüyorum”.
10. Katılımcı	“İnsanlar ağaçlara, çevreye ve ormanlara karşı daha duyarlı olur. Mesela bahçede bulunan ağaçlarla ve bitkilerin faydalarının, zararlarının, ne olduklarının yazılı olduğu bilgi notları önem arz eder.

Tablo 45. (Devam) Gümüşova’da Bir Botanik Bahçesinin Kurulabilecek Olması Kapsamında Sosyal Sorumluluk Projesine Sağlayacağı Katkılara Yönelik Görüşler

Katılımcı	Katılımcı Görüşleri
10. Katılımcı Devamı	Sonuçta gelecek neslimiz çocuklarımız olduğu için çocuklara kalacak her bilgi önemlidir. Mesela bir okulda o bahçeye düzenlenmiş olan geziye katılan öğrencinin o bahçeyi görmesi sonucunda bakış açısı değişir ve sosyal sorumluluk anlamında da bu yönlü katkılar sağlayabilir diye düşünüyorum”.
11. Katılımcı	“Şimdi sadece parasal yani maddi olarak değil de insanların dinlenmeye, deşarj olmaya ihtiyacı olan bir alan olarak görmek gerekir. Şu anda çoğumuz betonlaşmış yığınların arasına sıkışıp kaldığımız için toprağı, ağacı, bitkiyi zor görür olduk. En azından böyle insanlar için bir dinlenme, yeşillik görme, rahatlama, deşarj olma ortamı olarak sosyal sorumluluğa da katkı sağlar diye düşünüyorum”.
12. Katılımcı	“Öncelikli olarak engelli bireylere istihdam alanı sağlamış olur. İnsanlar botanik bahçesi içerisinde değişik bitkileri görerek gezdiğinde psikolojik olarak bir rahatlama yaşayabilir. Yine tedavi amacıyla kullanıldığında fiziksel olarak da rahatlama yaşayabilir. Ayrıca fiziksel olarak rahatladığı zaman ruh hali olarak da kendini düzelmiş hissedebilir ve bu yönlerden de sosyal sorumluluğa katkı sağlayabilir diye düşünüyorum”.
13. Katılımcı	“Sosyal sorumluluk anlamında çevreye örnek olur ve rol model olarak kullanılabilir diye düşünüyorum”.
14. Katılımcı	“Sosyal sorumluluk olarak bu bahçe, insanlardaki bakış açısını değiştirebilir. Yani gübresiz ve katkısız olan sağlıklı ürünlere karşı insanlardaki bakış açısını değiştirir, merak uyandırır ve insanları bu konulara özendirir diye düşünüyorum”.
15. Katılımcı	“Botanik bahçesinin giriş-çıkış işlemlerinde görevlendirilecek olan kişilerin engelli bireyler olması, onların çalışma hayatının içine dâhil edilmesi anlamında güzel bir katkısı olacaktır. Böylece sosyal sorumluluk kapsamında medyaya yansımaları da güzel olacaktır diye düşünüyorum”.
16. Katılımcı	“Engelli bireylerin rahatça dolaşabilecekleri bir alan olarak imkân sağlayabilir. Yetiştirme yurdundaki öğrenciler ve bu tür projelere ihtiyaç olan alanlar için bu alan kullanılabilir. Bütün vatandaşlar için yine rahatça ve huzurla gezerek, bitkileri tanıyarak vakit geçirebilecekleri bir alan imkânı oluşturarak her yönde katkı sağlar diye düşünüyorum”.
17. Katılımcı	“Engelli bireylere iş olanağı sağlayabilir diye düşünüyorum”.
18. Katılımcı	“Genç nesillere yeni iş imkânları sunarak sosyal sorumluluk projesine katkı sağlayabilir diye düşünüyorum”.
19. Katılımcı	“Kamu cezası alan mahkûmlar ya da bedensel engelli bireyler çalıştırılarak topluma insan kazandırılabilir diye düşünüyorum”.

Araştırmaya katılan katılımcıların Tablo 45’de belirtilen görüşleri doğrultusunda, Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulabilecek olması kapsamında sosyal sorumluluk projesine sağlayacağı katkıların neler olabileceği konusuna genel olarak; *“tema gibi vakıflar aracılığıyla gerekli bilincin oluşturulacak olması, büyük-küçük herkesin çevresindeki güzelliklere farklı bakış açılarıyla yaklaşacak olması, öğrenciler için bu bahçede çeşitli eğitimlerin verilecek olması, engelli bireylere istihdam alanı oluşturacak olması, engellilerin tek başına faaliyet gösterebileceği bir alanın olacak olması, birçok öğrencinin ödev ve projeleri gibi faaliyetlerine katkı sağlayacak olması, ziyaretçilerin sosyal olaylara bakışında farkındalık oluşturacak olması, ziyaretçilere duyarlılık bilincini aşılacak olması, yetimhane ya da huzur evleri gibi belirli kurumlardaki kişilere farklı bir deneyim sunacak olması, ziyaretçiler üzerinde psikolojik ve fiziksel rahatlama oluşturacak olması, çevreye örnek olup rol model olarak kullanılacak olması, genç nesle yeni iş imkânları sunacak olması, ziyaretçiler üzerinde merak uyandırarak özendirecek olması ve kamu cezası alan mahkûmlar için istihdam alanı oluşturarak çevreye insan kazandıracak olması”* gibi katkılarının olabileceği yanıtlarını vermişlerdir.

YEDİNCİ BÖLÜM

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tez çalışmasının son bölümü olan bu bölümde ise sonuç ve öneriler başlığı altında araştırmanın sonuçları ve önerileri değerlendirilmiştir.

7.1. Sonuçlar

Kişilerin farklı istek, beklenti ve ihtiyaçlarıyla ortaya çıkan alternatif turizm türleri, birçok insanın boş zamanlarını dinlenerek ve eğlenerek değerlendirmek istedikleri bölgelerde katıldıkları aktiviteleri kapsayan bir tür olmaktadır. Botanik turizm kapsamında değerlendirilen botanik bahçeleri de bu türün aktivitelere alternatif olarak sunduğu bir alan olmuştur.

Bu çalışmada botanik turizmi kapsamında botanik bahçesi ele alınmış olup yerel yönetim birimleri, akademisyenler ve yerel halktan katılımcıların görüşleri üzerinden inceleme yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında Gümüşova ilçesinde bulunan 10 yerel yönetim birimi, 3 akademisyen ve 6 yerel halktan katılımcı olmak üzere 19 katılımcı ile görüşme sağlanmıştır. Görüşme formunda 15 mülakat sorusu bulunmaktadır. Görüşme formu tez danışmanının değerlendirmesinin ardından yapılan düzenlemelerle son halini almıştır. Yapılan görüşmeler kapsamında mülakat sorularına yönelik elde edilen verilere aşağıda yer verilmiştir.

Genel olarak katılımcılardan alınan cevaplara göre; *Düzce ilinin bir botanik bahçesi kurmak için yeterli potansiyeli taşıyıp taşımadığı konusunda*, katılımcıların çoğu; “coğrafi konumu ve yapısı gereği doğal güzelliğinin olması ve bitki çeşitliliğinin fazla olması” gibi nedenlerden dolayı Düzce ilinin böyle bir potansiyeli taşıdığını ifade etmektedir. Çelik vd. (2018)’nin Şırnak ilinin botanik turizm potansiyelinin değerlendirilmesi amacıyla yapmış oldukları çalışmaya göre, Şırnak ilinin yerel ve bölgesel endemik bitkilere ve botanik turizmi için önemli bir potansiyele sahip olduğu tespit edilmiştir. Şırnak ili, bitki çeşitliliği açısından diğer

illere kıyasla, botanik turizmi için yeni bir alternatif sunabilecek durumdadır. Bir başka araştırma olan Irmak ve Yılmaz'ın (2011) flora turizmi aktivitelerine olan eğilimleri ve tercihleri belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmaya göre de, doğal kaynakların korunması, ancak sahip olunan kaynak değerlerinin tespiti ile mümkündür. Gerek bitkisel açıdan ve gerekse diğer doğal kaynak değerleri bakımından zengin olduğu tespit edilmiş alanların turizmle birlikte tahrip olmasının engellenmesi için planlamaların iyi yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda Düzce ilinin bahçe kurulumu için yeterli potansiyeli taşıdığı düşünülmesi sebebiyle yerel ve bölgesel endemik bitkilerin belirlenmesi bu alanların tespit edilmesi, doğal kaynakların korunması ve turizme katkı sağlaması açısından gerekli planlamaların yapılması ile yeni bir alternatif sunabileceği sonucuna ulaşılabilmektedir.

Gümüşova'da bir botanik bahçesinin kurulup kurulamayacağı konusunda, katılımcıların çoğu; “her açıdan elverişli olan birçok alanın bulunması” yönünden avantajlı olacağı için, Gümüşova'da bir botanik bahçesinin kurulabileceğini belirtirken, katılımcıların küçük bir kısmı da, “ilçenin potansiyeli ve konumu açısından uygun olmaması” sebebiyle kurulamayacağını ifade etmektedir. Karaköse ve Terzioğlu'nun (2019) Yaralıgöz Eğitim ve Gözlem Ormanının florasının belirlenmesi ve botanik turizm açısından potansiyelinin ortaya çıkarılması amacıyla yapmış oldukları çalışmaya göre, 23'ü endemik, 1'i nadir olmak üzere 24 tane tehlike altında olan bitki taksonu tespit edilmiştir. Bu endemik türlerin yayılış alanları tespit edilmiştir. Birçok karakteristik bitki türünün varlığı nedeniyle, Yaralıgöz Eğitim ve Gözlem Ormanı üzerine yapılan çalışmanın sonucunda bu ormanın önemli bir botanik turizm potansiyeline sahip olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda Gümüşova ilçesinin florasının belirlenmesi ve bitki taksonlarının tespit edilmesi ile bu ilçeye kurulabilecek olan bir botanik bahçesinin de, botanik turizm potansiyelini ortaya çıkaracağı düşünülmektedir.

Kurulacak olursa nereye kurulabileceği konusunda, kurulacağını düşünen katılımcıların çoğu; “merkezinde ya da köylerinde bulunan tepe noktalarındaki veya yol kenarlarındaki uygun bir alana” kurulabileceğini ifade ederken kurulamayacağını düşünen katılımcılar da “Düzce merkeze” kurulabileceğini belirtmektedir.

Bu bahçenin kullanım amaçlarının neler olabileceği konusunda ise, katılımcıların çoğu; “çeşitli eğitimlerin verildiği ve sosyal aktivitelerin gerçekleştirildiği doğayı tanımaya olanak sağlayan bir alan olarak kullanılması ve belirli farkındalıkları oluşturmak boyutunda bilimsel araştırmalar için kullanılması” gibi amaçlarla turizm boyutunda farklı bir alan olarak kullanılabileceğini ifade etmektedir. Çelik vd. (2018)’nin yapmış oldukları çalışmaya göre, Türkiye’nin az gelişmiş illerinden biri olan Şırnak’ın floristik çeşitliliğinin, ilin gelişimine katkıda bulunması için turizm, ilaç endüstrisi ve eğitimde kullanılması gerekmektedir. Botanik turizmin hem Şırnak iline hem de Türkiye ekonomisine katkıda bulunabilmesi için stratejik bir plan hazırlaması gerekmektedir. Botanik bahçeleri kurmak, onları turistik amaçlarla kullanmak ve iyi bir planlama ile ilaç endüstrisini geliştirmek, gelişimi olumlu yönde etkileyecektir. Bu bağlamda Gümüşova’da kurulabilecek olan bir botanik bahçesinin o bölgenin gelişimine katkı sağlaması için başta turizm olmak üzere ilaç endüstrisi ve eğitim gibi çeşitli alanlarda da kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılabilmektedir. Stratejik bir plan dâhilinde kurulan ve düzenlenen botanik bahçesinin de gelişimi olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda ziyaretçilerine sunacağı endemik bitkilerin neler olabileceği konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “kestane, fındık, ısırgan, çınar gibi yerel bitkiler, Karadeniz bölgesinde bulunan bitkiler, şifalı bitkiler ve süs bitkileri” gibi bitkilerin olabileceğini ifade ederken küçük bir kısmı da “bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını” belirtmektedir. Irmak ve Yılmaz’ın (2011) yapmış oldukları çalışmaya göre de, en fazla ilgi çeken bitki tiplerinin; kokulu bitkiler, geofit bitkiler ve endemik bitkiler olarak bu çalışmanın sonucu ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu bağlamda Gümüşova’da kurulabilecek olan bir botanik bahçesinde gerekli peyzaj incelemelerinin yapılması ile bu tip bitkilerin de sunulabilecek olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda bitkiler hakkındaki bilgilendirme araçlarının neler olabileceği konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “tanıtım levhaları, yazınsal metinler, rehberler, internet, sosyal medya ve yönlendirici levhalar” gibi araçların olabileceğini ifade etmektedir. Bu

bağlamda Kuşadası Kültürel Mirası Koruma Derneğinin tanıtım aracı olarak görülen rehberler ile ilgili “Kuşadası Dilek Yarımadası Milli Parkı Uzman Botanik Rehberliği Projesi” adı altında bir proje çalışması başlatmış olduğu bilinmektedir. Bu projenin amacının Dilek Yarımadası Milli Parkı’nda bulunan endemik bitkileri koruyacak olması, bu bitkileri Kuşadası’na gelecek yerli ve yabancı konuklara tanıttak olması ve bu konuda bilgi verecek olması hususunda uzman ve profesyonel botanikçi turist ve rehberleri yetiştirmek olduğu ifade edilmektedir (Kuşadası Kültürel ve Tarihi Mirası Koruma Derneği, 2019). Gümüşova ile ilgili çalışılan bu tez araştırması kapsamında ise bu proje örnek alınarak botanik turizme yönelik, Düzce üniversitesi gibi ilgili kurumlarda botanik rehberliği alanı çerçevesinde bir bölüm oluşturulabilir. Buna bağlı olarak botanik rehberliği bölümünün istihdama katkı sağlayabilecek olmasının yanında benzer projeler geliştirilerek tanıtım aracı olan rehberlerin öneminin ve amacının ortaya konulmasının gerçekleşeceği de düşünülmektedir.

Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda hangi yaş gruplarına hitap edebileceği konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “genç kesime, orta yaş grubuna, yaşlı kesime ” gibi ifadelerle tüm yaş gruplarına hitap edebileceğini belirtmektedir.

Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda avantajlarının neler olabileceği konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “bitkiler hakkında bilinçlenmeye katkı sağlaması, botanik turizm kapsamında bulunduğu bölgeye ve ülkeye gelir sağlaması, sosyalleşme anlamında farklı aktiviteler için alternatif oluşturması, psikolojik olarak rahatlatması, bulunduğu bölgeye istihdam olanağı sağlaması, bitki çeşitliliğinin korunması” gibi mükemmel bir turizm potansiyeli oluşturması yönünde avantajlarının olabileceğini belirtmektedir. *Dezavantajlarının neler olabileceği konusunda ise,* katılımcıların çoğu; “dezavantajının olmayacağını” belirtirken, katılımcıların küçük bir kısmı da “ bahçe bakımının zor olmasından dolayı çalıştırılacak personelin bulunması hususunda kalifiye elemana ihtiyaç duyulması” gibi dezavantajının olabileceğini ifade etmektedir.

Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda bu bahçe ve oluşturulduğu bölge ile ilgili tanıtım (reklam) çalışmalarının neler olabileceği

konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal medya ağlarında açılan sayfalar üzerinden internet tanıtımları, reklam tabelaları, afişler, tanıtıcı broşürler ve dergiler” gibi tanıtım araçları ile yapılan çalışmaların olabileceğini belirtmektedir. Öztürk’ün (2016) Aksaray ili Güzelyurt ilçesinin sahip olduğu zengin, kültürel, tarihi ve coğrafi güzelliği ile botanik turizme sunduğu katkıları değerlendirmek amacıyla yapmış olduğu tez çalışmasına göre, Ekoturizm ve Botanik Turizm konulu yazılı popüler basın çalışmaları yapılmıştır. Yapılan bu çalışmaların bölge turizmine, doğanın sürdürülebilirliğine ve aynı zamanda Türkiye Florası ve Türkiye bitki coğrafyasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmadaki gibi tanıtım (reklam) çalışmalarının, bölgenin turizmine katkı sağlayabilecek olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda uygulanacak olan bilimsel faaliyetlerin neler olabileceği konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “gerekli kongrelerle ve sempozyumlarla bitkiler hakkındaki bilgilendirmelerin yapılması, eğitim amaçlı geziler kapsamında birebir uygulamalı bilimsel eğitimlerin verilmesi, tıp alanında alternatif tıp üzerine bilimsel çalışmaların gerçekleştirilmesi ve tanıtım-sergi günleri kapsamında eğitici bilimsel faaliyetlerin yapılması” gibi birçok bilimsel faaliyetlerin gerçekleştirilebileceğini ifade etmektedir. Aklıbaşında vd. (2012)’nin Aladağların özellikle 2000 m rakımın üstünde yetişebilen bitkilerini incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışmaya göre, ilçede seyahat acenteleri ve turlarca organize edilen flora turizmi aktivitesinin bulunmamakta olduğu, zaman zaman bireysel olarak Aladağlar’da bilimsel araştırma faaliyetleri ve yerel yönetimlerce son üç yıldır düzenlenen fotosafari etkinliğinin görüldüğü belirtilmektedir. Bu bağlamda Gümüşova ilçesi için de yine yerel yönetim birimleri tarafından düzenlenecek olan bilimsel araştırma faaliyetleri kapsamında fotosafari etkinliğine uyarlanarak düzenlenen etkinlikler gibi çeşitli faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir.

Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda ziyaretçilerine tanıtım veya hatıra amaçlı sunacağı hediyelik eşyaların neler olabileceği konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “buzdolabı magnetleri, bitki fideleri, bitki çayları, anahtarlıklar, yerel ürünlerle ilgili minyatürler ve sukkulentler” gibi hediyelik

ürünlerin olabileceğini belirtmektedir. Demircan vd. (2006)'nin Türkiye'deki Sedum çeşitliliğini, turizme katkı sağlaması bakımından coğrafik dağılım ve peyzaj karakteristiklerine göre değerlendirmek amacıyla yapmış oldukları çalışmaya göre, 11'i endemik, 1'i nadir, 5'i alttür ve 4'ü varyete olmak üzere toplam 44 Sedum türü coğrafik dağılışı ve Davis'in kareleme sistemine göre Türkiye haritası üzerinde haritalandırılmıştır. Bu yaklaşımla botanik turizm potansiyelini desteklemek için Sedum türlerinin hangi lokasyonlarda yetiştiği kareleme sistemi üzerinde gösterilmiştir. Bu yaklaşımın Türkiye'nin doğal Sedum türleri ve dolayısıyla sukkulent bitkilerine yönelik turizm ve araştırma faaliyetlerini destekleyeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada çıkan sonuca göre tanıtım veya hatıra amaçlı sunulacak olan sukkulent bitki türlerine katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Gümüşova'da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda bölgenin turizmine oluşturacağı katkıların neler olabileceği konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “turizmi ekonomik yönden etkileyecek olması, turizm boyutunda yeni bir alternatif oluşturarak daha fazla turist çekecek olması, bitkilerin tedavi amaçlı kullanılmasıyla sağlık turizmi boyutunda katkı sağlayarak deniz-kum-güneş bakış açısını değiştirebilecek olması, doğa turizmine katkı sağlayacak olması, her yaş grubuna hitap edebilecek bir turizm potansiyelini oluşturacak olması ve bölgede her yönden kalkınma sağlayacak olması” gibi büyük ve önemli yönlerde birçok katkısının olabileceğini belirtmektedir. Bu düşünceler bağlamında Katılımcı 9'da, farklı olarak “bulunduğu konumu sebebiyle bölgedeki turizm potansiyelinin artmasına sınırlı bir katkı sağlayacağını” ifade etmektedir.

Gümüşova'da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda turizm boyutuyla bahçe etrafına kurulacak olan tesislerinin neler olabileceği konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “çay bahçesi tarzında dinlenme tesisleri, yöresel yemeklerin sunulduğu kafeterya veya lokanta gibi yiyecek-içecek işletmeleri, hediyelik eşya gibi ürünlerin satıldığı küçük işletmeler, değişik spor aktivitelerinin gerçekleştirileceği alanlar, çeşitli uygulama atölyeleri, aktarlar gibi doğal ürünlerin satışının yapıldığı işletmeler ve hobi bahçeleri” gibi tesislerin olabileceğini belirtmektedir. Çarbuğa ve Pekerşen'in (2017) botanik bahçelerinin gelişimini, aktivite alanı olarak kullanımını

ve Anadolu’da var olan spesifik potansiyellerini incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışmaya göre, gelecekte botanik bahçelerinin turistik aktivite alanı olmanın yanı sıra özellikle kentlerde yaşamakta olan bireyler için günlük aktivite alanı olma işlevinin artacağı, bu konuda çalışmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Diğer bir çalışma olan Irmak ve Yılmaz’ın (2011) yapmış oldukları araştırmada ise, katılımcıların büyük çoğunluğu, flora turizmi aktivitesi için en az bir gün veya bir hafta geçirilmesi gerektiğini belirtirken, mekân tercihlerini, su kıyıları ve ormanlık alanlardan yana kullandıklarını belirtmektedir. Bu araştırma çerçevesinde Gümüşova ilçesine kurulabilecek olan botanik bahçesinin de çeşitli aktivite alanları olarak kullanılabileceği, bahçenin ve düzenlenecek olan aktivite alanlarının daha çok su kıyılarına ya da ormanlık alanlara yakın mekânlarda değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda turizm boyutuyla düzenlenecek olan faaliyetlerde ziyaretçilerin katılacağı aktivitelerin neler olabileceği konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “ata binme, eğitici-öğretici geziler gerçekleştirme, doğa fotoğrafçılığı yapma, rafting ya da off-road etkinliğine benzer etkinliklere katılma, bisiklet turlarına katılma, şelale-yayla gibi gezi turlarına katılma ve ekim-dikim uygulamalarına katılma” gibi farklı türde birçok aktivitenin olabileceğini ifade etmektedir. Öztürk’ün (2016) yapmış olduğu tez çalışmasında ise alternatif turizmin ve alt dallarının botanik turizmi eşiğinden Güzelyurt ilçesine uygulanabilirliği ve uygulama politikalarının değerlendirildiği ifade edilmektedir. Botanik turizmi ve botanik turizmi ile bağlantılı olarak kültür turizmi, kuş gözlemciliği ve fotoğrafçılığı turizmi, bisiklet turizmi, trekking/doğa yürüyüşü turizmi ve yaban hayatı (fauna) gözlemciliği turizmi rotalarının oluşturulduğu belirtilmektedir. Bu çalışmaya ilişkin olarak Gümüşova ilçesinde kurulabilecek olan botanik bahçesi kapsamında botanik turizm ile bağlantılı olarak belirli alternatif turizm türlerine rotaların oluşturulabileceği düşünülmektedir.

Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda bölgeye ekonomik yönden sağlayacağı faydaların neler olabileceği konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “yiyecek-içecek ve ulaşım gibi sektörlerin fayda kar sağlayacak olması, günlük girdi sayısına bağlı olarak bölgenin ekonomik girdisini sağlayacak

olması, yeni istihdam alanları oluşturacak olması ve turizm potansiyeline bağlı olarak bölgede alternatif oluşturmasıyla hareketliliği sağlayacak olması” gibi ekonomik faydalarının olabileceğini belirtmektedir. Yılmaz ve Karahan’ın (2003) Palandöken dağlarının ağırlıklı kış turizm olanakları ve flora turizmi üzerine yapmış oldukları çalışmaya göre, Palandöken dağlarının kış sporları dışında flora turizmine yönelik aktiviteler ve turlarla tanıtılması gerektiği ve bu durumun da bölge ve ülke ekonomisi için fayda sağlayacağı belirtilmektedir. Bu çalışmaya ilişkin olarak botanik turizm kapsamında Gümüşova ilçesine kurulabilecek olan bir botanik bahçesinin de ziyaretçiler için bir alternatif oluşturabileceği ve farklı turizm türlerine imkân tanıyabileceği düşünülmektedir. Bu durumun da bölgenin ekonomisini olumlu yönde etkileyebileceği sonucuna ulaşılabilmektedir.

Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda bölgenin kalkınmasına sağlayacağı katkıların neler olabileceği konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “botanik bahçesi ile bölgenin tanınacak olması, ekonominin artmasıyla insanlardaki refah seviyesinin de artacak olması, bölge nüfusunun artacak olması, sosyal bir faaliyet olarak bitkiler ve bahçe hakkındaki kültürün oluşacak olması, turizme canlılık ve hareketlilik getirecek bir alan oluşturacak olması ve bahçede üretilen ürünlerin satışının yapılacağı” gibi sunacağı farklı deneyimler ile her açıdan katkısının olabileceğini ifade etmektedir.

Gümüşova’da bir botanik bahçesinin kurulması durumunda sosyal sorumluluk projesine sağlayacağı katkıların neler olabileceği konusuna ilişkin, katılımcıların çoğu; “çevredeki güzelliklere farklı bakış açıları kazandıracak olması, öğrenciler için çeşitli eğitimlerin verilecek olması, engelli bireylere istihdam alanı sağlayacak olması, ziyaretçilere duyarlılık bilincini aşılacak olması, ziyaretçiler üzerinde psikolojik ve fiziksel rahatlama oluşturacak olması, çevreye örnek olup rol model olarak kullanılacak olması ve genç nesile yeni iş imkânları sunacak olması” gibi katkılarının olabileceğini belirtmektedir.

Öztürk’ün (2016) yapmış olduğu tez çalışmasında, Güzelyurt ilçe florasının araştırması yapılırken kültürel miras, tarihi güzellikler, manzara güzelliği, değişik jeomorfolojik oluşumlar, fauna zenginliği ve su kaynaklarının bulunması göz önüne alınarak botanik turizmine uygun öneriler hazırlanmış olduğu görülmektedir. Bu tez

çalışmasında da genel olarak “Alternatif Turizm Türlerinden Botanik Turizm Bağlamında Botanik Bahçesi Kurulumuna Yönelik Paydaş Görüşleri: Gümüşova Örneği” başlığına karşılık katılımcıların görüşleri bir botanik bahçesinin kurulması için Gümüşova’nın her yönden uygun potansiyeli taşıdığı fakat konu ile ilgili detaylı peyzaj incelemesinin yapılması gerektiği yönünde olmuştur. Belirli özelliklerinden dolayı uygun potansiyeli taşımadığını düşünen bir grup katılımcı ise bahçenin kurulumu için bölgenin uygun potansiyeli taşımaya yönelik fikirler sunmuştur. Bu fikirler kapsamında birtakım önerilerde bulunulmuştur.

7.2. Öneriler

- Botanik bahçelerinin botanik turizmi içindeki yeri konusunda çeşitli eğitimler ile toplum bilinçlendirilebilir ve kamu spotları ile farkındalık oluşturulabilir.
- Botanik bahçesinin kurulduğu bölgede bahçe ve bölge ile ilgili etkili tanıtım-reklam çalışmaları yapılabilir.
- Düzce Üniversitesinin turizm bölümü için botanik turizm ve botanik rehberliği alanlarına yönelik alt dallar açılabilir ya da bu kapsamda seçmeli dersler eklenebilir.
- Yerel yönetim birimleri gibi ilgili kuruluşlar aracılığıyla Düzce ilinde İSMEK ve İŞKUR’a benzer kurumlarda botanik rehberliği üzerine bölümler açılarak sertifikalı eğitimlerin alınması sağlanabilir. Bu bağlamda yeni bir istihdam alanının oluşturulması sağlanarak uzmanlaşmış rehberler yetiştirilebilir ve bu rehber aracılığıyla da bölgedeki botanik bahçe algısı geliştirilebilir.
- Gümüşova ilçesinde kurulabilecek botanik bahçesinde bulunan bitkiler için bilgilendirme aracı olarak QR kodlama sistemi gibi cep telefonlarına yüklenen uygulamalar geliştirilebilir.
- Gümüşova ilçesinde, Türkiye’nin botanik turizmin hâkim olduğu bölgeleri kapsayacak botanik bahçesi bulunan şehirlerine, kapsamlı paket turlar düzenlenebilir.
- Öztürk’ün (2016) yapmış olduğu tez çalışmasına göre, yerel turizm acenteleri ile görüşülerek Güzelyurt ilçesini merkez kabul eden ve uygulanabilir alternatif turizm faaliyetleri, çeşitleri ve rotaları hakkında bilgiler verilmiştir. Bilgilendirme sonrası bazı acenteler bu konu üzerine somut adımlar atmaya

başlamıştır. Bu bağlamda bölgenin tanınması ve daha fazla ziyaretçi çekmesi açısından Düzce ilinin Gümüşova'ya yakın ilçelerine ya da Gümüşova'nın yakın çevresinde bulunan yaylalar, şelaleler gibi turistik alanlarına da anlaşmalı acenteler aracılığıyla gezi programları oluşturulabilir.

- Gümüşova'da kurulabilecek olan bir botanik bahçesi kapsamında çevre ilçelerdeki okullardan düzenlenen geziler aracılığıyla küçük yaş gruplarının da doğayı yakından tanımları sağlanabilir.
- Gümüşova'da kurulabilecek olan botanik bahçesinin içerisine her yaş grubuna hitap edebilecek şekilde bölümlendirmeler yapılabilir ve bu bölümler ada isimleri gibi isimler verilerek farklı biçimlerde tasarlanabilir.
- Gümüşova'da kurulabilecek olan botanik bahçesinin içine yiyecek içecek işletmeleri, dinlenme tesisleri ve hediyelik eşya satan işletmeler gibi çeşitli tesisler oluşturulabilir.
- Gümüşova'da kurulabilecek olan bir botanik bahçesinde yerel yönetim birimlerinden olan özel kişilerin toplantılarını gerçekleştirmeleri gibi etkinlikler için kapalı alanlar oluşturulabilir.
- Gümüşova'da kurulabilecek olan bir botanik bahçesi kapsamında ot festivalleri gibi bitkileri de içinde bulunduran festivaller ya da farklı etkinlikler düzenlenebilir.
- Gümüşova'da kurulabilecek olan botanik bahçesi çalışanları tarafından bahçeyi ziyaret eden ziyaretçiler için başta bitkiler olmak üzere bahçede bulunan tüm faaliyetler hakkında bilgilendirmeler yapılabilir.
- Gümüşova'da kurulabilecek olan bir botanik bahçesinin sürdürülebilirliğine ve bakımına yönelik bahçe personellerine gerekli eğitim toplantıları düzenlenebilir.
- Gümüşova'da kurulabilecek olan bir botanik bahçeyi ziyaret eden ziyaretçiler için bahçevanlık ya da teraryum yapımı gibi birebir uygulama faaliyetlerine yönelik hobi bahçeleri şeklinde alanlar oluşturulabilir ve bu tür mesleklerin eğitimleri verilebilir.
- Gümüşova'da kurulabilecek olan botanik bahçenin içerisine türüne az rastlanan hayvanlar için de küçük hayvanat bahçesi tarzında alanlar

oluşturulabilir. Ayrıca bu botanik bahçesi içerisinde organik ürün yetiştirilmesi kapsamında organik bahçe olarak da kullanılabilir.

- Gümüşova’da kurulabilecek olan botanik bahçesi bilimsel araştırmaların rahatlıkla yapılacağı bir alan olarak kullanılabilir ve bu kapsamda yurtdışında bulunan maliyeti oldukça yüksek olan bitkilerin Türkiye’de de yetişebilecek olması üzerinde bilimsel araştırmalar ve incelemeler yapılabilir.
- Gümüşova’da oluşturulacak olan botanik bahçesi sadece bir bitki alanı olarak değil de bir yaşam alanı olarak da tasarlanabilir.
- Gümüşova’da kurulabilecek olan bir botanik bahçesinde Düzce üniversitesi ile işbirliği içinde doğal ilaç yapımı üzerine çalışmalar yapılabilir ve tıbbi aromatik bitkiler hakkında doğru bilinen yanlış bilgiler düzeltilebilir.
- Düzce üniversitesinin bölüm deneylerinin gerçekleştirileceği laboratuvarlar oluşturulabilir.
- Gümüşova’da kurulabilecek olan bu botanik bahçesini ve bölgeyi, ziyaret eden ziyaretçiler için tohum kalemler, sukkulentler, magnetler gibi hediyelik eşyalar geliştirilebilir.
- Gümüşova’da kurulabilecek olan bir botanik bahçesinin içine cam teraslar gibi dikkat çekecek olan ilginç tasarımda alanlar yapılabilir.
- İnsanların birbirleriyle iletişim kurmalarında önemli bir rol oynayan aracı alan olarak kullanılabilir.
- Gümüşova’da kurulabilecek olan bir botanik bahçesine gelen çocuklu ziyaretçiler için ellerindeki yükü hafifletmek amacıyla kiralanabilir çekekli bir araç düşünülebilir.
- Gümüşova’da kurulabilecek olan bir botanik bahçesinin içine ağaçlıkların arasında amfi tiyatro şeklinde bir alan tasarlanabilir ve sinevizyon gösterilerinin yapılacağı alanlar oluşturulabilir.
- Gümüşova’da kurulabilecek olan bir botanik bahçesinin minyatürü yapılabilir ve bahçe girişine koyularak görsellik oluşturulabilir.
- Botanik bahçeleri pahalı bir hizmet olabilir. Fakat belediyeler ya da yerel yönetimler tarafından verilen bu hizmetler ve imkânlar dâhilinde ücretsiz ve en az maliyetle kişilere sunulan bir alan olarak büyük bir önem taşıyabilir.

- Gümüşova’da kurulabilecek olan bir botanik bahçesi yetiştirme yurdu ya da huzur evi sakinlerinin ziyaretlerinde kullanılabilir ve farkındalık oluşturulabilir.
- Gümüşova’da kurulabilecek olan bir botanik bahçesi engelli bireylere istihdam olanağı sağlayarak bu bireyler için istihdam alanı oluşturabilir.

Araştırmacılara ve Akademisyenlere Yönelik Öneriler

- Gümüşova’yı turizm konusunda literatüre kazandırabilecek akademik çalışmalar yapılabilir.
- Yerel yönetim birimleri ve akademisyenlerin bir araya gelmesiyle bir uyum sağlanabilir ve bu bağlamda botanik bahçeleri üzerine ortak çalışmalar yürütülebilir.
- Botanik turizm kapsamında botanik bahçeleri üzerine farklı çalışmalarla daha geniş kapsamlı araştırmalar yapılarak faydalı sonuçlara ulaşılabilir.
- Botanik bahçesinde kullanılacak olan endemik bitki türleri üzerine detaylı araştırmalar yapılarak bu türler çoğaltılabilir.
- Botanik bahçesi kapsamında peyzaj planlama üzerine bir araştırma yapılabilir.
- Botanik turizm kapsamında botanik bahçeleri ile ilgili çalışmaların azlığına karşılık bu çalışmanın örnek teşkil edecek olduğu düşünülerek farklı bölgelerde farklı bilimsel çalışmalar yürütülebilir.
- Öztürk’ün (2016) yapmış olduğu tez çalışmasına göre, Aksaray ili Güzeyurt ilçesi sınırları içinde bulunan ilçe merkezi çevresi, Sivrihisar Tepesi, Gaziemir Kasabası ve Ilısu Köyü arasında kalan bölgede yapılmış herhangi bir floristik çalışma olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışma ile alanın florası detaylı bir şekilde ortaya konmuş ve yakın çevresindeki floristik çalışmalarla da mukayese edilmesi sağlanmıştır. Bu bağlamda botanik turizm kapsamında botanik bahçelerine yönelik görüşlerin ve mevcut potansiyelin nitel araştırma yöntemi ile belirlendiği bu araştırma nicel araştırma yöntemi kullanılarak da incelenebilir. Sonrasında bu iki araştırma arasında kıyaslama yapılarak yeni bir araştırma konusu çıkarılabilir.

KAYNAKÇA

- Ahipaşaoğlu, S. ve Çeltek, E. (2006). Kırsal Turizm, Tanım ve Kavramlar. (Editör: İrfan Arıkan). *Sürdürülebilir Kırsal Turizm*. Ankara: Gazi Kitabevi, 1-33.
- Ahipaşaoğlu, S. ve Çeltek, E. (2006). Kırsal Alanlarda Uygulanabilecek Turizm Türleri. (Editör: İrfan Arıkan). *Sürdürülebilir Kırsal Turizm*. Ankara: Gazi Kitabevi, 35-61.
- Akçura, M. ve Karadağ, L. (2015). Yerel Halkın Bakış Açısıyla Kırsal Turizmin Uygulanabilirliği: Datça Örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5 (1), 105-110.
- Akdeniz, F. ve Sert, B. H. (2018). Alternatif Turizmin Parlayan Yıldızı; Oymapınar (Manavgat, Antalya, Türkiye). *Journal of Recreation and Tourism Research*, 5 (1), 71-78
- Akdeniz Üniversitesi Botanik Bahçesi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği (2010). T.C. Resmi Gazete, 27498, 19 Şubat 2010.
- Akgün, T. B. (2005). Antalya Orman Bölge Müdürlüğü'nde Av Turizminin Rekreasyonel Arz-Talep Yönünden İncelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 55 (1), 134-160.
- Aklıbaşında, M, Bulut, Y. ve Külekçi, E, A. (2012). Aladağlar'da (Kayseri-Yahyalı) Yetişen Doğal Bitkilerin Flora Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. *KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi, Özel Sayı*, 8-15.
- Akpınar, E. ve Bulut, Y. (2010). Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizmi Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları. *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*. 20-22 Mayıs. Artvin, 1575-1594.
- Aksoy, N, Özkan, G. N, Aslan, S ve Koçer, N. (2017). Düzce İli Halk Kültüründe Tıbbi ve Yemeklik Olarak Kullanılan Bitkiler. (Editör: İsmail Yaşayanlar). *Düzce'de Tarih Kültür ve Sanat*. (1. Basım) Düzce: Gaye Kitabevi, 206-221.

- Aksoy, N, Özkan, G, N, Aslan, S ve Koçer, N. (2016). Düzce İli Botanik Tarihi Araştırmaları. (Editör: Yusuf Oğuzoğlu ve Fatih Özçelik). *Düzce'de Tarih Kültür ve Sanat*. (1. Basım) Düzce: Gaye Kitabevi, 409-421.
- Aktan, T. ve Altan, Y. (2011). Yenişehir (Bursa) Mezarlıklarının Doğal Süs Bitkileri. *C.B.Ü Fen Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 31-39.
- Albayrak, A. (2011). *Tüketicilerin Alternatif Turizm Türlerini Satın Alma Davranışlarını Etkileyen Faktörler*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif Turizm* (1. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altanlar, A. (2007). *Akçakoca Alternatif Turizm Olanaklarının Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- American Association of Botanical Gardens and Arboreta (AABGA), (2018). www.aabga.org adresinden 20 Eylül 2018 tarihinde alınmıştır.
- Arslaner, E. ve Erol, G. (2017). Alternatif Turizmin Bazı Türleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5 (4), 422-438.
- Arpacı, Ö. ve Orta, C. (2013). Karaman İlinin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Turizm Açısından Kullanılabilirliği. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 3 (1), 12-24.
- Artuğer, S, Özkoç, G. A. ve Kendir, H. (2013). Ta-Tu-Ta (Tarım-Turizm-Takas) Çiftliklerin Pazarlanması ve Tanıtılması İçin Öneriler. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3 (1), 1-5.
- Atay, L. ve Dilek, E. S. (2013). Konaklama İşletmelerinde Yeşil Pazarlama Uygulamaları: IBIS Otel Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 203-219.

- Ateş, A, Akmeşe, H, Büyükşalvarcı, A, Kılınç, C, Coşkun, M. ve Sunar, H. (2016). A Research On Botany Tourism And Plant Museums: Applicability In Turkey. *The 2016 WEI International Academic Conference Proceedings*. August. Boston, USA, 22-29.
- Atmaca, S, Kösa, S, Uysal, F, Kaya, S. A. ve Karagüzel, Ö. (2016). Bazı Doğal Bitki Türlerinin Dikey Bahçelerde Kullanım Olanakları. *VI. Süs Bitkileri Kongresi*. 19-22 Nisan. Antalya.
- Aslan, E. (2017). *Kırsal Turizmde Yenilik Ve Kırsal Turizm İşletmecilerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler (Katılımcılara Ve İşletmelere İlişkin) Açısından İncelenmesi: Kocaeli/Kartepe Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli.
- Aşur, F. (2017). Van İli Gevaş İlçesi Peyzaj Değerleri ve Ekoturizm Potansiyeli İlişkisi. *IWACT 2017 International West Asia Congress of Tourism Research*. 28 Eylül-01 Ekim. Van: Paradigma Basın Yayın Dağıtım, 129-137.
- Avcı, M. (2005). Çeşitlilik ve Endemizm Açısından Türkiye'nin Bitki Örtüsü. *Coğrafya Dergisi*, (13), 27-55.
- Avcıkurt, C. (2009). *Turizm Sosyolojisi* (3. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Av Turizminde Katılım Payı Yönergesi. (2014). T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 120785, 11 Haziran 2014.
- Ayaz, N. (2012). *Kırsal Turizm Ve Paydaşları: Belediye Başkanlarının Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ayaz, N, Yeşiltaş, M. ve Türkmen, F. (2012). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kırsal Turizme Bakış Açıları ve Algıları Üzerine Bir Araştırma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 103-112.
- Aydın, S. Ş. (2006). Bartın Orman Fakültesi Arboretumu Planlama İlkeleri. *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 8 (9), 60-67.

- Aydın, E. ve Selvi, S. M. (2012). Kırsal Turizmde Yerel Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Düzce İli Örneği, *IJSES Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2 (2), 145-155.
- Bahar, O, Çelik, N. ve Samırkaş M. (2015). Farklı Boyutları İle Sürdürülebilir Turizm (1. Basım). Muğla: Süre Yayınevi.
- Bakırköy Belediyesi, (2018). <http://www.bakirkoy.bel.tr/bakirkoy/botanik-parki.html> adresinden 01 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Bako, G. A. (2016). *Alternatif Turizm Kapsamında Şarap Turizmi: Kula'yı Ziyaret Eden Şarap Turistlerine Yönelik Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Ballantyne, R, Packer, J. ve Hughes, K. (2008). Environmental Awareness, Interests and Motives of Botanic Gardens Visitors: Implications For Interpretive Practice. *Tourism Management*, 29 (3), 439-444.
- Baloğlu, B. (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi (4. Baskı). İstanbul: DER Yayınları.
- Barakazı, M. (2015). *Gaziantep İlinin Kültür Turizmi Potansiyelinin Seyahat Acentaları Tarafından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Barkoosaraei, A, D, H, M ve Moshiri, Shahriar (2017). Designing of Genow Botanical Garden with Sustainable Architecture Approach. *Journal of History Culture and Art Research*, 6 (4). 1211-1226.
- Başarangil, İ. ve Tokatlı, C. (2016). Botanik Bahçelerinde Sürdürülebilir Yönetim İlkeleri: Örnek Botanik Bahçeleri, *II. Ulusal Sürdürülebilir Turizm Kongresi*, 28-30 Nisan Antalya/Adrasan, 204-218.

- Batman, P. Z. (2013). *Altındere Vadisi (Trabzon-Maça)'nda Ekolojik Temelli Turizm Planlama Yaklaşımı Ve Alternatif Turizm Olanaklarının Araştırılması*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Baytok, A, Pelit, E. ve Soybalı, H. H. (2017). Alternatif Turizm mi Turizm de Çeşitlilik mi? Kavramsal Bir Değerlendirme. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ÖS-IV 10* (2), 1-14.
- Bekar, A. ve Kılıç, B. (2014). Turistlerin Gelir Düzeylerine Göre Destinasyondaki Gastronomi Turizmi Etkinliklerine Katılımları. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 4* (1), 19-26.
- Benfield, W, R. (2013). *Garden Tourism*. London: Butterworth Heinemann-Elsevier.
- Benli, S, Can, M. ve Can, Ü. Ç. (2017). Profesyonel Mağaracıların Gözünden Mağara Sporü ve Mağaraların Turizmde Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4* (Özel Sayı), 95-110.
- Bennett, B. C. (2014). *Learning in Paradise: The Role of Botanic Gardens in University Education. Innovative Strategies for Teaching in the Plant Sciences*, Springer, New York, NY. 213-229.
- BGCI Plants for the Planet, Botanic Gardens Conservation International. (2018). Promoting Education and Awareness About Plant Diversity. <http://www.bgci.org/resources/1992/> adresinden 25 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.
- BGCI Plants for the Planet, Botanic Gardens Conservation International. (2018). Botanic Gardens Conservation International. <https://www.bgci.org/resources/1528/> adresinden 15 Ağustos 2018 tarihinde alınmıştır.

BGCI Plants of the Planet, Botanic Gardens Conservation International. (2018). The Role of Botanic Gardens in Plant Conservation. www.bgci.org/resources/bgs_in_conservation/ adresinden 10 Ağustos tarihinde alınmıştır.

BGCI Plants of the Planet, Botanic Gardens Conservation International. (2018). The Role of Botanic Gardens. <https://www.bgci.org/plant-conservation/botanic-gardens/> adresinden 15 Eylül 2018 tarihinde alınmıştır.

BGCI, (2018) Aegean University Botanical Garden. <https://www.bgci.org/resources/article/0009/> adresinden 25 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.

Bilim, Y. (2007). Görüşme Tekniği ve Araştırmalarda Kullanımı. (Editör: Atilla Yüksel, Burak Mil ve Yasin Bilim). *Nitel Araştırma: Neden, Nasıl, Niçin?*. Ankara: Detay Yayıncılık, 27-42.

Biyografi.info, (2018). Arboretum. <https://www.biyografi.info/bilgi/arboretum> adresinden 07 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

Boz, D. (2014). Diversification of Botanic Tourism By Benefiting from the Plant-Bioinformatics System. *Global Research in Tourism, Hospitality and Leisure Management (GRRTHLM) An Online International Research Journal*, 1 (2), 102-116.

Boz, M. (2004). *Turizmin Gelişmesinde Alternatif Turizm Pazarlamasının Önemi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bucak, T. ve Aracı, E. D. (2013). Türkiye’de Gastronomi Turizmi Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (30). 203-216.

Bulut, Z. (2006). *Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Bursa Büyükşehir Belediyesi, (2018). <https://www.bursa.bel.tr/soganli-botanik-parki/sayfa/186> adresinden 01 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Bursa.com.tr, (2018). <http://www.bursa.com.tr/bursa-yesilinin-miniyaturu-botanik-parki-612.html> adresinden 01 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Cakovska, B. (2017). Sustainable Garden Tourism in the United Kingdom or What's Behind the Fence. *Acta Horticulturae et Regiotecturae*, 2 (2017), 49-54.
- Can, E. (2015). Boş Zaman, Rekreasyon Ve Etkinlik Turizmi İlişkisi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 1-17.
- Can, H. ve Güner, S. (2000). Turizm Hukuku (2. Basım). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cannon, H. C. ve Kua, S. C. (2017). Botanic Gardens Should Lead the Way to Create a "Garden Earth" in the Anthropocene. *Plant Diversity*, 39 (2017), 331-337.
- Catahan, N and Woodruffe-Burton H. (2017a). The Botanic Garden Tourism Gaze: Perceptions & (re)presentations, 4th Corfu Symposium on Managing & Marketing Places, 24th-27th April 2017, Institute of Place Management, Mon Repos Palace Art Hotel, Corfu, Greece, 144-149.
- Catahan, N. and Woodruffe-Burton, H. (2017b). Strategically Managing Sustainable and Innovative Business Development in Uncertain Times: An Exploratory Study of Botanic Gardens. *The 50th Academy of Marketing Conference, Freedom Through Marketing: Looking Back, Going Forward*. 3rd- 6th July. Hull University Business School.
- Catahan, N. (2018). Marketing Heaven & Hell: Botanic Garden Cause-Related Narratives. *5th Corfu Symposium on Managing & Marketing Places, Changing Places: Visions of Utopia or Dystopia*. 16th-19th April. Corfu, Greece, 135-139.

- Charlier, J. (2016). The Numbers on Garden Tourism. The Public. <http://www.dailypublic.com/articles/06152016/numbers-garden-tourism> adresinden 15 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.
- Chen, G. ve Sun, W. (2018). The Role of Botanical Gardens in Scientific Research, Conservation, and Citizen, Science. *Plant Diversity*, 40 (2018), 181-188.
- CHIOS (2017). <https://www.chios.gr/tr/etkinlikler/koey-turizmi> adresinden 11 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.
- Cıanga, N. ve Popescu, C.A. (2013). Green Spaces And Urban Tourism Developmentin Craiova Municipality In Romania. *European Journal of Geography*, 4 (2), 34-45.
- Coşkun, R, Altunışık, R, Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2015). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı. (8. Baskı). Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Culturecityistanbul, (2017). Botanic Garden. <http://culturecityistanbul.blogspot.com/2017/01/botanical-garden.html> adresinden 20 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.
- Çakmak, H. M. (2014). Botanik Bahçesi Nedir? *Doğu Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü*, 12-17.
- Çarbuğa, Ü. ve Pekerşen, Y. (2017). Botanik Bahçeleri ve Turizm. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 1 (1), 26-35.
- ÇEKÜL Vakfı (2012). http://www.cekulvakfi.org.tr/files/dosyalar-haber/_surdurulebilir_kultur_turizmi_kilavuzu.pdf adresinden 10 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.
- Çelik, A. (2009). *Destinasyon Pazarlama Unsuru Olarak Etkinlik Turizmi ve Etkileri- İstanbul Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Çelik, S, Coşkun, E. ve Öztürk, E. (2013). Şehri Nuh'un (Şırnak) Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3 (2), 21-28.
- Çelik, S. ve Meriç, S. (2017). Ahlat'ın Rekreatif Turizm Potansiyelinin GZFT Analizi ile Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (9), 295-331.
- Çelik, S, İştin, A, E, Rüstemoğlu, M. ve Fidan, M. (2018). An Assessment on the Floristic Variety of Province of Şırnak-Turkey In Terms of Botanical Tourism. *Social Sciences Researches in the Globalizing World*, 689-697.
- Çetin, İ. (2001). *Turistik Ürün Çeşitlendirmesinde Ekoturizmin Yapısal Analizi ve Türkiye'de Geliştirme Stratejileri (Örnek Bir Uygulama)*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Çetinkaya, G. (2014). Bir Macera Turizmi Etkinliği Olarak Kaya Tırmanış Sporuna Ve Antalya-Geyikbayırı'nın Potansiyeli. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19 (31), 83-100.
- Çetin, T, Koç, M. ve Hamzaoglu, E. (2017). Kazankaya Kanyonunun (Yozgat) Botanik Turizmi Potansiyeli. *II. Uluslararası Bozok Sempozyumu Yozgat'ın Turizm Potansiyelleri ve Sorunları*. 04- 06 Mayıs. Yozgat, 327-344.
- Çolak, E. (2010). *Destinasyon Bazında Marka Denkliği ve Doğu Karadeniz Yayıllarının Eko Turizm Açısından Marka Denkliğine İlişkin Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çontu, M. (2006). *Alternatif Turizm Çeşitleri ve Kızılcahamam Termal Turizmi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- delhi.gov.in, (2018). 10 Best Botanical Gardens In The World. <http://delhi.gov.in/wps/wcm/connect/> adresinden 20 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.

- Demir, A. (2013). Determination of the Recreational Value of Botanic Gardens: A Case Study Royal Botanic Gardens, Kew, London, *Research Article*, 41 (2), 87-102.
- Demir, A. (2013). Sürdürülebilir Gelişmede Yükselen Değer; Biyolojik Çeşitlilik Açısından Türkiye Değerlendirmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 12 (24), 67-74.
- Demir, M, Okutucu, A. M, Ağyürek, C. ve Güven, M. (2012). Av Turizminin Alternatif Turizm Kapsamında Erzurum İli Turizmine Etkisi (Araştırma). *Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü*, II (14), 23-40.
- Demircan, N. ve Yılmaz, H. (2004). Erzurum Botanik Bahçesi Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 35 (3-4), 193-200.
- Demircan, N, Öz, I, Stephenson, R. ve Karahan F. (2006). Ekoturizm ve Botanik Turizm: Türkiye'nin Sukkulent Bitki Çeşitliğinin Turizm Potansiyeli. *GAP V. Mühendislik Kongresi Bildiriler Kitabı*. 26-28 Nisan. Şanlıurfa.
- Derman, E. (2015). *Manavgat Destinasyon Yönetimi ve Markalaştırmasında Doğa Sporları ve Su Sporlarının Rolü: Kano Sporu Örneği*. Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Deveci, B, Türkmen, S. ve Avcıkurt C. (2013). Kırsal Turizm İle Gastronomi Turizmi İlişkisi: Bigadiç Örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3 (2), 29-34.
- Diker, O, Çetinkaya, A. ve Cinkara, A. (2016). Hava Sporları Turizmi ve Safranbolu'nun Hava Sporları Potansiyelinin Belirlenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 84-100.
- Dilaver, Z. (2017). Ankara'nın Botanik Turizmi Potansiyeli. *IWACT 2017 International West Asia Congress of Tourism Research*. 28 Eylül-01 Ekim. Van: Paradigma Basın Yayın Dağıtım, 556-569.

- Dilek, E. S. ve Atay, L. (2011). Sürdürülebilirlik ve Rekabet Avantajı Sağlamada Turizm İşletmelerinin Yeşil Ürün Uygulamaları. *12. Ulusal Turizm Kongresi*. 30 Kasım-4 Aralık. Akçakoca-Düzce: Sidas Medya, 17-31.
- Dinçer, Z. M, Türkay, B. ve Avunduk, B. Z. (2015). Kırsal Turizm Politikaları: Avrupa Birliği ve Türkiye’deki Politikaların Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5 (1), 49-60.
- Dodd, J. Ve Jones, C. (2010). Redefining The Role Of Botanic Gardens – Towards A New Social Purpose. RCGM, University of Leicester, BGCI.
- Doğan, G. (2012). *Ankara İli Ayaş İlçesinin Kırsal Turizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğancili, S. O. (2017). *Alternatif Turizm Bağlamında Göller Bölgesi Eko Turizm Değişim Planının Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğantan, E, Gülenç, S. ve Kozak, N. (2017). The evolution and transformation of camping and coastal campgrounds in Antalya, Turkey. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 65 (1), 75-85.
- Dölarslan, M. Ve Gül, E. (2015). Yapraklı-Büyükyaşla (Çankırı)’nın Vasküler Bitkiler Florası. *Ormancılık Dergisi*, 11 (2), 74-91.
- Dönmez, G, Aslantürk, E. ve Mesci, M. (2013). Otel İşletmelerinin Çevreye Duyarlılık Konusundaki Eğilimleri. *12. Geleneksel Turizm Paneli*. 17 Nisan. Akçakoca-Düzce: Sidas Medya, 85-97.
- Dragulanescu, V, I. ve Drutu, M. (2012). Rural Tourism For Local Economic Development. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 2 (1), 196-203.
- Dunn, P. C. (2017). Biological and Cultural Diversity in the Context of Botanic Garden Conservation Strategies. *Plant Diversity*, 39 (2017), 396-401.

- Duran, C. (2012). Türkiye’de Dağlık Alanların Kırsal Turizm Açısından Önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 45-52.
- Düzce Belediyesi, (2018). Tarihte Düzce. <http://www.duzce.bel.tr/detay.asp?id=2151> adresinden 13 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Düzce Belediyesi (2018). Coğrafi Yapısı. <http://www.duzce.bel.tr/detay.asp?id=2152> adresinden 17 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Düzce İl Gelişme Planı, (2005). *Çevre ve Mekânsal Gelişme Sektörü Raporu*. Düzce.
- Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2019). <http://duzcekultur.gov.tr/TR-211676/gumusova.html> adresinden 22 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- Düzce İli Raporu, (2001). (Rapor No:2578). Düzce: DPT Yayınları.
- Düzce Valiliği, (2018). Genel Bilgi. <http://www.duzce.gov.tr/genel-bilgi> adresinden 13 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Düzce Valiliği, (2018). Tarihi ve Coğrafi Yapısı. <http://www.duzce.gov.tr/tarihi-ve-cografi-yapisi> adresinden 18 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Düzce Valiliği, (2018). Ulaşım. <http://www.duzce.gov.tr/ulasim> adresinden 17 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Düzce Valiliği, (2018). İlçeler. <http://www.duzce.gov.tr/ilceler> adresinden 17 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Edinsel, S. ve Adıgüzel, O. (2014). Türkiye’nin Sağlık Turizmi Açısından Son Beş Yıldaki Dünya Ülkeleri İçindeki Konumu ve Gelişmeleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 167-190.
- Efe, A. (1991). Botanikte İsimlendirme (NOMENKLATÜR). *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 41 (3-4), 60-68.
- Ege Üniversitesi, (2018). <https://botanik.ege.edu.tr/tr-5508/tarihce.html> adresinden 25 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.

- Ekin, Y. (2011). *Etkinlik Turizmi Kapsamında Festivaller Ve Antalya Altın Portakal Film Festivali'nin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri Konulu Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Elmas, B, Akkuş, Ç. ve Cengiz, G. (2013). Erzurum İli Temel ve Destekleyici Turistik Ürün Çeşitlerinin Değerlendirilmesi. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, IV (I), 84-109.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, Kültür Ve Turizm: Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15, 51-59.
- Eminağaoğlu, Ö. ve Beğen, A. H. (2015). Artvin'de Botanik Turizmi Potansiyeli. (Editör: Özgür Eminağaoğlu). Artvin'in Doğal Bitkileri. İstanbul: Promat Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
- Eminağaoğlu, Z ve Yavuz, A. (2005). Artvin Kent Dokusunda Yeşil Alan İncelemesi. *Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi*, 6 (1-2), 191-202.
- Emiroğlu, D. B. (2013). *Kazdağı Yöresinde Yaşayan Yerel Halkın Kırsal Turizme Bakışının Değerlendirilmesi: Adatepe ve Mehmetalan Köyleri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Enclopaedia Britannica, (2018). Botanical Garden Study And Exhibition Garden. <https://www.britannica.com/science/botanical-garden-study-and-exhibition-garden#> adresinden 25 Eylül 2018 tarihinde alınmıştır.
- Entwisle, J. T, Cole, C. ve Symes, P. (2017). Adapting the Botanical Landscape of Melbourne Gardens (Royal Botanic Gardens Victoria) in Response to Climate Change. *Plant Diversity*, 39 (2017), 338-347.
- Ergan, K. (2017). *Sosyal Medya Pazarlamasının Kültür Turizmine Etkisi: Tüketici Davranışları Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Erkan, Ç, Tutar, F, Tutar, E. ve Eren, V. M. (2013). Yeşil Ekonomi ve Turizm. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 62-72.
- Erkut, Ç, F. (2005). *Eko Turizm Kaynağı Olarak Akçay Vadisi ve Madran Dağı'nın Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.
- Eroğlu, E, Acar, C. ve Aktaş, E. (2016). Kentsel Açık ve Yeşil Alanlara Yeni Bir Soluk; Ordu Şehir Ormanı ve Botanik Parkı Peyzaj Proje Çalışması. *ARTIUM Research Article*, 4 (2), 30-42.
- Erzurum Portalı, (2017). Erzurum'da Ütopik Bir Dünya: Botanik Bahçesi. <http://erzurumportali.com/shf/3488/Erzurum-Ata-Botanik-Bahcesi> adresinden 05 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Essays, UK. (November,2013). Role of Botanical Garden in Conservation of Environment. Retrieved from <https://www.ukessays.com/essays/environmental-sciences/roles-of-botanical-gardens-in-plant-conservation-environmental-sciences-essay.php?vref=1>. adresinden 05 Eylül 2018 tarihinde alınmıştır.
- Fortune (2015). <http://www.fortuneturkey.com> adresinden 24 Aralık 2017 tarihinde alınmıştır.
- Garda, B. (2010). *Macera Turizmi Pazarlaması: Antalya Yöresine Gelen Turistlerin Macera Turizmine Yönelik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Garda, B. (2011). Macera Turizmi Pazarına Genel Bir Bakış. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi*, 14 (1-2), 201-224.
- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Botanik Bahçesi, (2018). <http://www.gaziantepbotanik.com/hakkimizda.html> adresinden 05 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, (2018). <https://gantep.bel.tr/sayfa/botanik-bahcesi-41> adresinden 05 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Genç, H, Yıldırım, B. ve Çetin, A. (2013). Flora (Botanik) Turizmi. Batı Akdeniz Alternatif Turizm Çalıştay Raporu. Baka Yayınları.
- Genç, K, Şengel, Ü. ve Işkın, M. (2017). Abant Tabiat Parkı'nın Eko Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *IWACT 2017 International West Asia Congress of Tourism Research*. 28 Eylül-01 Ekim. Van: Paradigma Basın Yayın Dağıtım, 242-250.
- Gheorghe, G, Tudorache, P. ve Nistoreanu, P. (2014). Gastronomic Tourism A New Trend For Contemporary Tourism. *Cactus Tourism Journal*, 9 (1). 2247-3297.
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, (2012). *Düzce İl Müdürlüğü Faaliyet Raporu*. Düzce.
- Giampiccoli, A. ve Saayman, M. (2014). A Conceptualisation of Alternative Forms of Tourism in Relation to Community Development. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5 (27), 1667-1677.
- Gülbahar, O. (2009). 1990'lerden Günümüze Türkiye'de Kitle Turizminin Gelişimi Ve Alternatif Yönelimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 151-177.
- Gülcan, B. (2004). Macera Turizminin Kapsamı ve Macera Turizminde Kaza Riski. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (38), 1-22.
- Gülen, M. (2017). Gastronomi Turizm Potansiyeli ve Geliştirilmesi Kapsamında Afyonkarahisar İlinin Değerlendirilmesi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 31-42.
- Gümüş, M. (2015). *Yerel Halkın Bakış Açısıyla Kırsal Kalkınmada Tarım Turizmi: Tekirdağ İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Tekirdağ.

- Gümüşova Belediyesi, (2018). Tarihçe. <http://www.gumusova.bel.tr/Gumusova-Hakkinda/1/tarihce/Gumusova.html> adresinden 15 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Gümüşova Kaymakamlığı, (2018). <http://www.gumusova.gov.tr/gumusovanin-ilce-olusu> adresinden 17 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Gümüşova Kaymakamlığı (2019). Genel Coğrafya ve Yeryüzü Şekilleri. <http://www.gumusova.gov.tr/genel-cografya-ve-yeryuzu-sekilleri> adresinden 10 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- Gümüşova Kaymakamlığı, (2019). İklim ve Bitki Örtüsü. <http://www.gumusova.gov.tr/iklimi---bitki-ortusu> adresinden 15 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- Gozalova, M, Shchikanov, A, Vernigor, A. ve Bagdasarian, V. (2014). Sports Tourism. *De Gruyter Open Polish Journal of Sport Tourism*, 21, 92-96.
- Gökdeniz, A, Erdem, B, Dinç, Y. ve Uğuz, Ç, S. (2015). Gastronomi Turizmi: Ayvalık'ta Yerli Turistler Üzerinde Görgül Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3 (1), 14-29.
- Güzel, B. ve Apaydın, M. (2016) Gastronomy Tourism: Motivations and Destinations. *Global Issues and Trends in Tourism*, 394.
- Güzel, Ö. (2011). Türkiye'de İç Turizm Pazarı Analizi Ve Pazarı Canlandırmaya Yönelik Alternatif Turizm Olanakları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (16), 127-144.
- Haberal, H. (2015). Turizmde Alternatif Ekolojik Turizm – Doğa Turizmi – Kırsal Turizm – Yayla Turizmi (1. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hepcan, C, Ç. ve Özkan, B. (2005). Botanik Bahçelerinin Kentsel Dış Mekânlar Olarak Kullanıcılara Sunduğu Olanakların Belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42 (3), 159-170.

- Hilooğlu, M. ve Sözen, E. (2017). Nadir Endemik *Verbascum Alyssifolium* Taksonunun Toprak-Bitki İlişkisi Açısından İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi C- Yaşam Bilimleri ve Biyoteknoloji*, 6 (1), 14-21.
- Holloway, J, D. ve Holloway, A, D. (2011). Everyday Life in the “Tourist Zone”. *M/C Journal*, 14 (5), 1-7.
- Hultine, R. K, Majure, C. L, Nixon, S. V, Arias, S, Burquez, A, Goettsch, B, Puente-Martinez, R. ve Zavala-Hurtado, A. (2016). The Role of Botanical Gardens in The Conservation of Cactaceae. *American Institute of Biological Sciences*, 66 (12), 1057-1065.
- Hürriyet Seyahat, (2008). Aksoy, N. Batı Karadeniz’in Saklı Bitki Cenneti. <http://www.hurriyet.com.tr/bati-karadeniz-in-sakli-bitki-cenneti-9680298> adresinden 20 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- Hürriyet, (2018). <http://www.hurriyet.com.tr/turkiyenin-en-guzel-10-bahcesi-29927403> adresinden 03 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Irmak, A. M. ve Yılmaz, H. (2011). Flora Turizmine Bakış Açısının Anketlerle Belirlenmesi. *Biological Diversity and Conservation*, 4 (1), 99-106.
- İçişleri Bakanlığı, (2018). Düzce Valiliği İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü. <http://www.duzcenufus.gov.tr/duzcenin-cografi-yapisi> adresinden 17 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- İçişleri Bakanlığı, (2019). Gümüşova. <http://www.duzcenufus.gov.tr/gumusova> adresinden 22 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- İnternet Haber (2015). <http://www.internethaber.com> adresinden 24 Aralık 2017 tarihinde alınmıştır.
- İpar, S. M. ve Tırıl, A. (2014). Sinop İlinin Kırsal Turizm Potansiyeli ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 7 (2), 45-54.

- İsayeva, S. ve Kasalak, A. M. (2016). Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Kapsamında Yer Alan Örnek Ekoturizm Uygulamaları. *Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 183-200.
- İslamoğlu, İ, İmamoğlu, A. ve Çavuşoğlu, G. (2014). Verçenik Yaylası'nın Alternatif Turizmi ve Rekreasyonel Faaliyetlerinin Belirlenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport, Special Issue*, 2, 271-282.
- Jackson, W, S. P. and Sutherland, L. A. (2000). International Agenda for Botanic Gardens in Conservation. Botanic Gardens Conservation International, U.K.
- Kahraman, A, Önder, M. ve Ceyhan, E. (2011). Biodiversity and Biosecurity in Turkey. *International Conference on Biology, Environment and Chemistry IPCBEE 24*, 33-37.
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2004). Turizm ve Çevre (1. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2012). Turizm ve Çevre (5. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kampüsten Haber, (2018). Akdeniz Üniversitesi Botanik Bahçesi. <https://kampustenh Haber.blogspot.com/2018/01/akdeniz-universitesi-botanikbahcesi.html> adresinden 06 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Kaplan, A. ve Ardahan, F. (2013). Doğa Sporları Yapan Bireylerin Profilleri, Doğa Sporu Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar: Antalya Örneği. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (8), 93-114.
- Karaca Arboretum Vakfı, (2018). <http://www.karacaarboretumvakfi.com/tarihce.html> adresinden 02 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

- Karacan, S, Karacan, E. ve Güngör, Y. (2015). Türkiye Turizmine Yeni Bakışlar: Sürdürülebilir Turizm Ekseninde Çevre Sorunları. *I. Avrasya Uluslararası Turizm Kongresi Güncel Konular, Eğilimler ve Göstergeler*. 28-30 Mayıs. Konya: Aybil Yayınları, 757-770.
- Karagöz, D. (2006). *Etkinlik Turizmi ve Etkinlik Turizmi Bağlamında Yabancı Ziyaretçi Harcamalarının Ekonomiye Etkisi: Formula 1 2005 Türkiye Grand Prix Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Karahan, F, Altay, V. ve Keskin, M. (2015). An Etnobotanical Study on Woody Plants Benefits from Handicrafts in Antakya District (Hatay-Turkey). *International Journal of Scientific and Technological Research*, 1 (1), 1-18.
- Karaköse, M. ve Terzioğlu, S. (2019). Flora and Botanic Tourism Potential of Yaralıgöz (Kastamonu) Education and Observation Forest. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 116-136.
- Karaküçük, S. (2014). *Rekreasyon, Boş Zamanları Değerlendirme (Geliştirilmiş 7. Basım)*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2018). <http://www.karamankulturturizm.gov.tr/TR,129629/botanik-turizmi.html> adresinden 20 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (15. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karşah, B. ve Var, M. (2013). Recreational Functions of Botanical Gardens And Examining Sample of Nezahat Gökyiğit Botanical Garden. *International Caucasian Forestry Symposium*. 24-26 October. Artvin, 803-809.
- Karşah, B. ve Var, M. (2016). Botanik Bahçelerinin Ziyaretçi Tercihlerinin Belirlenmesi 'Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Örneği'. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 120-130.

- Kargiglioğlu, Ş. ve Akbaba, A. (2016). Yerli Gastroturistlerin Eğitim Seviyeleri ve Yaş Gruplarına Göre Destinasyondaki Gastronomi Turizmi Etkinliklerine Katılımları: Gaziantep'i Ziyaret Eden Gastroturistler Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4 (1). 87-95.
- Kasalak, A. M. ve Akıncı, Z. (2015). Ekoturizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (1), 189-196.
- Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2018). <http://www.kastamonukultur.gov.tr/TR,63880/eko-turizm.html> adresinden 29 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.
- Kaya, Y. ve Aksakal, Ö. (2005). Endemik Bitkilerin Dünya ve Türkiye'deki Dağılımı. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 85-99.
- Kaya, Z. Ve Raynal, J. D. (2001). Biodiversity and Conservation of Turkish Forests. *Biological Conservation*, 97, 131-141.
- Keleş, E, Gül, A, Tuğluer, M. ve Uzun, F. Ö. (2014). Antalya-Köprüçay Rafting Merkezinin Turizm ve Rekreasyonel Yönden Mevcut Durum Analizi. III. Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu. 8-10 Mayıs. Kahramanmaraş, 809-819.
- Kılıç, B. ve Kurnaz, A. (2010). Alternatif Turizm Ve Ürün Çeşitliliği Oluşturmada Ekolojik Çiftlikler: Pastoral Vadi Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2 (4), 39-56.
- Kılıç, S. ve Demir, S. (2015). Turizm Pazarlaması (1. Basım). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kızılaslan, N. ve Ünal, T. (2014). Tokat İlının Ekoturizm/Kırsal Turizm Potansiyeli ve SWOT Analizi. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, (9), 45-61.

- Kızılırmak, İ. (2006). Türkiye’de Düzenlenen Yerel Etkinliklerin Turistik Çekicilik Olarak Kullanılmasına Yönelik Bir İnceleme. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 181-196.
- Kinsiz, N. D. (2017). Sosyolojik bir Araştırma Yapan Nitel Araştırmacıyı Bekleyen Zorluklar. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (47), 242-248.
- Kiper, T. (2006). *Safranbolu Yörükköyü Peyzaj Potansiyelinin Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kiper, T. ve Yılmaz, E. (2008). Şarköy-Kumbağ Arasında Kırsal Kalkınmayı Destekleyici Turizmin Olabilirliği ve Yerel Halkın Rolü. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 159-168.
- Kneebone, S. (2005). A Vital Role for Botanic Garden Educators in Plant Conservation: The Global Strategy for Plant Conservation and You 2 (1), www.bgci.org/worldwide/article/0235/ adresinden 10 Ağustos 2018 tarihinde alınmıştır.
- Koca, D, A. ve Yıldırım, Ş. (2008). Akçakoca (Düzce) İlçesinin Genel Vegetasyonu Üzerine Bir Araştırma. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 10 (13), 46-56.
- Koçan, N. (2012). Ekoturizm ve Sürdürülebilir Kalkınma Kızılcahamam-Çamlıdere (Ankara) Jeopark ve Jeoturizm Projesi. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi/The Black Sea Journal of Science* 2 (6), 69-82.
- Koç, M. ve Hamzaoglu, E. ve Çetin, T. (2017). Botanik Turizmi Perspektifinden Karababa Dağı (Akdağ Madeni-Şarkışla). *II. Uluslararası Bozok Sempozyumu Yozgat’ın Turizm Potansiyelleri ve Sorunları*. 04- 06 Mayıs. Yozgat, 305-326.
- Kodaş, D. ve Eröz S. S. (2012). Kırsal Turizm İle Kültürel Turizmin Bütünleşmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 169-174.

- Korkmaz, M. (2001). *Orman Kaynaklarında Doğa Turizmi ve Av Turizmi Etkinliklerinin Ekonomik Çözümlemeleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kozak, A, M. ve Bahçe, S. A. (2012). *Özel İlgi Turizmi* (2. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N, Kozak, A. M. ve Kozak, M. (2001). *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar* (Beşinci Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N, Kozak, A. M. ve Kozak, M. (2010) *Genel Turizm* (10. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N, Kozak, A. M. ve Kozak, M. (2015). *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar* (18. Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kömürcü, B, G. (2013). *Etkinlik Turizmi Çeşidi Olarak Festivaller: Bozcaada Yerel Tatlar Festivali Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Köroğlu, Ö, Köroğlu, A. ve Alper, B. (2012). Doğaya Dayalı Gerçekleştirilen Turizm Faaliyetleri İçerisinde Turist Rehberlerinin Rollerini Üzerine Bir İnceleme. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 131-139.
- Köroğlu, Ö. ve Karaman, S. (2014). Doğaya Dayalı Turizm Faaliyetlerinin Gelişiminde Toplum Temelli Doğal Kaynak Yönetiminin Önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (26), 95-106.
- Köşker, H. ve Kahyaoglu, M. (2015). Süphan Dağı'nı Ziyaret Eden Yerli Turist Profili. *BEÜ. SBE. DERG*, 4 (1), 75-92.
- Krishnan, S. ve Novy, A. (2016). The Role of Botanic Gardens in the Twenty-First Century. *CAB Reviews*, 11 (023), 1-10.

Kumble, A. P ve Houston, C. C. (2009). The Elements of a Conservation Botanic Garden for Eco Toursim: Belize Botanic Garden as a Case Study. *Journal of Landscape Studies*, 2 (2009), 1-15.

Kurar, İ. Ve Baltacı, F. (2014). Halkın Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları: Alanya Örneği. *International Journal of Science Culture and Sport*, 2 (IS2), 39-52.

Kuşadası Kültürel ve Tarihi Mirası Koruma Derneği (2019). “Kuşadası Dilek Yarımadası Milli Parkı Uzman Botanik Rehberliği Projesi” www.kusadasikulturelmiras.com/?pnun=32&pt=Botanik+rehberli%C4%9Fi adresinden 20 Nisan 2019 tarihinde alınmıştır.

Kuter, N. ve Ünal, E. H. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 146-156.

Kültür Portalı, (2018). Soğanlı Botanik Park. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/gezilecekyer/soganli-botanik-park-bursa> adresinden 01 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür Portalı, (2018). Karaca Arboretum. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/yalova/gezilecekyer/karaca-arboretum-canli-agac-muzes> adresinden 02 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007). Türkiye Turizm Stratejisi (2023), www.kuzka.gov.tr adresinden 11 Aralık 2017 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017). kulturturizm.gov.tr adresinden 27 Kasım 2017 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018). Av Turizmi. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9874/av-turizmi.html> adresinden 20 Mart 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018). Tarım ve Çiftlik, Agro Turizm. <http://www.karamankulturturizm.gov.tr/TR,129632/tarim-ve-ciftlik-agro-turizmi.html> adresinden 20 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018). Akarsu Turizmi. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9873/akarsu-turizmi.html> adresinden 20 Şubat 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018). Rafting. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10060/rafting.html> adresinden 20 Şubat 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr> adresinden 25 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11596/cevreye-duyarlilik-kampanyasi-yesil-yildiz.html> adresinden 24 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018). Yayla Turizmi. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10103/yayla-turizmi.html> adresinden 27 Haziran 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2018). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11532/yayla-turizmi.html> adresinden 27 Haziran 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2018). Hava Sporları. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10164/hava-sporlari.html> adresinden 05 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2018). Yelken-Kanat-Delta. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10166/yelken-delta-kanat.html> adresinden 06 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2018). Mikrolayt. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10168/mikrolayt.html> adresinden 06 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2018). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10170/model-ucak.html> adresinden 06 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2018). İklim ve Bitki Örtüsü. <http://www.duzceturizm.gov.tr/TR-211369/iklimi-ve-bitki-ortusu.html> adresinden 18 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2018). Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Ulaşım. <http://www.duzceturizm.gov.tr/TR-211332/ulasim.html> adresinden 17 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2018). Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Genel Bilgiler. <http://www.duzceturizm.gov.tr/TR-70697/genel-bilgiler.html> adresinden 15 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

Lashley, J. (2012). Solving Urban Conservation Issues Through Botanic Garden Functions. Clemson University TigerPrints. Theses, 1308.

Marian, B. D. (2013). Sports Tourism, Leisure Method. *Annals of the "Constantin Brancuși" University of Targu Jiu, Economy Series, Issue, (5)*, 103-109.

Merdan, K. ve Okuroğlu, S. M. (2016). Alternatif Turizm Çeşitlerinin Gümüşhane Turizmine Etkisi Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3), 961-984.

Mil, B. (2007). Nitel Araştırma Tekniği Olarak Görüşme. (Editör: Atilla Yüksel, Burak Mil ve Yasin Bilim). *Nitel Araştırma: Neden, Nasıl, Niçin?*. Ankara: Detay Yayıncılık, 3-26.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2011). Konaklama ve Seyahat Hizmetleri, Turizm Hareketleri (1. Basım). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

Milliyet (2013). [http://blog.milliyet.com.tr/koy-turizmi--gelecegin-yatirimlari-
arasinda-yer-alabilir/Blog/?BlogNo=401288](http://blog.milliyet.com.tr/koy-turizmi--gelecegin-yatirimlari-arasinda-yer-alabilir/Blog/?BlogNo=401288) adresinden 11 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Milliyet, (2018). [http://www.milliyet.com.tr/duzce-nin-nufusu-377-bini-gecti-duzce-
yerelhaber-2568761/](http://www.milliyet.com.tr/duzce-nin-nufusu-377-bini-gecti-duzce-yerelhaber-2568761/) adresinden 10 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

Minter, S. (2004) Sustainable Tourism and Botanical Gardens-a Win-Win Situation. Botanic Gardens Conservation International. <https://www.bgci.org/resources/article/0406/> adresinden 15 Eylül 2018 tarihinde alınmıştır.

Morçin, E, S. ve Tosun, C. (2013). Türk Turizmine Yeni Ufuklar Açmada Alternatif Destinasyonlar: Ardahan İlinin Botanik Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 3 (1), 1-11.

Muğla ve İlçeleri Kültürel Web Tasarımı Sitesi, (2018). <https://muglaili.tr.gg/> adresinden 03 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2018). <http://www.muglakulturturizm.gov.tr/TR-157641/yoresel-urunler.html> adresinden 03 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

Muhacir, A. S. E. (2014). *Ekosistem Servisleri Kapsamında Kırsal Turizm Alternatiflerinin Değerlendirilmesi: Ankara-Haymana İlçesi Örneği*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Muzeyumistanbul, (2018). Alfred Heilbronn Botanik Bahçesi. http://muzeyum.istanbul.edu.tr/?page_id=6642 adresinden 20 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.

Müminoğlu, Y, Tahta, T, B. ve Aslan, G, B. (2018). Kentsel Yaşama Bilimsel, Görsel, Rekreasyonel Katkıları; Botanik Bahçeleri. *MSU Fen Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 519-528.

Nayim, S, Y. ve Nayim, N. (2012). Geleneksel Kırsal Biyotopların Köy Turizmi Kapsamında Değerlendirilmesi: Amasra-Tarlaağzı Örneği. *II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi*. 12-15 Nisan. Antalya: Detay Yayıncılık, 246-259.

Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi, (2011). (3. Basım). İstanbul: Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Yayınları.

Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi NGBB, (2018). <http://www.ngbb.org.tr/en/tarihce-en.html#> adresinden 30 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.

Nufusu.com (2019). Düzce Nüfusu. <https://www.nufusu.com/il/duzce-nufusu> adresinden 10 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

Nufusune.com (2019). Türkiye Nüfusu İl İlçe Mahalle Köy Nüfusları. Gümüşova Nüfusu, Düzce.<http://www.nufusune.com/gumusova-ilce-nufusu-duzce> adresinden 11 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

Oldfield, F. S. (2009). Botanic Gardens and the Conservation of Tree Species. *Trends in Plant Science*, 14 (11), 581-583.

Ongun, U. ve Türkoğlu, M. (2016). Isparta İli Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesine Yönelik Teorik Bir Çalışma. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 145-161.

Orel, D. F. ve Yavuz, C. (2003). Rekreasyonel Turizmde Müşteri Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Pilot Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (11), 61-76.

Organiclesson (2018). 4 Important Roles of Botanic Gardens. <https://www.organiclesson.com/roles-of-botanic-gardens-arboretums/> adresinden 17 Eylül 2018 tarihinde alınmıştır.

Öcal, T. ve Özcan, F. (2013). Çamlık Mağaraları ve Turizm Potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (28), 423-443.

- Önder, S. ve Polat, T. A. (2004). Konya İli Karapınar İlçesi'nin Ekoturizm Yönünden Görsel Kalite Değerlendirmesi ve SWOT Analizi. *S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 18 (33), 80-86.
- Önder, S. ve Akbulut, D. Ç. (2011). Kentsel Açık-Yeşil Alanlarda Kullanılan Bitki Materyalinin Değerlendirilmesi; Aksaray Kenti Örneği. *Selçuk Üniversitesi Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 25 (2), 93-100.
- Önder, S. ve Konaklı, N. (2011). Konya'da Botanik Bahçesi Planlama İlkelerinin Belirlenmesi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8 (2), 1-12.
- Ören, E. V. ve Şahin, T. (2014). Alternatif Turizm Kapsamında Uşak-Ulubey Kanyonu'nun SWOT Analizi. *Uluslararası Hakemli Beşerî ve Akademik Bilimler Dergisi*, 3 (7), 1-14.
- Özçelik, H, Dutkuner, İ, Balabanlı, C, Akgün, İ, Gül, A, Karataş, A, Kılıç, S. ve Deligöz, A. (2006). *Süleyman Demirel Botanik Bahçesinin Tanıtımı. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10 (3), 352-373.
- Özdemir, M. (2017). Rekreasyon ve Turizm İlişkisi. <http://rekreasyon.org/rekreasyon-turizm-iliskisi/> adresinden 27 Haziran 2018 tarihinde alınmıştır.
- Özer, Ö, Avcı, M. ve Karakuş, N. (2016). A Study the Evaluation of Alternative Tourism Opportunities in Fethiye Destination. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4 (1), 21-26.
- Özgişi, K, Yaylacı, K. Ö, Sezer, O, Öztürk, D, Koyuncu, O. ve Ocak, A. (2017). Yunusemre Beldesi (Eskişehir) ve Çevresinin Florası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 21 (1), 64-78.
- Öztürk, H. (2016). *Güzelyurt Florası (Aksaray) ve Botanik Turizmine Katkıları*, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), Aksaray Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aksaray.

- Öztürk, Y. ve Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 183-195.
- Özyavuz, M. ve Korkut, A.B. (2008). Trakya Üniversitesi Güllapoğlu Arboretumu Peyzaj Planlama Çalışmaları. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5 (3), 297-307.
- Parladır, M. Ö. (2013). *Isparta İl'inde Yapılacak Alternatif Turizm Türlerinin ve Yerlerinin Cbs Araçları ile Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Perini, C. ve Tornadore, N. (2004). The Italian Botanical Society and Botanic Gardens in Service to Raise Awareness of Plant Diversity Conservation. *Planta Europa IV Proceedings-4th European Conference on the Conservation of Wild Plants*. 17-20 October. Valencia.
- Platter, H. (2014). Garden Tourism. https://www.itb-kongress.de/media/itbk/Archive_2014/ITB_Destination_Days_3/Garden_Tourism_Recipes_For_Success_In_An_Underestimated_Market_Segment.pdf adresinden 11 Temmuz 2014 tarihinde alınmıştır.
- Powledge, F. (2011). The Evolving Role of Botanical Gardens: Hedges Against Extinction Showcases For Botany? *American Institute of Biological Sciences*, 61 (10), 743-749.
- Primack, R. B. ve Miller-Rushing, J. M. (2009). The Role of Botanical Gardens in Climate Change Research. *New Phytologist*, 182 (2009). 303-313.
- Reichard, H. S. ve White, P. (2001). Horticulture as a Pathway of Invasive Plant Introductions in the United States: Most Invasive Plants Have Been Introduced for Horticultural Use By Nurseries, Botanical Gardens, and Individuals. *American Institute of Biological Sciences*, 51 (2), 103-113.
- Rodrigues, D, A. (2015). Gardens And Tourism. Portekiz.

- Roney, A, S. (2002). Fordizmden Post Fordizme Geçiş Sürecinin Turizme Yansımaları: Kitle Turizmi ve Alternatif Turizm. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 13 (1), 9-14.
- Ross, D. S. (2001). Developing Sports Tourism. <http://www.lib.teiher.gr/webnotes/sdo/Sport%20Tourism/SportTourism%20Development%20Guide.pdf> adresinden 05 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.
- Saltenyte, A. (2012). Botanical Gardens: Management and Functions. *Sustainable Development Strategy and Practise*, 1(6), 102-110.
- Sanlı, Y. (2017). *Sürdürülebilirlik Kavramı Ve Türkiye’de Kırsal Turizm Tesislerinin Karadeniz Bölgesi Üzerinden Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sanyal, A. (2016). Alternative Tourism. <http://anandasanyal.blogspot.com/2016/05/alternative-tourism.html> adresinden 16 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.
- Sargın, S. (2006). Yalvaç’ta İnanç Turizmi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (2), 1-18.
- Sarı, Y. (2017). Bir Alternatif Turizm Çeşidi Olarak “Tefekkür Turizmi” Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 56-62.
- Satar, İ. ve Güneş, G. (2017). Turizm Sertifikasyonu: Ankara Radisson Blu Otel’de Örnek Uygulama. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 28-46.
- Sayılan, H. (2008). Endemik Bir Bitki Türü Olan Muş Lalesi’nin (Tulipa Sintenisii Baker) Botanik Turizmi (Bitki Gözlemciliği) Amaçlı Değerlendirilmesi. *Tücaum V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu 2008*. 16-17 Ekim. Ankara, 473-482.

- Selvi, S. M. ve Demirer, D. (2012). Ekolojik Tatil Çiftliklerinin TATUTA Projesi Deneyimine İlişkin Örnek Olay İncelemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23 (2), 187-202.
- Sezer, İ. (2015). Doğu Karadeniz’de Gelişme Potansiyeli Yüksek Bir Yayla Turizm Merkezi: Kulakkaya Yaylası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20 (34), 89-115.
- Sezgin, M. ve Ünüvar, Ş. (2009). Kùltürler Arası İletişimde Turizmin Önemi, Alternatif Turizm ve Pazar Olgusu. *Journal of Azerbaijani Studies*, 12 (1-2), 392-404.
- Silva, S. ve Carvalho, P. (2013). Os Jardins Historicos: Da Dimensao Patrimonial ao Seu Potencial Turistico. *Turismo & Sociedade*, 6 (3), 605-625.
- Sormaz, Ü, Akmeşe, H, Güneş, E. ve Aras, S. (2015). Gastronomi in Tourism. 3rd Global Conference on Business Economics, Management and Tourism. 26-28 November. Rome Italy, 725-730.
- Soykan, F. (2003). Kırsal Turizm Ve Türkiye Turizmi İçin Önemi. *Ege Üniversitesi Ege Coğrafya Dergisi*, 12, 1-11.
- Sun, H, Yang, Y. ve Zhou, Z. (2018). A Few Words on Our Commemoration of 80 Years at. *Plant Diversity*, 40 (2018), 139-140.
- Şafak, İ. (2003). Türkiye’deki Av Turizmi Uygulamalarının Özel Avlak İşletmelerine Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, A (2), 133-148.
- Şenkul, Ç. ve Kaya, S. (2017). Türkiye Endemik Bitkilerinin Coğrafi Dağılışı, *Türkiye Coğrafya Dergisi*, 69, 109-120.
- Şimşek, O. (2016). *Alternatif Bir Ekolojik Yaşam Modeli: TaTuTa (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası) Projesi*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

- Şişman, E.E, Korkut, A. ve Etli, B. (2008). Tekirdağ Valiliği Tören ve Park Alanı Peyzaj Tasarım Süreci. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 119-129.
- Taş, M, Düz, İ. ve Ünlü, E. (2016). Ortaöğretim Öğrencilerinin “Alternatif Turizm” Kavramına ilişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5 (Özel Sayı), 352-360.
- Tekin, F. Ö. (2016). Alternatif Bir Turizm Türü Olarak Yayla Turizmi ve Bozkır İlçesinin Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır*. 06-08 Mayıs. Konya, 1093-1108.
- Tekin, Ö. (2017) Ekoturizm Açısından Konya İli Doğa Yürüyüşü Rotaların Üzerine Bir Araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (3), 377-400.
- Tema Vakfı, (2018). <http://www.tema.org.tr/> adresinden 02 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Temel, M, Tezcan, S. ve Arı S. (2015). Endemik Thermopsis Turcia Kit Tan, Vural & Küçüködük (Fabaceae)’ nın Morfolojik, Anatomik ve Karyolojik Özellikleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 15 (2015), 17-27.
- Timur, N. M, Çevik, S. ve Kıcıır, K, G. (2014). Etkinlik Turizmi: Kültür Başkenti Etkinliklerinin Başarı Unsurları Üzerine Bir Değerlendirme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (2/1), 56-83.
- Topay, M. ve Koçan, N. (2009). Kamping/Çadırli Kamp için Alan Seçim Kriterlerinin Belirlenmesi ve Bartın-Uluyayla’da Örnek Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, A (1), 116-128.
- Torun, C. (2015). *Elâzığ İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Tourism.gov, (2018). Policy of Campervan Tourism. http://tourism.gov.in/sites/default/files/Guideline_8.pdf adresinden 07 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.

Trabzon Ticaret Sanayi Odası. (2013). Her Mevsim Karadeniz Projesi Master Planı. Trabzon: Harman Yayıncılık.

Trabzon Valiliği, (2018). <http://www.trabzon.gov.tr/trabzon-botanik-parki-ziyarete-acildi> adresinden 03 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

TRT HABER, (2018). <https://www.trthaber.com/haber/yasam/trabzon-botanik-parki-ziyarete-acildi-382411.html> adresinden 03 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.

Turizm Rehberi, (2018). http://ipu.gov.tr/haberler_5208,0-izmir-haberleri-spor-turizmi.html? adresinden 29 Haziran 2018 tarihinde alınmıştır.

Tutar, K, F. (2015). Yeşil Ekonomi, Yeşil Turizm: Türkiye’de Turizm Sektöründe Yeni Trend Yeşillenen Oteller Projesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (13), 328-352.

TUYED (Turizm Yazarları ve Gazetecileri Derneği) (2012). <http://www.tuyed.org.tr/spor-turizmi-raporu/> adresinden 29 Haziran 2018 tarihinde alınmıştır.

Türkben, C, Gül, F. ve Uzar, Y. (2012). Türkiye’de Bağcılığın Tarım Turizmi (Agro Turizm) İçinde Yeri ve Önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23), 47-50.

Türk Dil Kurumu (2017). <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 30 Kasım 2017 tarihinde alınmıştır.

Türk Dil Kurumu (2018). <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 20 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Türk Dil Kurumu (2018). <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 23 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Türk Dil Kurumu (2018).
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.5b32989e55a3f2.40091265 adresinden 22 Haziran 2018 tarihinde alınmıştır.

Türk Dil Kurumu (2018).
http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.5b3673c3e5ca14.52980507 adresinden 25 Haziran 2018 tarihinde alınmıştır.

Türk Dil Kurumu (2018).
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=BOTAN%C4%B0K adresinden 10 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.

Türk Dil Kurumu (2018).
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.5b584340538fc8.76999302 adresinden 10 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Kültür Portalı, (2019). Düzce'nin Endemik Bitki Potansiyelleri-Düzce.
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/duzce/turizmaktiviteleri/duzcenin-endemik-btk-potansiyeller> adresinden 20 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Kültür Portalı, (2018). Kamp ve Karavan Turizmi-Kırklareli.
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirklareli/turizmaktiviteleri/kamp-ve-karavan-turizmi159410> adresinden 07 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Kültür Portalı, (2019). Geleneksel Mutfak.
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/duzce/neyenir> adresinden 22 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Kültür Portalı, (2019). Seyahat Hatırası.
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/duzce/nealinir> adresinden 22 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Kültür Portalı, (2019). Seyahat Hatırası.
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/duzce/nealinir/cerkez-kemencesi--sikepsine-> adresinden 22 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Kültür Portalı, (2019). Halk Bilimi. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/duzce/kulturatlasi/gravur-sanati> adresinden 22 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Kültür Portalı, (2019). Sit Alanları. <http://duzcekultur.gov.tr/TR-210785/sit-alanlari.html> adresinden 22 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Kültür Portalı, (2019). Anıtlar. <http://duzcekultur.gov.tr/TR-212118/anitlar.html> adresinden 22 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Kültür Portalı, (2019). Festival ve Şenlikler. <http://duzcekultur.gov.tr/TR-70713/festival-ve-senlikler.html> adresinden 22 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Kamp ve Karavan Derneği, (2018). <https://www.kampkaravan.org.tr/> adresinden 07 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Ormancılar Derneği Ekoturizm Grubu (2010). <http://www.ekoturizmgrubu.org/haberduyuru/TODEGkitap>. adresinden 24 Aralık 2017 tarihinde alınmıştır.

TÜRSAB (2018). https://www.tursab.org.tr/dosya/12897/tursab-dogamaceraturizmi128955073669_12897_5119416.pdf adresinden 12 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.

Türksever, Ö. ve Çetin, T. (2017). Yozgat Şehrinin Son 60 Yıllık Sıcaklık ve Yağış Ortalamalarının İklim Değişikliği Açısından Değerlendirilmesi ve Turizme Olası Etkileri. *II. Uluslararası Bozok Sempozyumu Yozgat'ın Turizm Potansiyelleri ve Sorunları*. 04- 06 Mayıs. Yozgat, 294-304.

TÜSİAD, (2014). *Türkiye' de Alternatif Turizmin Gelişimine Yönelik Değerlendirmeler* (Rapor No:556). İstanbul: TÜSİAD.

Uçar, M. (2010). *Kırsal Turizmin Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkisi Ve Fethiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

- Ukav, İ. (2012). Adıyaman'da Av Turizmi. *II. Disiplinlerarası Turizm ve Araştırmalar Kongresi*, 12-15 Nisan. Kemer Antalya, 3-18.
- Uluslan, B. ve Batman, O. (2010). Alternatif Turizm Çeşitlerinin Konya Turizmine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 243-260.
- Uluslan, Y. (2009). *Alternatif Turizm Çeşitlerinin Turizm Potansiyeline Etkisi: Konya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu (2016). <http://www.unesco.org.tr> adresinden 28 Aralık 2017 tarihinde alınmıştır.
- UNWTO (World Tourism Organization) (2012). <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/amreports4-foodtourism.pdf> adresinden 20 Haziran 2018 tarihinde alınmıştır.
- UNWTO (World Tourism Organization) (2017). http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/gastronomy_report_web.pdf adresinden 20 Haziran 2018 tarihinde alınmıştır.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006). Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uygur, M, S. ve Baykan, E. (2007). Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 30-49.
- Uygur, M, S. ve Akdu, U. (2009). Çiftlik Turizmi, Kırsal, Tarım ve Ekoturizminin Kavramsal Açıdan İrdelenmesi. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 143-166.
- Uygur, M, S. ve Çelik, A. (2010). Etkinlik Turizminin Algılanan Sosyo-Ekonomik Etkilerini Belirlemeye Yönelik İstanbul Destinasyonunda Bir Araştırma. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 35-50.

- Yallagöz, D. T. (2010). *Alternatif Bir Turizm Çeşidi Olarak Kırsal Turizm: Çanakkale Bölgesi Ayvacık Yöresi Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Yambiz (2018). <http://www.yambiz.com/ibm/index.php/tr/publications-tr/124-rural-tourism-tr> adresinden 11 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.
- Yavuz, Ç, N. (2006). Türkiye’de Turizm Gelirlerinin Ekonomik Büyümeye Etkisinin Testi: Yapısal Kırılma Ve Nedensellik Analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 7 (2), 162-171.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23 (112), 7-17.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (Güncelleştirilmiş Geliştirilmiş 5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldızbakan, A. ve Keleş, H. (2011). Yaban Keçisi (Capra Aegagrus Erxleben 1777) Avının Mersin İli Turizm ve Ekonomisine Katkısı. *Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu*. 26-28 Ekim. Kahramanmaraş, 293-299.
- Yılmaz, E, Dölarslan, M. ve Gül, E. (2016). Vegetasyon Çalışmalarının Kökeni ve Vegetasyon Örneklemeye Yöntemleri. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 9 (2), 25-28.
- Yılmaz, H. Karahan, F. (2003). Eko-Turizm Yaklaşımlarında Flora Turizmi: Palandöken Dağlarının Potansiyeli. *I. Ulusal Erciyes Sempozyumu*. 23-25 Ekim. Erciyes/Kayseri.
- Yılmaz, H. (2012). Botanik Bahçelerinin Önemi ve Atatürk Üniversitesi Ata Botanik Bahçesi, *Plant Dergisi*, <http://www.plantdergisi.com/prof-dr-hasan-yilmaz/botanik-bahcelerinin-onemi-ve-ataturk-universitesi-ata-botanik-bahcesi.html> adresinden 01 Ekim 2018 tarihinde alınmıştır.

- Yılmaz M. (2016). *Mardin İlindeki Alternatif Turizm Potansiyellerinin Belirlenmesi Ve Değerlendirilmesi Üzerine Araştırmalar*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Yılmaz, Ö, G. ve Gürol, K, F. (2012). Balıkesir İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23), 23-32.
- Yolal, M. (2017). Türkiye'nin Etkinlik Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2), 35-51.
- Yoldancıktım (2018). Botanik Bahçesi (Parkı) ve Türkiye'deki Botanik Bahçeleri. <https://yoldanciktım.com/botanik-bahcesi-parki-ve-turkiyedeki-botanik-bahceleri/> adresinden 07 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Yurdakul, E. ve Cansaran, D. (2004). Tohumuz Bitkiler-I Laboratuvar Kılavuzu. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi.
- Yürük, Ö, E. (ty). Turizmin Geleceği: Ekoturizm. *Ege Üniversitesi Çeşme Meslek Yüksekokulu*, 1-4.
- Zaman, M, Şahin, F. İ. Ve Birinci, S. (2011). Çal Mağarası (Düzköy-Trabzon) ve Çevresinin Ekoturizm Potansiyeli Açısından Önemi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16 (26), 1-24.
- Zengin, B. ve Eker, N. (2014). Alternatif Turizm Kapsamında Kültür Turizminin Sürdürülebilirliğinde Turist Rehberlerinin Rolü: Bir Uygulama. *XIII. Geleneksel Turizm Paneli*. 11 Nisan. İstanbul.
- ZTBB (Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi), (2018). <http://ztbb.org/ztbb/hakkimizda/> adresinden 01 Aralık 2018 tarihinde alınmıştır.
- Wanderlust The Original Travel Magazine, (2018). The World's Most Beautiful Botanical Gardens. <https://www.wanderlust.co.uk/content/world-s-most-beautiful-botanical-gardens/> adresinden 20 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.

Wikivoyage, (2019). Botanical Tourism. <https://en.wikivoyage.org/w/undefined> adresinden 16 Mart 2019 tarihinde alınmıştır.

EKLER

EK 1. Görüşme Formu ve Soruları

Araştırma Konusu: Alternatif Turizm Türlerinden Botanik Turizm Bağlamında Botanik Bahçesi Kurulumuna Yönelik Paydaş Görüşleri: Gümüşova Örneği

Sayın Katılımcı,

Bu görüşme formu “*Alternatif Turizm Türlerinden Botanik Turizm Bağlamında Botanik Bahçesi Kurulumuna Yönelik Paydaş Görüşleri: Gümüşova Örneği*” konulu akademik bir araştırmaya veri toplanması amacıyla yapılmaktadır. Bu sebeple katkı sunacağınız bilgiler başka hiçbir amaç için kullanılmayacak olup, araştırmacı tarafından gizli kalacaktır.

Canan ÖZGENÇ

Düzce Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı

cananozgenc94@hotmail.com

GÖRÜŞME SORULARI

Demografik Sorular (Yaş, Eğitim Durumu, Medeni Durumu, Meslek)?

1-Düzce ili botanik bahçesi kurmak için yeterli potansiyel taşıyor mu?

2-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulabilir mi? Kurulacak olursa nereye kurulabilir? (Fizibilite çalışması) Bu bahçenin kullanım amaçları neler olabilir?

3-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, ziyaretçilere sunulacak olan endemik bitkiler neler olabilir? Ayrıca Gümüşova ilçesine ait sunulabilecek endemik bitki var mıdır? Varsa bu bitkiler hangileridir?

4-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa ziyaretçiler için bitkiler hakkındaki bilgilendirme araçları neler olabilir?

5-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa hangi yaş gruplarına hitap edebilir?

6-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa avantajları ve dezavantajları neler olabilir?

7-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, botanik bahçesi ve oluşturulduğu bölge ile ilgili tanıtım (reklam) çalışmaları neler olabilir?

8-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, kurulan botanik bahçesi bağlamında uygulanacak bilimsel faaliyetler neler olabilir?

9-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, bu bahçenin ziyaretçilerine tanıtım ve hatıra amaçlı sunulacak olan hediyelik eşyalar neler olabilir?

10-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, bölgenin turizmine katkıları neler olabilir?

11-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, turizm kapsamında bahçe etrafına kurulacak olan tesisler neler olabilir?

12-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa turizm kapsamında düzenlenecek olan faaliyetlerde, ziyaretçilerin katılacağı aktiviteler neler olabilir?

13-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa, bu bahçenin bölgeye ekonomik yönden faydaları neler olabilir?

14-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa bölgenin kalkınmasına ne gibi bir katkı sağlayabilir?

15-Gümüşova’da bir botanik bahçesi kurulacak olsa sosyal sorumluluk projesine sağlacağı katkılar neler olabilir?

Katkılarınız İçin Teşekkür Ederim...

EK 2. Özgeçmiş

ÖZGEÇMİŞ

13.09.1994 tarihinde İstanbul'da doğdu. İlköğretim ve Lise eğitimini İstanbul'da tamamladı. Lisans eğitimini 2012-2016 yılları arasında Düzce Üniversitesi Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik bölümünde tamamladı. 2016 yılında Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı Turizm ve Otel İşletmeciliği Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı.

İletişim: cananozgenc94@hotmail.com